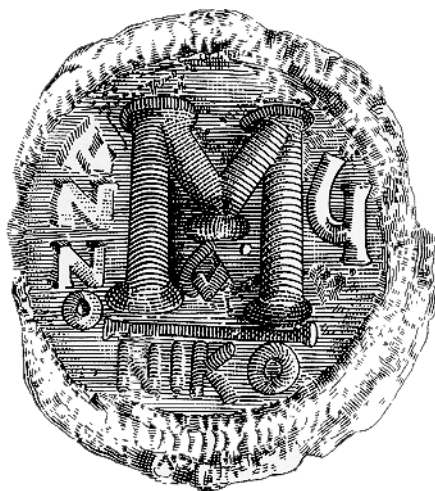

NARODNA BANKA NA REPUBLI KA MAKEDONI JA

**Godi { en izve{ taj
2002**

S O D R @ I N A

Obra}awe na guvernerot	1
I. Ekonomski dvi `ewa vo svetot	6
1.1. Razvi eni zemji	7
1.2. Zemji vo razvoj	8
1.3. Zemji vo tranzicija	9
II. Ekonomski dvi `ewa vo Republ i ka Makedoni ja	13
2.1. Bruto doma{ en proi zvod	13
2.2. Ceni	14
2.3. Doma{ no proi zvodstvo	17
2.4. Promet vo trgovijata i grade` ni { tvo	20
2.5. Pazar na rabotna si la	21
2.6. Pol i ti ka na pl ati	23
2.7. Fi skal na pol i ti ka	24
III. Monetarna pol i ti ka	27
3.1. Celi i zada~i na monetarnata pol i ti ka	27
3.2. Ostvareni monetarni dvi `ewa vo 2002 godi na	29
IV. Monetarni dvi `ewa vo Republ i ka Makedoni ja	31
4.1. Pri marni pari	31
4.1.1. <i>Osnovni i nst rument i za monet arno regul i rawe</i>	33
4.2. Li kvi dnost na banki te	36
4.3. Monetarni agregati	38
4.3.1. <i>Vkupni depozi t i</i>	41
4.4. Pl asmani na banki te	44
4.5. Neto devi zna akti va na monetarni ot si stem	47
V. Kamatni stapki	49
VI. Fi nansi ski pazari vo Republ i ka Makedoni ja	54
6.1. Pazar na pari i kratkoro~ni hartii od vrednost	54
6.2. Devi zen i menuva~ki pazar	55
6.3. Berza na dol goro~ni hartii od vrednost	57
VII. Nadvore{ en sektor	61
7.1. Bi l ans na pl a}awa	61
7.2. Nadvore{ no-trgovska razmena	64
7.3. Devi zen kurs na denarot	68
7.4. Devi zni rezervi na Republ i ka Makedoni ja	71
7.5. Nadvore{ en dol g na Republ i ka Makedoni ja	74
7.5.1. <i>St rukt ura na dol got</i>	74
7.5.2. <i>Ost vareni dvi `ewa vo 2002 godi na</i>	77
VIII. Supervizi ja na banki te i { tedi lni ci te	81
8.1. Akti vnosti na bankarskata supervizi ja vo tekot na 2002 godi na	81
8.1.1. <i>Promeni i unapreduvawe na regul at i vnat a ramka na bankarskat a supervizi ja</i>	81
8.1.2. <i>Supervi zorskat a f unkcija na Narodna banka na Republ i ka Makedoni ja</i>	81
8.1.2.1. <i>Funkcija na l i cenci rawe</i>	82
8.1.2.2. <i>Supervi zi ja na rabot ewet o na banki t e i { t edi lni ci t e</i>	82
8.2. Bankarski ot si stem na Republ i ka Makedoni ja vo 2002 godi na	83
8.2.1. <i>St rukt ura na bankarski ot si stem na Republ i ka Makedoni ja</i>	83

<i>8.2.2. Performansi na banki t e vo Republ i ka Makedoni ja</i>	85
<i>8.2.2.1. Adekvat nost na kapi t al ot /Ri zi k od nesol vent nost</i>	85
<i>8.2.2.2. Kredi t en ri zi k</i>	85
<i>8.2.2.3. Ri zi k na zemjat a</i>	86
<i>8.2.2.4. Li kvi dnosen ri zi k</i>	86
<i>8.2.2.5. Anal i za na prof i t abi l nost a na banki t e vo Republ i ka Makedoni ja i ocenka na ni vnat a ef i kasnost</i>	87
IX. Drugi aktivnosti na NBRM	89
9.1. Pl atni ot si stem vo Republ i ka Makedoni ja	89
9.2. Pe~atewe i kovawe na pari	92
9.3. Numi zmati ~ka dejnost na NBRM	92
9.4. Vnatre{ na revizi ja	93
9.5. Kadrovska poli ti ka	94
9.6. Promeni vo zakonodavno-pravnata regul ati va	95

Po~it uvani,

Po t e{ kat a bezbednosna i ekonomska kriza vo 2001 godina, Republika Makedonija vo 2002 godina prave{ e naponi za konsolidirawe na ekonomijata, podobruvawe na makroekonomskite i performansi i prodol`uvawe na strukturnite reformi. Pred makedonskata ekonomija bea postaveni nizapredizvici. Revitaliziraweto na kapacitetite, obnovuvaweto na vrskite so stranskite partneri, implementacijata na zapo~natite proekti, kako i vra}aweto na doverbatana doma{nite i stranskite investitори, se smetaa za klunipreduslovi za povtorno dinamizirawe na ekonomijata i ostvaruvawe na zadovolitelni stapki na porast. Sepak, makroekonomskite indikatori za 2002 godina ja potvrduvaat neophodnosta od podolg vremenski period za sanirawe na posledicite od krizata i podinamifunkcionirawe na ekonomijata vo celina. Taka, vo 2002 godina makedonskata ekonomija ostvari stapka na realen porast na BDP od 0,7%, pri pad na aktivnosta na industrijski sektor. I pokraj t e{ kot i ite i relativno bavnoto oporavuvawe, nekolku faktija potvrdivajasnata opredelenost na dr`avata i poddr{katana meunarodnata zaednicaza int egrirawe na makedonskata ekonomija vo globalnite ekonomskite ekovi:

- I meno, i pokraj prekinuvaweto na aran`manot so Meunarodnot monetaren fond (MMF) vo 2001 godina, poradi bezbednosnata kriza i nemo`nosta za implementacija na dogovorenite politiki, sorabotkata na Republika Makedonija so MMF vo prvata polovina od 2002 godina se ostvaruva{ e preku t.n. Staff Monitored programa. Vakviot pristap pretstavuva{ e signal do meunarodnite investitори za tranzitorniokarakter na problemite vo zemjata i mo`nosta za nivno brzo nadminuvawe. Voedno, pri krajot na 2002 godina bea najaveni, a vo po~etokot na 2003 godina uspe{no bea zaokru`enipregovorit e za sklu~uvawena nov Stand by aran`man so MMF (koj be{ e odobren na krajot na april 2003 godina);
- Vo mart 2002 godina be{ e odr`ana donatorska konferencija za Republika Makedonija, pri { to donatorite najavijafinansijskapano{ od 307 milionevra, { to gi nadminao~ekuvawata. Ovie sredstva prvenstveno bea nameneti za poddr{ka na platniot bilans, rekonstrukcija na podrazjata pogodeni od konfliktot, implementacija na Ramkovnot dogovor i pretstavuvaa značajna poddr{ka na Republika Makedonija vo naporite za uspe{nospravuvawe so nastanait e ekonomski i bezbednosni problemi. Pritoa, pogolemit del od najavenite finansiski sredstva od donatorite bea usloveni so sklu~uvawena aran`man so MMF. So ispolnuvaweto na ovoj preduslov, vo tekot na 2003 godina se o{ekuvaat pogolemi prilivi po ova osnovaa, { to pokraj direktne pozitivne efekte, go zgolemuva zna{eweto na aran`manot so MMF;
- Vo 2002 godina prodol`i vklufuvaweto na Republika Makedonija vo globalnitetrgovskite ekovi. I meno, vo oktombri 2002 godina Republika Makedonija oficijalno stana 145-ta zemja ~lenka na Svet skata trgovska organizacija (STO), po verifikacijata na Dogovorot za za~lenuvawe od stana na Generalniot sovet na STO. So toa, makedonskata ekonomija ja pri fati obvrskata za ponatamo{no otvorawekonstranskite pazari i unapreduvawena konkurencijata, kako neophoden preduslov za normalno odvivawena meunarodnata st okovna razmena.

Narodna banka na Republika Makedonija vo 2002 godina preku vodewe na fleksibilna monetarna politika, zasnovana vrz st rat egijat a na t arget irawe na devizni ot kurs na denarot (od ova godina vo odnos na evrot o), be{ e nasofena kon ost varuvawe na zakonski definiranat a osnovna cel - odr` uvawe na cenovnat a st abilnost . Taka, ost varenat a prose~na st apka na inflacija vo 2002 godina iznesuva{ e 1,8%. Vakvite inflacioni performansi se vo ramkite na srednoro~nat a inflaciona cel na Evropskat a centralna banka, { t o e osobeno zna{ ajno, i maj} i ja predvi d dol gorofnat a orient acija na Republika Makedonija kon evropskat a int egracija.

Prakt i{ fnat a implement acija na monet arnat a polit ika se odvi va{ e vo ambient na izrazena pot reba od koordinirano deluvawe so ost anat ite makroekonomski politiki, vo funkcija na obezbeduvawe na konzistent na makroekonomska ramka. Ova osobeno be{ e izrazeno vo tretiot kvartal od godinat a, odnosno vo periodot pred parlament arnite izbiri koga voobi~aeno visokat a javna predizborna pot ro{ uva~ka kreira{ e vi{ oci na likvidnost vo bankarski ot sist em, kako i zgolemuvawe na ni vot o na got ovinat a vo opt ek. Vo ovie uslovi, NBRM preku osnovni ot instrument za monet arno regulirawe, aukci ite na blagajni ~ki zapisi, uspea da gi apsorbira vi{ ocite na likvidnost , deluvaj} i vo odbrana na st abilnost a na devizni ot kurs. Vo t ekot na godinat a, post avenost a na instrument ite na monet arnat a polit ika permanent no be{ e prilagoduvana na dvi `ewat a vo makedonskat a ekonomija.

Vo soglasnost so pri fat enat a monet arna st rat egija, NBRM i vo t ekot na 2002 godina aktivno u~est vuva{ e na devizni ot pazar, kade { t o ponudat a i pobaruva~kat a za devizi vo najgolema mera pret st avuvaa refleksija na nepovolnat a dinamika na nadvore{ no~ t rgovskata razmena. Taka, t e{ kot i ite okolu obnovuvawe na izgubeni te pazari i dogovorite so st ranskite part neri poradi krizat a od 2001 godina, kako i sozdadeni ot ambient na visoka pobaruva{ ka na doma{ ni ot pazar, det ermi ni raa kumulat iven pad na izvozot na st oki od 3,9%. Pri uvozna zavisnost na makedonskat a ekonomija (i dopolnit elni merki vo pravec na sozdavawe na povolni uslovi za uvoz na polovni avtomobili), dojde do kumulat iven porast na uvozot od 15,9%, { t o rezult ira{ e so zgolemena pobaruva~ka za devizi za servisirawe na obvrskite sprema st ranstvo. Vo vakvi uslovi, NBRM preku int ervencii so net o proda `ba na devizi uspea da go zat vori jazot pome/ u ponudat a i pobaruva~kat a za devizi i da ja odr `i st abilnost a na devizni ot kurs. I pokraj t oa, brut o devizni te rezervi na NBRM na krajot na 2002 godina ost anaa na zadovolit elno ni vo od 735 milioni SAD dolari, pokrivaj} i 4,5 mese~en uvoz. Toa e ost vareno vo uslovi na redovno servisirawe na obvrskite sprema st ranskite kreditori, pri { t o vo 2002 godina bea ot plat eni vkupno 300 milioni SAD dolari. Sepak, def icit ot vo t ekovnat a smet ka na plat ni ot bilans na Republika Makedonija vo 2002 godina zabele `a porast i iznesuva{ e 324,5 milioni SAD dolari. I meno, real izirawet o na del od donacii te od donat orskata konferencija i privat nit e t ransferi, ovozmo `ija samo delumno f i nansi rawe na t rgovski ot def icit . Vo ovoj kont ekst , bit no e da se navede vleguvawet o vo sila na novi ot Zakon za devizno rabot ewe (okt omvri 2002 godina), koj ovozmo `uva pogolem st epen na liberalizacija na kapitalnate transakcii i so t oa ja pribli `uva Republika Makedonija kon sovremenite pazarni ekonomii. Sepak, vo odnos na liberalizacijata zagri `uvaat pot encijalnite negat ivni efekt i od liberalizirawet o na port folio invest iciite (poradi ni vni ot krat korofen karakter) i kredit nit e odnosi so st ranstvo (vo dvat a pravca), poradi { t o vo ovie sferi NBRM prezede soodvet ni prevent ivni merki.

Rezultat ite od dolgogodi { nit e napori za reformi rawe, moderni zi rawe i prest rukt uirawe na bankarski ot sist em, osobeno dojdoo do izraz vo 2002 godina,

pri pref rlawet o na plat niot promet kaj bankite i realizacijata na evro-konverzijat a. Reformat a na plat niot sist em se smeta za eden od najuspe{ nit e ref ormski zaf ati vo makedonskat a ekonomija. Vo ramki na novi ot plat en sist em, NBRM ima klufna uloga, vr{ ej}i poramnuvawa na golemi t e pla}awa me/ u bankit e preku RTGS sist em. Vo t ekot na 2002 godina NBRM dava{ e i t ehni fka pomo{ za ref ormirawe na plat nit e sist emi na drugi cent ralni banki od svet ot , { t o zboruva za dobrat a koncepcija i ef ikasnost a na sprovedenat a ref orma. Novi ot plat en sist em rabot i na principot brut o poramnuvawe vo realno vreme i e kompat ibilen so plat nit e sist emi vo razvienit e ekonomii. Od aspekt na bankit e, ref ormirani ot plat en sist em ovozmo ` i zgol emen kapacit et za sledewe i upravuvawe so likvidnost a, kako i vnesuvawe na nov vid uslugi koi bankit e im gi nudat na komit ent it e. Nepre-enot o odvi vawe na plat niot promet vo t ekot na 2002 godina uka ` a na dobrat a kadrovska i t ehni -ka opremenost i podgot venost na bankit e i na ost anat it e u-esnici za eden vakov pot f at .

Evro-konverzijat a pret st avuva{ e iskl u-it elna mo ` nost za mobil izirawe na deviznit e za{ tedi na gra/anit e vo bankarski ot sist em. Sepak, po regist rirani ot zna-it elen devizen priliv vo bankit e vo posledni ot kvart al od 2001 godina, post oe{ e nei zvesnost za obemot i di nami kat a na povlekuvawet o na ovie sredst va i implic it no za uspe{ nost a na ovoj t est na kredibilit et ot na bankarski ot sist em. Me/ ut oa, povlekuvawet o na deviznit e depozit i be{ e umereno i se odvi va{ e samo vo prvi ot kvart al od 2002 godina, po { t o zapo- na t rend na dopol nit elno deponirawe na devizni depozit i, a be{ e regist riran i porast na { t edewet o vo doma{ na valut a. Zna{ ajno e da se navede deka Republi ka Makedonija e me/ u vode-ki t e zemji vo t ranzi cija spored iznosot na sredst va koi ost anaa vo bankit e po izvr{ enat a konverzija. Vakvit e sost ojbi pret st avuvaat pot vrda za zajaknat at a doverba vo bankarski ot sist em i go pot enciraat zna-ewet o na kamat niot pri nos kako izvor na pri hodi na naseleni et o. Ot t uka, godi { not o namaluvawe na vkupnit e depozit i od 16,6%, vo najgolema mera e posledica na visokat a sporedbena osnova od krajot na 2001 godina, koga i naji nt enzi vno se odvi va{ e deponirawet o na sredst va zaradi evro-konverzija.

Vo t ekot na 2002 godina, got ovi t e pari vo opt ek se odr ` uvaa na visoko ni vo, pod vlij anie na evro-konverzijat a i reformat a na plat niot promet na po{ et okot od godinat a, primenat a na privremeni ot danok na finansiski t ransakcii, kako i efekt ot od zgol emenat a buxet ska pot ro{ uva{ fka. I maj}i go predvid visokot o ni vo na got ovi pari vo opt ek i porast ot na t ransakcionit e depozit i, monet arni ot agregat M1 vo 2002 godina ost vari godi { en porast od 4,3%. I st ovremeno, pari f nat a masa M2 - denarski del, vo 2002 godina se zgol emi za 7,9%. Dekemvriskat a promena na naj{ i rokat a pari -na masa M4 be{ e negat ivna (9,8%), odrazuvaj}i ja visokat a sporedbena osnova zaradi konverzijat a na "in- valut it e" vo evra.

Kredit nat a polit ika na bankit e vo 2002 godina poka ` a opredelena responzivnost na st abil izirawet o na sost ojbat a, namaleni ot rizik na zemjat a i ot t uka poniski ot kredit en rizik na komit ent it e. Taka, vkupni ot iznos na odobreni kredit i na krajot od 2002 godina vo odnos na krajot od pret hodnat a godina be{ e povi sok za 7,8%. Pot vrda za percepci it e za namalen rizik pret st avuva i fakt ot { t o generat or na rast ot na plasmanit e na bankit e se plasmanit e vo doma{ na valut a. Taka, denarski t e plasmani ost vari ja godi { na st apka na porast od 10,1%, dodeka deviznit e plasmani zabele ` aa pad od 1,5%. Pri t oa, poniski ot iznos na dost asani nenaplat eni pobaruva na bankit e uka ` uva na povi soka ef ikasnost vo upravuvawet o so kredit not o port folio, podobrena selekcija i povi sok bonit et na komit ent it e. Bankarski ot sist em vo 2002 godina odi gra zna-ajna uloga vo domenot na nadopol nuvawe na finansiski ot

pot encijal na naseleni et o, preku int enzi vi rano odobruvawe na pot ro{ uva~ki i dolgoro~ni st anbeni kredit i. So t oa, si pove}e rast e ulogat a na banki te vo pot t i knuvawet o na li~nat a pot ro{ uva~ka i invest ici it e, kako fakt ori na ekonomski ot razvoj.

Vo uslovi koga kamat nat a politika na NBRM fleksibilno se prilagoduva{ e na promeni te vo vkupni te ekonomski tekovi, a kamat ni te st apki na pazarot na pari gi sledea monet arni te impulsi, kamat ni te st apki na banki te vo tekot na 2002 godina bea relativno stabilni, zadr`uvaj}i ja karakt erist ikat a na nedovolna responzivnost . Na krajot na 2002 godi na prose~ni te ponderirani akt ivni denarski kamat ni st apki na banki te iznesuvaa 17,7% i bea poni ski na godi { na osnova za 1,4 procent ni poeni, dodeka pasi vni te denarski kamat ni st apki zabele`aa pumereno namal uvawe od 0,9 procent ni poeni i iznesuvaa 9,2%. So t oa, kamat ni te margini i ponat amu se odr`uvaat na visoko ni vo uka`uvaj}i na visoki te t ro{ oci na fi nansi skot o posreduvawe.

Akt ivnost it e za sozdavawe na solidna i sovremena zakonska podloga za funkci onirawe na finansiski ot sist em prodol`ija i vo 2002 godi na. Taka, vo januari 2002 godi na zapo~na da se primenuva novi ot Zakon za Narodna banka na Republi ka Makedonija, so { t o funkci onirawet o na NBRM vo golema mera e harmonizirano so sovremenit e cent ralni banki vo razvieni te ekonomii. Taka, cenovnat a stabilnost zakonski e def inirana kako osnovna cel na monet arnat a politika. Voedno, Zakonot ja pot encira i nezavisnost a na NBRM, { t o e eden od glavnite preduslovi za konzistent no i efikasno vodewe na monet arnat a politika. I zmenit e vo Zakonot za banki se ist o t aka vo funkcija na posigurano i efikasno funkci onirawe na bankarski ot sist em. Vo nasoka na poddr{ ka i jaknewe na doverbat a vo banki te bea i izmenit e vo Zakonot za fondot za osiguruvawe na depoziti, odnosno zgol emuvawet o na iznosot na obes{ t et uvawe na depoziti te na naseleni et o.

Sprovedenit e reformi vo finansiski ot sist em i odr`uvawet o na cenovnat a stabilnost, kako najpovolen ambient za odr`liv ekonomski razvoj, se samo del od pot rebnit e element i za podinami~no i uspe{ no funkci onirawe na makedonskat a ekonomija. I nat amu ost anuva pot rebat a od implement acija na st rukt urnit e reformi, zajaknuvawe na proizvodni ot kapacitet na ekonomijat a, pro{ iruvawe na pazarite, kako i obnovuvawe na izvoznat a pobaruva~ka preku zgol emuvawe na konkurent nost a na doma{ nit e izvoznici. Samo so vakvi korent i promeni makedonskat a ekonomija }e st ekne kapacitet za apsorbirawe na rabot nat a sila i re{ avawe na eden od najgolemit e problemi - visokat a nevrobot enost .

Na krajot, t reba da se spomene deka 2002 godina be{ e od iskl u~it elno zna~ewe za NBRM, kako nosit el na monet arnat a vlast vo Republ i ka Makedonija. I meno, vo april 2002 godina se navr{ ija deset godini od monet arnot o osamost ojuvawe na Republ i ka Makedonija, { t o znafi deset godi { no post oewe na nacional na pari ~na edinica i na cent ral na banka. Vo ovoj peri od, NBRM prerasna vo sovremena inst it ucija, so pot vrden kapacitet za realizacija na ut vrdenit e celi. Vo ova prilika, me|u najzna{ ajnit e ost varuvawa na NBRM vo izminat a dekada na monet arna samost ojnost, t reba da se spomene odr`anat a cenovna stabilnost i stabilnost a na devizni ot kurs na denarot, zgol emuvawet o na deviznit e rezervi do nivo na optimal na pokrienost na uvozot, kako i post epenot o jaknewe na supervi zorskat a funkcija i stabilnost a na bankarski ot sist em. Vo ovoj kont ekst, t reba da se ist akne deka Republ i ka Makedonija e edna od ret kit e zemji vo t ranzicija koi ne do`i veaja sist emska bankarska kri za, i pokraj post oewet o na niza nepovolni okolnost i. Vo presret na novit e predizvici,

NBRM postojano go unapreduva svoeto o rabotove i preku fleksibilno vodewe na monetarnata politika i jasna opredelba za odr`uvawe na stabilnost a vo ekonomijata, }e deluva vo nasoka na poddr}ka na pozitivnite trendovi i zabrzuvawe na ekonomski ot razvoj.

Skopje, maj 2003 godina

*d-r Qube Trpeski
Guverner i Pretsedatel na
Sovetot na NBRM*

I. Ekonomski dvi`ewa vo svetot

Stapkata na svetski ot ekonomski rast vo 2002 godi na i znesuva{ e 2,8%¹ { to i ako pretstavuva porast od 0,6 procentni poeni vo odnos na 2001 godi na, sepa e pod dolgoro-ni ot trend na porast. Vrz vakvite performansi zna~itelno vlijanie i ma ambientot na nezvesnost vo koj funkcionira{ e globalnata ekonomija, te{ koti ite za odr`uvawe na ekonomski ot rast vo EU i SAD, kako i stagnacijata so koja se soo-uva Japonija. Dinami~ki, vo prvi ot kvartal od 2002 godi na, ekonomskata konjunktura vo globalni ramki be{ e neo-ekuvano povolna. I meno, i pokraj o-ekuvawata za zna~itelno naru{uvawe na doverbata na potro{uva~ite i investitorite po teroristi~kite napadi od 11 septemvri 2001 godi na, vo po-etokot od 2002 godi na e registrirano zgolemuwawe na obemot na svetskata trgovija i industrijskoto proizvodstvo. Sepak, vo uslovi na zna~itelno naru{uvawe na finansiskite pazari, nadopolneto so depresijacija na vrednosta na ameri kanski ot dolar, kako i vlo{uvawe na uslovi te na finansirawe na zemjite vo razvoj (osobeno vo Ju`na Amerika i Turcija), po prvi ot kvartal od 2002 godi na be{ e registrirano vlo{uvawe na performansi te na svetskata ekonomija. Od aspekt na grupacii te na zemji, najni ska stapka na porast bel`i grupata na razvi eni ekonomii (1,7%), dodeka zemjite vo razvoj ostvarija porast od 4,2%. Vo ovie dve grupi e registrirano dinamizirawe na ekonomskata aktivnost, nasproti zemjite vo tranzicija, kade { to stapkata na ekonomski rast vo 2002 godi na iznesuva 3,9%, { to pretstavuva zabavuvawe vo odnos na prethodnata godi na od 1,1 procenten poen.

I pokraj umerenoto revitalizirawe na ekonomskata aktivnost, obemot na svetskata trgovija bele`i porast od 2,1%, { to e zna~itelno pod prosekot za peri odot 1984-2001 godi na (6,4%). Cenata na naf tata zabel e`a umeren porast (0,5%), pri poi ntenzi vno zgolemuwawe na ceni te na primarni te i industrijski te proizvodi (4,2% i 2,6%, soodvetno). Vakvite cenovni dvi`ewa na svetskite pazari, kombini rani so dinamizirawe na ekonomskata aktivnost, rezultiraa so stapka na infl acija vo razvi eni te zemji, zemjite vo razvoj i zemjite vo tranzicija od 1,4%, 5,6% i 11,3%, soodvetno.

Tabela 1
Sel ektirani i ndikator i za svetskata ekonomija

	1998	1999	2000	2001	2002
	(vo procenti)				
Real en porast na bruto doma{ ni ot proizvod	2.8	3.6	4.7	2.2	2.8
Porast na svetska trgovija	4.3	5.5	12.6	-0.1	2.1
Stapka na infl acija					
Razvi eni zemji	1.5	1.4	2.3	2.2	1.4
Zemji vo razvoj	10.5	6.9	6.1	5.7	5.6
Zemji vo tranzicija	22.1	44.1	20.2	15.9	11.3
Ceni					
Naf ta	-32.1	37.5	57.0	-14.0	0.5
Primarni proizvodi	-14.7	-7.0	1.8	-5.4	4.2
Industrijski proizvodi	-1.8	-2.0	-5.2	-2.3	2.6
	(vo procenti od BDP)				
Stapka na { tedewe	23.2	23.2	24.1	23.1	22.8
Investicii	23.5	23.2	23.6	22.8	22.5

I zvor: IMF World Economic Outlook, September 2002

¹ Procenka, WEO, septemvri 2002 godi na.

1.1. Razvi eni zemji

Stapkata na realen porast na bruto doma{ ni ot proizvod, vo grupata na razvi eni zemji vo 2002 godina iznesuva{ e 1,7%, { to pretstavuva godiš no intenzi vi rawe na dinamika ta na ekonomskata aktivnost od 0,9 procentni poeni. Pritoa, vkupnata doma{ na pobaruva~ka zabele`a porast od 1,8%, glavno kako rezultat na zajaknatata privatna i javna potro{ uva~ka, pri registrirano namal uvawe na investici onata aktivnost (izrazena preku investici i vo fiksni i trajni obrtni sredstva). Pritoa, vo Japonija, niskata doma{ na pobaruva~ka, apresijacijata na japonski ot jen i strukturnite problemi (potrebata od prestrukturirawe na bankarski ot i korporati vni ot sektor) i natamu pri donesuvaat za ostvaruvawe na negati vni stapki na ekonomski rast (0,5%, vo 2002 godina). So toa, vo ramki te na ova a grupa na zemji, vo 2002 godi na Japonija e edinstvena zemja vo koja e registrirana negati vna stapka na ekonomski rast. I pokraj intenzi vi raweto na ekonomskata aktivnost, vo uslovi na porast na produktivnosta na trudot od 2,4% (godiš en porast od 1,8 procentni poeni) i umereno zgolemuvawe na tro{ ocite po edini ca trud od 0,9% (poniski vo odnos na 2001 godi na za 1 procenten poen), stapkata na infl acija vo razvi eni te zemji vo 2002 godina iznesuva{ e 1,4%, nasproti 2,2% vo 2001 godina. Niskata stapka na infl acija, pri postojano procikli~no prilagoduvawe na makroekonomskite politiki, delumno go odrazuva visoki ot kredibili tet vo odr` uvaweto na niski i stabilni stapki na infl acija. Vo uslovi na skromen ekonomski rast i zna~itelno vlo{ uvawe na berzanski te indikatori, stapkata na nevrabotenost zabele`a porast od 0,5 procentni poeni i iznesuva{ e 6,4%. Defi ci tot vo tekovnata smetka e zadr` an na mi natogodi { noto ni vo od 0,8% od BDP i iznesuva 210,3 mi lijadi SAD dol ari.

Tabela 2

Selektirani ekonomski i ndikatori za razvi eni te zemji

	BDP (real en porast vo %)			I nfl acija (porast na ceni na malo vo %)			Stapka na nevrabotenost (vo %)			Sal do na tekovna smetka na bi lans na pla}awa (vo mi lijadi SAD dol ari)		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Razvi eni zemji	3.8	0.8	1.7	2.3	2.2	1.4	5.9	5.9	6.4	-227.1	-188.4	-210.3
Evropska Uni ja	3.5	1.6	1.1	2.3	2.6	2.1	8.2	7.4	7.7	-35.1	3.2	50.7
Germanija	2.9	0.6	0.5	2.1	2.4	1.4	7.8	7.8	8.3	-20.9	2.4	38.7
Francija	4.2	1.8	1.2	1.8	1.8	1.8	9.5	8.6	9.0	19.4	24.0	26.6
Italija	2.9	1.8	0.7	2.6	2.7	2.4	10.6	9.5	9.3	-5.7	1.6	2.8
SAD	3.8	0.3	2.2	3.4	2.8	1.5	4.0	4.8	5.9	-410.3	-393.4	-479.6
Japonija	2.4	-0.3	-0.5	-0.8	-0.7	-1.0	4.7	5.0	5.5	119.6	87.8	119.3

I zvor: IMF World Economic Outlook, September 2002

Evropskata Uni ja (EU) (grupacija na zemji koja e glaven trgovski partner na Republi ka Makedonija), vo 2002 godi na ostvari stapka na real en porast na BDP od 1,1% (polovina od soodvetnata stapka na porast vo SAD). Vakovata dinamika na ekonomski rast e ostvarena vo uslovi na istovremeno zabavuvawe na rastot na eksternata pobaruva~ka i doma{ nata agregatna pobaruva~ka. Infl acionite performansi na EU se povolni. Taka, stapkata na infl acija vo 2002 godina iznesuva{ e 2,1% ({ to nezna~itelno otstupuva od stapkata na infl acija (2,0%) koja e srednoro~na cel na ECB). Zagri` enost vo odnos na cenovnata stabilnost

predi zvi kuva postepeni ot porast na plati te, { to pri zabavena di nami ka na porast na produktivnosta na trudot (0,9% vo 2002 godina, nasproti 2,2% vo prethodnata godi na) rezul ti ra{ e so zgol emuvawe na tro{ oci te po edi ni ca trud od 2,3%. Sepak, apresi jaci jata na evroto, kako i i scrpuvaweto na ef ekte od tranzitorni te { okovi (evro konverzi jata, ceni te na naf tata i sl.) se o~ekuva da pri donesat za natamo{ no odr` uvawe na cenovnata stabi l nost.

Vo uslovi na regi stri rano namal uvawe na privatnata potro{ uva~ka, re~isi nepromeneto ni vo na javna potro{ uva~ka i ponatamo{ no ostvaruvawe na negati vni stapki na porast na vkupni te i nvesti ci i, doma{ nata pobaruva~ka vo Germani ja (kako najzna~aen trgovski partner na Republ i ka Makedoni ja vo 2002 godi na) zabel e` a pad od 1,1%. Vakvite dvi`ewa, pri zajaknata eksterna pobaruva~ka pri doneso a kon ostvaruvawe na skromen real en porast na BDP od 0,5%. Pri toa, anal izi te uka` uvaat na nezna~i telen ef ekt od popl avi te vo 2002 godi na vrz ekonomskata akti vnost, so o~ekuvawe za stimulat ivni ef ekte od raste~kite tro{ oci za pomo{ i rekonstrukci ja. Stapkata na inf laci ja vo Germani ja se odr` uva na ni sko ni vo od 1,4%, pri porast na produkti vnosta na trudot od 3,2% i poni ski tro{ oci na edi ni ca trud od 0,2%. Vo 2002 godi na, stapkata na nevrabotenost vo Germani ja i znesuva 8,3%, { to vo odnos na prethodnata godi na pretstavuva porast od 0,5 procentni poeni .

Po zna~i tel noto zabavuvawe na stapkata na ekonomski raste` vo prethodnata godi na, vo 2002 godi na SAD ostvari ja stapka na real en porast na BDP od 2,2%, { to pretstavuva vtora najvisoka stapka na porast vo grupata-7 po Kanada. Pri toa, naji ntenzi vna di nami ka e zabel e` ana vo prvi ot kvartal od godi nata kako rezul tat na: a) navremenata i soodvetna reakci ja na nosi tel i te na ekonomskata poli ti ka na recesi oni te tendenci i od prethodnata godi na; b) zajaknati ot kredi bi li tet na monetarnata poli ti ka; v) intenzi vni ot raste` na produktivnosta, koj go neutral izi ra{ e porastot na real ni te plati i ovozmo` i prevenci ja od namal uvawe na prof i ti te. Voedno, kon i ntenzi vi raweto na ekonomskata di nami ka pri donese i zajaknatata li~na potro{ uva~ka, { to signal izi ra{ e brzo revital izi rawe na doverbata i stabil izi rawe na o~ekuvawata po teroristi~kite napadi od 11 septemvri 2001 godi na. Vo natamo{ ni ot peri od od 2002 godi na, rastot na BDP vo SAD be{ e zna~i tel no poskromen, pred si kako posledica na intenzi vi raweto na uvozni te akti vnosti i poni skoto ni vo na potro{ uva~ka. Voedno, od krajot na mart 2002 godi na postojano namal uvawe bele` i i berzanski ot indeks S&P500, reflekti raj}i ja zgolemenata neizvesnost okolu odr` livosta na raste` ot, nedoverbata vo korporati vni ot sektor po nizata smetkovodstveni i revizorski manipul aci i i revidi rani te proekci i za ponizok profit na korporaci i te vo naredni ot peri od. Vo uslovi na zna~i telen porast na produktivnosta na trudot (4,4%) i namal uvawe na tro{ oci te na edi ni ca trud (0,3%), stapkata na inf laci ja vo SAD vo 2002 godi na i znesuva 1,5% (namal uvawe vo odnos na prethodnata godi na od 1,3 procentni poeni). Saldoto na tekovnata smetka vo bilansot na pla}awa vo 2002 godi na e negati vno i i znesuva 479,6 mi li jardi SAD dol ari, i li 4,6% od BDP.

1.2. Zemji vo razvoj

Stapkata na ekonomski raste` vo zemji te vo razvoj vo 2002 godi na i znesuva 4,2%, uka` uvaj}i na zajaknata di nami ka na ekonomskata akti vnost vo odnos na prethodnata godi na. Anal izi rano po regi oni, negati vna stapka na ekonomski raste` e regi stri rana edi nstveno vo regi onot Zapadna Hemi sf era² (real en pad na BDP od 0,6%), dodeka vo ostanati te regi oni e zabel e` ano intenzi vi rawe na ekonomskata

² Zemji te od Lati nska Ameri ka.

aktivnost. Taka, vo regioni te Afrika, Azija vo razvoj³, Sredni I stok i Turcija,⁴ registri rani se stapki na real en porast na BDP od 3,1%, 6,1% i 3,6%, soodvetno.

I pokraj toa { to krizata vo Argenti na nema { e di rektni prenosni efekti vrz zemjite vo regionot, taa pretstavuva signal za investitorite za problemite koi latentno se prisutni vo ovie zemji. Voedno, zatvorenosta na finansi skite pazari za Brazil (kako najgolem korisnik na eksterni izvori na finansirawe), vo kombinacija so visokoto nivo na javen dolg i slabi ot bankarski sektor dopolnitelno ja zgol emuva ekonomskata i finansi skata nezvesnost vo regionot.

Vo regionot Azija vo razvoj (koj bele i najvisoka stapka na ekonomski rast vo ova grupacija na zemji), ekonomskite performansi vo golema mera se determinirani od izvoznata pobaruva~ka i ottamu, od ekonomskite uslovi vo SAD i Evropa. Voedno, ovie zemji poka uvaat visoka ~uvstvitelnost na dvi ewata na cenata na nafata. Taka, povolnite globalni ekonomski dvi ewa i pozitivnite performansi na informacionata tehnologija vo prvi ot kvartal od 2002 godina ovozm`ija ostvaruvawe na intenzivna dinamika na ekonomskata aktivnost vo ovie zemji. Obratni ot trend vo preostanati ot period od godinata, pri istovremen porast na cenata na nafata na svetskite pazari (poradi vlo enata bezbednosna situacija na Sredni ot I stok) vlijae { e vrz zabavuvawe na stapkata na ekonomski rast vo ovoj region.

Tabela 3

Selektirani ekonomski indikatori za zemjite vo razvoj

Godišni promeni	1998	1999	2000	2001	2002
	(vo procenti)				
Real en bruto doma { en proizvod	3,5	4,0	5,7	3,9	4,2
I zvoz	-7,8	9,7	25,2	-3,2	3,2
Uvoz	-5,3	0,7	19,2	-1,0	4,6
	(vo milijardi SAD dolari)				
Tekovna smetka na bilansot na plawa	-85,1	-10,2	66,7	39,6	18,9

I zvor: IMF World Economic Outlook, September 2002

Inflacionite performansi na zemjite vo razvoj se zadovolitelni. Taka, prose~nata stapka na inflacija vo 2002 godina iznesuva 5,6% i e re~isi na minatogodi { noto nivo. Pri toa, najniska stapka na inflacija e registri rana vo regionot Azija vo razvoj (2,1%), dodeka najvisoki stapki na inflacija i natamu ostvaruva grupacijata Sredni I stok i Turcija (17,1%). Salдото na tekovnata smetka na platni ot bilans vo 2002 godina e pozitivno i iznesuva 18,9 milijardi dolari, kako rezultat na sufici tot na regioni te: Azija vo razvoj i Sredni I stok i Turcija.

1.3. Zemji vo tranzicija⁵

Visoki ot stepen na integritanost na zemjite vo tranzicija vo globalnite trgovski i finansi ski tekovi uslovuwa nemo`nost za nivno celosno izolirawe od dvi ewata vo vode~kite ekonomii. Sepak, vo 2002 godina, i pokraj globalnite ekonomski problemi, seopfatnite reformi vo zemjite vo tranzicija sozdadoa preduslovi za solidni makroekonomski performansi, odr`liv rast i makroekonomska stabilnost. Za zemjite od Centralno-i sto~na Evropa i Balti ~kite

³ Ki na, Indija, Indonezija, Mal ezija, Filipini i Tajland.

⁴ Ja vkl u~uva i Malta.

⁵ Centralno-i sto~na Evropa i Balti ~kite zemji, Jugo-i sto~na Evropa i Zaedni cata na nezavisni dr`avi.

zemji (CEB), ~ij izvoz vo golema mera e orientiran kon EU i koi ima utvrden rok za vlez vo Unijata (najgolem del od niv), glaven predizvik vo naredni ot period e ostvaruvaweto na ramnote`a pome|u visokite fiskalni izdatoci (neophodni za konvergencija kon EU) i ispolnuvaweto na fiskalni ot kriterium od Mastriht. Zemji te od Jugo-i sto~na Evropa (JI E) se soo~vaat so probl emi okol u sani raweto na post-konfliktne posledici, kako i so predizvikot za sozdavawe na povolen ambient za doma{ ni i stranski investicii, kon { to zna~itelen pri dones treba da ima ni vnoto ~lenstvo vo Paktot za stabi lnost. Vo zaedni cata na nezavi sni dr`avi (ZND) i natamu se nametnuva imperativot za izgradba na infrastrukturata, adekvatno upravuvawe so nadvoren ot dolg i zajaknata regional na sorabotka (preku odstranuvawe na ve{ ta~ki te bari eri na trgovski te i f i nansi ski te tekovi).

Tabela 4

Sel ekti rani ekonomski i ndi katori za zemji te vo tranzicija

	BDP (real en porast vo %)			I nfl acija (porast vo %)			Tekovna smetka na bil ans na pl a} awa (vo % od BDP)			Stranski di rektni i nvesti ci i (vo mi li jardi SAD dol ari)		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Zemji vo tranzicija*	6,6	5,0	3,9	20,2	15,9	11,3	-4,5	-6,0	-6,2	7,8	8,1	10,3
Central no-i sto~na Evropa	4,0	2,5	2,3	6,5	5,5	3,2	-4,7	-4,9	-4,7	18,6	17,5	22,0
^e{ ka	3,3	3,3	2,5	3,9	4,7	2,3	-5,3	-4,7	-3,6	4,9	4,8	8,0
Estonija	7,1	5,0	4,0	4,0	4,0	6,1	-5,7	-6,2	-6,7	0,3	0,3	0,3
Hrvatska	2,9	3,8	3,5	4,0	5,8	3,8	-2,3	-3,3	-3,5	1,1	1,3	1,0
Latvija	6,8	7,7	4,0	2,6	2,5	2,3	-6,9	-9,7	-8,5	0,4	0,2	0,3
Litvianija	3,8	5,9	5,2	1,0	1,3	0,9	-6,0	-4,8	-5,8	0,4	0,4	0,4
Pol ska	4,0	1,0	1,0	10,1	5,5	2,1	-6,3	-3,9	-3,8	8,2	6,5	5,0
Sl ova~ka	2,2	3,3	3,5	12,0	7,3	3,1	-3,7	-8,8	-9,1	2,1	1,5	4,0
Sl ovenija	4,6	3,0	2,7	8,9	8,4	7,4	-3,4	-0,4	1,2	0,1	0,3	0,6
Ungari ja	5,2	3,8	4,0	9,8	9,2	4,9	-2,8	-2,1	-2,4	1,1	2,1	2,6
Jugo-i sto~na Evropa	3,6	4,5	3,6	24,5	28,3	11,8	-8,0	-10,4	-10,0	2,5	2,7	2,7
Al bani ja	7,8	6,5	6,0	0,1	3,1	5,3	-6,9	-6,3	-6,0	0,1	0,2	0,2
Bosna i Hercegovina	4,5	2,3	3,0				-21,4	-23,1	-20,3	0,2	0,1	0,2
Bugari ja	5,4	4,0	4,0	9,9	7,4	6,1	-5,6	-6,5	-5,9	1,0	0,6	0,8
SR Jugosl avija	5,0	5,5	3,0	60,4	91,3	21,5	-7,4	-10,7	-12,9	0,0	0,2	0,3
Makedonija ¹	4,5	-4,5	0,7	5,8	5,5	1,8	-1,9	-6,3	-8,8	0,2	0,4	0,1
Romani ja	1,8	5,3	3,5	45,7	34,5	22,7	-3,7	-6,1	-5,0	2,5	4,0	n.a.
Zaedni ca na nezavi sni dr`avi	7,9	5,9	4,4	29,0	17,0	11,0	-0,8	-2,6	-3,9	2,2	4,2	6,2

I zvor: Transition Report, EBRD, 2002

*IMF World Economic Outlook, September 2002

¹/I zvor na podatoci te za Republ i ka Makedonija se soodvetni te of i cijalni i nsti tucii.

Stapkata na realen porast na BDP vo 2002 godi na vo zemji te vo tranzicija i znesuva 3,9% (zabavuvawe vo odnos na prethodnata godi na za 1,1 procenten poen). So toa prodol` i tri godi { ni ot trend na ostvaruvawe na poziti vni stapki na ekonomski raste` vo ova grupa zemji. Najintenzi ven raste` e registri ran vo ZND (4,4%), pri { to vo ramki te na grupata se zabel` ani di veragentni dvi`ewa. Kako generator na poziti vnata ekonomska dinamika se smeta Rusija, koja po krizata od 1998 godi na

kontinuirano ostvaruva pozitivni stapki na ekonomski raste`. Voedno, konporastot vo 2002 godi na zna-aen pri dones imaat zemji te bogati so prirodni resursi, vo uslovi na porast na cenata na naf tata i primarnite proizvodi na svetski te pazari. Vo zemji te na JI E, stapkata na porast iznesuva{ e 3,6% (namaluvawe od 0,9 procentni poeni) uka` uvaj}i na pozitivni te efekti od ekonomskoto i politi~ko restruktuirawe, kako i od intenziviraweto na regionalnata sorabotka, preku razli~ni regionalni inicijativi za unapreduvawe na trgovijata i promocija na investiciite. Najni ska stapka na ekonomski raste` (2,3%, ili zabavuvawe od 0,2 procentni poeni) e registri rana vo grupata CEB. Pritoa, performansite vo ramki te na grupata se vo gol ema mera di vergentni. Taka, zagri` uva~ka e stapkata na porast na Pol ska (1,0%), vo uslovi na mo{ ne slaba doma{ na pobaruva~ka i nesoodvetna koordi nacija na monetarnata i fiskal nata politika. Od druga strana, Bal ti~ki te zemji se glaven generator na porastot vo ovaa grupacija. Voedno, ni skata inflacija i atraktivnosta na ovie zemji za stranski direktni investicii go zgol emuva ni vni ot razvoen potenci jal.

Od aspekt na inflaci oni te dvi` ewa, zemji te vo tranzicija i natamu bel e` at stapki na inflacija povi soki od oni e vo razvi eni te zemji i zemji te vo razvoj. Taka, vo 2002 godi na stapkata na inflacija iznesuva{ e 11,3%, { to pretstavuva zabavuvawe vo odnos na prethodnata godi na od 4,6 procentni poeni. Pri toa, najvi soka stapka na inflacija e regi stri rana vo zemji te na JI E, kako posl edi ca na dvoci f reni te stapki na inflacija vo Romani ja i SR Jugoslavi ja. Sepak, i pokraj visoki te stapki na inflacija, inflaci oni te performansi vo ovie dve zemji, vo odnos na prethodnata godi na, se zna~itel no podobri. Vo ovaa grupa zemji najni ski stapki na inflacija bel e` i Republ i ka Makedoni ja. Vo ZND stapkata na inflacija iznesuva{ e 11,0%, pri { to ~eti ri zemji ostvari ja dvoci f reni stapki na inflacija (Rusi ja, Bel orusi ja, Taxi ki stan i Uzbeki stan). Najpovol ni inflaci oni ni voa ostvari ja zemji te od CEB (3,2%), postepeno konvergi raj}i kon srednoro~nata inflaci ona cel na EU (2,0%).

Dvi` ewata vo eksterni ot sektor vo grupata zemji vo tranzicija, sledeni preku sal doto na tekovnata smetka vo 2002 godi na se di vergentni. Taka, def i ci tot vo tekovnata smetka na zemji te vo tranzicija vo 2002 godi na iznesuva{ e 6,2% od BDP (porast vo odnos na prethodnata godi na od 0,2 procentni poeni). Vo grupata CEB def i ci tot na tekovnata smetka iznesuva{ e 4,7% od BDP (podobruvawe na pozicijata za 0,2 procentni poeni vo odnos na prethodnata godi na), i pokraj namalenata eksterna pobaruva~ka od nivni ot glaven izvozen pazar (EU). Zemji te od JI E ostvari ja def i ci tot vo tekovnata smetka od 10,0% (namaluvawe, vo odnos na prethodnata godi na od 0,4 procentni poeni). Pritoa, so iskl u~ok na Romani ja (~ij def i ci tot vo tekovnata smetka iznesuva{ e 5,0% od BDP), si te zemji vo ramki te na grupata ostvari ja def i ci tot nad iskustveno utvrdeni ot kri terium za odr` livost na tekovnata smetka (5,0%)⁶. Najpovol ni performansi vo ovoj domen poka` uva ZND, ~ij def i ci tot na tekovnata smetka vo 2002 godi na iznesuva 3,9% od BDP. Toa glavno se dol` i na intenziviranata intraregionalna sorabotka, kako i na suf i ci tot vo tekovnata smetka na zemji te izvozni ~ki na naf ta i pri marni proizvodi.

Napori te na zemji te vo tranzicija se naso~eni kon krei rawe na ambi ent za pri vlekuvawe na dol goro~en kapi tal so koj }e se f i nansi ra def i ci tot na tekovnata smetka. Stranski te direktni investicii (SDI) se smetaat za najpovol en obl i k na kapi tal en pri liv so ni za kvanti tati vni i kval i tati vni efekti (ef ekt vrz platni ot bil ans, vrabotenosta, voveduvawe na sovremeni tehnol o{ ki procesi i znaewa itn). Vo 2002 godi na, vkupni te SDI vo zemji te vo tranzicija iznesuvaa 31 mi li jarda SAD dol ari (godi { en porast od 27,0%). Pritoa, vo grupata JI E e regi stri ran najni zok pri liv na SDI (2,7 mi li jardi SAD dol ari), dodeka vo ZND toj iznesuva{ e 6,2

⁶ Spored MMF.

milijardi SAD dolari. Najvi sok priliv na SDI i natamu se ostvaruva vo zemji te na CEB (22 milijardi SAD dolari, vo 2002 godi na).

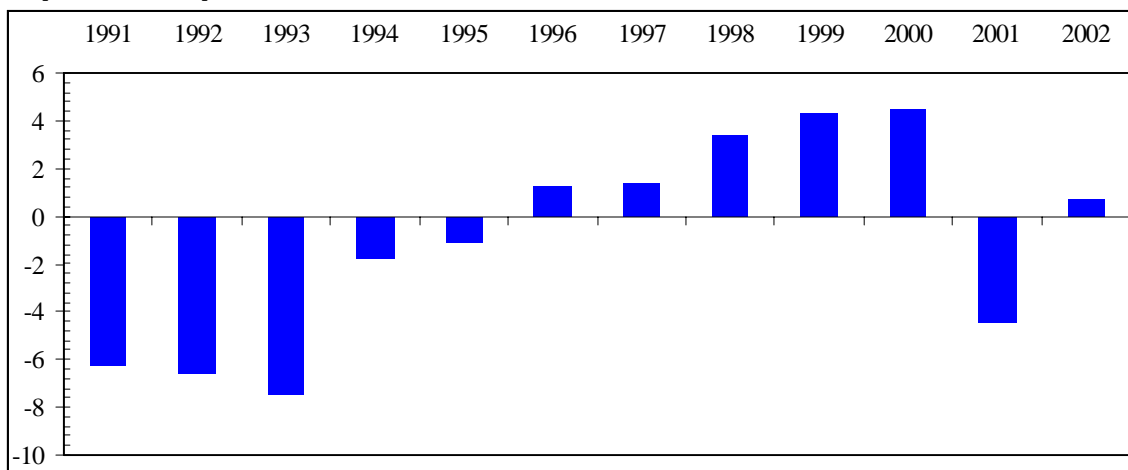
II. Ekonomski dvi`ewa vo Republika Makedonija

2.1. Bruto doma`en proizvod⁷

Makroekonomski te performansi na makedonskata ekonomija vo 2002 godina bea pod silno vlijani na mi natogodi`nata bezbednosna kri za, koja pretstavuva`e seriozen `ok so podolgotrajni posledici. Imeno, ostvareni te rezultati vo ekonomskata i nadvore`no-trgovskata aktivnost vo 2002 godina pretstavuvaat potvrda deka za celosno oporavuvawe od vakviot `ok }e bide potreben podolg vremenski period. Taka, i pokraj za`ivuvaweto na ekonomskata aktivnost vo posledni te meseci od 2002 godina, ne dojde do pozabele`itelna revitalizacija na ekonomijata, poradi }to realniot porast na bruto doma`niot proizvod vo 2002 godina iznesuva samo 0,7% vo odnos na 2001 godina. Pri toa, ostvarenata stapka na porast e zna`itelno podni voto na trendot na porast na makedonskata ekonomija pred nastanuvaweto na bezbednosnata kri za.

Grafikon 1

Bruto doma`en proizvod na Republika Makedonija
(stapki na realen porast)

Analizirani te dvi`ewa na bruto doma`niot proizvod po kvartali uka`uvaat na postepeno i kontinuirano pobruvawe na sostojbata vo tekot na 2002 godina vo odnos na mi natata godina. Taka, vo prvi ot kvartal od 2002 godina, bruto doma`niot proizvod zabe`a pad od 2,2%. Padot vo втори ot kvartal od godinata be`e ponizok i iznesuva`e 0,6%, dodeka vo treći ot kvartal be`e ostvaren porast od 1%. Vakvi te dvi`ewa korespondiraat so postepenoto konsolidirawe na ekonomijata, koe be`e pozrazeno vo vtorata polovina od godinata. Sledstveno, vo posledni ot kvartal od 2002 godina be`e dostignat vi sok realen porast od 4,3%.

Analizata na bruto doma`niot proizvod spored proizvodnata strana poka`uva deka vo 2002 godina najgolem realen pad od 5,1% bele`i dodadenata vrednost vo industrijskiot sektor, koj ima najgolemo u`estvo vo bruto doma`niot proizvod (23%). Isto taka, dodadenata vrednost vo grade`ni`tvoto (u`estvo od 5%) e namalena za 3,7%. Od druga strana, pozrazen realen porast e registriran vo dejnosta soobra`aj, skladi rawe i vrski i vo trgovskata dejnost (za 9,4% i 6,5%,

⁷ Izvor: Dr`aven zavod za statistika na Republika Makedonija. Podatoci te za 2002 godina se proceneti. Kvartalni te presmetki za BDP se po postojani ceni, vo denari od 1997 godina. Strukturata e spored Nacionalnata klasifikacija na dejnosti (NKD).

soodvetno), koi zaedno so-inuvaat 21% od bruto doma{ ni ot proizvod i pretstavuvaat nosi tel i na negovi ot porast.

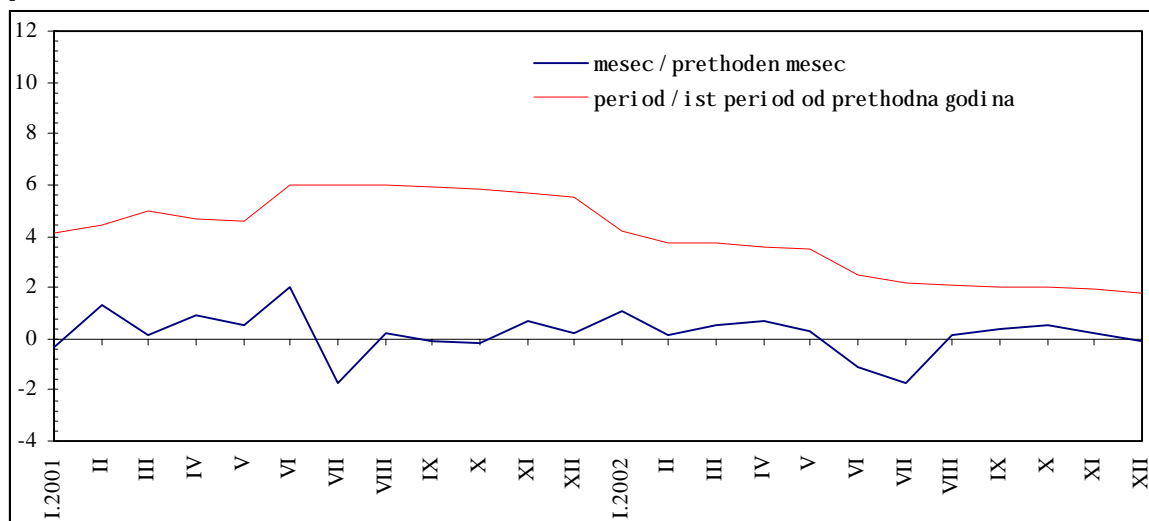
Od aspekt na strukturata na rashodnata strana na bruto doma{ ni ot proizvod, vo 2002 godi na, vo sporedba so prethodnata godi na, javnata potro{ uva~ka zabele`a nominalen pad od 5,6% so ogle na zna~itel no poni ski te tro{ oci na dr`avata za bezbednosni potrebi. I nvestici i te vo ma{ i ni i oprema ostvari ja vi sok nominalen porast od 16,4%, pri { to treba da se ima predvid ni skata sporedbena osnova od prethodnata godi na. Nadvore{ no-trgovskata razmena na Republi ka Makedonija vo 2002 godi na ostvari porast, no i stata se karakteri zi ra so nepovol na struktura. Taka, izvozot na stoki i uslugi zabele`a zna~itel en nominal en pad od 7,5%, dodeka uvozot na stoki i uslugi ostvari nominal en porast od 5,6%.

2.2. Ceni

I pokraj nepovol ni te dvi `ewa vo real ni ot sektor, makedonskata ekonomija i vo 2002 godi na zabele`a zadovol itel ni rezultati vo odnos na odr`uvaweto na cenovnata stabil nost. Vo uslovi na vi soka li kvi dnost vo ekonomijata predi zvikana od evro-konverzijata, reformata vo platni ot promet i zgolemenata buxetska potro{ uva~ka, Narodna banka na Republi ka Makedonija preku cvrstata opredel ba za odr`uvawe na stabil en devizen kurs na denarot vo odnos na evroto ja ostvari osnovnata cel na monetarnata poli ti ka - odr`uvawe na cenovnata stabil nost. Taka, vo 2002 godi na be{ e ostvarena ednoci frena prose~na stapka na inf laci ja od 1,8%. Pri toa, registri ranata stapka na inf laci ja be{ e pod o~ekuvanoto ni vo za 2002 godi na i be{ e zna~itel no poni ska od prose~nata stapka na inf laci ja vo 2001 godi na (5,5%). I stovremeno, me|ugodi { nata stapka na inf laci ja (dekemvri 2002 / dekemvri 2001 godi na) i znesuva{ e 1,1%.

Grafikon 2

Dvi `ewe na tro{ oci te na `i votot
(promena vo %)

Skromnata prose~na stapka na inf laci ja vo Republi ka Makedonija vo 2002 godi na, i ska`ana preku indeksot na tro{ oci te na `i votot, be{ e determi ni rana od nekol ku f aktori :

- Vi soki ot porast na ceni te na PTT uslugi te (ceni te na impul si te i pretpl atata vo fiksnata telef oni ja vo maj 2002 godi na) i porastot na ceni te na stanbeno-

komunalne usluge (vo oktombri 2002 godina), koji determiniraa porast na troškove za usluge;

- Povišene cene na zemjodelske proizvode, a prvenstveno na zeleni ukot (poradi porastot registriran vo januari, mart, april i septemvri 2002 godina), što se reflektira e vrz porastot na troškove vo kategorijata ishrana. Vo ova nasoka deluvaa zadocnetoto proizvodstvo na zeleni uk, namalena domašna ponuda vo uslovi na neophodnost od izvoz na pogolem del od domašnoto proizvodstvo, dominacijata na uvezeni zemjodelski proizvodi i povišokata cari na za uvoz na zeleni uk;
- Zgol emuvaweto na cene na naf tenite derivati vo soglasnost so dvi`ewata na cenata na surovata naf ta na svetski te berzi (so odluki na Vladata doneseni vo mart, april i septemvri 2002 godina) i povišokite troškove za osiguruvawe pri registracija na motornite vozila poradi ukinuvaweto na dotogašnite beneficijii od 25% (vo noemvri 2002 godina). Vakvite promeni se odrazija vrz porastot na troškove za soobrašajni sredstva i usluge.

Sledstveno, vo 2002 godina vo odnos na prethodnata godina, troškove za usluge registriraa pointenzi ven porast (5,0%), vo sporedba so zgol emuvaweto na troškove za stoki (1,2%). Pri toa, od aspekt na kategorijate so poznašajno u`estvo vo vkupniot indeks na troškove na `ivotot, najvisok porast e registriran kaj troškove za soobrašajni sredstva i usluge (za 2,1%), ishrana (za 1,8%) i domuvawe (za 1,7%).

Od aspekt na mese`nata dinamika, vo tekot na 2002 godina naj`esto bea registrirani mese`ni stapki na porast na troškove na `ivotot. Deflacija na mese`na osnova beše registrirana vo mesecite juni i juli (sezonsko namaluvawe na cene na zemjodelske proizvodi, odnosno zeleni ukot), dodeka vo mesecite fevruari, avgust i dekemvri nivoto na troškove na `ivotot beše re`isipromeneto. Najizrazen mese`en porast na troškove na `ivotot beše registriran vo januari (1,1%) i april (0,7%). Zgol emuvaweto vo januari se dol`i na povišokite cene na zemjodelske proizvodi vo uslovi na namalenata ponuda na domašniot pazar, što rezultiraše so porast na troškove za ishrana. Porastot na troškove na `ivotot vo april e posledica na zgol emenite cene na zemjodelske proizvodi na naf tenite derivati.

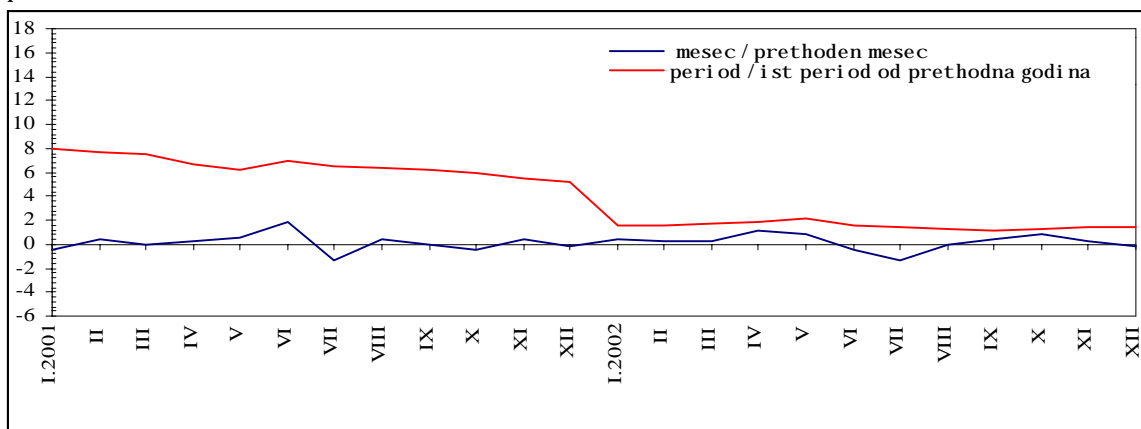
So ogle na me|usebnata povrzanost na cene na malo i troškove na `ivotot, promenite registrirani kaj cene na malo vo 2002 godina bea pribli`ni na promenite kaj troškove na `ivotot, imajšij go predvid vlijanieto na istite faktori. Taka, vo 2002 godina cene na malo ostvarija prose`en porast od 1,4% vo odnos na prethodnata godina, dodeka nivnata me|ugodišna stapka na porast (dekemvri 2002 / dekemvri 2001 godina) i znesuvaše 2,2%⁸.

Strukturnite promeni kaj cene na malo korespondiraat so promenite kaj troškove na `ivotot. Taka, cene na usluge ostvarija povišok prose`en porast (3,7%) vo odnos na porastot na cene na stokite (0,3%). Najvisok porast e

⁸ Dokolku od vkupniot indeks na cene na malo se iskluat indeksot na cene na prehranbenite proizvodi i indeksot na cene na energijata (naf ta i naf teni derivati, gas, struja i sl.), še se dobie bazi`nata stapka na porast na cene na malo, koja vo dekemvri 2002 godina i znesuvaše 2,8% na godišna osnova. Ova bazi`na stapka na inflacija e presmetana vrz osnova na cene na malo, pri što kako baza e zemen prosekot od 2001 godina. Izvor: Dr`aven zavod za statistika na Republika Makedonija.

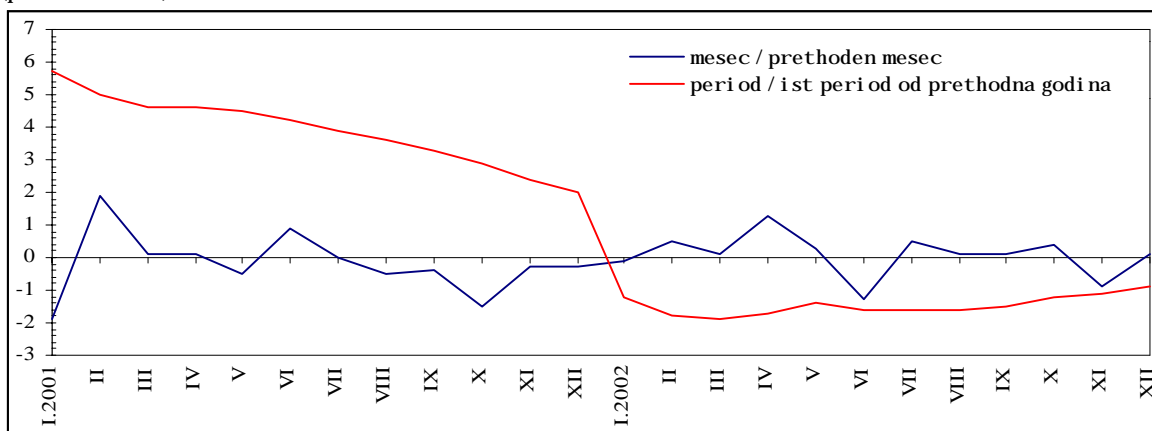
registri ran kaj cenite na pijalacite (3,4%) i cenite na zemjodelskie proizvodi (3,1%). Pri toa, efektot od porastot vo ovi e kategoriji be{ e delumno neutraliziran so padot na cenite vo kategorijata neprehranbeni industrijski proizvodi (0,6%). Nabquduvano na mese~na osnova, poizrazen mese~en porast na cenite na malo e registri ran vo meseci te april (1,1%), maj (0,8%) i oktombri (0,8%), pri { to vo si te tri meseci zgolemuwaweto proizleguva od promeni te vo cenite na zemjodelskie proizvodi i naf teni te derivati .

Grafikon 3
Dvi `ewe na cenite na malo
(promena vo %)

Prose~nata vrednost na potro{ uva~kata ko{ ni ca za ishrana i pijalaci⁹ vo 2002 godina iznesuva{ e 10.336 denari, { to e za 3,5% pove}e vo sporedba so prose~nata vrednost vo 2001 godina. Nabquduvano na godi { na osnova, vrednosta na potro{ uva~kata ko{ ni ca vo dekemvri 2002 godina be{ e re~isi nepromeneta vo odnos na isti ot mesec od prethodnata godina (mi ni mal en pad od 0,1%). Toa se dol `i na divergentni te promeni na vrednosta vo kategoriji te “sve` i preraboten zel en~uk” (pad od 7,6%) i “sve` o i preraboteno ovo{ je” (porast od 7,5%).

Grafikon 4
Dvi `ewe na cenite na proizvodi tel i te na industrijski proizvodi
(promena vo %)

Cenite na proizvodelite na industrijski proizvodi vo 2002 godina registri ra a prose~en pad od 0,9% vo odnos na prethodnata godina, koj be{ e

⁹ Site proizvodi od kategorijata ishrana i pijalaci, koji so~inuvaat ko{ ni cata, se odredeni kako prose~ni mese~ni potrebi na edno ~etiri ~leno nezemjodelsko doma}instvo i toj spisok na proizvodi e konstanten (isti proizvodi - isti koli ~estva) vo tekot na edna godina.

determi ni ran od dvi ` eweto na cenata na surovata naf ta na svetski te berzi . I maj} i go predvi d f aktot deka general no, vo 2002 godi na, svetski te ceni na naf tata bea na ponisko ni vo vo odnos na 2001 godi na¹⁰, ceni te na proizvodi tel i te na naf teni deri vati vo Republ i ka Makedoni ja bea poni ski vo prosek za 9,4%, { to pri donese za namal uvawe na ceni te na proi zvodi tel i te na energi ja za 3,4%¹¹. Pri toa, od vkupno 22 industri ski granki, namal uvawe na proizvodstveni te ceni e registri rano vo 12 granki . Anal izi rano spored di namikata na promeni te, mese~en pad na ceni te na proi zvodi tel i te na industri ski proi zvodi e registri ran vo meseci te juni (za 1,3%) i noemvri (za 0,9%).

2.3. Doma{ no proizvodstvo¹²

Vo 2002 godi na fizi ~ki ot obem na industri skoto proizvodstvo zabele ` a prose~en pad od 5,3%, { to pretstavuva konti nui tet na nepovol ni te dvi ` ewa od prethodnata godi na. Nabqduvano od 1996 godi na navamu, 2002 godi na e treta godi na vo koja industri skoto proizvodstvo zabele ` a pad (prethodno vo 1999 godi na, poradi Kosovskata kriza i vo 2001 godi na, poradi bezbednosnata kriza vo Republi ka Makedoni ja). Spomenati te { okovi evi dentno go zabavi ja rastot na industri skoto proizvodstvo, kako glavna dvi ` e~ka sila na makedonskata ekonomi ja. Sledstveno, proceneti ot ekonomski rast vo 2002 godi na od 0,7%, za razli ka od dosega{ nata prakti ka, ne proizleguva od dvi ` ewata vo industri jata, tuku od porastot vo ostanati te sektori na ekonomi jata.

Namal uvaweto na industri skoto proizvodstvo vo 2002 godi na prvenstveno se dol ` i na niskata startna osnova na proizvodstvoto na po~etokot na godi nata, na zaslabe ni ot i si u{ te necel osno prestruktui ran industri ski sektor, pri negovo bavno revital izi rawe od posl edi ci te od bezbednosnata kri za vo prethodnata godi na. Ova be{ e nadopol neto so neobnoveni te dogovori so stranski te partneri, nepovol ni te klimatski uslovi i recesijata vo ~eli ~nata industri ja vo svetski ramki . Pri toa, postepenoto konsol idi rawe na ekonomi jata i podobruvaweto na perf ormansi te vo uslovi na za ` ivuvawe na ekonomskata aktivnost vo vtorata pol ovi na od 2002 godi na, a posebno vo posl edni ot kvartal , ne be{ e dovol no za da ja vrati ekonomi jata na ni voto pred po~etokot na voenata kriza, a u{ te pomalku za ostvaruvawe na podi nami ~en rast. General no, namal uvaweto na industri skoto proizvodstvo vo 2002 godi na glavno go odrazuva prodol ` enoto dejstvo na kri zata od prethodnata godi na, koe vo kombi naci ja so drugi te navedeni f aktori dovede do intenzi vi rawe na padot na proizvodstvoto vo odnos na godi nata vo koja de facto postoe{ e bezbednosna kri za (padot na industri skoto proizvodstvo vo 2001 godi na i znesuva{ e 3,1%)¹³.

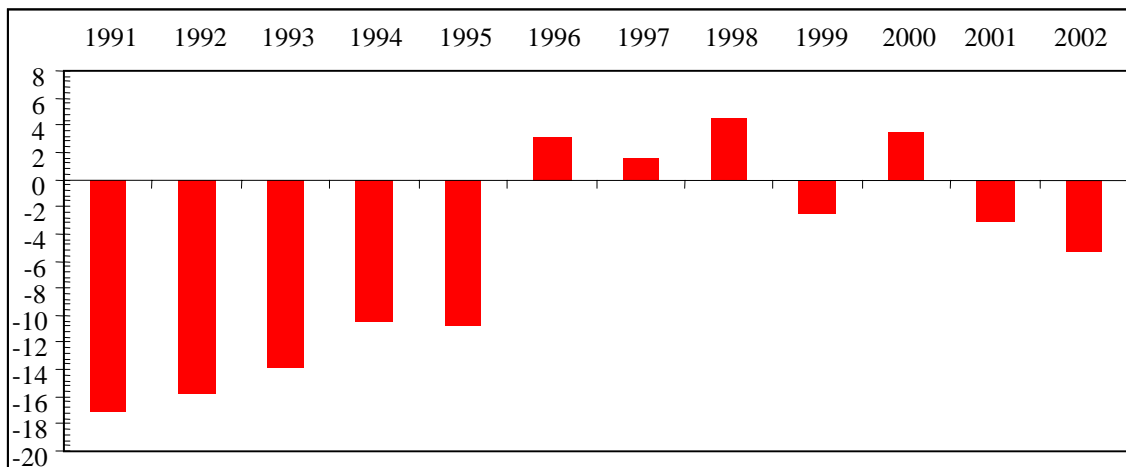
¹⁰ Vi soki ot porast na svetski te ceni na naf tata pri krajot na posl edni ot mesec od 2002 godi na, ne se odrazi vedna{ vrz ni voto na ceni te na naf teni te deri vati vo zemjata, so ogl ed na vremenski ot jaz vo ni vnoto pri lagoduvawe so ceni te na naf tata na svetski te berzi .

¹¹ Od januari 2002 godi na Dr ` avni ot zavod za stati sti ka na Republ i ka Makedoni ja go objavuva i ndeksot na ceni te na proi zvodi tel i te na industri ski proi zvodi spored novata Naci onal na klasi f i kacija na dejnosti (NKD) i so pri mena na Naci onal nata nomenkl atura na industri ski proi zvodi (NNI P).

¹² I zvor: Dr ` aven zavod za stati sti ka na Republ i ka Makedoni ja.

¹³ Spored Naci onal nata klasi f i kacija na dejnosti, Naci onal nata nomenkl atura na industri ski proi zvodi i novi ot ponderaci ski si stem na Dr ` avni ot zavod za stati sti ka na Republ i ka Makedoni ja.

Grafikon 5
 Industrijsko proizvodstvo
 (promena u %)

Analizirano od strukturnog aspekta¹⁴, u 2002. godini proizvodstvo je namaleno u najvažnijim industrijskim grupama¹⁵, osim u proizvodstvu kapitalnih proizvoda, koje je ostvaren porast od 53,3%. Međutim, zgođem u ovim industrijskim grupama nema se poznati efekat vrhova u ukupnom industrijskom proizvodstvu, zbog relativno niskog udjela u ukupnom proizvodstvu, nasuprot udjelu u proizvodstvu energije i proizvodstvu netrajnih proizvoda za osobnu potrošnju, koje je registriran prosečan pad od 16,8% i 2,4%, s obzirom na to.

Nabudućno po sektorima, proizvodstvo je namaleno u tri sektora (vade ruda i kamen, obradiva industrija i opskrba električnom energijom, gasom i vodom). Pri tome, proizvodstvo u obradivoj industriji, kao i sektor su najviše u ukupnom industrijskom proizvodstvu (89,9%), zabeležen pad od 4,7%.

Od ukupno 24 analiziranih industrijskih grana, proizvodstvo je namaleno u 13 grana, koje su predstavljale 73,2% u ukupnom industrijskom proizvodstvu. Proizvodstvo u prehrambenim proizvodima i pićima, kao i grana su najviše u ukupnom industrijskom proizvodstvu (24,9%), a smanjila se za 8,0% u odnosu na 2001. godinu. Pad u ovim granama se odrazilo i na namaleno poljoprivredno proizvodstvo, kao i sirova baza za ovu industriju, koje je usloveno od nepovoljnih vremenskih uslova. Proizvodstvo osnovnih metala, kao i druga najvažnija grana (s udjelom od 16,4%), zabeležen pad od 18,6%. Namaleno je posledica nedostatka sirove baze za ovu grana (zbog namaleno vade ruda i metala), kao i u recesiji u svjetskoj industriji, na globalnom nivou. Istovremeno, proizvodstvo nafnih derivata (7,0% u ukupnom industrijskom proizvodstvu) zabeležen pad od 31,9%. I to, proizvodstvo nafnih derivata u zemlji nekoliko pati zbog smanjenja, a jedna od razloga je prekinuta radnja na rafineriji zbog aktivnosti oko izgradnje naftovodnog mosta preko Kosova. Značajan pad zbog registriranog u tekstilnoj industriji (pad od 12,4% u grani "proizvodstvo predmeta za oblačenje; doradba i obrada krzna", u koje je

¹⁴ Strukturna analiza u dvije godine u industrijskom proizvodstvu u 2002. godini se razlikuje od prethodnih godina, zbog različitih strukturiranih dejnosti u skladu s novom Nacionalnom klasifikacijom dejnosti i presmetki te sprovedenim ponderacijama.

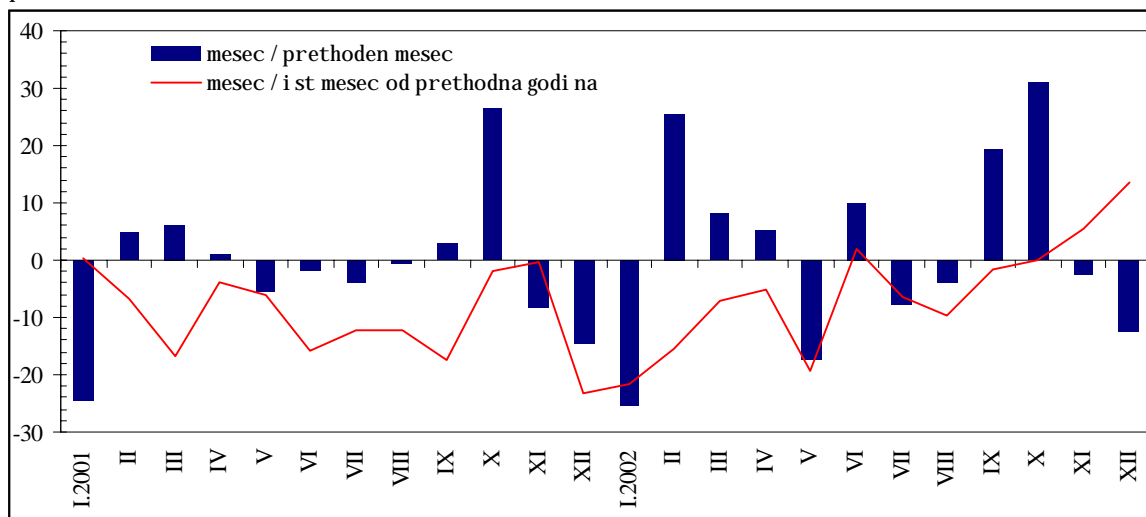
¹⁵ Sprovedena Nacionalna klasifikacija dejnosti, industrijsko proizvodstvo grupirano u pet glavnih industrijskih grupa: energija, intermedijarni proizvodi (osim energije), kapitalni proizvodi, trajni proizvodi za osobnu potrošnju i netrajni proizvodi za osobnu potrošnju.

vkl u-en najgol em del od lon-proizvodstvoto). Ovaa i ndustri ska granka najmnogu ja pogodi ja neobnoveni te dogovori so stranski te partneri , kako i namalenata stranska pobaruva~ka za tekstil ni proi zvodstvi od doma{ no proi zvodstvo.

Anal izata na mese~nata di nami ka na i ndustri skoto proi zvodstvo uka` uva na dominacija na voobi~aeni sezonski dvi`ewa, me|utoa vo odredeni slu~ai e registri ran nevoobi~aen intenzitet na promenite. Takvi se registri ranite namal uvawa vo januari , maj i noemvri , i zgol emuvaweto vo februaru i oktombri . I meno, vo januari 2002 godi na be{ e registri ran nevoobi~aeno visok sezonski pad na i ndustri skoto proi zvodstvo na mese~na osnova (25,5%), usloven od si`u te prisutnite nepovol ni vli jani ja od ekonomskata kriza, kako nadopol nuvawe na sezonski ot faktor (pomal broj na rabotni denovi vo mesecot). Sledstveno, be{ e registri ran iskl u~itelen i nevoobi~aeno visok mese~en porast vo februaru (25,5%), del umno poradi premnogu niskata sporedbena osnova, a del umno poradi zapo~nati ot proces na normal izacija na sostojbi te vo ekonomijata. Ponatamu, padot registri ran vo maj (17,4%) be{ e nevoobi~aeno visok glavno poradi namal enoto proi zvodstvo vo ~eli ~nata i hemi skata i ndustri ja i vo snabduvaweto so elektri ~na energija, no i poradi visokata sporedbena osnova od prethodni ot mesec (i meno, kako rezultat na postepenoto za`ivuvawe na ekonomijata vo april be{ e ostvaren nevoobi~aen porast na i ndustri skoto proi zvodstvo od 5,2%). Porastot vo oktombri ova godi na (31,1%) i ma{ e povi sok i ntenzi tet poradi zgol emenoto proi zvodstvo na elektri ~na energija (predvremeno zapo~nuvawe na grejnata sezona) i na osnovni metali . Pritoa, i pokraj visokata sporedbena osnova, padot vo noemvri be{ e relativno nizok (2,6%), prvenstveno poradi i ntenzi vi rani ot porast na proi zvodstvoto na naf teni deri vati vo ovoj mesec.

Graf i kon 6

Di nami ka na i ndustri skoto proi zvodstvo
(promena vo %)

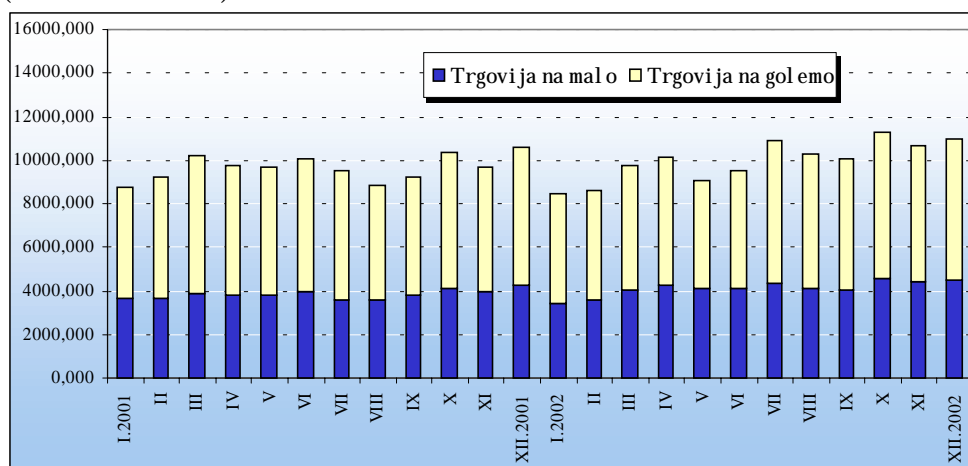
Vo 2002 godi na vo Republ i ka Makedoni ja vkupnoto zemjodel sko proi zvodstvo be{ e poni sko za 5,2%¹⁶ vo odnos na prethodnata godi na. Padot vo najgol em del se dol ` i na namalenoto proizvodstvo vo lozarstvoto (pad od 49,3%), poradi nepovol nite vremenski uslovi (izmrznuvawe na lozovite nasadi od niskite temperaturi na po-etokot na godinata). Proizvodstvoto e namaleno i vo sto-arstvoto (za 1,8%), pri naji zrazen pad vo ov-arstvoto (11,0%). Namal uvaweto vo ovie granki be{ e delumno kompenzirano so porast na proizvodstvoto vo ovo{ tarstvoto i poljodel stvoto (za 44,6% i 3,9%, soodvetno). Vi soki ot porast kaj ovo{ tarstvoto e rezul tat na ni skata sporedbena osnova od prethodnata godi na, koga ovaa zemjodel ska granka be{ e najmnogu pogodena od su{ ni ot peri od.

2.4. Promet vo trgovijata i grade` ni { tvo¹⁷

Vo 2002 godi na dojde do umereno i tenzivi rawe na trgovskata i grade` nata akti vnost vo Republ i ka Makedoni ja. I meno, vkupni ot promet vo trgovijata¹⁸ vo 2002 godi na ostvari porast od 3,3% vo odnos na 2001 godi na i dostigna 119.712 milioni denari. Analizata na dvi ` ewata na kvartal na osnova poka` uva deka ostvareni ot porast na prometot vo trgovijata vo 2002 godi na e rezul tat na intenzivirana trgovska akti vnost vo poslednite dva kvartala od godinata. I meno, vo prvi ot kvartal od 2002 godi na, vo odnos na isti ot peri od od mi natata godi na, vkupni ot promet vo trgovijata zabele` a pad od 4,9%, dodeka padot vo vtori ot kvartal be{ e poumeren i iznesuva{ e 2,3%. Registrirano namal uvawe e posledica na prodol ` enoto dejstvo na krizata od prethodnata godi na i bavnoto revital izi rawe na ekonomskata akti vnost i potro{ uva-kata. Ve}e vo tretiot kvartal, vo sogl asnost so postepenoto za` i vuvawe na ekonomijata, vkupni ot promet vo trgovijata ostvari vi sok porast od 13,5%. Pri toa, treba da se i ma predvi di ni skata sporedbena osnova, bidej}i tretiot kvartal od prethodnata godi na be{ e peri od na kulmi nacija na bezbednosnata kriza i poradi toa prometot vo trgovijata vo toj kvartal be{ e najni zok. Povol nite dvi ` ewa prodol ` i ja i vo posledni ot kvartal, pri { to be{ e ostvaren porast od 7,1%. Od aspekt na mese~nata di nami ka, najvi soki mese~ni stapki na porast na vkupni ot promet vo trgovijata bea registrirani vo mart (13,4%), juli (14,1%) i oktombri (11,8%).

Graf i kon 7

Vkupen promet vo trgovijata
(vo milioni denari)

¹⁶ Procenet podatok na Dr` avni ot zavod za stati sti ka na Republ i ka Makedoni ja.

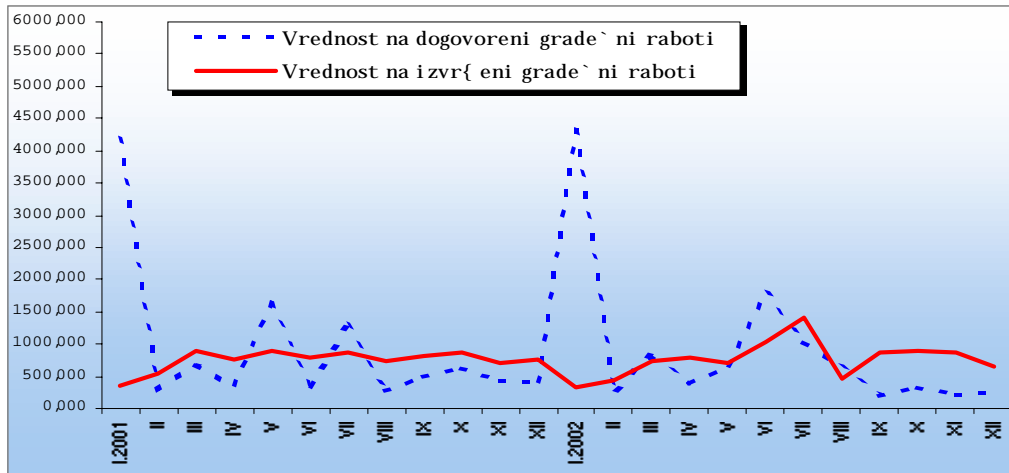
¹⁷ I zvor: Dr` aven zavod za stati sti ka na Republ i ka Makedoni ja.

¹⁸ Procenet podatok.

Strukturno anal izi rano, zgolemeni ot vkupen promet vo trgovijata vo 2002 godi na e rezul tat na porastot na trgovijata na malo i trgovijata na golemo. Pri toa, prometot vo trgovijata na malo vo 2002 godi na ostvari porast od 7,5% vo odnos na prethodnata godi na i dosti gna 49.444 mi li oni denari , dodeka prometot vo trgovijata na golemo be{ e povi sok za 0,5% i i znesuva{ e 70.268 mi li oni denari .

Graf ikon 8

Vrednost na dogovoreni i izvr{ eni grade` ni raboti
(vo mi li oni denari)

Vo 2002 godi na be{ e ostvarena zgolemena realizacija vo grade` ni { tvoto, nasproti registri ranata namal ena vrednost na skl u~eni te dogovori za izvr{ uvawe na grade` ni raboti. I meno, vrednosta na izvr{ eni te grade` ni raboti vo 2002 godi na be{ e povi soka za 2% vo sporedba so prethodnata godi na i dosti gna 9.193 mi li oni denari. Pri toa, bea dogovoreni grade` ni raboti vo vrednost od 10.924 mi li oni denari , ili za 0,6% pomal ku vo odnos na 2001 godi na. Od aspekt na mese~nata di namika, najvisok mese~en porast na vrednosta na izvr{ eni te grade` ni raboti e registri ran vo septemvri (za 85,3%) i korespondira so zapo~nuvaweto na dva pozna~ajni investi ciski zafati (izgradba na naftovodot kon Kosovo i rekonstrukcija na del od avtopatot).

2.5. Pazar na rabotna si la¹⁹

Stapkata na nevrabotenost vo Republika Makedonija, presmetana kako procentual no u~estvo na brojot na nevraboteni te vo vkupnata rabotna si la²⁰, spored sprovedenata Anketa na pazarot na rabotna si la vo 2002 godi na, i znesuva 31,9% i vo odnos na prethodnata godi na e povi soka za 1,4 procentni poeni. Vakvata sostojba na pazarot na rabotna si la vo 2002 godi na e o~ekuvana i pretstavuva reverzibil en proces, bidej{ i pozitivni te promeni registri rani vo prethodnata godi na (zna~itel no namal uvawe na stapkata na nevrabotenost) bea so kratok rok, odnosno bea rezul tat na vonredni te uslovi vo koi se najde Republika Makedonija. Poradi toa, tie ne pridonesoa za re{ avawe na problemot na postoe~kata strukturna nevrabotenost vo zemjata na podol goro~na osnova. Taka, so ogle d na mi ni mal ni ot porast na vkupni ot broj na nevraboteni vo 2002 godi na (za 287 lica, ili 0,1%),

¹⁹ Spored podatoci od Anketata za rabotna si la (april 2002 godi na). Anketata e sprovedena od strana na Dr` avni ot zavod za stati sti ka na Republika Makedonija, vrz baza na pri merok od 7.200 doma}i nstva na teritorijata na celata zemja i e vo soglasnost so metodolo{ kite preporaki na Me|unarodnata organi zacija na trudot (ILO) i preporaki te na Evropskoto stati sti ~ko bi ro (EUROSTAT).

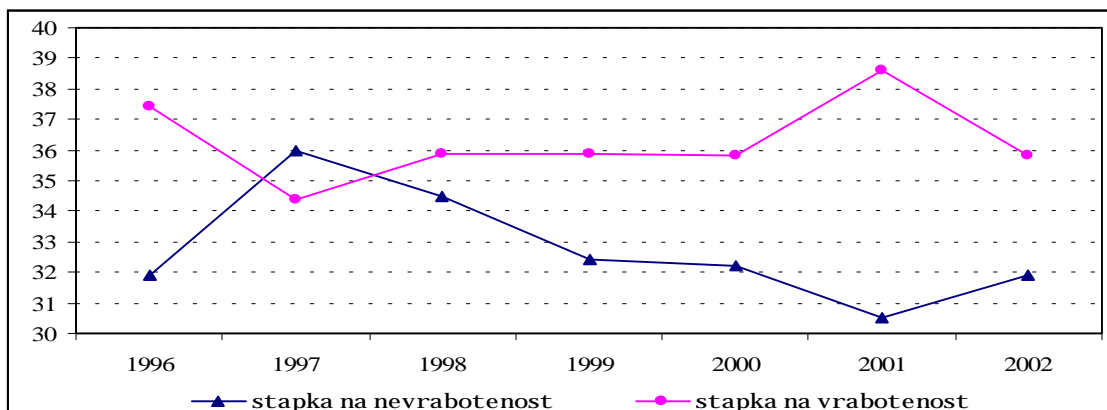
²⁰ Vkupnata rabotna si la (ekonomski akti vnoto naseleni e) gi vku~uva vraboteni te i nevraboteni te l i ca na voзраст od 15 do 80 godi ni.

porastot na stapkata na nevrabotenost se dol`i na padot na vkupnata rabotna sila, odnosno na namaleni ot broj na aktivno naseleni e (nasproti porastot na neaktivno naseleni e). I meno, aktivno naseleni e vo 2002 godina broi 824.824 lica, { to e za 37.680 lica, odnosno za 4,4% pomalku vo odnos na prethodnata godina. Padot na aktivno naseleni e proizleguva od zna~itelno namaleni ot broj na vraboteni lica (za 37.967 lica, ili 6,3%). Sledstveno, stapkata na vrabotenost (u~estvo na vrabotenite lica vo vkupnoto naselenie nad 15 godini) zabele`a pad od 2,8 procentni poeni i se svede na 35,8%, odnosno na nivoto od 2000 godina. Dopolnitelen faktor koj pri donese za namaluvawe na brojot na vraboteni lica vo 2002 godina e i zabrzani ot proces na re{avawe na problemot na preprijatijata - zagubari, { to u{te pove}e ja aktuelizira potrebata od sproveduvawe na poitenzivni strukturni reformi vo ekonomijata, kako preduslov za nadmiuvawe na problemot na visokata nevrabotenost.

Pri analizata treba da se ima predvidi povi sokata sporedbena osnova poradi vremenskoto nesovpalawe na periodot na sproveduvawe na istra`uvaweto na pazarot na rabotna sila vo odnos na minatata godina. I meno, vo 2001 godina, poradi naru{enata bezbednosna sostojba, Anketata be{e sprovedena vo oktombri, namesto vo voobi{aeni ot termin vo april, pri {to bea opfateni odredeni sezonski efekti vo dvi`eweto na rabotnata sila (na primer, porast na vrabotenite vo zemjodelstvoto).

Grafikon 9

Stapki na vrabotenost i nevrabotenost
(vo %)

Od aspekt na polovata struktura, 159.144 lica, odnosno 60,4% od vkupni ot broj na nevraboteni se ma`i, a ostanati te 104.339 nevraboteni lica se `eni. Pri toa, ma{kata i `enskata populacija bele`at pribli`no identi~ni stapki na nevrabotenost (31,7% i 32,3%, soodvetno). Analizata na stapkite na nevrabotenost spored voznata na naselenieto ukauva na si u{te prisutni najvisoki stapki na nevrabotenost kaj naselenieto na voznata od 15 do 19 godini (60,2%), od 20 do 24 godini (57,8%) i od 25 do 29 godini (48,0%). Pri toa, najvisok porast na stapkata na nevrabotenost e registri ran kaj naselenieto na voznata od 25 do 29 godini (za 3,9 procentni poeni vo odnos na prethodnata godina), kako posledi ca na raspu{taweto na pogol em del od rezervni ot sostav na bezbednosni te sil i na Republ i ka Makedonija vo uslovi na smiruvawe na bezbednosnata kri za.

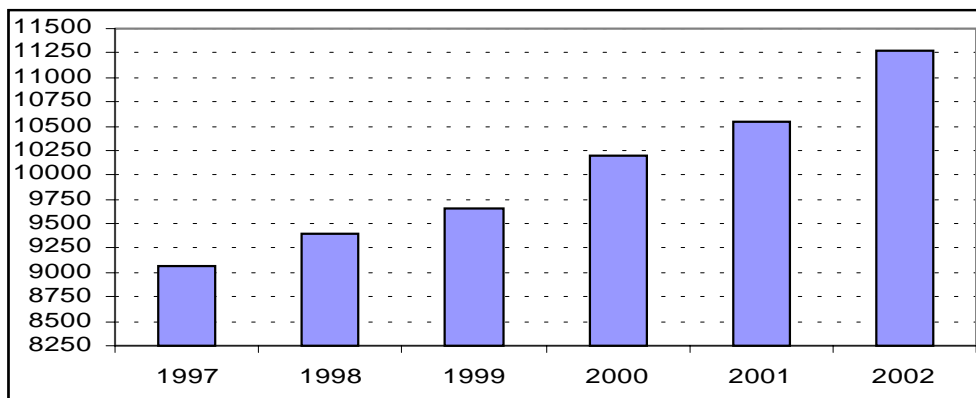
Od vкупni ot broj na vraboteni li ca, najgol em del (61,1%) se li ca od ma{ kata popul acija, koja istovremeno ima zna-itelno povi soka stapka na vrabotenost (43,5%) vo sporedba so ` enskata popul acija (28,1%). Od aspekt na vozrasta, najvi soka stapka na vrabotenost bel e` i nasel eni eto na vozrast od 40 do 44 godi ni (62,3%) i na vozrast od 45 do 49 godi ni (60,2%).

2.6. Pol i tika na plati

Trendot na porast na prose~nata neto plata vo Republika Makedonija prodol ` i i vo 2002 godi na, kako paral el en proces so postojanoto zgol emuvawe na stepenot na privati ziranost na ekonomijata i sî pogol emoto u-estvo na privati ot sektor, kade { to postoji slobodno f ormi rawe na plati te. Nomi nal ni ot porast na plati te nema{ e infl atoren ef ekt, pri { to infl acijata vo 2002 godi na se odr ` a na nisko i stabil no ni vo, { to rezul tira{ e so istovremen real en porast na plati te. Zna-itel en pridones za porastot na prose~nata plata vo 2002 godi na ima{ e i poka-uvaweto na plati te vo javnata admi ni straci ja (vo juni 2002 godi na), vo ramki na sî u{ te val idni ot Zakon za plati, so koj se kontrol ira porastot na plati te vo dr ` avni ot sektor.

Graf i kon 10

Nomi nal na prose~na i spl atena neto plata po rabotni k
(vo denari)

Nomi nalnata prose~no i spl atena neto plata po rabotni k vo Republika Makedonija vo 2002 godi na e povi soka za 6,9% vo odnos na prethodnata godi na i iznesuva 11.279 denari. Od strukturen aspekt, nominal en porast na plati te e registri ran vo site dejnosti, osven vo dejnosta ribarstvo. Pri toa, najmnogu se zgol emeni plati te vo dejnosti te vadewe na rudi i kamen (za 15,7%), obrazovani e (za 12,6%), javna uprava i odbrana, zadol ` itel na socijal na za{ tita (za 10,7%), soobra} aj, skl adi rawe i vrski (za 9,6%) i zdravstvo i socijal na rabota (za 9,0%).

Tabela 5

I splatena neto plata po rabotnik vo Republika Makedonija

	I znos vo denari	Nominal en porast 2002/2001	Real en porast 2002/2001*
	2002	(vo %)	
Prose~na mese~na plata, vkupno	11.279	6,9	5,0
<i>selekt irani dejnosti:</i>			
<i>Vadewe na rudi i kamen</i>	12.840	15,7	13,9
<i>Soobra}aj, skladi rawe i vrski</i>	14.305	9,6	7,8
<i>Fiansisko posreduvawe</i>	22.281	5,8	4,0
<i>Javna uprava i odbrana, zadol`it el na socijalna za{t it a</i>	11.606	10,7	8,9
<i>Obrazovani e</i>	10.844	12,6	10,8
<i>Zdravst vo i socijalna rabot a</i>	11.024	9,0	7,2
<i>Drugi komunal ni, kul t urni, op{t i i li~ni uslu`ni akt ivnost i</i>	11.743	6,4	4,6
Dekemvri ska plata, vkupno	11.550	9,0	7,8

* Real ni te stapki na porast pretstavuvaat nominal ni stapki na porast koregirani za stapkata na inflacija.

Poni skata prose~na stapka na inflacija (1,8%) vo odnos na porastot na nominalnata prose~na neto plata vo 2002 godina, pri donese za visok real en porast na prose~nata neto plata od 5,0% vo odnos na prethodnata godina.

Prose~nata neto plata po rabotnik vo dekemvri 2002 godina i znesuva 11.550 denari i vo odnos na isti ot mesec od minatata godina e nominal no i real no povi soka za 9,0%, odnosno za 7,8%, soodvetno (pri registri rana godiš na stapka na inflacija od 1,1% vo dekemvri 2002 godina).

2.7. Fiskalna politika²¹

Postepenata normalizacija na sostojbite vo Republika Makedonija od bezbednosni i ekonomski aspekt vo 2002 godina sozdade popovolni uslovi za funkcionirawe na fiskalni ot sektor. I meno, 2002 godina se karakterizira so zna~itelno poniski rashodi na dr`avata za bezbednosni potrebi vo odnos na minatata godina, {to uslovi zna~itelno poumeren porast na vkupnite rashodi na buxetot vo odnos na porastot na prihodite. Pritoa, primenata na danokot na finansiski transakcii, koj inicijalno be{e voveden so cel obezbeduvawe sredstva za pokrivawe na tro{ocite od bezbednosnata kriza i koj be{e predvideno da se naplatuva do krajot na 2001 godina, prodol`i i vo tekot na 2002 godina. Ovoj danok, zaedno so danokot na dodadena vrednost bea zna~ajni generatori na prihodi vo buxetot vo 2002 godina. Me|utoa, i pokraj pointenzi vni ot porast na prihodite vo odnos na rashodite na buxetot, vkupnite rashodi bea povi soki od ostvarenite prihodi, pri {to vo 2002 godina se o~ekuva def icit ot vo buxetot (central en buxet i fondovi) da i znesuva 5,6%²² od bruto doma{ni ot proizvod, odnosno 0,5 procentni poeni pomalku od def icit ot vo prethodnata godina (6,1%²³ od BDP). Vakvata sostojba vo buxetot vo 2002 godina se dol`i na visokite rashodi za otplata na

²¹ Izvor na podatoci: Ministarstvo za finansii.

²² Procentet podatok.

²³ Prelimnaren podatok.

glavnicata na doma{ni ot dolg na dr`avata, kako i na zgolemenite kapitalni tro{oci (tro{oci za proekti finansirani od sredstvata od privatizacijata na Telekomot).

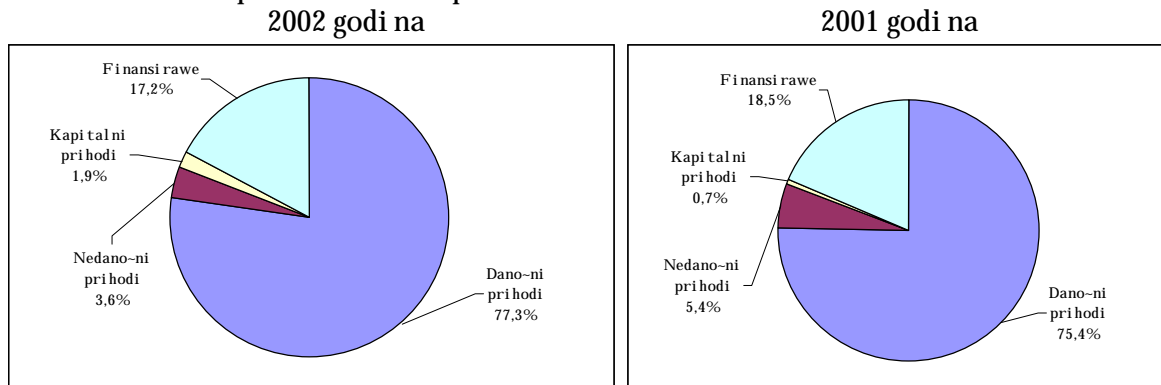
Vkupnite prihodi na centralni ot buxet vo 2002 godina iznesuvaa 70.428²⁴ milioni denari i bea vo ramkite na planiranoto (97% od planirane te prihodi). Vo odnos na 2001 godina, vkupnite buxetski prihodi bea povi soki za 11,6%.

Izvornite prihodi na buxetot, koji opfa}aat dano-nite i nedano-nite prihodi, vo 2002 godina iznesuvaa 56.916 milioni denari (porast od 11,7% vo odnos na 2001 godina). Pritoa, nivnoto u-estvo vo strukturata na vkupnite prihodi na buxetot ostana nepromeneto (80,8%). Registri rani ot porast na izvornite prihodi e rezultat na zgolemenite dano-ni prihodi, nasproti namalenite prilivi od naplatata na nedano-nite prihodi. Od pozna-ajnite vidovi dano-ni prihodi, najvisok porast e registri ran kaj prihodite od naplata na danokot na finansi ski transakcii (za 2 pati), koj se dol`i na niskata sporedbena osnova od 2001 godina, koga danokot se primenuva}e samo vo vtorata polovina od godinata. Sledstveno, prihodite od danokot na finansi ski transakcii vo 2002 godina dostignaa 9% od vkupnite buxetski prihodi, {to e dvojno pove}e vo sporedba so 2001 godina. Zna- aen porast od 19,8% ostvarija prihodite od danokot na dodadena vrednost, koji so- inuvaat 29,1% od vkupnite prihodi na buxetot (porast na u-estvoto od 2 procentni poeni).

Pozna-ajni prilivi vo buxetot vo 2002 godina bea ostvareni i od kapitalni te prihodi (porast od pribli`no 3 pati), kako rezultat na visokiot porast na prihodite od prodaba na zemji{te i nematerijalni vlo`uvawa. Prihodite od finansi rawe na buxetot bea zna-ajna prihodna stavka vo 2002 godina (so- inuvaj}i 17,2% od vkupnite prihodi) i bea za 3,8% povi soki vo odnos na prethodnata godina.

Grafikon 11

Struktura na vkupni te buxetski prihodi

Rashodite na centralni ot buxet vo 2002 godina iznesuvaa 71.599²⁵ milioni denari, {to pretstavuva visok procent na ispolnuvawe na planot (98,7% od planirane te rashodi). Pritoa, buxetski te rashodi ostvarija umeren porast od 3,8% vo odnos na prethodnata godina.

Vo 2002 godina tekovnite rashodi iznesuvaa 56.686 milioni denari i zabel e`aa pad od 2%. Toa prvenstveno se dol`i na zna-itelno poni ski te rashodi za stoki i uslugi vo odnos na minatata godina (pad od 30,4%), poradi namalenoto

²⁴ Vo vkupni te buxetski prihodi se opf ateni i prihodi te od finansi rawe.

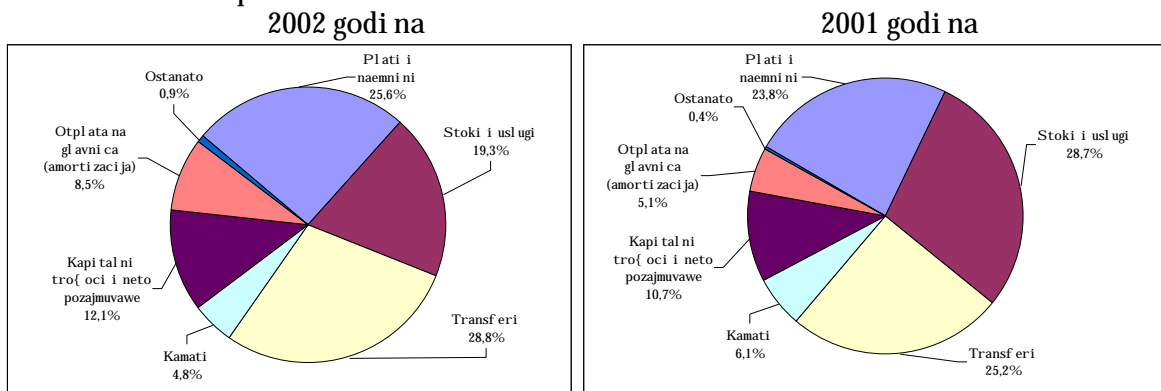
²⁵ Vo vkupni te buxetski rashodi se opf ateni i rashodi te na finansi rawe.

tro{ ewe na dr` avata za bezbednosni potrebi . Sledstveno, u-estvoto na rashodi te za stoki i uslugi vo vkupnite buxetski rashodi e ponisko za 9,4 procentni poeni i iznesuva 19,3%. Sepak, i pokraj vakvite dvi` ewa, tekovnite rashodi i ponatamu i maat domi nantno u-estvo vo vkupnite rashodi na buxetot od 79,2% (i ako namaleno za 4,7 procentni poeni vo odnos na 2001 godi na).

So ogle d na namaleni te tekovni rashodi, umereni ot porast na vkupnite buxetski rashodi vo 2002 godi na se dol` i na povi soki te kapi tal ni rashodi i rashodi na f i nansi rawe. Kapitalni te tro{ oci i neto pozajmuvawata vo 2002 godi na ostvari ja zna~itel en porast od 17% vo odnos na prethodnata godi na dosti gnuvaj} i 12,1% od vkupni te buxetski rashodi . Toa se dol` i na zgol emenoto kori stewe na del od sredstvata od privatizacijata na Makedonski Telekomunikacii za javni investicii (t.n. Telekom proekti), kako nova rashodna stavka vo buxetot vo 2002 godi na. Rashodi te na f i nansi rawe na buxetot vo 2002 godi na se zgol emi ja za 71,5% vo odnos na prethodnata godi na, pri { to ni vnoto u-estvo dosti gna 8,5%. Ni vni ot porast se dol` i na zgol emeni te rashodi za otplata na doma{ ni ot dol g na dr` avata (me|u drugoto, poradi isplatite vrz osnova na izdadeni te dr` avni obvrznic i za "zamrznati te" devi zni za{ tedi na nasel eni eto).

Graf i kon 12

Struktura na vkupni te buxetski rashodi

Prihodi te i rashodi te na vonbuxetski te fondovi vo 2002 godi na bea izbalansirani i na nivo na planirani te iznosi (osven Fondot za pati{ ta, ~ii prihodi i rashodi bea pod planiranoto za 5,3%, odnosno za 5,7%, soodvetno). Vkupni te prihodi na socijalni te fondovi (Fond za penzisko i invalidsko osi guruvawe, Fond za zdravstvo i Fond za vrabotuvawe) iznesuvaa 45.384 milioni denari i bea re~isi identi ~ni so vkupni te rashodi na ovi e fondovi, koi iznesuvaa 45.368 milioni denari. Vo odnos na minatata godi na, vkupni te prihodi na socijalni te fondovi se povi soki za 9,6%, a vkupni te rashodi za 8,9%. Vkupni te prihodi na Fondot za pati{ ta iznesuvaa 3.434 milioni denari i bea minimal no povi soki vo odnos na rashodi te na fondot (3.420 milioni denari). Pokraj toa { to bea poniski vo odnos na planiranoto, prihodi te i rashodi te na ovoj fond bea poniski i vo odnos na realiziranoto vo prethodnata godi na (za 14,4% i 14,8%, soodvetno).

III. Monetarna pol i ti ka

3.1. Celi i zada~i na monetarnata pol i ti ka

Konci pi raweto i sproveduvaweto na monetarnata pol i ti ka vo tekot na 2002 godina se odviva{ e vo ambient na postepeno konsolidirawe na makedonskata ekonomija po bezbednosnata kriza od prethodnata godina. Voobi~aeno, i vo 2002 godina, monetarnata politika be{ e vo funkcija na koordinirano deluvawe so fiskalnata politika (vo godina na parlamentarni izbori), obezbeduvaj}i na toj na~i n konzi stentna makroekonomska ramka.

Op{ tata monetarna postavenost vo 2002 godina be{ e bazi rana vrz odr` uvaweto na cenovnata stabilnost, kako krajna i zakonski def ini rana cel na monetarnata pol i ti ka. Def ini raweto na cenovnata stabilnost kako pri ori tetna cel e vo funkcija na sozdavawe preduslovi za zdrav i odr` liv ekonomski razvoj. Taka, osnovna pretpostavka pri prvi~nata proekcija na monetarnite varijabli za 2002 godina be{ e ostvaruvaweto na prose~na stapka na inflacija od 2,5%. Proektirana stapka na inflacija se bazi ra{ e vrz dve osnovni pretpostavki: a) podobruvawe na vremenski te uslovi za odvi vawe na zemjodel skoto proi zvodstvo, so o~ekuvan povol en efekt vrz ponudata na zemjodel ski proi zvodit e ni vni te ceni ; i b) o~ekuvano namal uvawe na svetskata cena na naf tata i sledstveno, namal uvawe na ceni te na i nputi te i na f i nal ni te ceni na proi zvodit e.

Cenovnata stabilnost vo Republika Makedonija ve}e nekolku godini se odr` uva preku primena na monetarna strategija na targetirawe na devizni ot kurs. Ulogata na devizni ot kurs kako nominal no sidro vo makedonskata ekonomija proi zleguva od gol emoto zna~ewe na devizni ot kurs vo mal i te ekonomii , upateni na trgovski i f i nansi ski vrski so stranstvo (kakva { to e makedonskata ekonomija). Vo tekot na 2002 godina NBRM uspe{ no ja odr` uva{ e stabilnosta na paritetot na denarot vo odnos na evroto (do krajot na 2001 godina be{ e targetiran kursot na denarot vo odnos na germanskata marka) preku intervencii na devizni ot pazar i koordi ni rana primena na i nstrumentit e za monetarno regul irawe. Podredenosta na monetarnata pol i ti ka na stabilnosta na devizni ot kurs, kako i orientacijata za odr` uvawe na cenovna stabilnost ja potencira{ e potrebata od nejzino pri l agoduvawe i na nasokit e na f i skal nata pol i ti ka.

Vtor bazi~en element na monetarnata proekcija e stapkata na porast na realni ot BDP, ~ija i ni cijalna proekcija za 2002 godina iznesuva{ e 4% (nasproti negativnata dinamika na BDP vo prethodnata godina). Vakvoto zna~itel no dinamizirawe na ekonomskata aktivnost vo 2002 godina se o~ekuva{ e da bide generirano od: 1) namal uvaweto na vkupni ot rizik na zemjata, po stabil izi raweto na bezbednosnata sostojba vo dr` avata. So toa se o~ekuva{ e da se reduci ra ekonomskata i f i nansi skata neizvesnost i da zajakne doverbata na doma{ nit e i eksternit e ekonomski subjekti ; b) realizi raweto na projektit e f i nansi rani od pril ivit e vrz osnova na pri vatizacijata na Makedonski ot Telekom se o~ekuva{ e da rezul ti raat so multi plikativni te efekti vrz ekonomskata aktivnost; i v) sredstvata od donatorskata konferencija, najavena za mart 2002 godina kako dopol nit el en generator na ekonomski ot porast. Konferencijata ima{ e za cel da obezbedi makro-f i nansi ska pomo{ , kako i f i nansi ska poddr{ ka za sanirawe na posledici te od bezbednosnata kriza i implementacija na Ramkovni ot dogovor. Voedno, i pokraj preki nat i ot aran` man so MMF, od po~etokot na 2002 godina zapo~na { estmese~nata Staff Monitored programa, koja ima signalizira~ka uloga, uka` uvaj}i im na investit rit e na tranzitorni pote{ kotii so koi se soo~uva zemjata i mo` nosta za

sklu-uvawe aran` man so Fondot po ni vnoto nadmi nuvawe. General no, povi sokata stapka na porast na BDP vo 2002 godi na, be{ e predvideno da bi de generirana od doma{ nata pobaruva~ka. Ova e vo soglasnost so potrebata od podolg period za revitalizirawe na eksternata pobaruva~ka, preku obnovuvawe na raskinatite i sklu-uvawe na novi dogovori so stranski te partneri, vo uslovi na postepeno namal uvawe na ri zi kot na zemjata.

So cel adekvatna poddr{ ka na ekonomskata aktivnost, pri istovremeno odr` uvawe na stabilno nivo na ceni, vo ramkite na inicijalnata monetarna proekcija be{ e predviden godiš en porast na pari ~nata masa M2-denarski del od 7,4%, pri porast na pri marni te pari od 7,8%. Soglasno akti vnata ul oga na NBRM na devizni ot pazar, so cel odr` uvawe na stabilnosta na nominal noto si dro, za 2002 godi na be{ e predvidena neto prodaba na devizi. Pri toa, odr` uvaweto na devizni te rezervi na nivo od ~etirimese~en uvoz be{ e predvideno da se ostvari preku realizacija na najaveni te prilivi od donatorskata konf erencija.

Fizi ~koto voveduvawe na novata evropska valuta od po~etokot na 2002 godi na i potrebata od zamena na dvanaesette evropski valuti so edinstvena zaedni ~ka valuta (evro), se o~ekuva{ e da pridonese kon zna~itelno pro{ iruvawe na depozitnata baza na banki te. I pokraj o~ekuvawata za intenzi vno zajaknuvawe na kreditni ot potencijal vrz ova osnova, proektirani ot godiš en porast na plasmani te na banki te vo nedr` avni ot sektor iznesuva{ e 6,8% i be{ e bazi ran vrz pretpostavkata za pretpazli va kreditna politika na banki te, vo uslovi na seu{ te prisuten politi ~ki, a ottamu i visok krediten rizik. Voedno, proekcijata ja percepira{ e nei zvesnosta na banki te okolu di nami kata i obemot na eventual noto povlekuvawe na sredstvata, deponirani pri evro-koverzijata. Ottuka, porastot na devizni ot depoziten potencijal na banki te se o~ekuva{ e da bi de naso~en glavno kon devizni te smetki na banki te vo stranstvo i da uslovi zna~itel en porast na ni vnata devizna aktiva.

Perf ormansi te na makedonskata ekonomija vo prvi ot kvartal od 2002 godi na ne korespondiraa so predvidenite dvi `ewa. Taka, nasproti proektiranoto intenzi vi rawe na ekonomskata akti vnost, soglasno pomal ku ri zi ~nato okru` uvawe, industri skoto proizvodstvo bele` e{ e permanentno zabavuvawe. Voedno, lo{ ite vremenski uslovi negativno vlijaeja vrz zemjodel skoto proizvodstvo, ~ie revitalizirawe pretstavuva{ e biten element na inicijalni te predviduvawa za ekonomski ot rast vo 2002 godi na. Dopolnitel na negati vna okolnost be{ e i nei zvesnosta okolu realizacijata na vetenite prilivi od donatorskata konf erencija, vo uslovi na nesklue~n aran` man so MMF. Soglasno vakvite dvi `ewa, vo maj 2002 godi na, vo ramki te na Staff Monitored programata be{ e izvr{ ena revizija na proekcijata na klu~ni te makroekonomski varijabli. Taka, realni ot porast na BDP be{ e predvideno da iznesuva 2,5%, dodeka stapkata na infl acija se o~ekuva{ e da dosti gne 3,5%.

Vrz osnova na revidiranata proekcija na osnovni te makroekonomski varijabli, be{ e izvr{ eno i revidirawe na monetarnata proekcija. Pri toa, be{ e naglasena potrebata od neutralizirawe na efektite od o~ekuvanoto predizborno intenzi vi rawe na javnata potro{ uva~ka vo treti ot kvartal od godi nata. Taka, be{ e predvideno sterilizirawe na vi{ okot na likvidnost preku aukcii te na bl agajni ~ki zapi si, kako i ponatamo{ no interveni rawe na devizni ot pazar so neto prodaba na devizi, vo funkcija na odbrana na stabilnosta na devizni ot kurs. Vrz osnova na vakvite o~ekuvawa, be{ e proektirano godiš no namal uvawe na ni voto na pri marni pari od 3,2%. Pri toa, soglasno proektiranata di nami ka na kratkoro~no oro~eni te devizni depoziti (o~ekuvano povlekuvawe na sredstva deponirani pri evro-

konverzijata), projektirana me|ugodi { na stapka na pari~nata masa M4 be{ e negativna i iznesuva{ e 13,2%. So revidirana proekcija, stapkata na porast na vkupni te plasmani na banki te kaj ndr` avni ot sektor i znesuva{ e 5,4%.

Vo odnos na instrumenti te za monetarno regul irawe, vo tekot na 2002 godi na be{ e predvideno natamo{ no koristewe na aukci ite na blagajni ~ki zapisi kako osnoven instrument na monetarnata politika. Pritoa, be{ e projektirano ovoj instrument da deluva vo nasoka na kompenzirawe na likvidnosnite efekti od del uvaweto na avtonomni te f aktori, vku~uvaj}i gi i efekti te od intervenci ite na NBRM na devizni ot pazar. Od aspekt na postavenosta na aukci ite, za 2002 godi na be{ e predvideno nivno fleksibilno prilagoduвање na promeni te vo vkupni te ekonomski tekovi. Taka, soglasno o~ekuvanoto postepeno iscrpuвање na negativi te efekti od bezbednosnata kriza, be{ e predvideno namal uvawe na kamatni te stapki i povtoren premijn kon aukci i na principot "tender so kamatni stapki". So toa se potvrdi orientacijata na NBRM za koristewe na instrumenti postaveni na pazarna i fleksibilna osnova.

3.2. Ostvareni monetarni dvi `ewa vo 2002 godi na

Vo tekot na 2002 godi na, NBRM akti vno u~estvuva{ e na devizni ot pazar so cel odr` uvawe stabilno nivo na devizni ot kurs na denarot vo odnos na evroto, soglasno primenuvanata strategija na targetirawe na devizni ot kurs. Voedno, postavenosta na monetarni te instrumenti be{ e vo funkcija na regul irawe na likvidnosta vo ekonomijata i odstranuvawe na eventualni te pritisi na devizni ot pazar. Vakvata monetarna politika na NBRM, pri istovremena efikasna koordinacija so osnovni te komponenti na makroekonomskata politika, ovozmo`ija ostvaruvawe na prose~na stapka na inflacija (merena preku tro{ oci te na `i votot) vo 2002 godi na od 1,8%, { to e pod projektirani ot porast. So toa NBRM uspe{ no ja realizirala{ e osnovnata cel na monetarnata politika.

Nekolku glavni f aktori go determiniraa ambientot vo koj se sproveduva{ e monetarnata politika vo 2002 godina: a) postepeno iscrpuвање na negativi te efekti od bezbednosnata kriza vo prethodnata godina, { to ovozmo`i postepeno revitalizirawe na ekonomijata i namaluvawe na psiholo{ kite pritisi; b) ponatamo{ no odr` uvawe na nepovolnata dinamika na nadvore{ no-trgovskata razmena; v) povolni dvi `ewa na depozitni ot potencijal na banki te, po veduvaweto na novata evropska valuta na po~etokot na godinata i g) zgolemen intenzitet na javnata potro{ uva~ka, vo treti ot kvartal od godinata pred parlamentarni te izbori. Taka, intenzivni te uvozni aktivnosti, pri istovremeno natamo{ no namaluvawe na izvozot determiniraa visoka pobaruva~ka za devizi za servisirawe na obrskite sprema stranstvo. Vo uslovi na nedovolno visok devizen priliv, vakvite dvi `ewa rezultiraa so pritisi za depresijacija na domata valuta. So cel odbrana na devizni ot kurs, NBRM akti vno u~estvuva{ e na devizni ot pazar so neto prodaba na devizi (vo januari, fevruari i juni intervenci ite bea vo nasoka na neto otkup na devizi).

Vo tekot na celata godina, aukci ite na blagajni ~ki zapisi bea primenuvani kako glaven instrument na monetarnata politika. Postavenosta na aukci ite na blagajni ~ki zapisi, fleksibilno be{ e prilagoduвана na promeni te vo ekonomskoto okru` uvawe. Taka, po registrirani te povolni dvi `ewa na devizni ot pazar vo prvi te dva meseca od godinata, vo tekot na prvata polovina od 2002 godi na, NBRM izvr{ i postepeno namaluvawe na kamatni te stapki na blagajni ~ki te zapisi na aukci ite vrz principot "tender so iznosi" i bea ukiniti blagajni ~ki te zapisi so dostasuvawe od

14 dena. Ponatamu, soglasno namaleni ot i nteres bea uki nati bl agajni ~ki te zapi si so ro~nost od 7 dena. Vo jul i 2002 godi na, kako reakcija na stabi l i zi raweto na vkupni te ekonomski tekovi be{ e izvr{ eno povtorno voveduvawe na aukcii te vrz pri nci pot "tender so kamatni stapki", { to pretpostavuva aukcisko, odnosno pazarno formi rawe na kamatni te stapki. Likvidnosni te efekti od intenzi vi ranata predi zborna javna potro{ uva~ka, vo tret i ot kvartal od godi nata, NBRM uspe{ no gi neutral i zi ra{ e preku povlekuvawe na del od vi { okot na likvidnost preku aukcii na bl agajni ~ki zapi si na central nata banka.

Monetarni ot agregat M2 - denarski del, vo dekemvri 2002 godi na ostvari godi { en porast od 7,9%. Pozi ti vnata me|ugodi { na di nami ka na pari ~nata masa be{ e determi ni rana od povi soki ot iznos na sredstva na transakci oni te depozi ti, kako refleksija na iscrpeni te psiholo{ ki pri ti soci od prethodnata godi na, zgol emeni te pril i vi na nasel eni eto vrz osnova na isplati od buxetot po razli ~ni osnovi, kako i na voobi ~aenoto kumul i rawe na sredstva na transakci oni te smetki na pretprijatijata na krajot na godi nata. Soglasno namaleni ot rizik na zemjata, i zgradeni ot kredi bi l i tet na bankarski ot si stem, povi soko ni vo na godi { na osnova e registri rano i kaj kratkoro~no oro~eni te denarski depozi ti. Gotovi te pari vo optek na krajot na 2002 godi na, vo odnos na krajot na prethodnata godi na ostanaa re~isi nepromeneti i sledstveno, nema pri dones za godi { nata promena na pari ~nata masa M2 - denarski del. Vo tekot na godi nata, gotovi te pari vo optek se odr` uva na permanentno vi soko ni vo, reflekti raj}i go prodol `eni ot efekt od gotovi nskata konverzi ja na i n-val uti te vo prvi te dva meseca od godi nata, ref ormata na platni ot promet, danokot na f i nansi ski transakci i, kako i zgol emenata buxetska potro{ uva~ka.

Soglasno nezna~i tel nata godi { na promena na nivoto na primarni pari (namal uvawe od 0,2%), porastot na pari ~nata masa, vo cel ost se dol ` i na zajaknatata monetarna mul ti pl i kacija. Taka, monetarni ot mul ti pl i kator na pari ~nata masa M2-denarski del vo dekemvri 2002 godi na iznesuva{ e 2,06 (1,90 vo isti ot mesec od prethodnata godi na). Prose~nata me|ugodi { na stapka na porast na pri marni te pari vo 2002 godi na iznesuva{ e 39,9%, vo uslovi na permanentno vi soko ni vo na gotovi pari vo optek i vi soka likvidnost na banki te (soglasno ref ormata na platni ot promet i trajnata potreba od povi soka likvidnost na banki te za izvr{ uvawe na platni ot promet). Monetarni ot agregat M2-denarski del, vo 2002 godi na ostvari prose~na me|ugodi { na stapka na porast od 22,0%, pri konti nui rano ostvaruvawe na pozi ti vni stapki na godi { en porast vo tekot na godi nata. Prose~nata me|ugodi { na stapka na porast na naj{ i roki ot monetaren agregat M4 iznesuva{ e 37,7%, dodeka na godi { na osnova toj be{ e poni zok za 9,8% (zaradi efektot od vi sokata sporedbena osnova).

Vo f unkcija na f i nansi ska poddr{ ka na real ni ot sektor i kako soodvetna reakcija na postepenata konsol idacija na ekonomijata, percepci i te za namal en rizik na zemjata i poni ski ot stepen na kredit en rizik, vkupni te plasmani na banki te na krajot od 2002 godi na ostvari ja stapka na me|ugodi { en porast od 7,8%. Godi { ni ot porast na plasmani te (vo uslovi na naso~uvawe na najgolem del od devi zni te pril i vi vrz osnova na evro-konverzijata na devi zni smetki na banki te vo stranstvo) vo cel ost se dol ` i na povi sokoto ni vo na denarski plasmani za 10,1%, dodeka plasmani te vo stranska valuta bea poni ski na godi { na osnova za 1,5%. Pri toa, za razlika od devi zni te plasmani, ~ija di nami ka vo tekot na godi nata vari ra{ e, denarski te plasmani vo periodot fevruari-septemvri 2002 godi na bel `ea konti nui ran porast. Kamatnata poli ti ka na banki te i vo 2002 godi na be{ e rel ati vno nef l eksi bi l na.

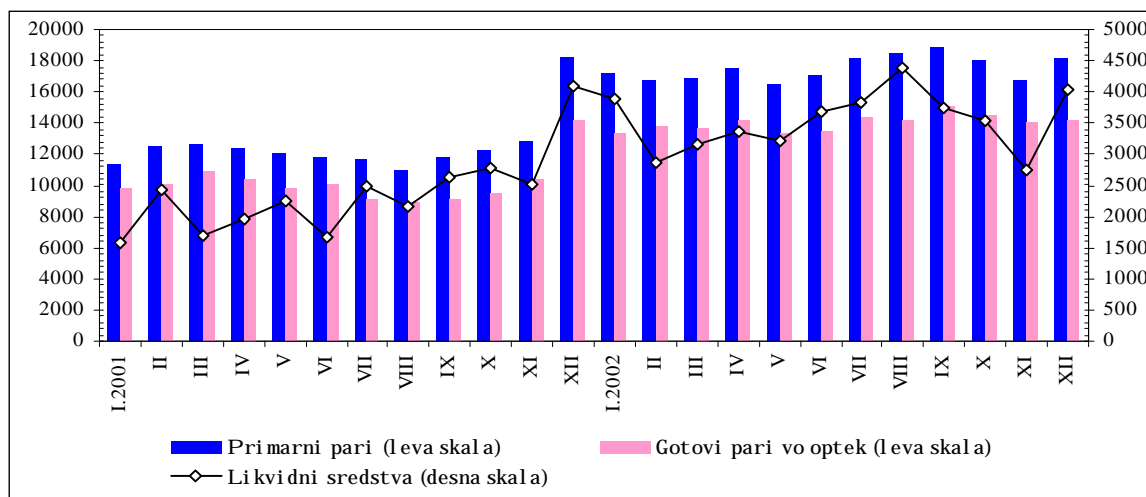
IV. Monetarni dvi ` ewa vo Republ i ka Makedoni ja

4.1. Primarni pari

Primarni te pari (gotovi pari vo optek i vkupna likvidnost na bankite²⁶) na krajot na 2002 godi na iznesuvaa 18.175 milioni denari i bea pribli ` no na nivoto od krajot na minatata godi na (minimalno namaleni za 43 milioni denari, ili za 0,2%). Pri toa, primarni te pari vo tekot na 2002 godi na se odr ` uvaa na relativno visoko nivo, { to se dol ` i na visokoto nivo na gotovi pari vo optek (soglasno preferiraweto na gotovinsko pla}awe) i relativno visokata likvidnost na bankarski ot sektor (zgol emena na trajna osnova po transf erot na platni ot promet vo bankite). Strukturata na primarni te pari vo 2002 godi na nezabel ` a pozna-ajna promena, pri { to i natamu dominantna pozicija imaat gotovi te pari vo optek so u-estvo od 77,8%.

Graf i kon 13

Dvi ` ewe na primarni te pari i ni vni te komponenti
(vo milioni denari)

Generalno, nivoto na primarni pari vo tekot na 2002 godi na oscilira { e pod vlijani e na dinamikata na avtonomni te faktori i monetarnoto regulirawe od strana na NBRM. Pri toa, nasproti malata godi { na promena, dinami-kata analiza na primarni te pari vo 2002 godi na poka ` uva zna-itelni oscilacii. Taka, vo prvi ot kvartal od godinata, pod vlijani e na kombiniranoto dejstvo na padot na gotovite pari vo optek i poniskata likvidnost na bankarski ot sistem, primarni te pari zabel ` aa zna-ajno namaluvawe (za 7,5%). Padot na gotovite pari vo optek se dol ` i na delumnoto iscrpuvawe na vlijani eto na faktorite koi determiniraa niven isklu-itelno visok porast na krajot na prethodnata godi na (sezonski faktori, reformna na platni ot promet, gotovinska konverzija na EMU-val uti te vo presret na evroto). Istovremeno, porealnoto dimenzi onirawe na potrebite na bankite za likvidnost, po prezemaweto na platni ot promet na po-etokot na 2002 godi na, i zgol emenata pobaruva-ka za blagajni-ki zapisi determiniraa relativno normal izirawe na vkupnata likvidnost na krajot na prvi ot kvartal od godinata. Vo

²⁶Od fevruari 2002 godi na e izvr{ eno spojuvawe na ` i ro-smetkata i smetkata na zadol ` itel na rezerva na bankite kaj NBRM. Soglasno ovaa promena napraveni se i prilagoduvawa vo definicijata na primarni te pari. Sledstveno, primarni te pari gi vkl-uvaat gotovite pari vo optek i vkupnata likvidnost na bankite (smetka na bankite kaj NBRM i gotovinata vo blagajna). Me}ugodi { ni te sporedbi se praveni so soodvetni prilagoduvawa, so { to tie gi izrazuvaat fakti-ki te promeni.

vtori ot kvartal, i pokraj natamo{ noto normal izi rawe na pobaruva~kata za gotovi pari, vkupnata likvidnost na bankite zabe`a zgolemuwawe (vo uslovi na pogol ema buxetska potro{ uva~ka), { to uslovi porast na primarnite pari od 1,6%. Vo tretiot kvartal od 2002 godina, pod vlijanie na zna~ajno intenziviranata pobaruva~ka za gotovi pari (glavno pod dejstvo na sezonski faktori i gotovinska isplata za obe{ tetuwawe na { teda~ite od trite { tedilnici²⁷), be{ e registrirano zna~ajno zgolemuwawe na primarnite pari od 10,3%. So delumnata normalizacija na pobaruva~kata za gotovi pari, vo uslovi na zgolemeni pri ti soci vrzdevizni ot kurs i pozna~ajno interwenirawe na NBRM na devizni ot pazar, primarnite pari vo posl edni ot kvartal od 2002 godina zabe`aa namal uwawe od 3,7%.

Tabela 6

Primarni pari
(vo milioni denari)

	Sostojba 31.12.2001	Promeni po kvartali vo 2002 godina					Sostojba 31.12.2002
		I	II	III	IV	Vkupno	
Primarni pari	18.218	-1.372	271	1.757	-699	-43	18.175
- gotovi pari vo optek	14.134	-437	-270	1.707	-998	2	14.136
- likvidnost na bankite	4.084	-935	541	50	299	-45	4.039

Od aspekt na komponentite na bilansot na Centralnata banka, malata promena na primarnite pari vo 2002 godina se dol`i na sprotivnite dvi`ewa na neto doma{ nata aktiva i neto deviznata aktiva na NBRM. Pri toa, neto doma{ nata aktiva na NBRM vo 2002 godina del uva{ e vo nasoka na kreirawe na primarni pari. Vo ramki na neto doma{ nata aktiva, najgol em iznos na primarni pari be{ e kreiran preku zgolemenata buxetska potro{ uva~ka, a delumno i preku aukciite na blagajni~ki zapisi. I meno, depozitite na dr`avata kaj NBRM vo tekot na 2002 godina bele`ea kontinuirano kvartalno namal uwawe, so izrazen intenzitet vo tretiot kvartal, prvenstveno poradi zgolemenata buxetska potro{ uva~ka vo predizborni ot period. Od druga strana, namal enite pobaruwawa na NBRM od dr`avata (za 12,1%), glavno ostvareni vo vtiri ot kvartal od godinata poradi isplatata na dr`avnite obvrznici izdadeni vo procesot na sanacija na bankite, vlij aeja vo nasoka na povl ekuwawe na primarni pari. Krediti te odobreni na bankite od strana na NBRM i saldoto na eksternata smetka (i pokraj zna~ajni te kvartal ni oscilacii) imaa re~isi neutralno dejstvo vrz nivoto na primarni pari vo 2002 godina.

²⁷ Soglasno doneseni ot Zakon za regul irawe na pobaruwawata na { teda~ite od { tedelnicite "TAT"-Bitola, "Alfa S"-Skopje i "Lavci"-Ohrid, pobaruwawata na { teda~ite do iznos vo denarska protivrednost od 1.000 evra bea isplateni vo gotovo. Za ostanatite povisoki iznosi bea izdadeni konvertibilni sertifikati.

Tabela 7

Tekovi na krei rawe i povlekuwawe na pri marni pari ¹

(vo mi li oni denari)

	Sostojba 31.12.2001	Promeni po kvartal i vo 2002 godi na					Sostojba 31.12.2002
		I	II	III	IV	Vkupno	
Primarni pari	18218	-1372	271	1757	-699	-43	18175
Neto devizna aktiva	50206	2169	-2516	-2080	-5805	-8232	41974
Neto doma{ na aktiva	-31988	-3541	2787	3837	5106	8189	-23799
1. Kredi ti na banki te, neto	-2923	-1918	-872	1186	1743	139	-2784
a) Kredi ti na banki te	234	482	-504	0	2	-20	214
- lombardni kredi ti	0	500	-500	0	0	0	0
- ostanati kredi ti	234	-18	-4	0	2	-20	214
b) I nstrumenti	-3157	-2400	-368	1186	1741	159	-2998
2. Dr`ava, neto	-17137	-93	1150	4250	1973	7280	-9857
- Pobaruvawa od dr`avata	4270	-87	-337	-83	-9	-516	3754
- Depozi ti na dr`avata*	-25205	471	2502	2932	1884	7789	-17416
a) za monetarna poddr{ ka	-8560	0	0	800	1180	1980	-6580
b) `i ro - smetka	-3776	-700	838	1032	-381	789	-2987
v) ostanati depozi ti	-12869	1171	1664	1100	1085	5020	-7849
- Eksterno f i nansi rawe	3798	-477	-1015	1401	98	7	3805
3. Ostanati stavki, neto	-11928	-1530	2509	-1599	1390	770	-11158

1 (+) krei rawe na pri marni pari ; (-) povlekuwawe na pri marni pari .

* Bi dej}i se raboti za pasivni smetki pri ka`ani vo aktivata, sostojbite na 31.12.2001 godi na i na 31.12.2002 godi na se pri ka`ani so mi nusen predznak. Kaj promeni te po kvartal i , promena so negati ven predznak zna-i porast na depozi ti te i obratno.

Od druga strana, neto deviznata aktiva na NBRM vo 2002 godi na pretstavuva{ e najzna-aen tek na povlekuwawe na primarni pari , so { to vlijae{ e neutral izi ra-ki vrz zgol emenata buxetska potro{ uva-ka. Toa prvenstveno se dol `i na potrebata od i nterveni rawe na NBRM na devizni ot pazar so neto proda `ba na devizi , zaradi zadovol uvawe na vi { okot na pobaruva-ka za devizi i odstranuvawe na pritisi ci te za depresi rawe na devizni ot kurs na denarot vo odnos na evroto, prisutni na devizni ot pazar vo pogolemi ot del od godi nata. Vo nasoka na namal uvawe na neto deviznata aktiva na NBRM vlijae{ e i povi sokata otplata od kori stewe na stranski kredi ti vo 2002 godi na.

4.1.1.Osnovni i nst rument i za monet arno regul i rawe

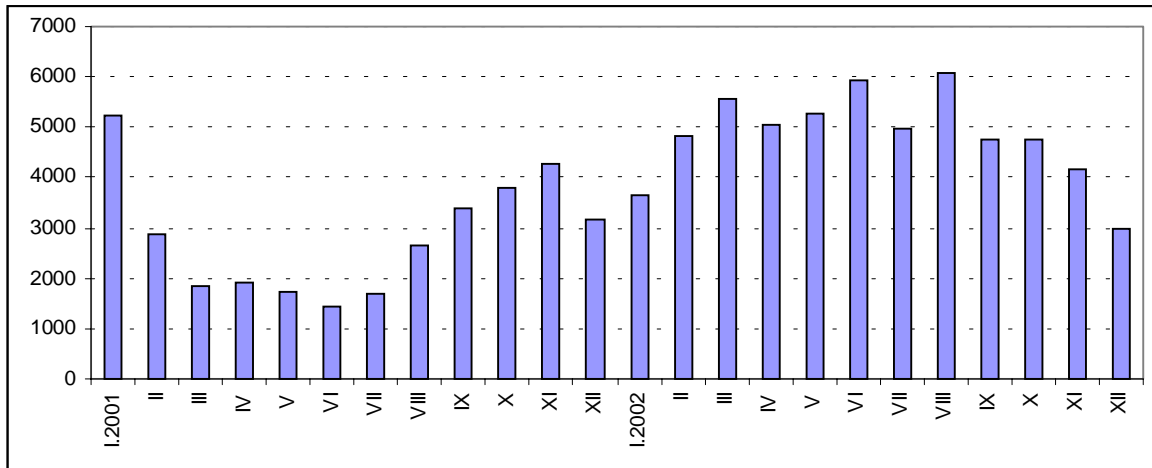
Vo 2002 godi na prodol `ija aktivnostite za permanentno reformi rawe na instrumentite za monetarno regul irawe vo nasoka na pogolema efikasnost, fleksi bilnost, pojasno transmitti rawe na signalite na monetarnata politika i pogolema pazarna ori enti ranost. Fleksi bilnata postavenost ovozmo `uva uspe{ no prilagoduvawe na monetarnite instrumenti na promenite vo ekonomskoto opkru `uvawe i soodvetna reakcija vo zavisnost od konkretni te okol nosti . So toa se ovozmo `uva pogolema ef i kasnost vo upravuvaweto so likvi dnost na banki te, { to e od osobeno zna-ewe za obezbeduvawe stabil en f i nansi ski sistem i spre-uvawe na pogol emi di storzi i na devizni ot pazar predi zvi kani od { pekul ati vni pobudi .

Vo uslovi na rel ati vno vi soko ni vo na likvi dnost vo bankarski ot si stem, pri nedovol no razvien f i nansi ski pazar i nepostoewe na raznovidni f i nansi ski instrumenti , aukci ite na blagajni -ki zapisi pretstavuvaat osnoveni najzna-aen instrument na monetarnata politika. Po def i nici ja, aukci ite na blagajni -ki zapisi deluvaat vo nasoka na povlekuwawe na primarni pari i pretstavuvaat ef i kasen na-in za steril izi rawe na vi { okot na likvi dnost. Preku ni v, NBRM vo 2002 godi na gi neutral izi ra{ e efektite od dvi `eweto na avtonomni te f aktori (gotovi pari vo optek, devizni te transakcii , javnata potro{ uva-ka) vrz likvi dnost na banki te. Vo nasoka na steril izi rawe na vi { okot na likvi dnost, i ako so opredeleni ograni -uvawa, vlijae i obvrskata na banki te za izdvojuvawe na

zadol`itelna rezerva. Pritoa, zadol`itelnata rezerva se bazi ra vrz sistemot na prose~no izdvojuvawe, { to podrazbi ra mo`nost za koristewe na 60% od izdvoeni ot iznos, so { to se obezbeduva pogol ema efikasnost vo upavuvaweto so likvidnosnata pozicija od strana na bankite. Vo fevruari 2002 godina, posebnata smetka na zadol`itelnata rezerva be{ e pripoena kon `iro smetkata, so { to bankite raspol agaat so edi nstvena smetka kaj NBRM, a zadol`itelnata rezerva dobi tretman na komponenta na pri marni te pari .

Graf i kon 14

Bl agajni ~ki zapi si na NBRM prodadeni na aukcija
(vo mi li oni denari)

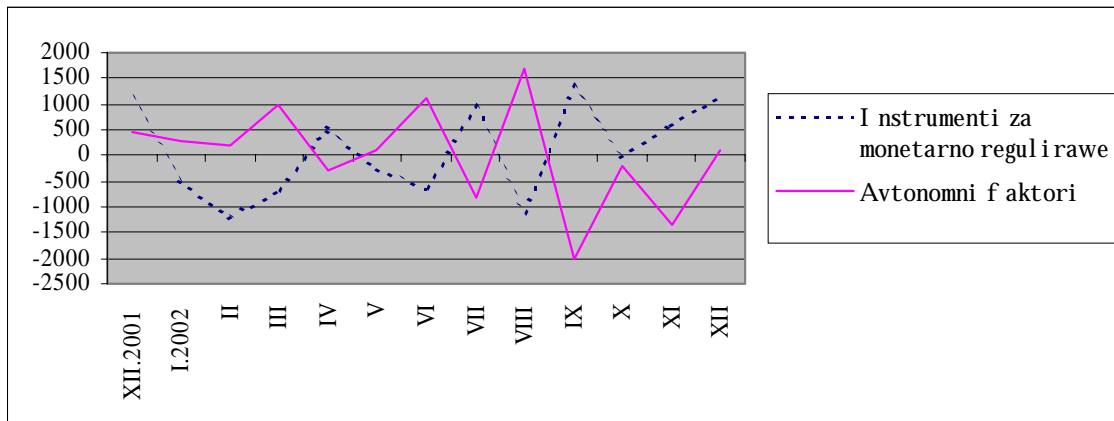

Fl eksi bi lnata postavenost na aukci i te na bl agajni ~ki zapi si se ogleda vo mo`nosta za ni vno organi zi rawe na dva na -i na. Pritoa, isto kako i vo vtorata polovina od 2001 godina, vo prvata polovina od 2002 godina NBRM prodol`i da sproveduva aukcii na bl agajni ~ki zapi si od ti pot “tender so iznosi”, pri { to bl agajni ~ki te zapi si i m se nudea na si te zai nteresi rani subjekti (preku banki te). Preku soodvetni promeni na kamatni te stapki na aukci i te na bl agajni ~ki zapi si vo fevruari 2002 godi na (kamatni te stapki na bl agajni ~ki zapi si so ro~nost od 7 dena bea namaleni za 3 procentni poeni , a so ro~nost od 28 dena za 2 procentni poeni), NBRM upati jasen signal za porel aksi rana postavenost na monetarnata poli ti ka, soglasno postepenata normalizacija na ekonomski te tekovi i relativnoto stabilizirawe na dvi`ewata na devizni ot pazar i pazarot na pari . Poradi namaleni ot interes, vo januari 2002 godi na bea uki nati bl agajni ~ki te zapi si so ro~nost od 14 dena. So stabiliziraweto na ekonomski te tekovi i postepenoto sani rawe na posl edi ci te od kri zata, se sozdadoa usl ovi za napu{ tawe na aukci i te od ti pot “tender so iznosi” i povtorno voveduvawe aukci i od ti pot “tender so kamatni stapki” (17 juli 2002 godi na). Sproveduvaweto na ovoj tender pretpostavuva aukci rawe na banki te so kamatni stapki pri ograni -en (daden) i znos na bl agajni ~ki zapi si od strana na NBRM, so { to kamatni te stapki na bl agajni ~ki te zapi si vo vtorata polovina od 2002 godi na povtorno se f ormi raa vrz pazarna osnova. I sto taka, vo juli NBRM prestana da nudi bl agajni ~ki zapi si so ro~nost od 7 dena, so { to bea zadr` ani edi nstveno bl agajni ~ki te zapi si so rok na dostasuvawe od 28 dena.

Graf i kon 15

Instrumenti za monetarno regul irawe i avtonomni faktori na kreirawe i povlekuvawe na likvidnost*

(mese~ni promeni vo milioni denari)

* Poziti vna promena - kreirawe na likvidnost; negati vna promena - povlekuvawe na likvidnost.

Sproti vno na ni vnata def i ni rana f unkcija, aukci i te na bl agajni ~ki zapisi na NBRM vo 2002 godi na del uvaa vo nasoka na kreirawe na primarni pari (vo iznos od 159 milioni denari). Pritoa, vkupni ot iznos na povle~eni primarni pari preku ovoj instrument, na krajot na 2002 godi na iznesuva{ e 2.998 milioni denari. Dinami kata na prodadeni bl agajni ~ki zapisi vo tekot na godinata be{ e determi ni rana od oscilacii te vo likvidnosnata pozicija na bankarski ot sistem (gl avno pod vlijani e na avtonomni faktori). Taka, sogl asno vi sokata likvidnost na banki te i seu{ te atrakti vni te kamatni stapki, vo prvata pol ovi na od godinata be{ e registri rana zgolemena pobaruva~ka za bl agajni ~ki zapisi. Kako rezultat na toa, preku aukci i te na bl agajni ~ki zapisi vo ovoj peri od bea povle~eni primarni pari vo iznos od 2.768 milioni denari. Pritoa, vo prvi ot kvartal bea povle~eni 2.400 milioni denari, so { to bea neutralizirani efekti te vrz vkupnata likvidnost od namal uvaweto na gotovite pari vo optek i neto otkupot na devizni ot pazar. I znosot na povle~eni primarni pari vo vtori ot kvartal e poumeren (368 milioni denari) i go reflektira neutraliziraweto na vi{ okot na likvidnost kreiran preku namal uvaweto na depoziti te na dr` avata kaj NBRM i padot na gotovite pari vo optek.

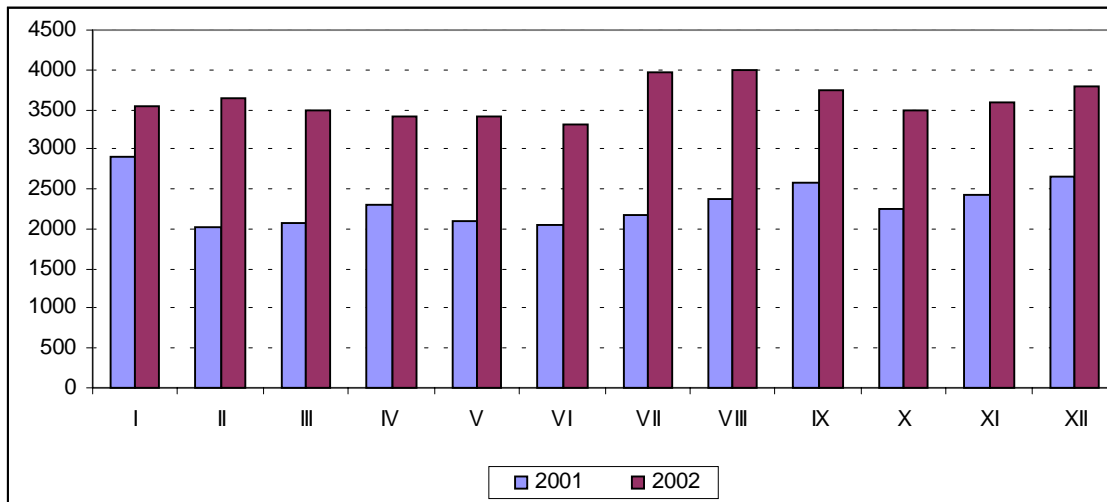
Vo vtorata pol ovi na od 2002 godi na, sogl asno namaleni ot interes, aukci i te na bl agajni ~ki zapisi del uvaa vo sproti vna nasoka - kreirawe na primarni pari (vo iznos od 2.927 milioni denari). Na ovoj na~in, NBRM izvr{ i kompenzirawe na odlivot na likvidni sredstva od bankarski ot sistem pod vlijani e na avtonomni te faktori (porast na gotovite pari, neto proda` ba na devizi). Pritoa, vo tretiot kvartal od godinata preku aukci i te na bl agajni ~ki zapisi bea kreirani 1.186 milioni denari, { to pokraj namaleni ot interes za bl agajni ~ki zapisi, go odrazuva postepenoto pref rluvawe (po~nuvaj}i od septemvri) na sredstvata na Fondot za osiguruvawe na depoziti od bl agajni ~ki zapisi na depozitna smetka kaj NBRM, sogl asno ni vnato dostasuvawe. Vo posledni ot kvartal od 2002 godi na be{ e registri rano konti nui rano namal uvawe na i znosot na prodadeni bl agajni ~ki zapisi, pri { to bea kreirani dopolnitelni 1.741 milion denari. Najmal interes za bl agajni ~ki te zapisi na NBRM be{ e registri ran vo dekemvri, { to vo najgol em del se dol` i na potrebata na banki te od kumul irawe na likvidni sredstva, sogl asno o~ekuvawata za zgolemeni odlivi kon krajot na mesecot (voobi~aeno pred Novogodi { ni te i Bo` i }ni te prazni ci).

4.2. Likvidnost na banki te

Transf erot na platni ot promet vo bankarski ot sektor od po~etokot na 2002 godi na, soglasno ref ormata na platni ot sistem vo Republika Makedonija, predi zvi ka zgol emeni potrebi na banki te za li kvi dnost (osobeno gotovi na) na trajna osnova. Kako rezul tat na toa, li kvi dnosta na bankarski ot sistem vo 2002 godi na permanentno se odr` uva{ e na visoko nivo. Pri toa, registri rani te oscil aci i vo li kvi dnosta na bankarski ot sektor vo tekot na 2002 godi na se dol ` at na dejstvoto na avtonomni te f aktori (promeni te na depozi ti te na dr` avata kaj NBRM, dvi ` ewata na devi zni ot pazar i pobaruva~kata za gotovi pari).

Graf i kon 16

Prose~na dnevna sostojba na li kvi dni sredstva na banki te
(vo mi li oni denari)

Prose~nata dnevna sostojba na li kvi dni sredstva na banki te²⁸ vo 2002 godi na iznesuva{ e 3.619,6 mi li oni denari, { to e za 1.294,8 mi li oni denari, ili za zna~ajni 55,7% nad prose~noto nivo od minatata godi na. Od di nami ~ki aspekt, vo prvata polovina od godinata dnevna li kvi dnost na bankarski ot sektor vo prosek iznesuva{ e 3.473,1 mi lion denari. Pri toa, vo prvite tri meseci od 2002 godi na, dnevna li kvi dnost na banki te se odr` uva{ e na relativno povisoko nivo (vo prosek iznesuva{ e 3.561,4 mi li oni denari), kako odraz na nemo ` nosta na banki te za precizno plani rawe na potrebni ot iznos na li kvi dni sredstva za izvr{ uvawe na operaci i te na platen promet (neposredno po ni vnoto prezemawe) i za gotovinskata konverzi ja na “i n-val uti te” vo prvi te dva meseca od godi nata. Dopol ni tel en f aktor pretstavuva{ e i povisokata obvrška za izdvojuvawe na zadol ` itel na rezerva, soglasno izvr{ enoto pro{ iruvawe na osnovata za presmetuvawe na obvrškata za izdvojuvawe na zadol ` itel na rezerva na denarski te depozi ti na banki te. I meno, vo osnovata za presmetuvawe, po~nuvaj}i od fevuari 2002 godi na, se vkl uvaat i depozi ti te na javni ot sektor. Vo vtoroto trimese~je od 2002 godi na, soglasno steknatoto iskustvo na banki te pri di menzi oni rawe na li kvi dnosni te potrebi za i zvr{ uvawe na platni ot promet, ni voto na dnevna li kvi dnost na bankarski ot sektor bel e` e{ e namal uvawe i vo prosek iznesuva{ e 3.384,8 mi li oni denari.

²⁸ Soglasno novata def i ni cija na primarni te pari od fevuari 2002 godi na (koga se i zvr{ i spojvawe na `i ro-smetkata na banki te i smetkata na zadol ` itel na rezerva vo edinstvena smetka), pri presmetkata na iznosot na prose~nata dnevna li kvi dnost na bankarski ot sektor, pokraj gotovi nata vo blagajna i iznosot na `i ro-smetka na bankarski ot sistem, se vkl uva i iznosot na zadol ` itel na rezerva. Pri toa, me|ugodi{ nite sporedbi se praveni so soodvetni prilagoduvaawa, so { to tie gi i zrazuvaat f akti ~ki te promeni .

Vo vtorata polovina od godinata, glavno pod vlijanie na zgolemenata buxetska potro{ uva~ka, dnevna likvidnost na bankarski ot sektor permanentno se odr` uva{ e na povi soko ni vo, pri { to vo prosek iznesuva{ e 3.766,0 milioni denari. Pritoa, kako rezultat na zna~ajnoto namaluvawe na depozitite na dr` avata kaj NBRM (vo izborni ot period), i pokraj delumno to iscrpuvawe na likvidnosta od bankarski te kanali preku intenzi vranata pobaruva~ka za gotovi pari, vo tretoto tri mese~je be{ e registri rano najvi soko ni vo na prose~na dnevna likvidnost (3.906,4 milioni denari). Vo posl ednoto tri mese~je od 2002 godi na, i pokraj namal uvaweto na nivoto na gotovi pari vo optek i povi sokata buxetska potro{ uva~ka, be{ e registri rano relati vno poni sko ni vo na dnevna likvidnost (vo prosek iznesuva{ e 3.625,6 milioni denari). Namal uvaweto e ostvareno vo uslovi na intezi vira ni intervencii na NBRM na devi zni ot pazar (neto proda` ba na devi zi), naso~eni kon odr` uvawe na stabi l nosta na devi zni ot kurs na denarot.

Kako rezultat na visokoto ni vo na likvidnost, banki te vo 2002 godi na vo prosek na krajot od presmetkovni ot peri od izdvojuval e 23,8% nad utvrdenata obvraska za zadol` itel na rezerva. Sporedeno so minatata godi na, toa pretstavuva zna~ajno zgolemuvawe od 16,4 procentni poeni, { to uka` uva na iskl u~itel no visokata likvidnost na bankarski ot sektor vo 2002 godi na, no i za neracional no upravuvawe so likvidnosta od strana na odredeni banki. Dinami ~ki, vo prvata pol ovi na od godi nata banki te vo prosek izdvojuval e 21,7% nad utvrdenata obvraska za zadol` itel na rezerva, dodeka vo vtorata pol ovi na toa izdvojuvawe be{ e pogolemo (banki te vo prosek izdvojuvaa 26,0% nad utvrdenata obvraska za zadol` itel na rezerva). Pogolemoto izdvojuvawe vo vtorata pol ovi na od 2002 godi na korespondi ra so povi sokoto ni vo na likvidnost vo bankarski ot sistem registri rano vo ovoj peri od.

Visokoto ni vo na likvidnost na bankarski ot sektor ima{ e si len odraz vrz dvi` ewata na pazarot na pari, kade vo tekot na 2002 godi na bea registri rani iskl u~itel no visoki iznosi na ponuda, pobaruva~ka i realizi ran promet. Permanentnoto odr` uvawe na pobaruva~kata za likvidni sredstva na pazarot na pari na relati vno vi soko ni vo, a vo najgol em del od godi nata (so iskl u~ok na maj i treti ot kvartal) nadmi nuvaj} i ja ponudata na likvidni sredstva, uka` uva deka osnovna karakteri sti ka na likvidnosta na bankarski ot sektor vo 2002 godi na be{ e nejzi nata neramnomerna di sperzi ranost. Za pokri vawe na povremeni te nedostatoci od likvidni sredstva na odredeni banki, glavno vo peri odite na zna~itel ni odl i vi na sredstva poradi pla} awe na dano~ni obvrski od strana na komi tenti te, vo 2002 godi na bea odobreni vkupno 31 lombarden kredit. Pritoa, lombardni krediti bea kori steni vo re~isi site meseci od 2002 godi na, so iskl u~ok na maj, juli i avgust. Poza~esteno kori stewe na lombardni krediti be{ e registri rano vo prvata pol ovi na od godi nata (23), dodeka vo vtorata pol ovi na, soglasno povi sokata likvidnost, bea odobreni pomal broj na lombardni krediti (8).

Aukciite na blagajni ~ki zapisi na NBRM bea osnoven instrument za povlekuvawe na vi{ okot na likvidni sredstva ({ to se javi po reformata na platni ot promet, evro-konverzija ta i poradi relati vno povi sokata buxetska potro{ uva~ka), koj sozdava{ e prit i sok za depresijacija na devi zni ot kurs na denarot na devi zni ot i menuva~ki ot pazar. Vo nasoka na povlekuvawe na likvidni sredstva del uvaa i devi zni te transakcii na NBRM, soglasno nepovol ni te dvi` ewa na devi zni ot pazar registri rani vo najgol em del od 2002 godi na.

4.3. Monetarni agregati

Dvi ` eweto na pari ~nata masa, vo tekot na 2002 godi na be{ e determi ni rano od monetarnoto regul irawe od strana na NBRM, vkupnata ekonomska aktivnost, percepcii te na ekonomski te subjekti za idnite dvi ` ewa, prodol ` eni ot efekt od evro-konverzijata i reformata na platni ot promet, kako i od intervencii te na NBRM na devizni ot pazar, naso~eni kon odr ` uvawe na stabil no ni vo na devizen kurs.

Monetarni ot agregat M1 (gotovi pari vo optek i depozi tni pari) na krajot od 2002 godi na iznesuva{ e 26.406 milioni denari i vo odnos na krajot od prethodnata godi na be{ e povisok za 1.084 milioni denari, ili za 4,3%. Vo uslovi na nezna~itel no namal uvawe na pri marni te pari, me|ugodi { ni ot porast na pari ~nata masa M1 e rezultat na zajaknati ot proces na monetarna multi plikacija (monetarni ot multi plikator na pari ~nata masa M1 vo dekemvri 2002 iznesuva{ e 1,45, nasproti 1,39 vo isti ot mesec od prethodnata godi na, pri re~isi nepromeneta pobaruva~ka za gotovi pari i povisoko ni vo na transakcioni depozi ti). Vo 2002 godi na, prose~nata me|ugodi { na stapka na porast na pari ~nata masa M1 be{ e iskl u~itel no visoka i iznesuva{ e 23,1%. Toa, vo najgolema mera se dol ` i na odr ` uvaweto visoko ni vo na gotovi pari vo optek, kako komponenta na pari ~nata masa M1.

Tabela 8
Monetaren pregl ed
(vo mi li oni denari)

	Sostojba 31.12.2001	Promeni po kvartal i					Sostojba 31.12.2002
		I	II	III	IV	Vkupno	
Pari ~na masa M4 (vkupno)	80.380	-12.277	-168	4.441	-446	-8.450	71.930
Pari ~na masa M4 (nedr ` aven sektor)	77.236	-12.215	-562	5.174	50	-7.553	69.683
Neto devizna aktiva ¹	86.497	-13.180	-5.806	-1.113	-3.825	-23.924	62.573
Neto doma{ na aktiva ¹	-6.117	903	5.638	5.554	3.379	15.474	9.357
Doma{ ni kredi ti	32.524	829	2.216	6.579	182	9.806	42.330
Kredi ti odobreni od banki	49.661	922	1.066	2.329	-1.791	2.526	52.187
<i>od t oa:</i>							
Kredi ti na nedr ` aven sektor ²	41.983	816	1.264	2.150	-2.004	2.226	44.209
- vo denari	34.978	893	1.494	945	-970	2.362	37.340
- vo devizi	7.005	-77	-230	1.205	-1.034	-136	6.869
Kredi ti na dr ` avni ot sektor	7.678	106	-198	179	213	300	7.978
Pobaruwawa na NBRM od							
dr ` avata, neto	-17.137	-93	1.150	4.250	1.973	7.280	-9.857
Ostanati stavki, neto	-38.641	74	3.422	-1.025	3.197	5.668	-32.973

1/ (+) Krei rawe na pari ~na masa (M1); (-) povl ekuvawe na pari ~na masa (M1).

2/ Pri ka ` ani se smetkovodstveni te sostojbi na kredi ti te na banki te kaj nedr ` avni ot sektor.

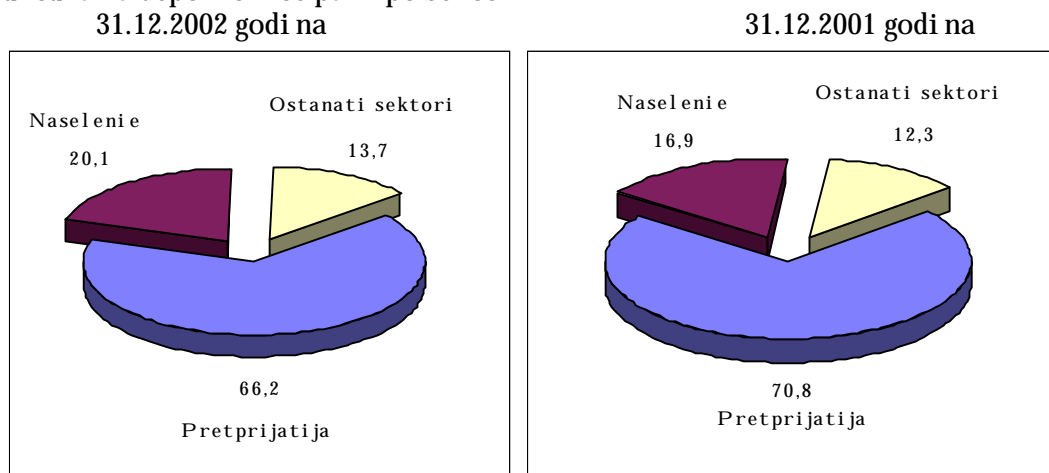
Di nami ~kata anal i za poka ` uva negati vna di nami ka na pari ~nata masa M1 vo prvi ot kvartal od 2002 godi na (namal uvawe od 2,1%), soglasno voobi ~aenoto stabil izi rawe na pobaruva~kata za gotovi pari (po sezonski ot porast na krajot od godi nata) i nezna~itel noto namal uvawe na depozi tni te pari. Vo vtori ot i treti ot kvartal, monetarni ot agregat M1 zabele ` a porast od 0,7% i 10,3%, soodvetno (i tenzi vni ot porast vo treti ot kvartal se dol ` i na zna~itel no povi sokoto ni vo na gotovi pari vo optek i depozi tni pari, pri zgolemena buxetska potro{ uva~ka vo izborni ot peri od). Vo posledni ot kvartal od godi nata, pari ~nata masa M1 be{ e poni ska za 4,1%, soglasno vi sokata sporedbena osnova od prethodni ot kvartal.

Vo uslovi na zgolemo nivo na depozitni pari i re~isi nepromeneta pobaruva~ka za gotovi pari, vo strukturata na pari ~nata masa M1, na krajot na 2002 godina se registriрани povolni pomestuvawa. Taka, u~estvoto na gotovite pari vo optek vo pari ~nata masa M1 na krajot na 2002 godina iznesuva{ e 53,5%, { to pretstavuva godi { no namal uvawe od 2,3 procentni poeni. Sepak, prose~noto mese~no u~estvo na gotovite pari vo optek vo 2002 godina zabele`a porast od 5,8 procentni poeni i dostigna 54,6% kako odraz na prisutnite preferencii za dr`ewe na gotovi pari i visokoto u~estvo na gotovinski transakcii.

Vo tekot na 2002 godina, gotovite pari vo optek postojano osciliraa, pri toa odr`uvaj}i se na permanentno visoko nivo, pod vlijanie na slednite faktori: gotovinskata konverzija na za{tedite vo "in-valuti" vo prvite dva meseca od godinata, reformata na platnot sistem, privremeno vovedeniot danok na finansiski transakcii (faktori koi bea prisutni i vo del od prethodnata godina) i zgolemenata buxetska potro{uva~ka vo predizborniot period. Od aspekt na kvartalната dinamika, vo prviot kvartal od 2002 godina gotovite pari vo optek bea poniški za 3,1% reflektiraj}i go voobi~aenoto stabilizirawe na pobaruva~kata za gotovi pari, po sezonskiot porast pred Novogodi{nite i Bo`i}nite praznici. Namaluvawe na nivoto na gotovi pari vo optek e registriрано i vo vtoriот kvartal (2,0%), dodeka vo tretiot kvartal e registriрано povtorno intenzivirawe na pobaruva~kata za gotovi pari (12,7%). Dinamikata na gotovite pari vo optek vo tretiot kvartal e rezultat na kombiniranoto dejstvo na: a) sezonskiot efekt na zgolemenata potro{uva~ka pred po~etokot na novata u~ebna godina i b) intenziviranata javna potro{uva~ka, vo period na parlamentarni izbori. I pokraj predprazni~niот sezonski efekt vo dekemvri 2002 godina, visokata sporedbena osnova na krajot na tretiot kvartal determinira{e namaluvawe na nivoto na gotovi pari vo optek vo posledniот kvartal od godinata (6,6%). Na 31.12.2002 godina gotovite pari vo optek iznesuvaa 14.136 milioni denari i vo odnos na krajot od prethodnata godina se re~isi nepromeneti.

Grafikon 17

Struktura na depozitni te pari po sektori

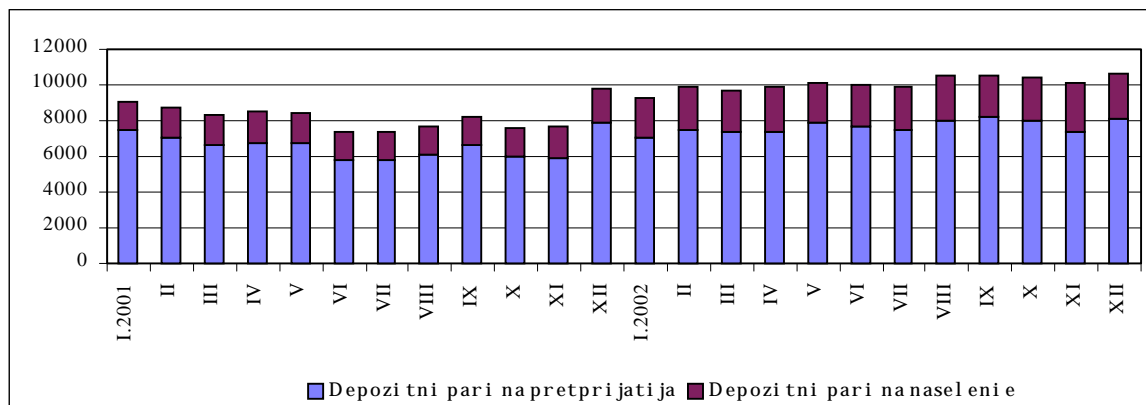

Depozitni te pari (tekovni i `iro-smetki) na krajot na 2002 godina, vo odnos na minatogodi{noto nivo se povisoki za 1.082 milioni denari, ili za 9,7%. Pozi tivnata godi { na dinamika na depozitni te pari se dol `i na istovremeniот porast na depozitni te pari na pretprijatijata i depozitni te pari na naseleni eto. Taka, vo dekemvri 2002 godina, vo odnos na istiот mesec od prethodnata godina depozitni te pari na pretprijatijata bea povisoki za 2,5%. Vo tekot na godinata, soglasno nivniот transakciski karakter, depozitni te pari na pretprijatijata

postojano fluktuiraa, pri { to nivnoto nivo permanentno go nadmi nuva{ e prose~ni ot mese~en iznos na sredstva na transakci oni te smetki na pretprijatijata od prethodnata godina. Vakvoto dvi `ewe pretstavuva refleksija na postepenoto sanirawe na posledicite od bezbednosnata kriza, za `ivuvaweto na ekonomskata aktivnost i potrebata od pogolema likvidnost za normalno odvivawe na aktivnosti te. Vo strukturata na vkupni te depozi tni pari, na krajot na 2002 godi na depozi tni te pari na pretprijatijata u~estvuvaa so 66,2%, { to pretstavuva namal uvawe vo odnos na krajot od prethodnata godi na za 4,6 procentni poeni.

Grafikon 18

Depozi tni pari na pretprijatijata i naseleni eto
(vo milioni denari)

Depozi tni te pari na naseleni eto, vo dekemvri 2002 godi na ostvari ja visoka me|ugodi { na stapka na porast od 30,1%, koja se dol `i na ni skata sporedbena osnova od prethodnata godina. I meno, nasproti povlekuvaweto na likvidni sredstva od smetki te i ni vno naso~uvawe vo stranska valuta ili denarska gotovina vo tekot na prethodnata godina (poradi psiholo{ kite pritisioci, vo uslovi na bezbednosna kri za), namaleni ot rizik na zemjata i stabilizirani te o~ekuvawa vo tekot na 2002 godi na, kako i buxetski te i splati po razli ~ni osnovi rezultiraa so kumulirawe na sredstva na transakci oni te smetki na naseleni eto. U~estvoto na depozi tni te pari na naseleni eto, vo strukturata na vkupni te depozi tni pari na 31.12.2002 godi na i znesuva{ e 20,1% i be{ e povi soko vo odnos na krajot od prethodnata godina za 3,2 procentni poeni.

Tabela 9

Monetarni agregati i ni vni te komponenti
(vo milioni denari)

	Sostojbi					Promeni po kvartali				
	31.12.2001	31.03.2002	30.06.2002	30.09.2002	31.12.2002	I	II	III	IV	Vkupno
Gotovi pari vo optek	14.134	13.697	13.427	15.134	14.136	-437	-270	1.707	-998	2
Depozi tni pari	11.188	11.091	11.536	12.399	12.270	-97	445	863	-129	1.082
Pari ~na masa M1	25.322	24.788	24.963	27.533	26.406	-534	175	2.570	-1.127	1.084
Kvazi denarski depozi ti	9.368	9.060	9.567	11.725	11.019	-308	507	2.158	-706	1.651
Kvazi devizni depozi ti	35.094	24.530	23.448	23.903	26.797	-10.564	-1.082	455	2.894	-8.297
Pari ~na masa M2	69.784	58.378	57.978	63.161	64.222	-11.406	-400	5.183	1.061	-5.562
Nemonetarni denarski depozi ti	3.828	3.792	3.346	3.482	3.965	-36	-446	136	483	137
Nemonetarni devizni depozi ti	3.624	2.851	3.135	2.990	1.496	-773	284	-145	-1.494	-2.128
Pari ~na masa M4	77.236	65.021	64.459	69.633	69.683	-12.215	-562	5.174	50	-7.553

Pokraj efektot od gotovite pari vo optek i transakci ski te depozi ti, di nami kata na po{ i roki te monetarni agregati vo 2002 godi na be{ e pod vl ijani e na: a) o~ekuvanoto povlekuvawe na del od kratkoro~no deponirani te sredstva pri evrokonverzijata vo prvi ot kvartal od godinata; b) dopolnitelnoto deponirawe na sredstva, odnosno novo { tedewe; v) depresijacijata na vrednosta na ameri kanski ot

dolar, { to impli ci ra{ e poni ska denarska vrednost na depozi ti te denomi ni rani vo ameri kanski dolari. Me|ugodi { nata promena na po{ i roki te monetarni agregati e negativna, soglasno visokata sporedbena osnova na krajot od prethodnata godi na (i ntenzi vno deponi rawe na devi zni za{ tedi vo germanski marki i drugi “i n-valuti” vo posledni te dva meseca od prethodnata godi na zaradi konverzi ja vo evra). Taka, pari ~nata masa M2²⁹ (pari ~na masa M1, depozi ti po vi duvawe i depozi ti oro~eni do edna godi na) be{ e poni ska na godi { na osnova za 5.562 mi li oni denari, ili za 8,0% i na krajot od 2002 godi na iznesuva{ e 64.222 mi li oni denari. Pritoa, nejzina denarska komponenta ostvari godi { en porast od 2.735 mi li oni denari, ili za 7,9%, del umno reflekti raj}i ja zajaknatata orientacija kon { tedewe vo doma{ na valuta. Naj{ i roko def i ni rani ot monetaren agregat M4 (pari ~na masa M2, ograni ~eni i dol goro~no oro~eni depozi ti) vo dekemvri 2002 godi na iznesuva{ e 69.683 mi li oni denari i be{ e poni zok na godi { na osnova za 7.553 mi li oni denari, ili za 9,8%.

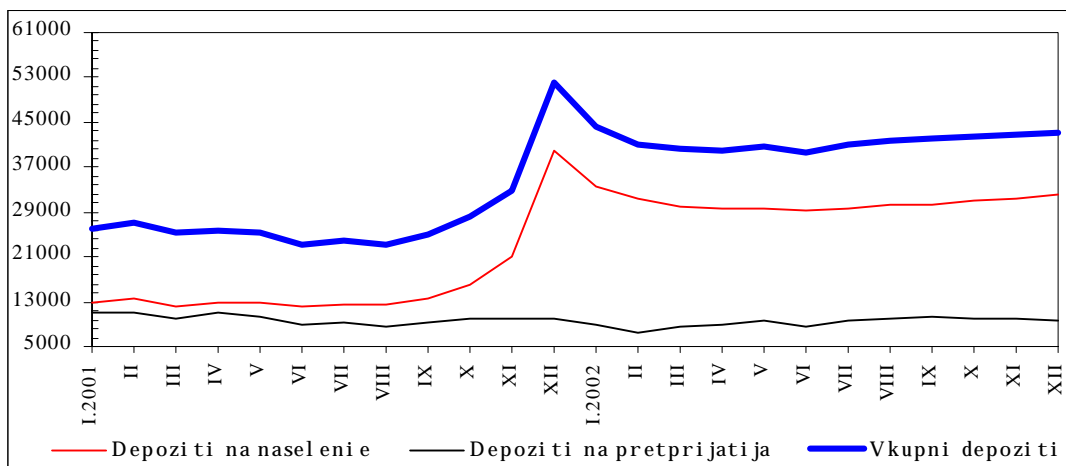
4.3.1. Vkupni depozi ti

Voveduvaweto na edinstvenata evropska valuta vo materijalen oblik od po~etokot na 2002 godi na i potrebata od konverzi ja na postojni te dvanaeset evropski valuti vo evra, na krajot od prethodnata godi na determi nira visoki prilivi na devi zni sredstva vo bankarski ot si stem na Republ i ka Makedoni ja. Ottuka, visokata sporedbena osnova na krajot na 2001 godi na, uslovi negati vna me|ugodi { na stapka na porast na vkupni te depozi ti na nedr` avni ot sektor na krajot na 2002 godi na. Taka, vkupni te depozi ti na bankarski ot si stem (depozi ti po vi duvawe, oro~eni do edna godi na i nad edna godi na) vo dekemvri 2002 godi na, vo odnos na isti ot mesec od prethodnata godi na bea poni ski za 8.637 mi li oni denari, ili za 16,6% i iznesuvaa 43.277 mi li oni denari. Pritoa, nekolku karakteristiki na di namikata na depozi ti te vo tekot na godi nata uka` uvaat na zajaknat kredi bi li tet na bankarski ot si stem i na obnovena orientacija na naseleni eto za { tedewe vo banki te: a) o~ekuvanoto povlekuvawe na kratkoro~no oro~eni te devi zni depozi ti, deponi rani za evro konverzi ja, se odvi va{ e samo vo prvi ot kvartal od godi nata, po { to be{ e regi stri rano dopol ni tel no deponi rawe na za{ tedi; b) godi { nata stapka na porast na denarski te depozi ti e pozi ti vna, reflekti raj}i ja zajaknatata orientacija kon { tedewe vo doma{ na valuta i v) vo vtorata polovina od 2002 godi na be{ e regi stri ran permanenten porast na vkupni te depozi ti.

Graf i kon 19

Vkupni depozi ti

(vo mi li oni denari)

²⁹Si te devi zni kategori i se vrednuvani po tekoven devi zen kurs.

Di nami ~ki analizi rano, vo prvi ot kvartal od godi nata vkupni te depozi ti zabel e` aa namal uvawe od 22,5%. Negati vnata di nami ka na depozi ti te vo ovoj peri od, vo najgolema mera e posledica na real izi ranoto povlekuvawe na del od devizni te depozi ti deponi rani za evro konverzi ja (namal uvawe za okol u edna treti na vo odnos na sostojbata na devizni te depozi ti na krajot od 2001 godi na). Vo vtori ot kvartal od 2002 godi na, ni voto na vkupni te depozi ti be{ e poni sko za 1,8%, kako posledica na odredena smetkovodstvena rekl asi f i kaci ja i depresij aci ja na ameri kanski ot dol ar, { to determi ni ra{ e poni ska denarska vrednost na devizni te depozi ti. Za ovoj kvartal karakteristi ~en e porastot na kratkoro~ni te denarski depozi ti (5,6%), kako pokazatel za zgolemenata sklonost kon { tedewe, vo uslovi na solidno funkci oni rawe na bankarski ot sistem i postepeno iscrpuvawe na negati vni te ef ekti od bezbednosnata kri za od prethodnata godi na. I sto taka, pove}e od ~eti ri peti ni od porastot na vkupni te depozi ti vo treti ot kvartal (za 6,6%) se dol `i na porastot na kratkoro~ni te denarski depozi ti. Pri toa, vakvite dvi `ewa se registri rani vo uslovi na re~isi nepromeneta kamatna poli tika na banki te. Vo posledni ot kvartal od 2002 godi na, depozi tni ot potenci jal na banki te be{ e povi sok za 2,8%, vo najgolema mera determi ni ran od zna~itel no povi sokoto ni vo na kratkoro~noto devizno { tedewe. Povol nata di nami ka na depozi ti te vo 2002 godi na pretstavuva ref leksi ja na: a) namal eni ot poli ti ~ki i bezbednosni ri zi k vo zemjata; b) zajaknatata doverba vo bankarski ot sistem, soglasno negovoto uspe{ no funkci oni rawe za vreme na mi natogodi { nata kri za; v) naso~uvaweto na del od za{ tedi te vo bankarski ot sistem zaradi evro konverzi ja, { to ja razvi svesta za kamatni ot pri nos kako i zvor na pri hodi i potti kna dopol ni tel no novo { tedewe i g) i zmeni te vo Zakonot za Fondot za osi guruvawe na depozi ti te vo tekot na godi nata, so koi be{ e i zvr{ eno zgolemuvawe na procentot na obe{ tetuvawe na { teda~i te na 100% za depozi ti do 10.000 evra i 90% za depozi ti do 20.000 evra.

Tabela 10
Vkupni depozi ti
(vo mi li oni denari)

	Sostojbi					Promeni po kvartal i				
	31.12.2001	31.03.2002	30.06.2002	30.09.2002	31.12.2002	I	II	III	IV	Vkupno
Vkupni depozi ti na										
nedr` avni ot sektor	51914	40233	39496	42100	43277	-11681	-737	2604	1177	-8637
- denarski	13196	12852	12913	15207	14984	-344	61	2294	-223	1788
- devizni	38718	27381	26583	26893	28293	-11337	-798	310	1400	-10425
I. Kratkoro~ni depozi ti ^{1/}	44462	33590	33015	35628	37816	-10872	-575	2613	2188	-6646
- denarski	9368	9060	9567	11725	11019	-308	507	2158	-706	1651
- devizni	35094	24530	23448	23903	26797	-10564	-1082	455	2894	-8297
II. Dol goro~ni depozi ti ^{2/}	7452	6643	6481	6472	5461	-809	-162	-9	-1011	-1991
- denarski	3828	3792	3346	3482	3965	-36	-446	136	483	137
- devizni	3624	2851	3135	2990	1496	-773	284	-145	-1494	-2128

1/ Kratkoro~ni te depozi ti gi vkl u~vaat: depozi ti te po vi duvawe i depozi ti te oro~eni do edna godi na.
2/ Dol goro~ni te depozi ti gi vkl u~vaat: depozi ti te oro~eni nad edna godi na i ograni ~eni te depozi ti.

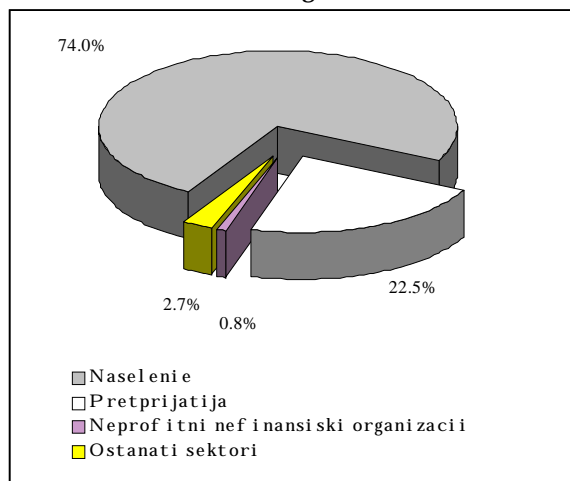
Od ro~en aspekt, stesnuvaweto na depozi tnata baza na banki te na godi { na osnova se dol `i na istovremenoto namal uvawe na kratkoro~ni te i dol goro~ni te depozi ti. Taka, vo dekemvri 2002 godi na, vo odnos na isti ot mesec od prethodnata godi na kratkoro~ni te depozi ti se poni ski za 14,9%, { to vo cel ost se dol `i na namal uvaweto na kratkoro~ni te devizni depozi ti (soglasno vi sokata sporedbena osnova na krajot od 2001 godi na, determi ni rana od evro konverzi jata). Me|ugodi { nata stapka na porast na dol goro~ni te depozi ti be{ e negati vna i iznesuva{ e 26,7%. Pri toa, ni vnoto namal uvawe e posledica na padot na ograni ~eni te depozi ti vo stranska valuta, nameneti za transakcii vrz osnova na instrumenti te na nadvore{ ni ot platen promet (~ija di nami ka e promenli va i determi ni rana od vremenski ot raspored na transakcii te so stranski te partneri), kako i na poni skoto ni vo na dol goro~no oro~eni te devizni depozi ti.

Vo valutnata struktura na depozi ti te na krajot na 2002 godi na regi stri rani se di vergentni dvi `ewa. Taka, zgol emenata skl onost kon { tedewe vo doma{ na val uta se potvrduva so godi { en porast na denarski te depozi ti od 13,5% (pri porast na kratkoro~nite i dolgoro~nite denarski depozi ti od 17,6% i 3,6%, soodvetno). Vkupni te devizni depozi ti na krajot na dekemvri 2002 godi na, vo odnos na isti ot mesec od prethodnata godi na se poni ski za 26,9%, pri { to poi ntenzi vno namal uvawe e regi stri rano kaj dolgoro~nite devizni depozi ti (za 58,7%, { to del umno se dol `i na poni skoto nivo na ograni ~enite depozi ti vrz osnova na instrumentite na nadvore{ ni ot platen promet i ne ja odrazuva skl onosta kon { tedewe), dodeka namal uvaweto na kratkoro~nite devizni depozi ti e poumereno (23,6%) i se dol `i na vi sokata sporedbena osnova na krajot od prethodnata godi na.

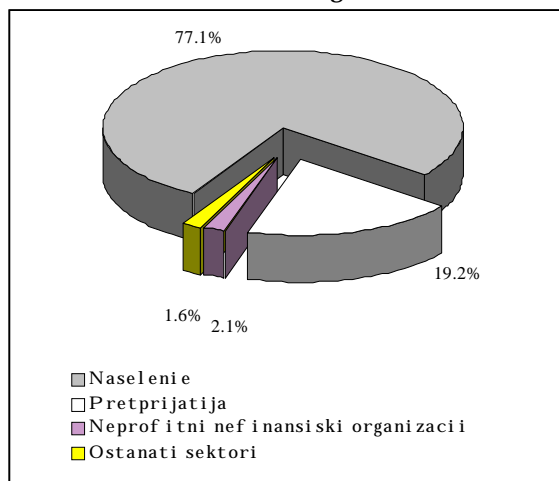
Graf i kon 20

Struktura na depozi ti te po sektori

31.12.2002 godi na

31.12.2001 godi na

Od sektorski aspekt, u~estvoto na depozi ti te na nasel eni eto vo strukturata na vkupni te depozi ti na 31.12.2002 godi na iznesuva{ e 74,0%, { to vo odnos na krajot od prethodnata godi na pretstavuva namal uvawe od 3,1%. U~estvoto na depozi ti te na pretpriyatijata zabele`a porast od 3,3% i na krajot na dekemvri 2002 godi na i znesuva{ e 22,5%.

Vkupni te depozi ti na nasel eni eto, vo dekemvri 2002 godi na bea poni ski na godi { na osnova za 7.992 milioni denari, ili za 20,0%. Pri toa, vo prvi ot kvartal be{ e regi stri rano naji ntenzi vno namal uvawe (25,4%), vo uslovi na povl ekuvawe na del od devizni te depozi ti deponirani za evro konverzija na krajot od prethodnata godi na. Vo vtori ot kvartal, namal uvaweto na depozi ti te na nasel eni eto e poumereno (1,5%), vo najgolema mera usloveno od poni skata denarska vrednost na devizni te depozi ti, vo uslovi na depresijacija na vrednosta na ameri kanski ot dol ar. Soglasno zgol emenata skl onost na nasel eni eto kon { tedewe vo doma{ na i stranska valuta, vo tretiot i ~etvrtiot kvartal od 2002 godi na e regi stri ran porast na depozi ti te na nasel eni eto od 3,7% i 5,0%, soodvetno. Vo dekemvri 2002 godi na, vo odnos na isti ot mesec od prethodnata godi na, depozi tite na pretpriyatijata bea poni ski za 200 milioni denari, ili za 2,0%. Pri toa, vo tekot na godinata nivnata dinami ka vo najgolema mera be{ e determi nira od depozi ti te nameneti za isplati vrz osnova na instrumentite na nadvore{ ni ot platen promet. Od dinami ~ki aspekt, povi soko ni vo na depozi ti te na pretpriyatija e regi stri rano vo vtori ot i tretiot kvartal (2,7% i 18,1%, soodvetno), dodeka vo prvi ot i ~etvrtiot kvartal od godinata depozi ti te na pretpriyatijata bea poni ski za 15,0% i 4,9%, soodvetno.

4.4. Plasmani na banki te³⁰

Kreditnata aktivnost na bankarski sektor vo 2002 godi na be{ e vo funkcija na poddr{ ka na ekonomskite tekovi. I meno, postepenoto normalizirawe i stabilizirawe na politiki-kata i ekonomskata sostojba vo zemjata vl i jae{ e vo nasoka na namaluvawe na kreditniot rizik i sozdavawe uslovi za poekspanzivna kreditna politika na banki te. Istovremeno, visokata likvidnost na bankarskiot sistem i umerenite fluktuacii vo depozitnata baza na banki te pretstavuvaa dopolnitelni faktori koi deluvaa pozitivno vrz kreditnata aktivnost na banki te. Zna-ajna karakteristika na kreditnata politika na banki te vo 2002 godi na be{ e relativno visokot stepen na pretpazlivost i selektivnost, pri { to sredstvata se plasiraa vo kvalitetni proekti i kaj komitentii so visok bonitet. Toa ukauva na kvalitetiven progres na delovната politika na banki te vo domenot na upravuvawe so kreditnoto portfolio.

Voedno, vo 2002 godi na be{ e registriran intenziviran proces na kreditna poddr{ ka na naselenieto (vo najgolem del dolgoro-na), preku odobruvawe na potro{ uva~ki, stanbeni i drugi krediti. Toa ovozmo` i kreditiraweto na naselenieto da zazeme pozna-ajno mesto vo strukturata na denarskite plasmani na banki te, a voedno deluva{ e vo pravec na stimuli rawe na doma{ nata potro{ uva-ka, kako zna-aen segment vo procesot na dinamizirawe na ekonomski ot razvoj vo zemjata. Vakvata orientacija na kreditnata politika na banki te kon sektorot naselenie delumno se dol` i i na otsustvoto na pogolem broj kvalitetni investicioni proekti od strana na pretprijatijata, { to pretstavuvaa limitirauki faktor vo procesot na ostvaruvawe na dinamiziravawe i dolgoro-no odr` l i v raste` na makedonskata ekonomija.

Tabela 11

Doma{ ni krediti na depozitni te banki
(vo milioni denari)

	Sostojbi					Promeni po kvartali				
	31.12.2001	31.03.2002	30.06.2002	30.09.2002	31.12.2002	I	II	III	IV	Vkupno
Doma{ ni krediti ¹	49661	50583	51649	53978	52187	922	1066	2329	-1791	2526
Doma{ ni krediti ²	57536	58597	60041	62792	61296	1061	1444	2751	-1496	3760
1. Krediti na dr` avata	7678	7784	7586	7765	7978	106	-198	179	213	300
- denarski krediti	831	881	826	907	721	50	-55	81	-186	-110
- devizni krediti ³	6819	6800	6671	6768	7249	-19	-129	97	481	430
- dostasana nenapl. kamata	28	103	89	90	8	75	-14	1	-82	-20
2. Plasmani kaj privatni ot i										
op{ testveni ot sektor ¹	41983	42799	44063	46213	44209	816	1264	2150	-2004	2226
- denarski krediti	30780	31463	32946	33946	33259	683	1483	1000	-687	2479
- devizni krediti ³	7005	6928	6698	7903	6869	-77	-230	1205	-1034	-136
- dostasana nenapl. kamata	4198	4408	4419	4364	4081	210	11	-55	-283	-117
2a. Plasmani kaj privatni ot i										
op{ testveni ot sektor ²	45660	46405	48036	50663	49237	745	1631	2627	-1426	3577
- denarski krediti	36840	37662	39523	40945	40553	822	1861	1422	-392	3713
- devizni krediti ³	8820	8743	8513	9718	8684	-77	-230	1205	-1034	-136

1/ Smetkovodstvena sostojba

2/ Fakti -ka sostojba

3/ Devizni te kategorii se vrednuvani po tekoven kurs

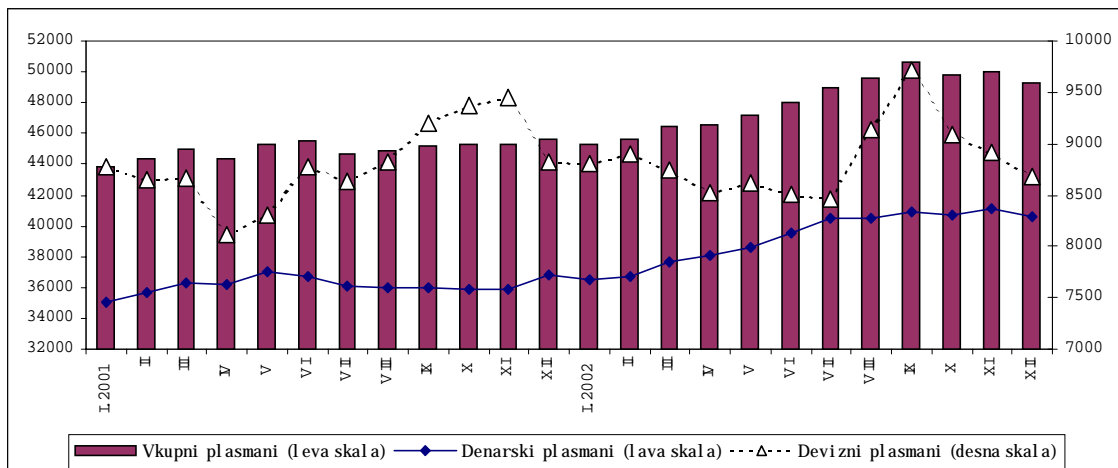
³⁰ Plasmani te na banki te se prikauvani spored fakti -kata sostojba. Fakti -kata sostojba na denarski te plasmani se razlikuva od smetkovodstvenata sostojba za izvr{ eni soodvetni korekcii za otpi{ ani pobaruwawa i prekn` uvawa kaj banki te.

Vkupnite plasmani na bankite kaj ndr`avni ot sektor vo 2002 godi na se zgolemi ja za 3.577 milioni denari, ili za 7,8% i na 31.12.2002 godi na i znesuvaa 49.237 milioni denari. Od valuten aspekt, zgolemenata kreditna aktivnost na bankite se dol`i na zgolemuwaweto na denarskite plasmani, dodeka deviznite plasmani zabel e`aa umereno namal uwawe.

Najgol em del (82,4%) od vkupnite plasmani na bankite se denomi ni rani vo doma{ na valuta. Pri toa, denarskite plasmani na bankite kaj ndr`avni ot sektor vo 2002 godi na zabele`aa porast od 3.713 milioni denari, ili za 10,1% i na 31.12.2002 godi na i znesuvaa 40.553 milioni denari. Treba da se ima predvid deka porastot na denarskite plasmani e ostvaren vo uslovi na podobren stepen na naplata na pobaruwawata od strana na bankite, { to se sogleduva preku umereni ot porast (od 3,1%) na dostasani te nenapl ateni pobaruwawa vrz osnova na gl avni na vo 2002 godi na. Vi soki ot stepen na pretpazl i vost na kreditnata pol i ti ka na bankite se ogl eda i vo relativno umereni te promeni vo dvi `ewata na denarskite plasmani vo tekot na godi nata, pri { to prose~nata mese~na stapka na porast na denarskite plasmani na bankite i znesuva{ e 0,8%.

Anal izirano di nami ~ki, denarskite plasmani na bankite kaj ndr`avni ot sektor vo prvite tri kvartali od 2002 godina (so iskl u-ok na januari), bele`ea konti nui rano zgolemuwawe. Mese~ni ot pad na denarskite plasmani vo januari (od 0,8%) korespondira so zna~ajno namalenata ekonomska aktivnost vo ovoj peri od od godi nata. Pri toa, zaradi januarski ot pad, porastot na denarskite plasmani na bankite vo prvoto trimese~je od 2002 godina (2,2%) be{ e re~isi dvojno pomal od nivni ot porast vo vtoroto trimese~je (4,9%). Vo tretiot kvartal, porastot na denarskite plasmani i znesuva{ e 3,6%. Raste~ki ot trend na denarskite plasmani na bankite kaj ndr`avni ot sektor be{ e prekinat vo poslednoto trimese~je od godi nata, koga be{ e registri rano ni vno namal uwawe od 1,0% (i pokraj mese~ni ot porast vo noemvri). Kontrakcijata na kreditnata aktivnost na bankite vo ovoj peri od od godi nata ne ref l ekti ra zgolemena restri kti vnost na kreditnata pol i ti ka na bankite, bidej}i glavno se dol`i na pozna~ajno namal uwawe na dostasani te nenapl ateni pobaruwawa na bankite.

Graf i kon 21
Pl asmani na bankite
(vo milioni denari)

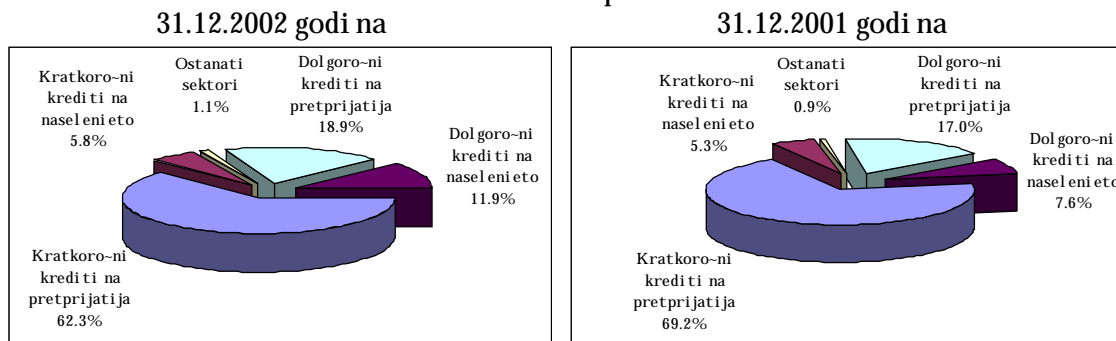

Vo ro~nata struktura³¹ na denarski te plasmani na banki te kaj ndr`avni ot sektor vo 2002 godi na bea registri rani zna~ajni poziti vni pomestuvawa. I meno, za razlika od minatata godina, koga soglasno depresi rani te ekonomski tekovi i zgolemeni ot rizi k banki te odobruvaa glavno kratkoro~ni krediti, vo 2002 godi na be{ e registri rana orientacija na banki te kon dolgoro~na kreditna poddr{ ka na ekonomski te subjekti. Taka, vo uslovi na zna~ajno zgolemuwawe na dolgoro~ni te plasmani (za 35,0%) i umereno namaluwawe na kratkoro~ni te plasmani (za 0,7%), u~estvoto na dolgoro~ni te plasmani zabele`a zgolemuwawe od 6,1 procenten poeni, dostigna 30,7%, { to e pribli`no isto nivo kako i pred zapo~nuwaweto na bezbednosnata kriza vo zemjata (vo po~etokot na 2001 godina). So toa, i ako kaj banki te i natamu domi ni raat kratkoro~ni te plasmani (so u~estvo od 69,3%), postoji orientacija kon zgolemeno odobruwawe na dolgoro~ni krediti. So postepenoto zgolemuwawe na dolgoro~nata kreditna poddr{ ka, se sozdavaat neophodni te preduslovi za pozna~ajna i investici ona aktivnost, neophodna za intenzi vi rawe na ekonomski ot rast. So ogle deka pozna~ajno zgolemuwawe na dolgoro~nata kreditna poddr{ ka na ekonomski te subjekti e registri rano vo vtorata pol ovi na od godi nata, poziti vni te efekti vrz ekonomski ot rast treba da se o~ekuvaat vo naredni ot peri od.

Vo sektorskata struktura, soglasno intenzi vi ranata kreditna poddr{ ka na nasel eni eto, be{ e registri rano zgolemuwawe na u~estvoto na denarski te krediti odobreni na sektorot nasel eni e (za 4,8 procentni poeni), za smetka na u~estvoto na plasmani te vo kori st na pretprijati jata (namal eno za 5,0 procentni poeni). I pokraj toa, dominantno u~estvo od 81,2% i natamu imaat krediti te odobreni na pretprijati jata, dodeka u~estvoto na krediti te odobreni na nasel eni eto na krajot na 2002 godi na i znesuva{ e 17,7%. Pri toa, najgol em del (67,2%) od denarski te plasmani vo kori st na nasel eni eto i maat dolgoro~en karakter, { to ne e sl u~aj kaj plasmani te vo kori st na pretprijati jata (najgol em del, ili 76,8% od ni v se kratkoro~ni). Sepak, treba da se istakne deka vo 2002 godi na be{ e registri rana tendencija na zgolemuwawe na dolgoro~nata kreditna poddr{ ka na pretprijati jata (za 20,0%), vo uslovi na namal uwawe na kratkoro~ni te plasmani odobreni na ovoj sektor (za 2,6%).

Graf i kon 22

Sektorska i ro~na struktura na denarski te plasmani

I maj}i gi predvi di zmeni te vo ro~nata i sektorskata struktura na denarski te plasmani na banki te, kreditnata pol i ti ka na banki te vo 2002 godi na se odl i kuva so zgolemena orientacija kon plasirawe na sredstva na dolg rok (u~estvoto na dolgoro~ni te krediti na pretprijati jata vo vkupni te denarski plasmani e zgolemeno za 1,9 procentni poeni, a na dolgoro~ni te krediti na nasel eni eto za 4,3 procentni poeni). I pokraj toa, na krajot na 2002 godi na dominantno u~estvo od 62,3% i ponatamu i maat kratkoro~ni te denarski krediti odobreni na pretprijati jata.

³¹ Pri ro~nata i sektorskata analiza, denarski te plasmani na banki te se prika`ani spored smetkovodstvenata sostojba.

Devizni te plasmani na banki te kaj nedr`avni ot sektor vo 2002 godi na zabele`aa umereno namaluvawe od 136 milioni denari, ili za 1,5% i na 31.12.2002 godi na iznesuvaa 8.684 milioni denari. Namaluvaweto korespondira so namaleni ot interes na banki te za koristewe na kreditni linii od stranstvo i stranski krediti. Sepak, treba da se ima predvidi efektot od depresijacijata na ameri kanski ot dolar na svetski te berzi, so oglede deka devizni te plasmani vo analizata se izrazeni vo denari po tekoven kurs.

Analizirano dinamički, soglasno vozdr`anosta na banki te od koristewe na kreditni linii od stranstvo, vo prvata polovina od godinata beše registrirano namaluvawe na devizni te plasmani, pri što padot vo prvi ot kvartal (0,9%) beše pumeren od padot vo втори ot kvartal (2,6%). Toa uslovi na krajot na juni, za prvpat od po-eto kot na godinata, da bi de registrirana negativna me|ugodišna stapka na porast na devizni te plasmani na banki te kaj nedr`avni ot sektor od 2,9%. Pri toa, treba da se ima predvidi relativno povi sokata sporedbena osnova od minatata godi na, koga soglasno voenata kri za banki te preferira odobruvawe na sredstva vo stranska valuta. Vo tretoto trimese-je od godinata, beše registrirano intenzivno koristewe na kratkoro~ni kreditni linii od stranstvo, nameneti za realizacija na konkretni proekti, kako i zgolemeno koristewe na dolgoro~ni krediti od stranski banki, što uslovi zna-ajno zgolemuvawe na devizni te plasmani na banki te od 14,1%. Vo poslednoto trimese-je od godi na, devizni te plasmani na banki te kaj nedr`avni ot sektor zabele`aa namaluvawe od 10,6%. Pokraj vozdr`anosta od koristewe na stranski kreditni linii i stranski krediti, ova namaluvawe se dol`i na naplatata na pobaruvawata na banki te od pretprijatijata vrz osnova na koristenii kreditni linii od stranstvo (pred sé oni e so kratkoro~en karakter).

Vo 2002 godi na beše registrirana tendencija na orientacija na banki te koristewe na dolgoro~ni krediti od stranstvo i kreditni linii. Toa uslovi zgolemuvawe na dolgoro~ni te devizni plasmani na banki te kaj nedr`avni ot sektor (za 14,5%), pri istovremeno namaluvawe na kratkoro~ni te devizni plasmani (14,0%). Vakvi te dvi`ewa se reflektirava vo ro~nata struktura na devizni te plasmani preku zgolemuvawe na u-estvoto na dolgoro~ni te plasmani (za 7,1 procenten poen), pri što na krajot na 2002 godi na toa iznesuva e 49,3%. Od sektorski aspekt, najgolem del od devizni te plasmani (93,7%) e koncentriran vo sektorot pretprijatija.

4.5. Neto devizna aktiva na monetarni ot sistem

Neto deviznata aktiva na monetarni ot sistem (gipofa}a transakcii te na NBRM i banki te so nerezi denti), vo dekemvri 2002 godi na zabele`a namaluvawe na godišna osnova od 23.924 milioni denari, ili za 27,7%, sveduvaj}i se na 62.573 milioni denari. Pri toa, namaluvaweto na neto deviznata aktiva na monetarni ot sistem se dol`i na istovremenoto namaluvawe na dvete nejzini komponenti: neto deviznata aktiva na NBRM i neto devizna aktiva na depozi tni te banki.

Tabela 12

Neto devi zna akti va na monetarni ot si stem

(vo mi li oni denari)

	Sostojba 31.12.2001	Promeni po kvartal i					Sostojba 31.12.2002
		I	II	III	IV	Vkupno	
Neto devi zna akti va na monetarni ot si stem	86497	-13180	-5806	-1113	-3825	-23924	62573
Neto devi zna akti va na NBRM	50206	2169	-2516	-2080	-5805	-8232	41974
Devi zna akti va	55103	2110	-2962	-2081	-6247	-9180	45923
Devi zna pasi va	4897	-59	-446	-1	-442	-948	3949
Neto devi zna akti va na depozi tni te banki	36291	-15349	-3290	967	1980	-15692	20599
Devi zna akti va	49801	-16785	-2747	1393	1454	-16685	33116
Devi zna pasi va	13510	-1436	543	426	-526	-993	12517

Vo uslovi na poitenzi vno namal uvawe na devizni te sredstva (16,7%), vo odnos na padot na devizni te obvrski (19,4%), neto deviznata akti va na NBRM vo dekemvri 2002 godi na be{ e poni ska na godi { no ni vo za 8.232 mi li oni denari, ili za 16,4%. Namal uvaweto na devizni te sredstva na NBRM, vo najgolema mera gi reflektira intervenciite na centralnata banka na devizni ot pazar so neto prodaba na devizi (so iskluk na januari, februar i juni, koga NBRM u-estvuva{ e na devizni ot pazar so neto otkup na devizi), vo funkcija na odr` uvawe na stabilnosta na devizni ot kurs na denarot vo odnos na evroto, kako i prodaba na devizi za uvoz na naf ta. Voedno, poni skot iznos na devizni sredstva, delumno ja reflektira i depresijacijata na ameri kanski ot dolar. Kon poni skot ni vo na devizni te sredstva na NBRM pri donese i eksternata smetka na dr` avata, soglasno povi soki ot iznos na otplati na obvrskite kon stranstvo, vo odnos na iznosot na prilivite od eksterni izvori. Vo uslovi na nezna~itelen iznos na realizirani transakcii, padot na devizni te obvrski na NBRM, vo najgolema mera e posl edica na apresijacijata na denarot vo odnos na ameri kanski ot dolar.

Namal uvaweto na neto deviznata akti va na depozi tni te banki na krajot na 2002 godi na, vo odnos na krajot od prethodnata godi na, iznesuva{ e 15.692 mi li oni denari, ili 43,2%. Negativnata godi { na di nami ka na neto devizni te sredstva na depozi tni te banki se dol ` i na poitenzi vni ot pad na devizni te sredstva (33,5%) vo odnos na namal uvaweto na devizni te obvrski (7,4%). Od aspekt na kvartal nati di nami ka, naji ntenzi vno namal uvawe na devizni te sredstva na banki te e registri rano vo prvi ot kvartal, kako posl edica na povlekuvaweto na del od devizni te depozi ti deponirani za evro konverzija (vo uslovi na bezbednosna kri za vo dr` avata vo prethodnata godi na i nei zvesnost okol u di nami kata na eventual noto povlekuvawe na devizni te depozi ti, ovi e sredstva gl avno bea deponirani na smetki vo stranstvo, { to determi ni ra{ e visok porast na deviznata akti va na krajot na prethodnata godi na). Namal uvaweto na deviznata akti va vo vtori ot kvartal be{ e poumereno, dodeka vo posl edni te dva kvartal a, soglasno pozi tivnata di nami ka na devizni te depozi ti, devizni te sredstva na banki te zabele ` aa porast. Od aspekt na devizni te obvrski, vo posl edni te tri kvartal i od 2002 godi na be{ e karakteristi ~en trend na namal uvawe na kratkoro~noto, vo odnos na dol goro~noto zadol ` uvawe na banki te vo stranstvo. Toa korespondi ra so trendot na namal uvawe na kratkoro~ni te, za smetka na porastot na dol goro~ni te plasmani vo strukturata na vkupni te devizni plasmani na banki te. Od di nami ~ki aspekt, vo prvi ot i posl edni ot kvartal od godi nata registri rano e namal uvawe na devizni te obvrski na banki te, gl avno kako posl edica na namal uvaweto na depozi ti te na nerezi denti te vo doma{ ni te banki. Zna~i tel noto zgol emuvawe na dol goro~noto zadol ` uvawe na banki te vo stranstvo vo vtori ot i tretiot kvartal determi ni ra{ e i povi soko ni vo na devizni obvrski vo ovi e peri odi .

V. Kamatni stapki

Vo 2002 godina, i pokraj postepenoto normalizirawe na ekonomsko-bezbednosnata sostojba vo zemjata i namal uvaweto na kreditni ot rizik, kamatni te stapki se odr`uvaa na relativno visoko nivo. Pokraj odr`uvaweto na relativno visoko nivo, kamatni te stapki vo 2002 godina se karakteriziraa i so: a) postoevna visok stepen na me|uzavisnost na dvi`ewata na kamatni te stapki na aukciite na blagajni~ki zapisi na NBRM i na pazarot na pari; b) nedovolna responzivnost na kamatnata politika na bankite na postavenosta na monetarnata politika i nekonzistentnost so nivnata likvidnosna sostojba i v) visoki kamatni margini na bankite.

Kako i vo prethodni te tri godini, osnovna kamatna stapka vo realizacijata na monetarnata politika vo 2002 godina be{e kamatnata stapka na aukciite na blagajni~ki zapisi, koja se formiravazisno od tipot na tenderot. Taka, vo prvata polovina od 2002 godina NBRM sproveduvae aukcii na blagajni~ki zapisi so ro~nost od 7 i 28 dena, triпати nedelno, pri {to bea organizirani iskluzivo tenderi na koi bankite aukciraa so iznosi (od po~etokot na 2002 godina NBRM nude{e i blagajni~ki zapisi so rok od 14 dena koi zaradi namaleni ot interes beukinatti vo januari). Ovoj tip na aukcii se primenuvae od krajot na maj 2001 godina, {to be{e usloveno od potrebata za poagresiven nastap na NBRM vo odbranata na devizni ot kurs, za vreme na minatogodi{nata kriza i vo post-krizni ot period. Soglasno vakvi ot na~in na organizirawe, vo po~etokot na 2002 godina NBRM nude{e i blagajni~ki zapisi so ro~nost od 7 i 28 dena po kamatni stapki od 11,0% i 15,0% na godi{no nivo, soodvetno. Kon krajot na fevruari (25.02.2002 godina), NBRM izvr{i namaluvawe na kamatni te stapki na blagajni~ki te zapisi so ro~nost od 7 dena na 8,0% i so ro~nost od 28 dena na 13,0%. Vakvoto namaluvawe pretstavuva prodol`uvawe na zapo~natata tendencija od vtorata polovina na prethodnata godina na postepeno namaluvawe na kamatni te stapki na blagajni~ki te zapisi, soglasno postepenata normalizacija na bezbednosnata i ekonomskata sostojba. Istovremeno, toa pretstavuvae soodvetna reakcija na monetarnata politika na normalizirani te dvi`ewa na devizni ot pazar i na pazarot na pari. Intencijata be{e da se upati pozitiven signal do bankite za soodvetni promeni vo nivnata kamatna politika, so cel poddr{ka na pozitivni te trendovi vo ekonomijata.

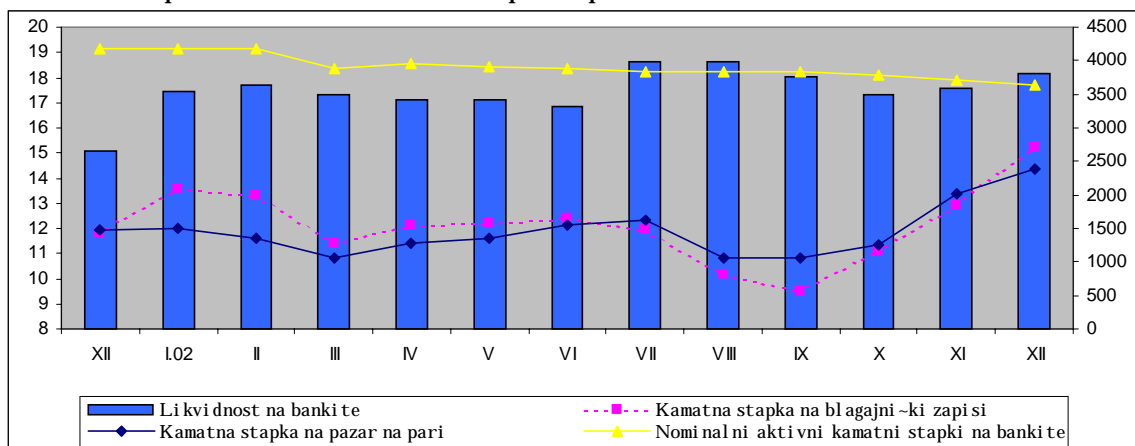
Po namaluvaweto vo fevruari, kamatni te stapki na blagajni~ki te zapisi do krajot na prvoto polugodie od 2002 godina ne zabele`aa promeni. Ponderirana kamatna stapka na aukciite na blagajni~ki zapisi vo ovoj period (januari-juni 2002 godina) kontinuirano se odr`uvae na relativno visoko nivo i vo prosek iznesuvae 12,5% godi{no. Odr`uvaweto na relativno visoko nivo na prose~ni ponderirani kamatni stapki na aukciite na blagajni~ki zapisi go reflektirana~itelno pogol emi ot interes na bankite i ekonomskite subjekti za blagajni~ki te zapisi so podolga ro~nost (na 28 dena, koi nosat pogol ema kamata).

So postepenoto stabilizirawe i normalizirawe na sostojbite vo ekonomijata se sozdadoa uslovi za povtorno vra}awe kon pazaren na~in na formirawe na kamatnata stapka na aukciite na blagajni~ki zapisi. Kako rezultat na toa, po~nuvaj{i od 17.07.2002 godina se premi na kon "tender so kamatni stapki", kade {to pri daden (ograni~en) iznos na blagajni~ki zapisi, bankite aukciraat so kamatni stapki. Istovremeno, vo juli NBRM prestana da nudi blagajni~ki zapisi so pokratka ro~nost (7 dena), upatuvaj{i gi bankite svoite kratkoro~ni likvidnosni potrebi da gi zadovolvuaat na pazarot na pari. Vo vtorata polovina od 2002 godina prose~nata ponderirana kamatna stapka na aukciite na blagajni~ki zapisi iznesuvae 11,8%.

Dinami~ki, vo tretiot kvartal od 2002 godina taa bele`e{ e kontinuirano namaluvawe, pri { to najniska vrednost be{ e postignata vo septemvri (9,5%). Opa|a-kata tendencija na prose~nata kamatna stapka se dol`i na zgolemenata likvidnost vo bankarski ot sistem, koja uslovi pobaruva-kata za blagajni~ki zapisi da bi de pogol ema od ponudeni ot iznos od strana na NBRM. Vo posledni ot kvartal od 2002 godi na dojde do sprotni dvi`ewa, pri { to kamatnata stapka na aukciite na blagajni~ki zapisi bele`e{ e kontinuirano zgolemuwawe (vo dekemvri ponderiranata kamatna stapka na aukciite na blagajni~ki zapisi dosti gna najvisoko ni vo od 15,2%). Toa vo najgol em del se dol`i na kontinuiranoto nudewe na povi sok iznos na blagajni~ki zapisi od strana na NBRM od onoj koj se pobaruva, so cel da se zadr`i sig nal ot za vodewe na pretpazli va monetarna poli ti ka vo uslovi na pri sutni pri tisoci za depresi rawe na devizni ot kurs na denarot vo odnos na evroto na devizni ot i menuva~ki ot pazar. General no, kamatni te stapki na aukciite na blagajni~ki zapisi vo 2002 godi na se odr`uvaa na relativno visoko i atraktivno ni vo, soglasno potrebata od povlekuwawe na vi{ okot na likvidnost od bankarski ot sektor (usloven prvenstveno od gol emi te odl i vi od buxetskata smetka).

Grafikon 23

Nominalni ponderirani kamatni stapki i prose~nata likvidnost

Ostanati te kamatni stapki na NBRM vo 2002 godi na se zadr`aa nepromeneti. Taka, eskontnata stapka na NBRM (koja se koristi kako osnova za presmetka na kazneni te kamatni stapki) vo 2002 godi na iznesuva{ e 10,7%. Na mi natogodi { noto ni vo se odr`uva{ e i kamatnata stapka na lombardni te krediti (23,0%), kako maksimal na kamatna stapka koja se primenuva vo uslovi koga banki te svoi te likvidnosni potrebi ne mo`at da gi zadovolat od drugi izvori. Relativno visokoto ni vo na ovi e kamatni stapki korespondira so op{ tata postavenost na monetarnata poli ti ka, determi ni rana vo najgol em del od sostojbi te na devizni ot i menuva~ki ot pazar.

Dvi`eweto na kamatni te stapki na pazarot na pari vo 2002 godi na vo gol ema mera be{ e pod vlijani e na oscilacii te vo likvidnosta na bankarski ot sistem i na postavenosta na monetarnata poli ti ka. Pri toa, postoe{ e visok stepen na koreliranost vo dvi`eweto na kamatni te stapki na pazarot na pari i na aukciite na blagajni~ki zapisi na NBRM. Osnovna karakteristika na kamatni te stapki na pazarot na pari vo 2002 godi na be{ e ni vnoto odr`uvawe na relativno visoko ni vo. Pri toa, prose~nata ponderirana kamatna stapka iznesuva{ e 11,9%, { to pretstavuva umereno namaluvawe od 1,1 procenten poen vo odnos na mi natata godi na.

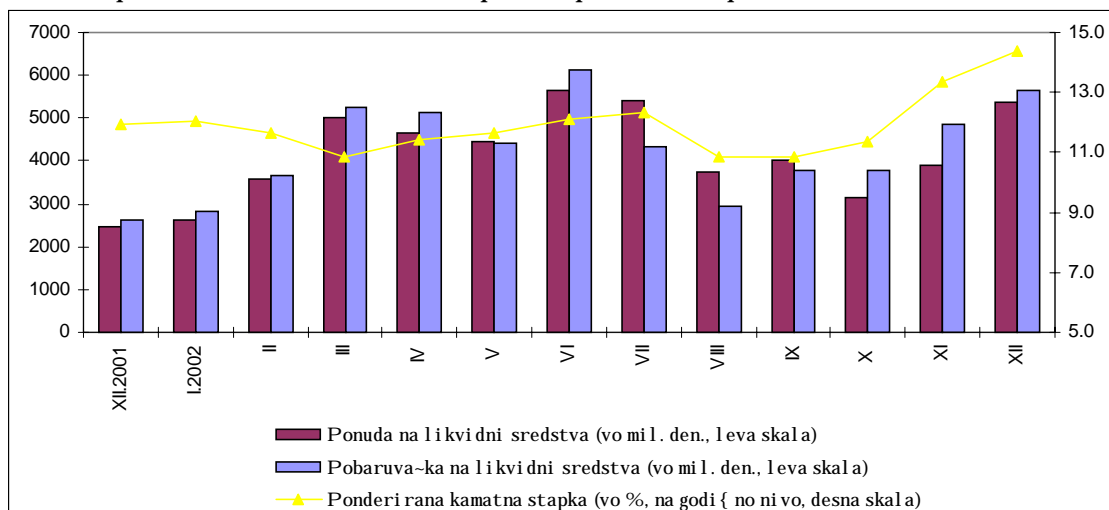
Dinami~ki, kako prodol`eni e na povolni te dvi`ewa od krajot na mi natata godi na, vo prvoto tri mese~je od 2002 godi na prodol`i tendencijata na namaluvawe na

kamatne stapke na pazarot na pari (vo mart prose~nata ponderirana kamatna stapka se svede na 10,8% - najniško ni vo od maj 2001 godi na). Ova namal uvawe na kamatni te stapki na pazarot na pari korespondira so visokoto ni vo na likvidnost, kako i so namal uvaweto na kamatni te stapki na blagajni ~ki te zapi si na NBRM. Vo vtoroto tri mese~je od 2002 godi na dojde do sproti vni dvi `ewa, pri { to prose~nata ponderirana kamatna stapka na pazarot na pari bele`e e kontinuirano zgolemuwawe (vo juni be e povi soka za 1,3 procentni poeni vo odnos na mart). Porastot e ostvaren vo uslovi na povi soka pobaruva~ka od ponuda na likvidni sredstva, registri rani na pazarot na pari vo ovoj peri od (vo prosek za 5,9%). I maj} i go predvi d visokoto ni vo na vkupna likvidnost vo bankarski ot si stem, toa uka` uva na neramnomerna di sperzi ranost na likvidnosti vo ramki na bankarski ot si stem.

I sklu~itel no visokoto ni vo na likvidnost vo bankarski ot si stem vo tretoto tri mese~je od 2002 godi na uslovi konstantno povi soka ponuda od pobaruva~ka za likvidni sredstva na pazarot na pari. Vo takvi uslovi, prose~nata ponderirana kamatna stapka na pazarot na pari zabele`a namal uvawe od 1,3 procentni poeni, pri { to vo septemvri taa povtorno se svede na 10,8%. Vo poslednoto tri mese~je od 2002 godi na be e registri rano pozna~ajno zgolemuwawe na prose~nata ponderirana kamatna stapka na pazarot na pari (za 3,5 procentni poeni). Pri toa, vo posledni ot mesec od 2002 godi na taa dostigna 14,4%, { to e najvisoko ni vo od po~etokot na godi nata. Porastot vo posledni ot kvartal e ostvaren vo uslovi na konstantno povi soka pobaruva~ka od ponuda za likvidni sredstva na pazarot na pari (vo prosek za 17,1%), kako i vo uslovi na zgolemuwawe na kamatni te stapki na aukci i te na blagajni ~ki zapi si.

Grafikon 24

Ponuda, pobaruva~ka i kamatni stapki na pazarot na pari

Kamatnata politika na bankite vo 2002 godi na se karakterizira { e so nekonzi stentnost na nivnata likvidnosna sostojba i nedovol na responzi vnost na postavenosta na monetarnata politika. I meno, vo uslovi na visoko ni vo na likvidnost i oscilaci i vo kamatni te stapki na aukci i te na blagajni ~ki te zapi si na NBRM i na pazarot na pari, kamatni te stapki na banki te zabele`aa umereno namal uvawe. Taka, nomi nal ni te ponderi rani akti vni ³² kamatni stapki na banki te vo 2002 godi na vo prosek i znesuvaa 18,4%, { to e za 1,0 procenten poen poni sko ni vo vo odnos na minatata godi na. I stovremeno, prose~nite nomi nal ni ponderi rani pasi vni ³³ kamatni stapki na banki te, koi vo 2002 godi na i znesuvaa 9,6% na godi { no

³² Se odnesuvaat na denarski kratkoro~ni kredi ti (do edna godi na).

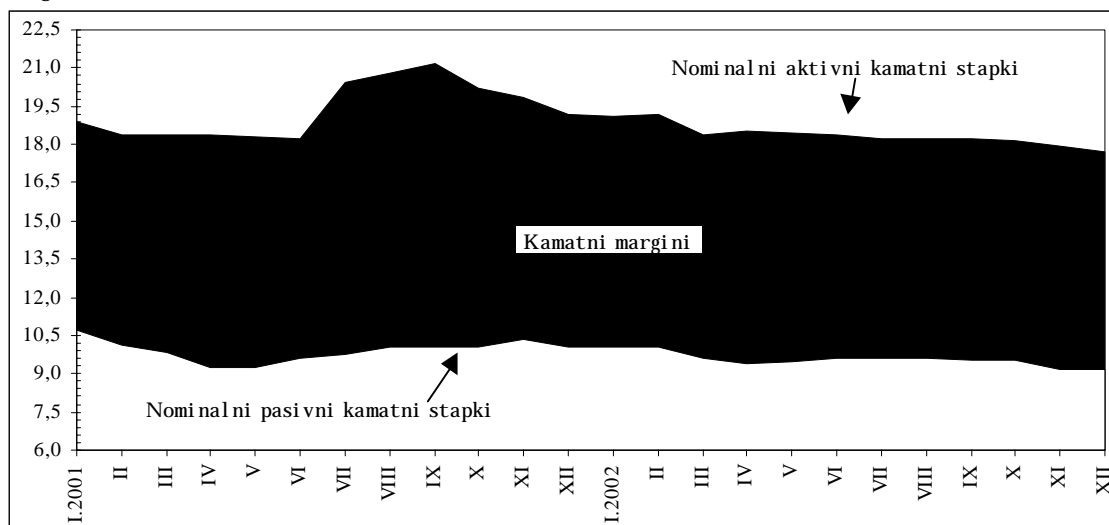
³³ Se odnesuvaat na tri mese~en denarski depozi t.

ni vo, bele` at malo namal uvawe od 0,3 procentni poeni. Relativno poitenzi vni ot pad na nominalni te ponderirani aktivni kamatni stapki vo odnos na pasivni te kamatni stapki, rezultira{ e so umereno namal uvawe od 0,7 procentni poeni na prose~ni te kamatni margini na depozitni te banki, koi vo 2002 godina vo prosek iznesuvaa 8,8 procentni poeni. Vo uslovi na relativno niski mese~ni stapki na inf lacija, realni te aktivni i pasivni kamatni stapki na banki te vo 2002 godina ne otstupuvaa mnogu od ni vni te nominalni vrednosti i vo prosek iznesuvaa 17,0% i 8,2%, soodvetno.

Skromnoto namal uvawe na kamatni te stapki na banki te e odraz na namal eni ot krediten rizik, soglasno postepenoto normal izi rawe na ekonomsko-bezbednosnata sostojba vo zemjata. Vo ista nasoka vlijae{ e i visokoto ni vo na likvidnost na bankarski ot sektor, zgolemenite prihodi na banki te od bankarski usluga po transferot na platni ot promet vo banki te, kako i zadovolitelni ot depoziten potencial na banki te.

Graf i kon 25

Nominalni aktivni i pasivni kamatni stapki i kamatni margini na banki te (na godi { no ni vo)

Di nami ~ki, vo prvata polovina od 2002 godina nominalni te ponderirani aktivni kamatni stapki na banki te se namalija za 0,8 procentni poeni, dodeka nominalni te ponderirani pasivni kamatni stapki na banki te zabele` aa pad od 0,5 procentni poeni. Pritoa, padot be{ e re~isi vo celost ostvaren vo mart, { to pretstavuva delumen odgovor na kamatnata politika na banki te na merkite na monetarnata pol i ti ka (namal uvaweto na kamatni te stapki na bl agajni ~ki te zapi si). Namal uvawe na aktivni te (za 0,7 procentni poeni) i pasivni te (za 0,4 procentni poeni) kamatni stapki na banki te e registrirano i vo vtorata polovina od 2002 godina, pri { to padot be{ e re~isi vo celost ostvaren vo posl edni te dva meseca od godinata, koga be{ e registri rana zgolemena f leksi bi l nost na kamatnata pol i ti ka na banki te. Pritoa, vo dekemvri 2002 godina nominalni te ponderirani aktivni i pasivni kamatni stapki na banki te iznesuvaa 17,7%, odnosno 9,2%, soodvetno, { to pretstavuva i stori ski najni sko ni vo.

I pokraj registriranoto umereno namal uvawe, kamatnata politika na banki te seu{ te se odlikuva so relativno visoki kamatni stapki. Za razlika od stimuli ra~koto dejstvo na relativno visoki te pasivni kamatni stapki na banki te (vo nasoka na favorizirawe na denarskoto { tedewe), relativno visoki te aktivni kamatni stapki na banki te gi zgolemuvaat tro{ ocite za finansirawe na

ekonomskite subjekti. Generalno, visokoto nivo na aktivni kamatni stapki na bankite vo Republika Makedonija e determinirano od slednite faktori: a) visok iznos na dostasani nenaplateni pobaruwawa; b) seu{ te visoki tro{ oci vo raboteweto na bankite; v) nedovolna efikasnost i racionalnost vo raboteweto; g) visoka pobaruwawa za bankarski krediti vo uslovi na nedovolna razvlenost na alternativni izvori na sredstva; d) nedovolna "aktivna" konkurencija vo bankarskiot sektor i dr. Dopolnitelen faktor za visokoto nivo na kamatnite stapki vo 2002 godina e seu{ te pretpazlivi ot karakterna kreditnata politika na bankite. Pod dejstvo na ovi e faktori, i kamatnata margina na bankite seu{ te se odr` uva na relatiwno visokoto nivo.

Visokoto nivo na kamatni stapki i kamatni margini na bankite uka` uva na potrebata od prodol` uvawe na procesot na reformirawe na bankarskiot sektor. So postepenoto is~eznuvawe na limitirawite faktori (imaj}i go predvid pred se namaleni ot iznos na dostasani nenaplateni pobaruwawa na novoodobrenite krediti), i preku procesot na koncentracija i zgol emena konkurencija vo bankarskiot sektor, se sozdavaat neophodnite preduslovi za postepeno namaluvawe na kamatnite stapki i margini na bankite. Istovremeno, zgol emuvaweto na denarskoto { tedewe i umerenata dinamika na povl ekuvawe na deviznite depoziti od bankite (ponivnata konverzija vo evra) sozdava preduslovi za zgol emuvawe na depozitni ot potencial na bankite na trajna osnova, so { to se otvoraat perspektivi za zgol emuvawe na ponudata na krediti, i sledstveno za namaluvawe na kamatnite stapki. Vo ista nasoka treba da vlijae i vodeweto na podel aksirana monetarna politika pri stabilizirana buxetska potro{ uwa~ka, postepenoto is~eznuvawe na politikiot rizik vo zemjata i regi onot, kako i izmeni te vo devizni ot sistem so novi ot Zakon za devizno rabotewe.

VI. F i n a n s i s k i p a z a r i v o R e p u b l i k a M a k e d o n i j a

Generalno, op{ tata ekonomska sestojba ima soodveten odraz i vrz dvi ` ewata na finansiskite pazari. Pritoa, ekonomski ot ambient vo koj funkcioniraa finansiskite pazari vo Republika Makedonija vo 2002 godina se karakterizira{ e so: a) prodol ` uvawe na procesot na privatizacija vo uslovi na postepeno normalizirawe na ekonomskata sestojba po minatogodi { nata polit i ~ko-bezbednosna kriza; b) relativno visoka likvidnost na bankarski ot sistem; v) vodewe na pretpazli va monetarna polit i ka vo usl ovi na postoeve na pri ti soci za depresi rawe na denarot vo odnos na evroto; v) nepovolni dvi ` ewa vo nadvore{ no-trgovskata razmena na Republika Makedonija i g) promeni vo zakonskata regulativa (donesen nov Zakon za devizno rabotewe, promeni vo Zakonot za hartii od vrednost). Isto taka, i parlamentarnite izbori vo 2002 godina se odrazija vrz dinamikata na finansiskite pazari preku zgolemenata buxetska potro{ uva~ka i zgolemenata pobaruva~ka za devizi, soglasno neizvesnosta za ishodont od izborite i idnata makroekonomska polit i ka. Vo takvi uslovi, so iskl u~ok na berzata, na ostanatite f i n a n s i s k i p a z a r i (pazar na pari i devizen pazar) vo Republika Makedonija vo 2002 godina be{ e registri ran zgol emen promet.

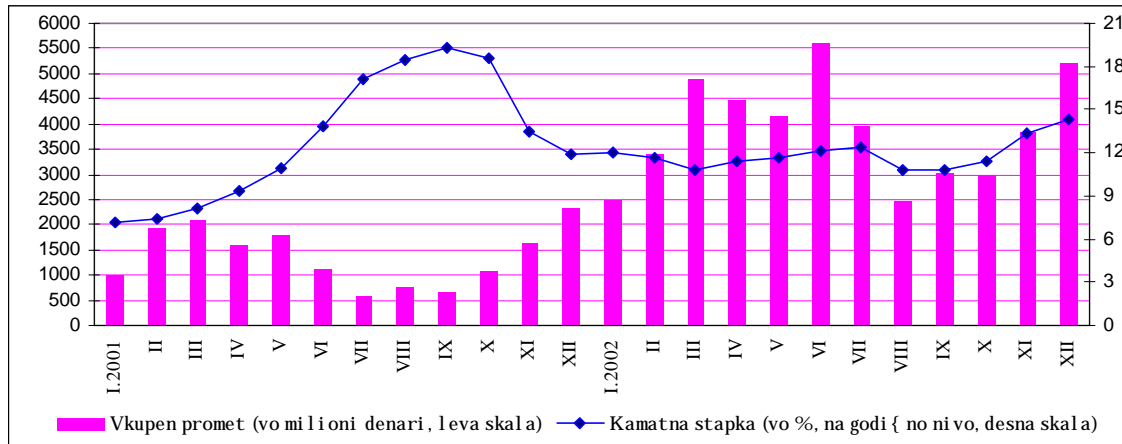
6.1. Pazar na pari i kratkoro~ni hartii od vrednost

Na Pazarot na pari i kratkoro~ni hartii od vrednost vo 2002 godina be{ e registri rana i sklu~itel no visoka aktivnost. Toa se dol ` i na: a) visokotoni vo na vkupna likvidnost na bankarski ot sistem; b) neramnomerno disperziranata likvidnost vo ramki na bankarski ot sistem; v) promenite vo monetarni ot instrumentari um (se uki na mo ` nosta za kupuvawe na bl agajni ~ki zapi si na NBRM so pokratki rokovi, { to rezultira{ e so poza~esteno javuvawe na bankite na pazarot na pari zaradi zadovoluvawe na kratkoro~nite likvidnosni potrebi) i g) postepenoto normalizirawe na sestojbite po minatogodi { nata bezbednosna kriza. Vo vakvi uslovi, vkupnata ponuda, pobaruva~ka i realiziran promet na pazarot na pari zabele ` aa i sklu~itel no visoki vrednosti - najvisoki od negovoto osnovawe, dodeka kamatnata stapka na pazarot na pari vo tekot na 2002 godina se odr ` uva{ e na rel ati vno visokotoni vo.

Vkupnata ponuda na likvidni sredstva na pazarot na pari vo 2002 godina zabele ` a zna~ajno zgol emuvawe od 2,9 pati. Istovremeno, zna~aen porast od 2,4 pati e registri ran i kaj pobaruva~kata za likvidni sredstva. Vo vakvi uslovi, vkupni ot real izi ran promet na pazarot na pari se zgol emi za 2,8 pati. Treba da se ima predvid deka i sklu~itel no visokot porast na aktivnosta na pazarot na pari vo 2002 godina del umno se dol ` i i na rel ati vno niskata sporedbena osnova od 2001 godina, koga vo uslovi na zna~ajni oscilacii vo likvidnosta na bankite poradi naru{ enata bezbednosna sestojba, aktivnosta na pazarot na pari bele ` e{ e namal uvawe. Pritoa, vo 2002 godina vkupnata pobaruva~ka za likvidni sredstva be{ e pogolema od ponudata za 2,3%, { to usl ovi 12,0% od vkupnata pobaruva~ka na pazarot na pari da ostane nezadovol ena. Od druga strana, zaradi l i m i t i t e { t o g i p o s t a v u v a a t b a n k i t e p o n u d u v a ~ i s o c e l d i s p e r z i j a n a r i z i k o t, 9,9% o d v k u p n i t e r a s p o l o ` l i v i s r e d s t v a n a o v o j p a z a r o s t a n a a n a d v o r o d f u n k c i j a. P o t v r d a z a i s k l u ~ i t e l n o v i s o k a t a a k t i v n o s t n a p a z a r o t n a p a r i p r e t s t a v u v a i p r o s e ~ n i o t d n e v e n p r o m e t r e a l i z i r a n n a o v o j p a z a r v o 2 0 0 2 g o d i n a (1 8 5 , 8 m i l i o n i d e n a r i) , k o j e z a 2 , 8 p a t i p o v i s o k v o o d n o s n a 2 0 0 1 g o d i n a , p r i p o g o l e m b r o j n a r a b o t n i d e n o v i v o 2 0 0 2 g o d i n a .

Graf i kon 26

Vкупen promet i ponderi rana kamatna stapka na pazarot na pari

Di nami ~ki, vo tekot na 2002 godina bea registri rani iskl u~itel no vi soki mese~ni iznosi na ponuda, pobaruva~ka i realiziran promet na pazarot na pari. Karakteristi~no e {to vo tekot na 2002 godina ponudata, pobaruva~kata i realizirani ot promet se dvi`ea vo isti nasoki, no so razli~en intenzitet na promena. Pritoa, tendencijata na nivno zgol emuvawe od poslednoto trimese~je od 2001 godina prodol`i i vo prvi ot kvartal od 2002 godina (re~isi i identi~en porast na ponudata, pobaruva~kata i realizirani ot promet od 2 pati), {to korespondira so stabiliziraweto na politi~ko-bezbednosnata sostojba. Vo narednite meseci, aktivnosta na pazarot na pari oscilira{e vo soglasnost so dinamikata na likvidnost na bankarski ot sektor, pri {to ponudata, pobaruva~kata i realizirani ot promet be{e relativno visoki iznosi. Najvisoki mese~ni iznosi na pobaruva~ka za likvidni sredstva (6.126,8 milioni denari) i na ponudeni likvidni sredstva (5.646,1 milioni denari) na pazarot na pari bea registri rani vo juni 2002 godina. Voedno, tie pretstavuvaat i najvisoki iznosi na ponuda i pobaruva~ka na pazarot na pari od negovoto osnovawe.

Vo tekot na 2002 godina (so iskl u~ok na maj i tretoto trimese~je) pobaruva~kata za likvidni sredstva be{e povisoka od ponudata, pri {to di skrepancata be{e najvisoka vo oktovri (21,3%) i noemvri (24,0%). Sledstveno, kamatnata stapka na pazarot na pari vo 2002 godina se odr`uva{e na relativno visoko ni vo (vo prosek iznesuva{e 11,9%), so tendencija na pozna~ajno zgol emuvawe vo poslednoto trimese~je od godinata (vo dekemvri prose~nata ponderirana kamatna stapka dosti gna najvisoko ni vo od 14,4%). Od druga strana, najzna~aen vi {ok na ponuda nad pobaruva~ka za likvidni sredstva na pazarot na pari be{e registri ran vo avgust (21,7%), {to soodvetno se reflektira{e vrz dvi`eweto na kamatnata stapka, koja be{e svedena na 10,8%.

6.2. Devizen i menuva~ki pazar

Trgovaweto so devizni sredstva vo Republika Makedonija se odviva na devizni ot i menuva~ki ot pazar. U~esnici na devizni ot pazar vo Republika Makedonija se: Narodna banka na Republika Makedonija, ovl asteni banki i doma{ni pravni li ca, dodeka na menuva~ki ot pazar u~estvuvaat fizi ~ki li ca i menuva~ni ci.

Dvi`ewata na devizni ot pazar vo Republika Makedonija vo 2002 godina bea determi ni rani od nepovol ni te dvi`ewa vo nadvore{no-trgovskata razmena,

doslednoto sproveduvawe na pri f ateni ot monetaren koncept za targetirawe na devizni ot kurs na denarot vo odnos na evroto i primenata na novi ot Zakon za devizno rabotewe. I meno, nepovol ni te dvi ` ewa vo trgovskata razmena so stranstvo (zgolemen uvoz, a namalen izvoz) predizvikaa vo najgolem del od godi nata na devizni ot pazar da se javi vi { ok na pobaruva~ka nad ponuda na devizni sredstva i sledstveno konti nui ran pri ti sok za depresi rawe na denarot vo odnos na evroto. So cel zadovol uvawe na vi { okot na pobaruva~ka za devizi i zadr ` uvawe na devizni ot kurs na denarot vo odnos na evroto na stabilno nivo, NBRM interveni ra{ e na devizni ot pazar so neto-proda ` ba na devizni sredstva (so iskl u~ok na januari, fevruari i juni). Novi ot Zakon za devizno rabotewe (koj stapi vo sil a na 15.10.2002 godi na), uslovi prenaso~uvawe na prometot kon banki te preku uki nuvawe na mo ` nosta za samostojno trguvawe so devizi me|u pretpri jatijata, so { to prometot na devizni ot pazar se zgolemi na trajna osnova. Dopol ni tel en f aktor koj vli jae{ e vrz dvi ` ewata na devizni ot pazar vo 2002 godi na pretstavuva{ e i ni voto na likvi dnost vo bankarski ot sistem, ~i i promeni predizvikuvaa soodvetni konvertirawa me|u denarskata i deviznata likvi dnost i sledstveno oscilacii vo ponudata i pobaruva~kata za devizni sredstva na devizni ot pazar.

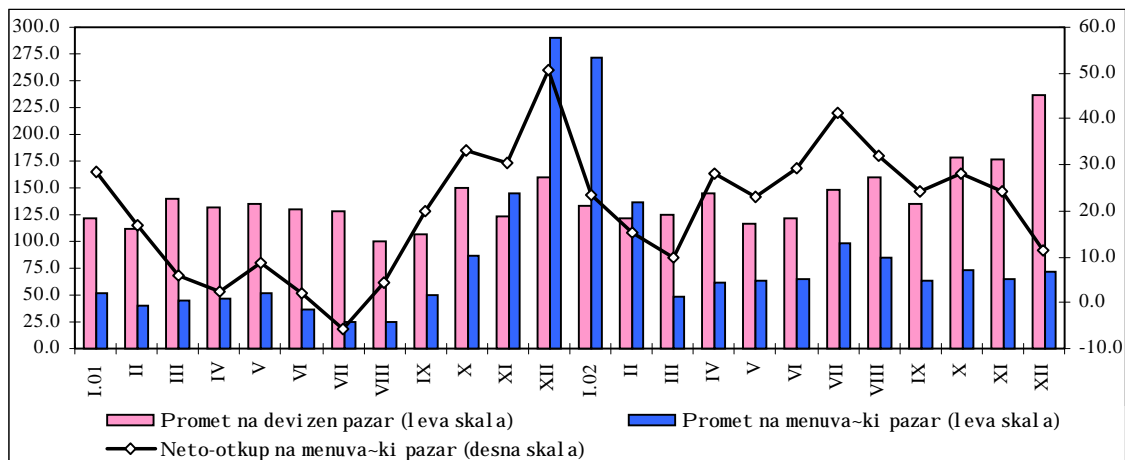
Vkupni ot promet realizi ran na devizni ot pazar vo 2002 godi na iznesuva{ e 1.798,8 milioni SAD dolari i vo odnos na mi natata godi na be{ e povi sok za 257,9 milioni SAD dolari, ili za 16,7%. Voedno, toa pretstavuva najvi sok godi { en iznos na promet realizi ran na devizni ot pazar od negovoto institucionalizirawe. Di nami ~ki, vo prvata pol ovi na od 2002 godi na na devizni ot pazar bea realizi rani rel ati vno poni ski i znosi na promet (prometot na devizni ot pazar vo ovoj peri ode poni zok za 8,2 mi li oni SAD dolari vo odnos na prvata pol ovi na od 2001 godi na). Toa vo najgolem del se dol ` i na zna~ajno namalenata ponuda na devizi od strana na pretpri jatijata soglasno namalenata izvozna pobaruva~ka za makedonski te proizvodi na stranski te pazari. Vo vtorata pol ovi na od 2002 godi na dojde do zna~ajno zgolemuvawe na prometot na devizni ot pazar, so poi zrazen i tenzi tet vo posl ednoto tri mese~je od godi nata (vo posl edni ot kvartal bea realizi rani 32,9% od vkupni ot ostvaren promet na devizni ot pazar vo 2002 godi na). Rel ati vno vi soki te i znosi na promet vo ovoj peri ode se dol ` at na: a) povol noto vli jani e na novi ot Zakon za devizno rabotewe vrz likvi dnosta na devizni ot pazar; b) zgolemi te i ntrevenci i na NBRM na devizni ot pazar zaradi zadovol uvawe na zgolemenata pobaruva~ka za devizni sredstva i v) zgolemenata potreba na banki te za denarska likvi dnost, koja del umno ja zadovol uvaa so konverzi ja na ni vni ot devizi en potenci jal .

Zgolemuvaweto na vkupni ot promet na devizni ot pazar vo 2002 godi na vo najgolem del se dol ` i na zgolemi ot promet vo transakci i te pome|u banki te i pretpri jatijata (za 184,7 milioni SAD dolari, ili za 20,1%), pri { to pozna~ajno zgolemuvawe bele ` i proda ` bata na devizni sredstva od strana na banki te. Pokraj banki te, koi vo najgolem obem ja zadovol ija pobaruva~kata za devizni sredstva na devizni ot pazar, od gol emo zna~ewe za uramnote ` uvawe na ponudata i pobaruva~kata na devizni ot pazar vo 2002 godi na i maa i transakci i te na NBRM (prometot ostvaren me|u NBRM i ostanati te u~esni ci na devizni ot pazar vo 2002 godi na e zgolemi na za 47,1 milioni SAD dolari, ili za 13,4%). Zgolemuvawe vo 2002 godi na bele ` i i prometot ostvaren vo transakci i te pome|u banki te (za 34,9%) i pome|u pretpri jatijata (za 6,1%) do pri menata na novi ot Zakon za devizno rabotewe.

Soglasno vakvi te dvi ` ewa, najgolem del od prometot na devizni ot pazar vo 2002 godi na be{ e realizi ran vo transakci i te pome|u banki te i pretpri jatijata (61,3%). Vo transakci i te pome|u NBRM i ostanati te u~esni ci na devizni ot pazar bea realizi rani 22,2%, a vo transakci i te pome|u pretpri jatijata 14,0% od vkupni ot ostvaren promet vo 2002 godi na.

Graf i kon 27

Dvi `ewe na vkupni ot promet na devizni ot i menuva~ki ot pazar
(vo mi li oni SAD dolari)

Na menuva~ki ot pazar vo 2002 godina be{ e realiziran vkupen promet od 1.103,3 milioni SAD dolari, { to e za 209,7 milioni SAD dolari, ili za 23,5% povi soko ni vo odnos na mi natata godina. Pri toa, od fizi ~ki te lica (ponuda na devizi) bea otkupeni vkupno 696,7 mi li oni SAD dolari, odnosno 151,3 mi li oni SAD pove}e vo odnos na 2001 godina. I znosot na prodadeni devizni sredstva na fizi ~ki lica (pobaruva~ka za devizi) zabel e` a poumereno zgol emuvawe od 58,4 mi li oni SAD dolari, pri { to dosti gna 406,6 mi li oni SAD dolari. Vakvi te dvi `ewa na ponudata i pobaruva~kata za devizni sredstva rezul ti raa so neto otkup na devizi od strana na menuva~ni ci te vo i znos od 290,0 mi li oni SAD dolari (za 92,8 mi li oni SAD dolari pove}e vo odnos na mi natata godina).

Di nami ~ki, realiziraweto na iskl u~itel no visok promet na menuva~ki ot pazar na krajot na 2001 godina, determi ni ran od pref erenci te na ekonomski te subjekti za gotovinska konverzi ja na devizni te za{ tedi (gl avno vo germanski marki) pred fizi ~koto voveduvawe na evroto, prodol `i i vo prvite dva meseca od 2002 godina. I meno, vo ovoj period bea realizirani 37% od vkupni ot promet na menuva~ki ot pazar vo 2002 godina, { to se dol `i na mo `nosta ekonomski te subjekti svoi te za{ tedi vo valuti na 12-te zemji ~lenki na EMU da gi konvertiraat vo drugi valuti i vo prvite dva meseca od 2002 godina. Po izminuvawe na periodot na gotovinska konverzi ja, vo mart dojde do normal izi rawe na prometot na menuva~ki ot pazar, dodeka vo vtoroto trimese~je od 2002 godina negovoto ni vo se karakterizira{ e so relati vna stabilnost (prose~no mese~no iznesuva{ e 63,7 milioni SAD dolari). Vo tretiot kvartal, prometot na menuva~ki ot pazar se odr `uva{ e na relati vno visoko ni vo, determi ni ran od relati vno povi sokoto ni vo na ponuda (pod vli jani e na sezonski f aktori) i pobaruva~ka za devizni sredstva (vo uslovi na relati vno visoki znos na gotovi pari vo optek). Vo poslednoto tri mese~je od 2002 godina, vo uslovi na normalizirawe na ponudata na devizni sredstva i nezna~itel na promena na pobaruva~kata za devizi, prometot na menuva~ki ot pazar zabel e` a namal uvawe od 35,0 mi li oni SAD dolari vo odnos na prethodni ot kvartal.

6.3. Berza na dol goro~ni hartii od vrednost

Funkci oni raweto na Makedonskata berza na dol goro~ni hartii od vrednost vo 2002 godina be{ e pod vli jani e na prodol `uvaweto na procesot na pri vati zaci ja i okrupnuvawe na sopstvenosta vo makedonskata ekonomija. Pri toa, berzanskoto

rabotewe vo 2002 godi na se odl i kuva so: a) zna~ajno namalen promet; b) zgolemen broj na trgovani hartii od vrednost; v) zgolemen broj na realizirani transakcii; g) otkupuvawe na golemi paketi na akcii i firmi preku berzata i d) oscilirawe na vrednosta na berzanski ot indeks okol u negovata i ni cijal na vrednost.

Tabela 13

Pregled na trgovaweto na Makedonskata berza vo 2002 godi na

	ostvaren promet (vo mil. denari)	broj na trgovani hartii od vrednost	broj na trgovani dr`avni obvrznic i konvertibilni sertifikati	broj na realizirani transakcii	broj na realizirani transakcii so dr`avni obvrznic	broj na denovi na trgovawe
I-XII.2001	28.800,1	17.397.290	22.341.684	3.527	6.715	136
januari	410,9	229.063	2.906.982	280	872	14
fevruari	224,3	169.512	1.068.481	358	837	16
mart	219,0	643.722	970.939	416	570	16
april	428,2	538.205	1.130.100	446	722	18
maj	418,7	655.948	997.636	415	493	15
juni	272,5	1.370.108	2.175.710	515	808	16
juli	523,6	997.580	72.942.737	456	427	19
avgust	671,6	742.131	133.001.495	325	552	16
septemvri	1.050,3	4.391.780	353.886.974	523	927	16
oktomvri	417,4	2.203.650	113.704.485	830	793	19
noemvri	317,7	195.368	1.824.354	512	496	16
dekemvri	789,2	439.775	5.043.293	643	528	18
I-XII. 2002	5.743,4	12.576.842	689.653.186	5.719	8.025	199

Vkupni ot i prose~ni ot dneven promet na Makedonskata berza za dolgoro~ni hartii od vrednost vo 2002 godi na vo odnos na minatata godi na zabele`aa zna~ajni namaluvawa od 5,0 pati i 7,3 pati, soodvetno. Relativno pogolemi ot pad na prose~ni ot dneven berzanski promet se dol`i na pogolemi ot broj na denovi na trgovawe vo 2002 godi na (199) vo odnos na 2001 godi na (136), kako rezultat na elektronski ot na~in na trgovawe, koje vo primena od april 2001 godi na. Od druga strana, brojot na trgovani hartii od vrednost i realizirani berzanski transakcii vo 2002 godi na zabele`aa zna~ajni zgolemuvawa, { to se dol`i prvenstveno na pojavata i kotacijata na novi dr`avni hartii od vrednost.

Visoki ot pad na berzanski ot promet vo 2002 godi na, pokraj nepovolnite dvi`ewa na berzata, se dol`i i na iskluitelno visokata sporedbena osnova, determinirana od realizacijata na najgol emata berzanska transakcija - prod`bata na Telekomot na stranski strate{ki investitor (januari 2001 godi na). Sepak, i so iskluvawe na ova berzanska transakcija, berzanski ot promet vo 2002 godi na vo odnos na minatata godina i ponatamu e ponizok za 27,7%³⁴. Ovie sporedbi go odrazuvaat seu{te nesoodvetnoto pozicionirawe na berzata vo ramki na finansiski ot sistem na Republika Makedonija.

Di nami~ki, po relativno niski ot berzanski promet vo prvi te dva kvartal a od 2002 godi na, vo tretiot kvartal berzanski ot promet zabele`a zna~ajno zgolemuvawe, koga be{e realizirani najgol emi ot del, odnosno 39,1% od prometot vo 2002 godi na. Relativno visoki ot berzanski promet vo ovoj period se dol`i na: a) zapo~natoto trgovawe so novite dr`avni obvrznic za denacionalizacija i so konvertibilnite sertifikati³⁵, a voedno zapo~na da kotira i dr`avnata obvrznica za otkupenite

³⁴ Dokolku se iskluat i realizirane blok transakcii (berzanski transakcii vo koi se istrugvani najmal ku 10% od vrednosta na pretprijati eto (osnovna glavna) ili e realiziran promet nad 5.000.000 denari), padot na berzanski ot promet vo 2002 godi na iznesuva 12,6%.

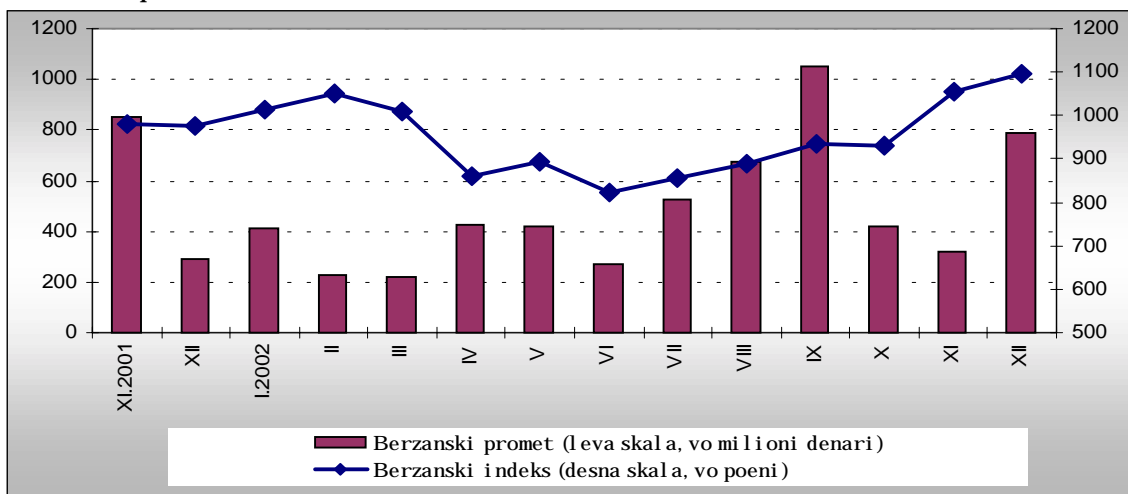
³⁵ Konvertibilni sertifikati se hartii od vrednost izdadeni od dr`avata za regulirawe na pobaruvawata na {teda~ite od {tedilnicite "TAT", "Alfa S" i "Lavci". Tie mo`at da se koristat iskluvo za kupuvawe ili otplata na akcii, udeli, ili drug imot so koj raspolaga Agencijata za privatizacija na Republika Makedonija. Imaat ograni~en period na koristewe od 2 godi ni, odnosno najdocna do 09.07.2004 godi na, po {to stanuvaat neva`e~ki.

pobaruje pri privatizaciji na Stopanska banka a.d. Skopje. Pritoa, vo po-etokot od nivnoto kotirawe na berzata, prometot so ovie hartii od vrednost bele`e{e zna-ajno zgolemuwawe; b) se intenzivira prod`bata na rezidualne akcii vo sopstvenost na dr`avata, pri postoevna mo`nost za nivo kupuwawe i so dr`avni hartii od vrednost. I meno, po-uvaj{i od juni 2002 godina, pokraj so gotovinsko pla}awe, paketite na rezidualni akcii vo sopstvenost na dr`avata mo`at da se kupuvaat i so dr`avnite obvrznic i konvertibilne sertifikati. Najvisok mese-en berzanski promet vo 2002 godina be{e realiziran vo septemvri, koga be{e registrirano zna-ajno zgolemuwawe na prometot so konvertibilne sertifikati.

Vo posledni ot kvartal od 2002 godina, berzanski ot promet ostvari poniški vrednosti, {to prvenstveno se dol`i na zna-itelno namalen ot promet so dr`avnite konvertibilni sertifikati i na zna-itelno namalenata prod`ba na dr`avnite rezidualni akcii (vo noemvri be{e prodaden samo eden paket, a vo dekemvri ne be{e prodaden ni tu eden paket na rezidualni akcii vo sopstvenost na dr`avata). Pritoa, treba da se istakne zgolemeni ot broj na kompanii -ii akcii kotiraat na Oficijalni ot pazar na berzata, soglasno izmenite vo Zakonot za hartii od vrednost (maj 2002 godina), so koi be{e predvidena zadol`itelna kotacija (do krajot na noemvri 2002 godina) na site kompanii koi gi ispolnuvaat uslovi te za kotacija na berzata (nominalna vrednost na kapital ot, broj na akcioneri, disperzija na akcii te vo javnosta). Taka, nasproti kotacijata na akcii te na edna firma, od noemvri zapo- na da se trguva so akcii te na u{te edna firma, a od dekemvri i so akcii te na drugi 45 akcionerski dru{tva.

Grafikon 28

Berzanski promet i vrednost na berzanski ot indeks

Berzanski ot indeks (MBI), koj gi reflektira vkupni te dvi`ewa na berzata, na krajot na 2002 godina iznesuva{e 1.094,7 poeni, {to e za 94,7 poeni, ili za 9,5% povi soka vrednost vo odnos na negovata inicijalna vrednost (berzanski ot indeks be{e voden vo noemvri 2001 godina i negovata inicijalna vrednost iznesuva{e 1.000 poeni). Istovremeno, toa pretstavuva najvisoka vrednost na berzanski ot indeks od negovoto voveduwawe. Dinami-ki, vo prvi te tri meseci od 2002 godina vrednosta na berzanski ot indeks kontinuirano se odr`uva{e nad negovata inicijalna vrednost, dodeka vo vtoroto trimese-je toj bele`e{e poniški vrednosti, kontinuirano odr`uvaj{i se pod negovata inicijalna vrednost. Pritoa, vo juni berzanski ot indeks se svede na 823,3 poeni - najnisoka vrednost od negovoto voveduwawe. Vo tretoto trimese-je, berzanski ot indeks bele`e{e kontinuirano zgolemuwawe, {to korespondira so zna-ajnoto zgolemuwawe na berzanski ot promet vo

ovoj period. Vo posledniot kvartal od 2002 godina, i pokraj namaluvaweto na berzanski ot promet, berzanski ot indeks zabele`a zna~ajno zgol emuvawe (za 17,0%), pri { to porastot be{ e vo cel ost ostvaren vo posl edni te dva meseca od godi nata.

Vo 2002 godi na se trguva{ e na site segmenti na berzata, pri { to najaktiven be{ e Neof icijalni ot pazar, na koj bea real izirani 58,1% od vkupni ot berzanski promet vo 2002 godi na. Na Of icijalni ot berzanski pazar, na koj se trguva so hartii od vrednost (akcii i obvrznic i, me|u koi i dr` avni te obvrznic i za staroto devizno { tedewe) koi kotiraat na berzata, bea real izirani 14,8% od berzanski ot promet vo 2002 godina. Ostanati ot del od prometot vo 2002 godina be{ e realiziran na izdvoeni ot segment za trgovawe so akcii vo sopstvenost na dr` avata (21,8%) i na segmentot na koj se trguva so drugi dr` avni hartii od vrednost - konvertibilni serti f i kati (5,3%). So kotacijata na hartii od vrednost na pogol em broj kompani se sozdavaat preduslovi za promena na vakvata struktura vo nasoka na pozna~ajno pozici onirawe na trgovaweto na Of icijalni ot berzanski pazar vo strukturata na berzanski ot promet. Toa treba da dovede i do zazemawe na posoodvetno mesto na berzata vo strukturata na f i nansi ski ot si stem na Republ i ka Makedoni ja.

VII. Nadvore{ en sektor

So ostvarenoto normalizirane na ekonomijata, po vlo{ enata bezbednosna sestojba vo 2001 godi na, vo 2002 godi na se o~ekuva{ e relativno stabilizirane na ekonomskata aktivnost i podobruvawe na performansite na nadvore{ ni ot sektor. Me|utoa, posledicite od minatogodi{ nata bezbednosna kriza vo makedonskata ekonomija bea prisutni i vo tekot na 2002 godi na, reflektiraj{i se nepovolno i vrz dvi`ewata vo nadvore{ ni ot sektor. I meno, vo 2002 godi na be{ e ostvaren visok deficit vo tekovната сметka na bilansot na pla}awe (vtor najvisok deficit od osamostojuvaweto na Republika Makedonija, po onoj ostvaren vo 1996 godi na), { to glavno proizleguva od prodlabo~eniot deficit vo nadvore{ no-trgovskata razmena. Sепak, prilivite vrz osnova na transferite od stranstvo, kako i konzistentnata devizna politika i zrazena preku odr`anata stabilnost na devizniot kurs na denarot vo odnos na evroto i obezbeduvawe na zadovolitelno ni vo na pokri enost na uvozot so deviznite rezervi, vo uslovi na redovno servisirawe na obvrskite kon stranski te kreditori, delumno gi ubla`ija nepovolnite efekti predizvikani od bezbednosnata kriza vo prethodnata godi na.

7.1. Bilans na pla}awa³⁶

Deficitot na tekovната сметka na bilansot na pla}awa na Republika Makedonija vo 2002 godi na iznesuva{ e 324 milioni SAD dolari i vo odnos na 2001 godi na be{ e povisok za 89 milioni SAD dolari, odnosno za 37,8%. Ostvareni ot deficit vo tekovната сметka iznesuva 8,8% od BDP³⁷, { to pretstavuva zgol emuvawe vo odnos na prethodnata godi na za 1,9 procentni poeni. Dinami~kata analiza po kvartali uka`uva na kontinuirano registrirawe na deficit, { to glavno proizleguva od vlo{ enite performansi na stokovната razmena so stranstvo. Taka, soglasno dvi`ewata vo trgovskata razmena, najvisok deficit na tekovната сметka be{ e registriran vo ~etvrtiot kvartal od 2002 godi na vo iznos od 124 milioni SAD dolari, ili 38,3% od vkupno ostvareni ot deficit.

Vo 2002 godi na dojde do prodlabo~uvawe na deficitot na trgovskata сметka³⁸ koj dostignu 768 milioni SAD dolari i vo odnos na prethodnata godi na se zgol emi za 244 milioni SAD dolari, odnosno za 46,7%. I pokraj registriraniot porast na stokovната razmena so stranstvo vo 2002 godi na, taa se karakterizira{ e so nepovol en strukturen karakter izrazen preku namalen izvoz i zgol emen uvoz na stoki, glavno kako posledica na prolongirane efekti od minatogodi{ nata bezbednosna kriza. I meno, namalenata izvozna pobaruva~ka, gubeweto na del od pazari te i neobnovenite dogovori so stranski te partneri dovedoa do ostvaruvawe na konstantno visoki nivoa na deficit. Ovaa sestojba be{ e najmnogu izrazena vo ~etvrtiot kvartal od 2002 godi na, koga be{ e dopolnitelno intenzivirana od visokiot uvoz na polovni patni~ki vozila, poradi { to deficitot na trgovskata сметka dostignu najvisok kvartalen iznos od 246 milioni SAD dolari (32,0% od vkupni ot trgovski deficit).

³⁶ Prethodni podatoci.

³⁷ Vrednosta na BDP za 2002 e procenet podatok na Dr`avniot zavod za statistika na Republika Makedonija.

³⁸ Deficitot na trgovskata сметka vo bilansot na pla}awa se razli kuva od deficitot kaj nadvore{ no-trgovskata razmena pri ka`an spored of icijalni te podatoci, zaradi toa { to uvozot vo bilansot na pla}awa se pri ka`uva na f.o.b. osnova, dodeka of icijalnata statistika go pri ka`uva isti ot na c.i.f. osnova.

Tabela 14

Bi lans na pl a} awa na Republ i ka Makedoni ja
(vo mi li oni SAD dol ari)

	2001 ¹					2002 ¹				
	Kv1	Kv2	Kv3	Kv4	2001	Kv1	Kv2	Kv3	Kv4	2002
1. Tekovni transakcii	-32	-109	-67	-27	-235	-104	-59	-37	-124	-324
1.1. Stoki, neto	95	-144	-93	-191	-523	-181	-177	-163	-246	-768
I zvoz, f .o.b.	291	285	295	282	1,153	243	263	305	300	1,110
Uvoz, f .o.b. ²	-386	-429	-389	-473	-1,677	-424	-440	-468	-546	-1,878
1.2. Uslugi, neto	-3	-9	-5	2	-16	-7	-5	-7	-6	-25
1.3. Dohod, neto	-17	-3	-18	-2	-39	-18	-4	-11	2	-31
1.4. Tekovni transf eri, neto	83	47	49	164	343	101	126	144	127	498
Of i cijalni	6	10	11	21	49	47	21	14	18	100
Drugi	76	37	38	143	294	54	105	130	108	398
2. Kapi tal ni i f i nansi ski transakcii	19	83	56	20	178	118	76	22	139	354
2.1. Kapi tal ni transakcii, neto	0	0	0	1	1	1	3	2	2	8
Kapi tal ni transf eri, neto	0	0	0	4	4	1	3	2	3	10
Of i cijalni	0	0	0	4	4	3	3	2	3	10
Drugi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Steknuvawe/raspolagawe so neproi znef .sred.	0	0	0	-2	-2	-1	0	0	0	-2
2.2. F i nansi ski transakcii, neto	19	83	56	19	177	117	73	20	136	346
Direktni invest i ci i, neto	372	13	18	40	442	5	16	45	12	77
Portf olio i invest i ci i, neto	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Drugi invest i ci i, neto	-100	-34	-59	4	-189	125	35	-66	44	137
Trgovski kredi ti, neto	-65	-56	-50	46	-125	8	22	-28	64	66
Zaemi, neto	-31	-10	-35	-32	-107	9	-17	12	-31	-26
Val uti i depozi ti, neto ³	-11	29	19	-15	22	100	24	-56	1	69
od koi : Monetarna vl ast, neto	3	2	-2	-86	-83	71	-11	1	7	69
Komer cijalni banki, neto	8	47	4	-331	-272	161	40	-48	-16	137
Nasel eni e, neto ⁴	-23	-19	17	402	377	-132	-5	-9	10	-136
Drugi, neto	7	3	8	5	22	7	5	6	10	28
Bruto of i cijalni rezervi ⁵	-253	104	97	-25	-77	-13	22	41	81	131
3. Gre{ ki i propusti	14	26	11	7	57	-14	-16	15	-15	-29

^{1/} Prethodni podatoci.

^{2/} Uvozot e pri ka` an na f .o.b pari tet soglasno V izdani e na pri ra` ni kot za platen bi lans od MMF. Presmetkata na c.i.f - f .o.b faktorot kako procent od uvozot c.i.f vo 2001 i 2002 godi na iznesuva 4,20%.

^{3/} Zgol emuvawe na sredstvata se bele` i so negati ven znak.

^{4/} Vo 2001 godi na - namal uvawe na devi zni te sredstva na nasel eni eto nadvor od bankarski ot si stem i ni vno pol agawe na smetki kaj banki te zaradi konverzija vo evra, a vo 2002 godi na - povl ekuvawe na konvertirani te devi zni sredstva od bankarski ot si stem.

^{5/} Bez monetarno zl ato i kursni razli ki; vo promeni te na of i cijalni te rezervi za vtori ot kvartal od 2001 godi na, ne se opf ateni sredstvata vo iznos od 23,89 mi li oni SAD dol ari, dobi eni kako del od sukcesijata na porane{ na SFRJ, bi dej} i ne se pl atno-bi lansna transakcija.

Vo 2002 godi na, prodol` i trendot na zgol emuvawe na def i ci tot kaj stavkata "uslugi, neto" koj dosti gna 25 mi li oni SAD dol ari i vo odnos na prethodnata godi na se zgol emi za 9 mi li oni SAD dol ari, ili za 56,0%. Pri toa, i pokraj me|ugodi { noto zgol emuvawe na pril i vi te koi dosti gnaa 253 mi li oni SAD dol ari, gl aven generator na ostvareni ot def i ci te be{ e povi sokoto ni vo na odl i vi na me|ugodi { na osnova za pl ateni usl ugi vo stranstvo, koi dosti gnaa 278 mi li oni SAD dol ari. Me|ugodi { nata anal i za na posebni te kategori i na usl ugi poka` uva deka godi { en rast e regi stri ran edi nstveno kaj usl ugi te od turizam na neto osnova (za 8 mi li oni SAD dol ari vo odnos na 2001 godi na), dodeka negati vni promeni se regi stri rani kaj transportni te usl ugi, neto i ostanatite usl ugi, neto vo iznos od 7 mi li oni SAD dol ari i 10 mi li oni SAD dol ari, soodvetno.

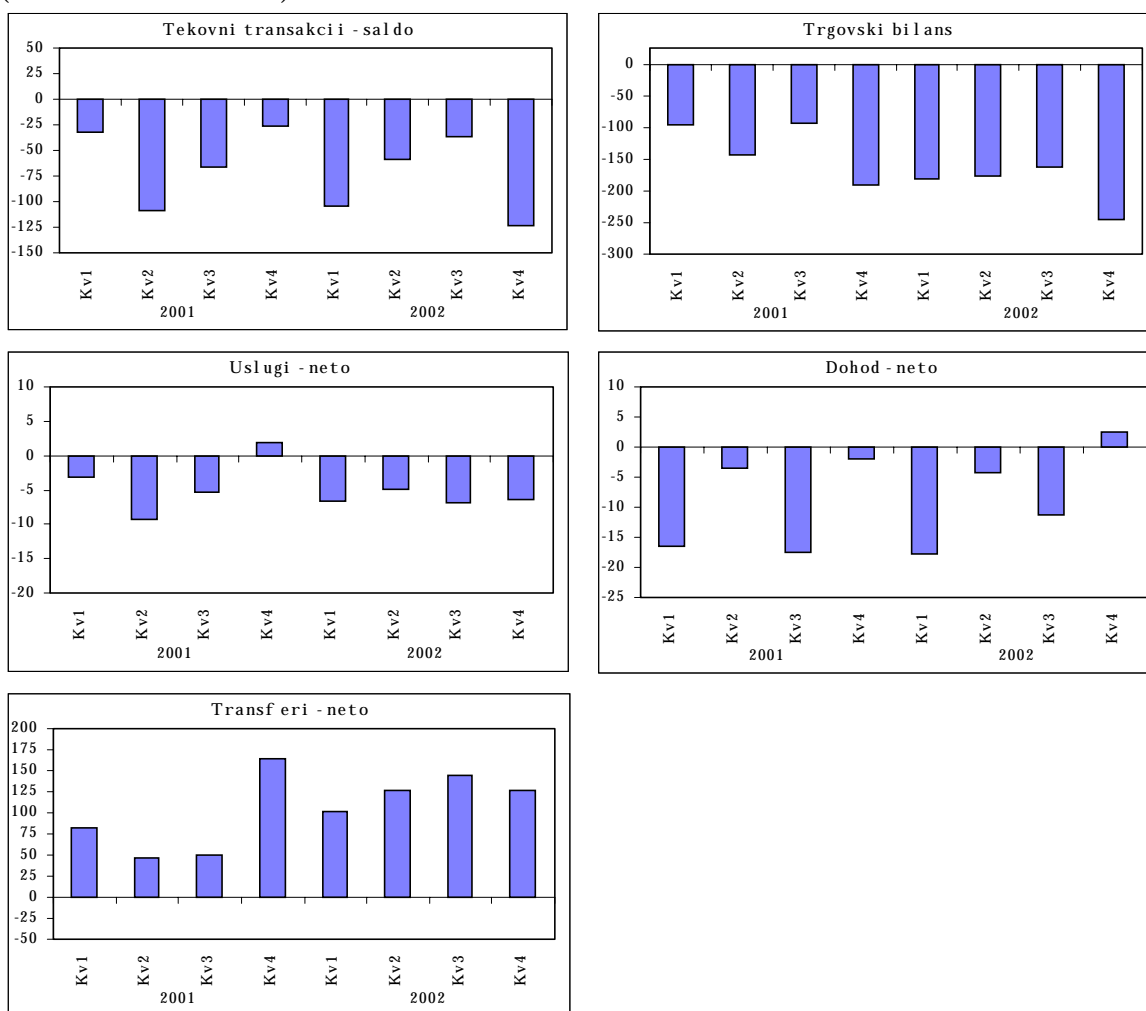
Def i ci tot kaj stavkata "dohod, neto" vo 2002 godi na iznesuva{ e 31 milion SAD dol ari i vo odnos na 2001 godi na se namali za 9 mi li oni SAD dol ari, ili za 22,4%. Pri toa, namal uvaweto na def i ci tot e rezultat na zgol emeni ot pril i v na sredstva vrz osnova na nadomest na vraboteni, koj iznesuva{ e 13 mi li oni SAD dol ari, ili 8 mi li oni SAD dol ari pove}e vo odnos na prethodnata godi na. Vo 2002 godi na, vrz osnova na pl atena kamata na neto osnova e regi stri ran odl i v od 20 mi li oni SAD dol ari, nasproti 34 mi li oni SAD dol ari vo 2001 godi na. Neizvesnosta i politi -ko-bezbednosnata sostojba vo regionot uslovija povi sok

odli v na sredstva vrz osnova na ostvaren profit na stranski te investitori koi na godi { na osnova se zgol emija za 13 mili oni SAD dol ari i i znesuvaa 23 mili oni SAD dol ari .

Vrz osnova na transf eri , vo 2002 godi na vo tekovnata smetka na bil ansot na pl a}awa na Republ ika Makedonija be{ e ostvaren neto-pri liv od 498 mili oni SAD dol ari , { to pretstavuva zgol emuvawe od 155 mili oni SAD dol ari , ili za 45,3% vo odnos na prethodnata godi na. Zna~ajnoto zgol emuvawe na tekovni te transf eri se dol `i na zgol emeni te of i cijalni , kako i privatni transf eri . I meno, of i cijalni te transf eri dosti gnaa 100 mili oni SAD dol ari i vo odnos na 2001 godi na se zgol emija za 52 mili oni SAD dol ari , { to vo najgol em del se dol `i na povle~eni te f i nansi ski sredstva od Donatorskata konf erenci ja za Republ ika Makedonija koja se odr `a vo mart 2002 godi na. Zna~itel no zgol emuvawe bel `at i privatni te transf eri (za 104 mili oni SAD dol ari pove}e vo odnos na 2001 godi na) koi vo 2002 godi na dosti gnaa 398 mili oni SAD dol ari .

Graf i kon 29

Tekovna smetka na bi l ansot na pl a}awa i nejzi ni te komponenti
(vo mili oni SAD dol ari)

Kategorijata kapitalni i finansi ski transakcii , vo 2002 godi na ostvari neto - pri liv na sredstva vo iznos od 354 mili oni SAD dol ari , { to e za 176 mili oni SAD dol ari pove}e vo odnos na 2001 godi na. Pri toa, neto-pri livot na sredstva registri ran kaj kapitalni te transakcii dosti gna 8 mili oni SAD dol ari i se dol `i na unil ateralni ot transfer na sredstva od Evropskata Uni ja za obnovuvawe na

elektrodistributivnata mre`a. Istovremeno, finansiskite transakcii, neto dostignaa 346 milioni SAD dolari (nasproti 177 milioni SAD dolari vo 2001 godina) kako rezultat na neto-pri l ivi te ostvareni od stranski di rektni investicii i stavkata "drugi investicii, neto".

Vo 2002 godina, neto direktne investicii vo Republika Makedonija iznesuvaa 77 milioni SAD dolari i vo odnos na prethodnata godina se namalija za pove}e od pet pati, { to vo celost se dol`i na visokata sporedbena osnova od prethodnata godina koga be{ e ostvareno najvisoko nivo na stranski direktne investicii od osamostojuvaweto na Republika Makedonija (prodaba na Telekom). Pri toa, najgolemiot del od stranskite direktne investicii vo 2002 godina bea alocirani vo bankarskiot sektor, koj zaedno so novo investiraniot kapital vo osiguritelni te kompanii i drugite finansi ski holding kompanii mobiliziraa 24 milioni SAD dolari. Po niv sleduvaat vlo`uvawata vo naf tenata industrija (12 milioni SAD dolari) i telekomunikaci ski te uslugi (9 milioni SAD dolari).

Ostvareniot suficit kaj stavkata "drugi investicii, neto", vo 2002 godina dostignaa 137 milioni SAD dolari, nasproti ostvareniot def icit vo 2001 godina vo iznos od 189 milioni SAD dolari. Suficitot kaj ova kategorija se dol`i na visokiot iznos na trgovski krediti dobi eni pri uvoz na stoki, { to uslovi zna~aen me|ugodi { en porast (za 191 milion SAD dolari) kaj kategorijata trgovski krediti, neto. Od druga strana, stavkata "zaemi, neto" e ostvaren neto-odliv na sredstva vo iznos od 26 milioni SAD dolari (vo odnos na 2001 godina zna~ajno namaluvawe za 81 milion SAD dolari, ili za 75,5%), glavno kako odraz na pove}e povle~eni krediti vo uslovi na redovno servisi rawe na obvrskite. Vo 2002 godina, stavkata "valuti i depoziti, neto" registri ran e odliv na devizni sredstva vo iznos od 69 milioni SAD dolari, { to e za 48 milioni SAD dolari pove}e vo odnos na 2001 godina.

Vo 2002 godina, bruto of icijal ni te rezervi³⁹ se namalija za 131 milion SAD dolari, a stavkata "gre{ki i propusti" ima{ e negativen predznak i iznesuva{ e 29 milioni SAD dolari, { to i natamu uka`uva na nemo`nosta za celosna i denti f i kacija na pri l ivi te od nerezi denti te.

7.2. Nadvore{ no-trgovska razmena

Posledicite od bezbednosnata kriza vo 2001 godina se reflektiraa nepovolno vrz ekonomskata aktivnost vo tekot na 2002 godina, neizbe`no produci raj}i negativi ni efekti i vrz trgovskata razmena so stranstvo.

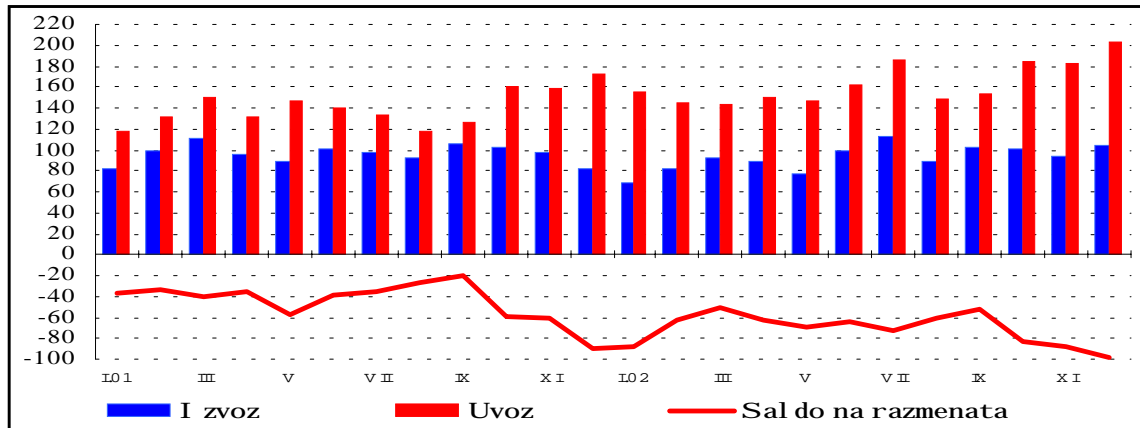
I meno, nadvore{ no-trgovskata razmena na Republika Makedonija vo tekot na 2002 godina, se karakterizira{ e so baven proces na za`ivuvawe, po mi natogodi { nata kriza i realiziranoto stabilizirawe na politi ~ki i ekonomski plan. Taka, nadvore{ no-trgovskata razmena vo prvi te { est meseci od 2002 godina i pokraj niskata sporedbena osnova, se zgolemi za samo 1,1% sporedeno so isti ot peri od od mi natata godina, pri nepovolno strukturno pri dvi `uvawe, odnosno porast na uvozot za 10,4% i pad na izvozot od 12,1%. Vo vtoroto polugodie od godinata evidentno e blago konsolidirawe na vakvi ot trend, pri { to izvozot zabele`a pozitivi ni stapki na porast vo posledni te dva kvartala (me|ugodi { en porast od 2,7% i 6,1%, soodvetno). Soglasno vakvi te dvi `ewa, makedonskata ekonomija vo 2002

³⁹ Podatokot za bruto of icijal ni te rezervi pri ka`an vo bilansot na pla}awa se razlikuva od podatokot za bruto devizni te rezervi spored of icijal ni te podatoci poradi toa { to vo stati ski kata na bilansot na pla}awa se i sklufuvaat interval tar ni te razliki i monetarnoto zlato.

godina registri ra{ e porast na nadvore{ no-trgovskata razmena od 7,8%, pri porast na uvozot od 15,9% i pad na izvozot od 3,9%, vo odnos na prethodnata godina. Dinamikata na uvozot i izvozot potvrduva deka ekonomski te subjekti si u{ te gi nemaat celosno povrateno izgubeni te pazari za vreme na minatogodi { nata kriza (osobeno so Srbija i Crna Gora i so Germanija, so koja od neto izvoznik vo razmenata, makedonskata ekonomija se pretvori vo neto uvozni k).

Graf i kon 30

Nadvore{ no-trgovska razmena na Republ i ka Makedoni ja
(vo mi li oni SAD dolari)

Vkupni ot izvoz na makedonski proi zvodi na stranski te pazari vo 2002 godi na iznesuva 1.113 milioni SAD dolari, { to e za 45 milioni SAD dolari (3,9%) pomalku vo odnos na prethodnata godina. Analizirano po proi zvodi, izvozot na `elezoto i `elikot, koi so~i nuvaat 15,2% od vkupni ot izvoz, registri ra{ e visok pad od 20,4%. Od ostanati te pozna~ajni izvozni stavki naji zrazen e padot kaj izvozot na naf teni te derivati od 42,4% (vo najgol ema mera nameneti za kosovski ot pazar) i izvozot na cinkot 21,4% (glavno zaradi nestabilnata i opa|a~ka berzanska cena). Domi nantna pri ~i na za vakvoto negati vno dvi `ewe e nedovolnata i skori stenost na proi zvodni te kapaci teti (proi zvodstvoto na osnovni metal i zabele`a namal uvawe od 18,6%, dodeka proi zvodstvoto na naf teni derivati vo 2002 godi na pretstavuva 68,1% od minatogodi { noto ni vo). Od pogol emi te izvozni kategorii edinstveno kaj oblekata i tekstil ot (u~estvo od 30,8% vo vkupni ot izvoz vo 2002 godina), e registri ran porast vo odnos na minata godina od 3,9%.

Vkupni ot uvoz na Republi ka Makedoni ja vo 2002 godina e povisok za 269 milioni SAD dolari (15,9%) sporedeno so minata godina, dosti gnuvaj}i ni vo od 1.962 milioni SAD dolari. Tendencija na porast e evi denti rana kaj si te pogol emi uvozni kategorii na proi zvodi. Voedno, uvozot na patni ~ki vozila e za dvapati povisok od minatogodi { ni ot, { to se dol `i na promenata na zakonskata regul ati va od fevruari 2002 godi na, koja predvi duva uvoz na avtomobi li ne postari od 10 godi ni . Od druga strana, uvozot na dorabotki zabele`a namal uvawe od 2,2%, sveduvaj}i se na okolu 19,2% od vkupni ot uvoz (za 3,5 procentni poeni pomalku od minata godina). Uvozot na stoki za dorabotka e od gol emo zna~ewe za di nami zi rawe na izvozot, so ogle d na toa deka izvozot na stoki po dorabotka u~estvuva so 47,3% vo vkupni ot izvoz. Pri toa, padot na uvozot za dorabotka e determi ni ran od vi sokoto namal uvawe na uvozot na `elezo i `elik za dorabotka (30,9%) koi strukturno u~estvuvaat so 15,6% vo uvozot na dorabotki, { to uka`uva na nepovol ni te sostojbi vo makedonskata `eli ~na i ndustri ja.

Dvi `ewata na izvozot i uvozot vo 2002 godi na rezult iraa so def i cit vo nadvore{ no-trgovskata razmena na Republi ka Makedoni ja vo iznos od 849 milioni

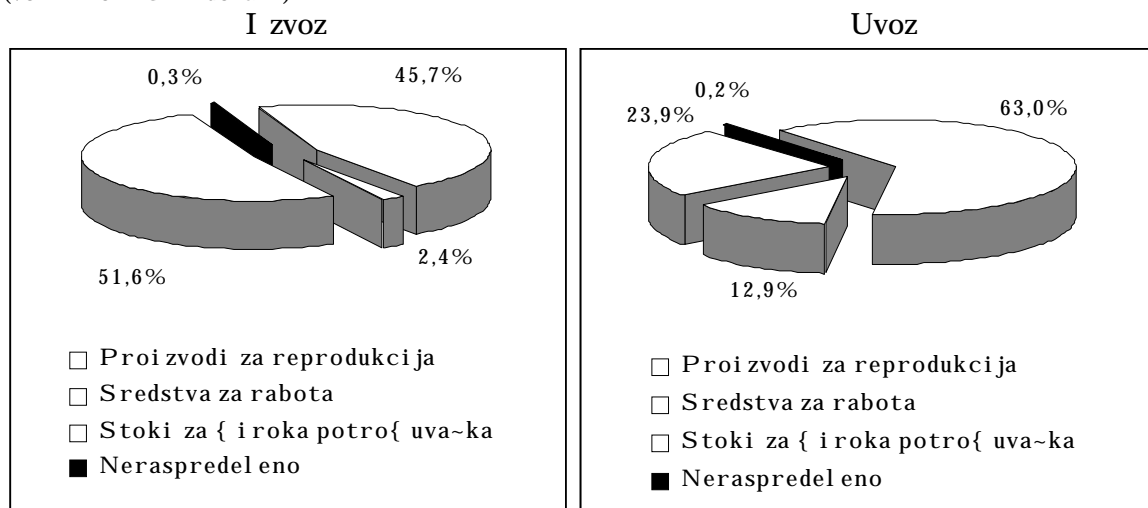
SAD dolari (najvisok trgovski deficit od 1993 godina navamu). Vo odnos na deficitot ostvaren vo razmenata vo 2001 godina, toa pretstavuva porast od 313 milioni SAD dolari, ili za 58,4%. Sl edstveno, stapkata na pokri enost na uvozot so i zvoz vo 2002 godi na e namal ena za 11,6 procentni poeni i i znesuva 56,7%.

Od aspekt na ekonomskata namena na proizvodi te, na stranata na i zvozot vo 2002 godi na domi niraat proizvodi te za { i roka potro{ uva~ka (51,6% od vkupni ot izvoz), ~ie struktarno u~estvo se zgolemi za 3,7 procentni poeni, taka { to proizvodi te za reprodukcija (so u~estvo od 45,8%) ja izgubija dominacijata na izvoznata strana od minatata godina, { to pretstavuva pozitivno struktarno pomestuvawe kon i zvoz na proizvodi so povi sok stepen na f i nal i zacija.

Analizata na uvoznata strana poka`uva deka vo 2002 godina najmnogu se uvezuvale proizvodi za reprodukcija (63,0% od vkupni ot uvoz), { to sporedeno so minatata godina pretstavuva namal uvawe za 3,4 procentni poeni . Od druga strana, u~estvoto na stoki te za { i roka potro{ uva~ka vo vkupni ot uvoze zgol emeno za 2,9 procentni poeni i dosti gna 23,9% od vkupni ot uvoz na Republ i ka Makedoni ja.

Graf i kon 31

Struktura na nadvore{ no-trgovskata razmena na Republ i ka Makedoni ja vo 2002 godi na po ekonomska namena na proizvodi te (vo mi li oni SAD dolari)

Analizata na orientiranosta na nadvore{ no-trgovskata razmena na Republ i ka Makedoni ja kon poodelni grupaci i na zemji, uka`uva na domi nacija na zemji te od Evropskata Uni ja. I meno, Evropskata Uni ja vo 2002 godi na go zgolemi struktarnoto u~estvo vo vkupni ot i zvoz na Republ i ka Makedoni ja za 1,9 procentni poeni, dosti gnuvaj}i 50,8%. I stovremeno i izvozot kon zemji te od Centralna i I sto~na Evropa e zgol emen za 0,5 procentni poeni, regi stri raj}i u~estvo od 5,3% vo vkupni ot izvoz. Od druga strana, vo 2002 godina, u~estvoto na plasmanot na makedonski proizvodi vo zemji te vo porane{ na SFRJ vo vkupni ot izvoz na Republ i ka Makedoni ja e namal eno za 0,3 procentni poeni, sveduvaj}i se na 31,0%. I stovremeno, opa|awe bele`i i izvozot kon ostanatite razvi eni zemji nadvor od Evropskata Uni ja (za 1,5 procentni poeni), ~ie u~estvo vo vkupni ot i zvoz e 8,5%.

Tabela 15

Nadvore{ no-trgovska razmena na Republ i ka Makedoni ja so ekonomski grupaci i na zemji
(vo mi li oni SAD dol ari)

Ekonomska grupaci ja na zemji	I zvoz	Struktura	Uvoz	Struktura	Obem na stokovna razmena	Struktura
Republ i ka Makedoni ja (vkupno)	1.113	100,0	1.962	100,0	3.075	100,0
1. Razvi eni zemji	690	62,0	1.082	55,1	1.771	57,6
od toa:						
EU	565	50,8	888	45,3	1.453	47,3
EFTA	30	2,7	30	1,5	60	2,0
Drugi razvi eni zemji	94	8,5	163	8,3	257	8,4
2. Zemji na Central na i I sto-na Evropa i porane{ ni SSSR	59	5,3	382	19,5	441	14,3
3. Nerazvi eni zemji	2	0,1	3	0,1	4	0,1
4. Zemji vo razvoj	17	1,5	113	5,8	130	4,2
5. Republ i ki od porane{ na SFRJ	345	31,0	383	19,5	728	23,7
6. Ostanati zemji	0	0,0	0	0,0	0	0,0

Anal izata na strukturata na uvozot vo odnos na poodel ni grupaci i na zemji uka ` uva na zgol emuvawe na u-estvoto na Evropskata Uni ja (za 2,8 procentni poeni), koe dosti gna 45,3% od vkupni ot uvoz. Uvozot od zemji te od Central na i I sto-na Evropa, bele ` i strukturen pad od 3,8 procentni poeni , sveduvaj }i go u-estvoto vo vkupni ot uvoz na 19,5%. Toa glavno se dol ` i na nedovol nata i skoristenost na proizvodni te kapaciteti na crnata metalurgija vo Republ i ka Makedoni ja, koja e surovi nski uvozno zavi sna od ovi e zemji . Od druga strana, uvozot od republ i ki te od porane{ na SFRJ so-i nuva 19,5% od vkupni ot uvoz vo 2002 godi na, { to e re-i si nepromeneto strukturno u-estvo vo odnos na mi natata godi na, odnosno porast od 0,2 procentni poeni .

Vo 2002 godi na, najzna-aen trgovski partner na Republ i ka Makedoni ja vo razmenata so poodel ni zemji e Germanija so koja bea razmeneti stoki vo vkupna vrednost od 514 mi li oni SAD dol ari , { to e za 13,3% pove }e od mi natata godi na. So toa, u-estvoto na Germanija vo vkupnata razmena na Republ i ka Makedoni ja so stranstvo iznesuva 16,7% i bele ` i porast od 0,8 procentni poeni , glavno zaradi povi soki ot uvoz (30,6%), pri pad na izvozot kon ovaa zemja (2,3%). Vo razmenata na Republ i ka Makedoni ja so vtori ot najzna-aen trgovski partner - Srbi ja i Crna Gora, vo tekot na 2002 godi na be{ e evi denti ran pad na izvozot od 7,9% i porast na uvozot od 16,7%. Pri toa, razmeneti se stoki vo vrednost od 430 mi li oni SAD dol ari , { to vo odnos na 2001 godi na e za 1,2% pove }e, dodeka u-estvoto na ovaa zemja vo vkupnata razmena na Republ i ka Makedoni ja se namali za 0,9 procentni poeni i se svede na 14,0%. Vo tekot na 2002 godi na, Republ i ka Makedoni ja ostvari stokovna razmena so Grcija vo vrednost od 353 mi li oni SAD dol ari , { to e za 23,5% pogol em iznos od mi natogodi { ni ot, a nejzi noto u-estvo vo vkupnata razmena e zgol emeno za 1,5 procentni poeni , dosti gnuvaj }i 11,5% (gl avno zaradi zgol emenoto u-estvo na uvozot za 1,2 procentni poeni).

Tabela 16

Deset najgol emi trgovski partneri na Republ i ka Makedoni ja

	Obem na stokovna razmena vo mil i oni SAD dol ari	U-estvo	I zvoz vo mil i oni SAD dol ari	U-estvo	Uvoz vo mil i oni SAD dol ari	U-estvo	Pokri enost na uvozot so izvoz (vo %)
	I-XII 2002						
REPUBLI KA MAKEDONI JA	3.075	100	1113	100	1.962	100	56,7
od toa:							
Germanija	514	16,7	233	21,0	281	14,3	83,1
Srbija i Crna Gora	430	14,0	246	22,1	184	9,4	133,4
Grcija	353	11,5	116	10,4	237	12,1	49,0
Italija	196	6,4	79	7,1	118	6,0	66,5
Slovenija	151	4,9	22	1,9	129	6,6	16,7
Bugarija	150	4,9	22	2,0	128	6,5	16,9
SAD	135	4,4	77	7,0	58	3,0	133,5
Rusija	117	3,8	14	1,3	103	5,2	14,0
Hrvatska	114	3,7	59	5,3	55	2,8	107,5
Holandija	96	3,1	45	4,0	51	2,6	86,8
Vkupno (10 najgol emi partneri)	2.258	73,4	913	82,0	1.345	68,5	67,9

Pri anali za na razmenata na stoki so desette najva`ni partneri, Republi ka Makedoni ja vo 2002 godi na ostvari pozi ti vno trgovsko saldo so: Srbija i Crna Gora, SAD i Hrvatska. Pri toa, najvi sok poedi ne~en suf i ci t e ostvaren vo razmenata so Srbija i Crna Gora od 62 mil i oni SAD dol ari, dodeka najgol em def i ci t e evi denti ran vo stokovnata razmena so Grcija vo iznos od 121 mil i on SAD dol ari. Do krajot na 2002 godi na Republi ka Makedoni ja ima sklu~eno Dogovori za slobodna trgovija so site zemji vo regionot. Me|utoa, so Bugarija, Slovenija i Turcija, ostvaren e zna~itel no pogol em uvoz od izvoz, pri { to def i ci tot vo razmenata so ovie zemji vo periodot januari -dekemvri 2002 godi na dostigna 265 mil i oni SAD dol ari (31,2% od vkupni ot def i ci t). Vo 2002 godi na sporedeno so prethodnata godi na, razmenata so Hrvatska bele`i porast od 8,7%, pri { to makedonski ot izvoz go pokri va uvozot 107,5%.

Pristapuvaweto na Republi ka Makedoni ja kon Svetskata Trgovska Organi zacija - STO (oktomvri 2002 godi na) i prakti ~nata pri mena na odredbi te koi proizleguvaat od of i cijalni ot vlez od april 2003 godi na, kako i promenata na regulativata za deviznoto rabotewe (novi ot Zakon za devizno rabotewe stapi vo sila od sredi nata na oktomvri 2002 godi na) }e deluvaat vo nasoka na dopol ni tel na liberalizacija na trgovski ot re`im na Republi ka Makedoni ja. Pri emot vo STO pretpostavuva postabil na i potransparentna nadvore{ no-trgovska politika, so pozi ti vni impl i kaci i vrz procesot na regi onal na i ntegracija na zemjata. Me|utoa, sepak, ostanuva ocenkata deka doma{ nite pretpriema~i i maat potreba od podobra i zvozna strategija pri lagodena na ekonomski ot ambi ent { to go nudi vlezot vo STO, so cel i skori stuvawe na pri dobi vki te { to gi nudi ova ~l enstvo na dol g rok.

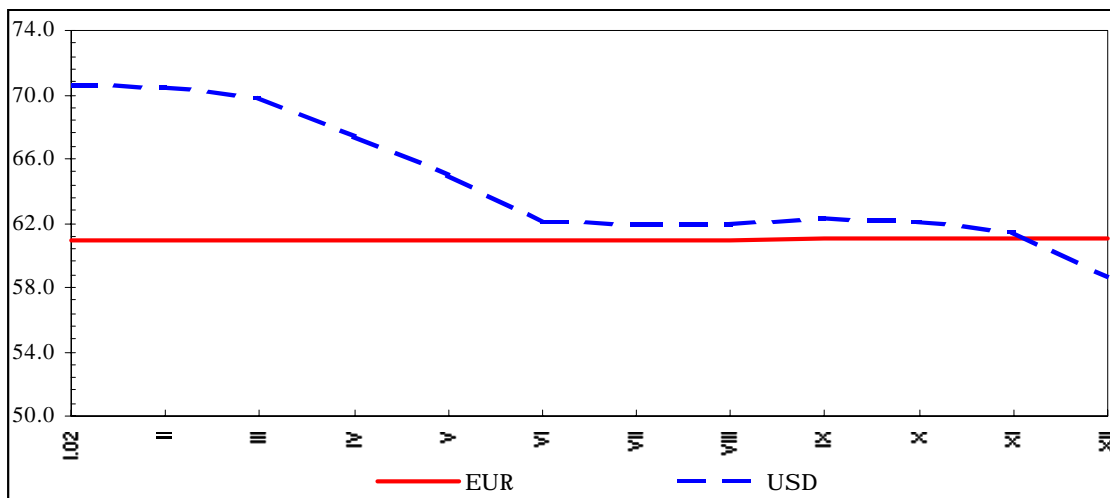
7.3. Devizen kurs na denarot

Po~nuvaj}i od januari 2002 godi na, so fizi ~koto voveduvawe na novata evropska valuta~evro, NBRM premi na od strategija na targeti rawe na devizni ot kurs na denarot vo odnos na germanskata marka, kon targeti rawe na devizni ot kurs na denarot vo odnos na evroto. Soglasno prethodno utvrdeni ot f i ksen i neotpovi kl iv paritet od 1.95833 germanski marki za edno evro na Evropskata central na banka, po~etnoto ni vo na devizni ot kurs na denarot vo odnos na evroto na 01.01.2002 godi na be{ e utvrdeno na 60,95 denari za edno evro.

Vo tekot na 2002 godi na, na devizni ot pazar beše odr`an stabilen soodnos na denarot i evroto i pokraj nepovolni te dvi`ewa vo nadvore{no-trgovskata razmena i oscilacii te na likvidnosta vo tekot na godinata. I meno, stokovnata razmena so stranstvo vo 2002 godi na se karakterizira{e so konstantno visoki nivoa na uvoz vo uslovi na slabi izvozni performansi na makedonskata ekonomija i sledstveno ponizok priliv na devizni sredstva od stranstvo. Visokata likvidnost vo ekonomijata, koja osobeno beše intenzivirana od zgolemenata buxetska potro{uva~ka vo periodot na parlamentarni te izbori (septemvri 2002 godi na), kako i stapuvaweto vo sila na noviot Zakon za devizno rabotewe vo sredinata na oktomvri 2002 godina, koj vo osnova dozvoluva zgolemena liberalizacija vo razmenata i vo site ostanati segmenti vo deviznoto rabotewe, se reflektiraa na devizni ot pazar preku kontinuirano povi soka pobaruva~ka vo odnos na ponudata na devizni sredstva. Ova sostojba predizvika pritisci za depresi rawe na denarot vo odnos na evroto (osobeno vo tretiot i ~etvrtiot kvartal od 2002 godi na), koi bea elimini rani preku intervencii na NBRM na devizni ot pazar so neto-proda`ba na devizni sredstva. Sledstveno, devizni ot kurs na denarot vo odnos na evroto se zadr`a na stabilno nivoo na 31.12.2002 godi na i znesuva{e 61,07 denari za edno evro.

Grafikon 32

Nominalen devizen kurs na denarot vo odnos na evroto i ameri kanski ot dolar na devizni ot pazar
(denari za edini ca stranska valuta)

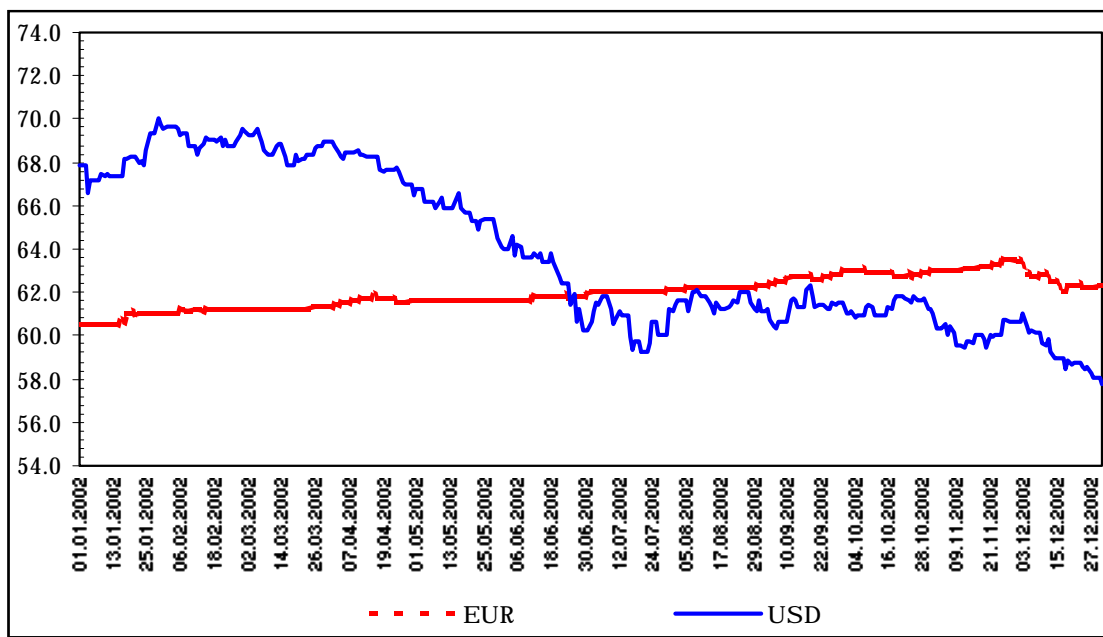
Na menuva~ki ot pazar, zapo~nuvaj}i od januari 2002 godi na, koga zapo~na trgovaweto so evroto vo materijalizirana forma, zaklu~no so noemvri, e registri rana kontinuirana depresijacija na denarot vo odnos na evroto. I meno, po pozici oni raweto na devizni ot kurs na denarot na nivoo od 61,0 denari za edno evro na krajot na januari, negovoto nivoo kontinuirano se zgolemuva{e do krajot na noemvri 2002 godi na, koga kursot dosti gna 63,5 denari za edno evro (depresijacija na denarot od 4,1%). Depresijacijata na denarot vo odnos na evroto se dol`i na konstantno visokata evro-pobaruva~ka vo 2002 godi na. I meno, vo prvi te dva meseca od 2002 godi na, taa osobeno beše intenzivirana poradi gotovinskata konverzija na valuti te na zemjite ~lenki na EMU vo evra, a vo ostanati ot del od godinata beše pottknata od visokata likvidnost vo ekonomijata i slabi te performansi na ameri kanski ot dolar, koi rezultiraa so zgolemena pobaruva~ka za devizi, kako i konverzija na ameri kanski ot dolar za pojakata valuta - evroto. Vakvi te dvi`ewa na evroto vo odnos na ostanati te svetski valuti gi elimini raa somne`ite vo finansi ski ot svet okol u negovoto uspe{no voveduvawe i funkci oni rawe i uka`aa na relati vno brzoto pri fa}awe na novovedenata valuta od strana na nasel eni eto. Vo posl edni ot mesec od godinata, preferencijata na ekonomski te subjekti za denarska gotovina vo presret

na Bo` i }ni te i Novogodi { ni te prazni ci , dovede do blaga mese~na apresijacija na denarot vo odnos na evroto od 1,9%. So toa, na 31.12.2002 godi na, na menuva~ki ot pazar se razmenuvaa 62,3 denari za edno evro, { to vo odnos na ni voto na 31.01.2002 pretstavuva depresi jaci ja od 2,1%.

Graf i kon 33

Nomi nal en devi zen kurs na denarot vo odnos na evroto i ameri kanski ot dolar na menuva~ki ot pazar

(denari za edi ni ca stranska val uta)

Strategijata na targeti rawe na devi zni ot kurs na denarot vo odnos na evroto na impliciten na~in go determinira devi zni ot kurs na denarot so ostanatite stranski valuti i toa spored pariteti te na evroto i drugi te valuti objaveni od Evropskata central na banka. Sl edstveno, dvi ` eweto na devi zni ot kurs na denarot vo odnos na ameri kanski ot dolar na devi zni ot pazar vo 2002 godi na e vo sogl asnost so registri ranite dvi ` ewa na evroto i ameri kanski ot dolar. I meno, postepenoto oporavuvawe na ameri kanskata ekonomija po teroristi ~ki ot napad od 11 septemvri 2001 godi na, koe dopol ni tel no be{ e zabaveno od f i nansi ski te skandal i vo neкои od najgol emi te ameri kanski kompani i , predi zvi ka re~i si konti nui rana depresi jaci ja na ameri kanski ot dolar vo odnos na evroto, a so toa i vo odnos na denarot vo tekot na 2002 godi na. Depresi jati vni te dvi ` ewa na dol arot zapo~naa u{ te vo januari , koga na devi zni ot pazar se razmenuvaa 0,86 SAD dolari za edno evro i bea dopol ni tel no intenzi vi rani vo vtori ot kvartal od 2002 godi na (na krajot na juni se razmenuvaa 0,98 SAD dolari za edno evro). Vo tretii ot kvartal dojde do bl ago stabi l i zi rawe na vrednosta na dolarot vo odnos na evroto i vo septemvri 2002 godi na be{ e regi stri rana bl aga mese~na apresi jaci ja od 0,7%. Sepak, nepovol nata kombi naci ja od ekonomski i politi ~ki faktori (glasi nite za napadot na I rak) koi deluvaa vrz ameri kanskata ekonomija, dovedoa do u{ te pogol em pad na vrednosta na dolarot vo odnos na evroto vo ~etvrti ot kvartal od 2002 godi na. I meno, na krajot na noemvri , ovi e dve valuti za prvpat posti gnaa pari tet, a na krajot na dekemvri se razmenuvaa 1,04 SAD dolari za edno evro. Ottuka, na devi zni ot pazar, na 31.12.2002 godi na se razmenuvaa 58,6 denari za eden ameri kanski dolar, { to vo odnos na 31.12.2001 godi na pretstavuva apresi jaci ja na denarot od 15,3%.

I denti ~ni dvi ` ewa bea registri rani i na menuva~ki ot pazar, so toa { to ameri kanski ot dolar relativno pobrzo ja izgubi atraktivnosta kaj doma{ nite

subjekti, { to dovede do namal ena pobaruva~ka na ameri kanski dolari, a sledstveno na toa, pari tetot pome|u evroto i ameri kanski ot dol ar be{ e postignat u{ te vo juni 2002 godi na. Tendenci jata na odr` uvawe na poni ska vrednost na ameri kanski ot dol ar vo odnos na evroto se zadr` a i vo vtorata pol ovi na od godi nata. Na 31.12.2002 godi na na menuva~ki ot pazar se razmenuvaa 57,79 denari za eden ameri kanski dol ar (i denti ~na godi { na apresi jaci ja na denarot od 15,3%).

Real ni ot ef ekti ven devizen kurs pretstavuva op{ to pri f aten i ndi kator za cenovna konkurentnost na edna ekonomija. Na krajot na 2002 godi na⁴⁰, vo odnos na krajot na 2001 godi na, real ni ot ef ekti ven devizen kurs na denarot⁴¹ presmetan spored dvata i ndi katora - i ndeksot na dvi `ewe na cenite na proizvodi tel ite na i ndustri ski proizvodi i i ndeksot na dvi `ewe na cenite na malo, apresi ra{ e za i denti ~ni 1,6%. Apresi jaci jata na real ni ot ef ekti ven devizen kurs se dol `i na povisoki ot porast na nominal ni ot ef ekti ven devizen kurs na denarot, koj ja eli mi ni ra{ e podobrenata cenovna konkurentnost ostvarena i kaj dvata cenovni i ndi katora.

7.4. Devizni rezervi na Republ i ka Makedoni ja

Vkupni ot devizen potenci jal na Republ i ka Makedoni ja se sostoi od vkupni te devizni sredstva na NBRM i devizni te sredstva na banki te ovl asteni za platen promet i kredit ni odnosi so stranstvo. Na krajot na dekemvri 2002 godi na, toj iznesuva{ e 1.355 mi li oni SAD dolari i vo odnos na 31.12.2001 godi na se namal i za 131 mi li on SAD dolari, ili za 8,8%. Padot se dol `i na namal uvaweto na dve te komponenti, a osobeno na namal eni te devizni sredstva na banki te ovl asteni za rabota so stranstvo poradi visokata sporedbena osnova od krajot na prethodnata godi na, koga nasel eni eto neposredno pred voveduvaweto na evroto, zaradi konverzi ja masovno gi deponi ra{ e devizni te za{ tedi vo banki te.

Vkupni te devizni sredstva na NBRM, vo odnos na krajot od 2001 godi na se namal i ja za 13 mi li oni SAD dolari i na krajot na dekemvri 2002 se svedoa na 784 mi li oni SAD dolari. Bruto devizni te rezervi na NBRM⁴², na 31.12.2002 godi na iznesuvaa 735 mi li oni SAD dolari, { to vo sporedba so nivoto na krajot na 2001 godi na pretstavuva pad od 40 mi li oni SAD dolari, ili za 5,2%. Me|utoa, i pokraj regi stri rani ot pad na bruto devizni te rezervi na NBRM i vi soki ot uvoz na stoki (godi { en rast od 16,3%), se pak pokrienosta na uvozot so devizni rezervi e na zadovol i tel no ni vo, obezbeduvaj} i pokri enost na 4,5 mese~en uvoz na stoki .

⁴⁰ Za dekemvri 2002 godi na kori steni se prethodni podatoci .

⁴¹ Presmetka na NBRM.

⁴² Bruto devizni te rezervi na NBRM pretstavuvaat razl i ka me|u vkupni te devizni sredstva na NBRM i sredstvata da deni za obezbeduvawe (kol ateral vo stranski banki).

Tabela 17

Prihodi i odlivi u bruto devizne rezervi na NBRM
(u milijunima SAD dolara, krajna period)

	31.12.2001	Kv. I	Kv. II	Kv. III	Kv. IV	01.01.2002- 31.12.2002
Sastojba na devizne rezervi	775	793	865	831	735	
Neto porast na devizne rezervi		18	72	-34	-96	-40
Realizirani promeni u devizne rezervi na neto osnova						
Kupoprodaja		14	-25	-42	-70	-122
Zlato		0	1	1	0	1
Eksterna smetka		7	12	-24	-3	-8
Kamata na devizne depoziti		6	3	7	5	20
Krediti od MMF		0	-1	0	-5	-6
Državni depoziti		-13	4	17	-13	-5
Intervalutarni odnosi		3	79	-10	36	108
Ostanato		0	0	16	-44	-28

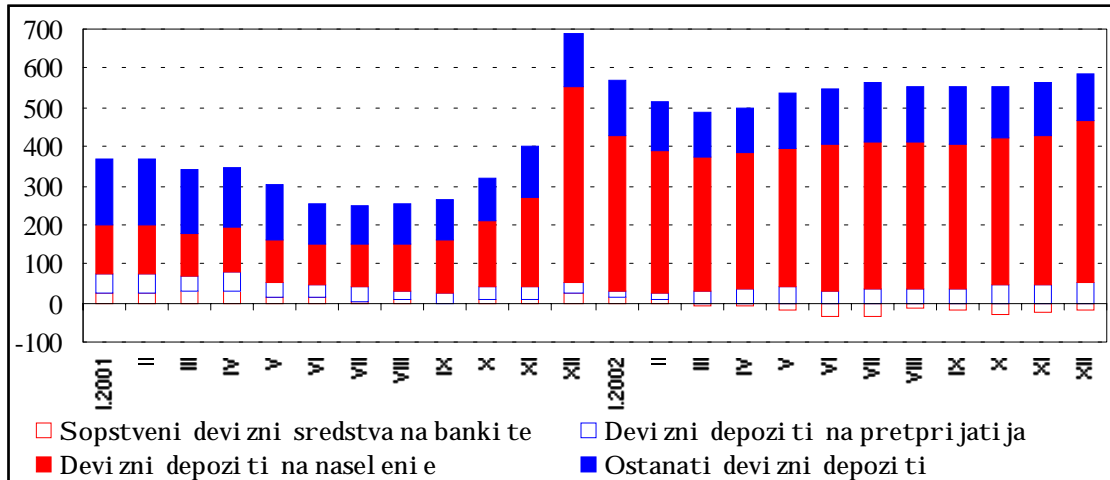
U 2002 godini, u pravcu na smanjenje u bruto devizne rezervi na NBRM u najvecem mjeru deluju neto-prodaja na devizi na devizni ot pazar. I tako, NBRM na devizni ot pazar u 2002 godini, zaradi zadovoljavanja na zgošenata pobaruvačka, realiziraju neto-prodaja na devizi od 122 milijuna SAD dolara. Sastojbata na relativno pomaliku povleeni sredstva u uslovi na redovno otplatu prema obvrskite prema stranskite kreditori, uslovi neto-odliv od eksternata smetka u iznos od 8 milijuna SAD dolara, a otplate prema Meunarodni ot monetarni fond (MMF) gi smanjuje rezervite za 6 milijuna SAD dolara. U 2002 godini, u ista nasoka deluju i ostvarene neto-odlive vrz osnova na državne devizne depozite u iznos od 5 milijuna SAD dolara.

Od druga strana, u pravcu na zgošenata u bruto devizne rezervi na NBRM deluju neto-prihodi na devizni sredstva ostvareni od intervalutarni odnosi. Kontinuirana apresijacija u evro u odnos na američki dolar u tekot na 2002 godini, u uslovi na dominantno uestvo u evro u valutnata struktura na devizne rezervi na NBRM, dovede do ostvarivanja neto-prihoda na devizni sredstva u iznos od 108 milijuna SAD dolara. U ova nasoka deluju i naplateni kamati od deponirane devizne sredstva u stranstvo i kupenoto monetarno zlato, koi u 2002 godini gi zgošenata u bruto devizne rezervi za 20 milijuna SAD dolara i 1 milijon SAD dolara, soodvetno.

U uslovi na pad na bruto devizne rezervi na NBRM, nesklujuvane na aranman so MMF i redovno servisirane na obvrskite prema ova organizacija, neto devizne rezervi na NBRM, presmetani kako razlika meju bruto devizne rezervi i obvrskite prema MMF, u 2002 godini se smanjuje za 37 milijuna SAD dolara u odnos na nivou na krajot na prethodnata godina. So toa, na krajot na dekvri 2002 godini, neto devizne rezervi na NBRM iznesuju 667 milijuna SAD dolara, a obvrskite prema MMF se svode na 67 milijuna SAD dolara.

Graf i kon 34

Struktura na devizni te sredstva kaj banki te (vo mi li oni SAD dolari)

Na 31.12.2002 godi na, vkupni te devizni sredstva na banki te ovlasteni za rabota so stranstvo i znesuvaa 571 mi li on SAD dolari, { to vo odnos na prethodnata godi na pretstavuva pad od 118 mi li oni SAD dolari, odnosno za 17,1%. Regi stri rani ot pad e posledi ca na namal uvaweto na dve te komponenti : sopstveni te devizni sredstva na banki te (za 44 mi li oni SAD dolari) i devizni te depoziti na ekonomski te subjekti kaj banki te (za 74 mi li oni SAD dolari). Pri toa, ostvareni ot pad na devizni te depoziti na ekonomski te subjekti kaj banki te e posledi ca na visokata sporedbena osnova od krajot na 2001 godi na, koga vo presret na voveduvaweto na evroto, devizni te depoziti kaj banki te (osobeno depoziti te na nasel eni eto) pove}ekratno se zgol emi ja, po { to usledi ni vno umereno povl ekuvawe.

I pokraj toa { to namal uvaweto na devizni te depoziti na nasel eni eto (za 84 mi li oni SAD dolari vo odnos na krajot na 2001 godi na) be{ e gl avna determi nanta na padot na devizni te depoziti kaj banki te, sepa di nami ~kata analiza uka `uva na poziti vni dvi `ewa vo bankarski ot sektor. I meno, po padot vo prvi ot kvartal, koga ekonomski te subjekti povlekoa 156 mi li oni SAD dolari, vo vtori ot kvartal devizni te depoziti na nasel eni eto povtorno se zgol emi ja i toa za 9,9% vo odnos na prvoto trimese~je. Vo tretii ot kvartal od 2002 godi na dojde do skromno namal uvawe na depoziti te na nasel eni eto (za 1,2% vo odnos na prethodni ot kvartal), { to vo najgolema mera se dol `i na godi { nite odmori, kako i na neizvesnosta okolu parl amentarni te i zbori . Na krajot na ~etvrti ot kvartal depoziti te na nasel eni eto dosti gnaa 412 mi li oni SAD dolari i voedno ostvari ja najgol em kvartal en porast od 11,5%. Ovi e dvi `ewa uka `uvaat na zajaknatata doverba na { teda~i te vo bankarski ot sistem koja voedno e potti knata od promeni te vo domenot na osiguruvaweto na depoziti te, kako i postojani ot proces na modernizirawe i usovr{ uvawe na bankarski ot sistem. Poziti vni dvi `ewa bea regi stri rani i kaj depoziti te na pretprijati jata koi vo odnos na krajot na 2001 bel e `ea konstanten porast (pad be{ e regi stri ran edi nstveno vo januari i fevruari 2002 godi na) i na krajot na dekemvri 2002 godi na dosti gnaa 52 mi li oni SAD dolari . So toa, depoziti te na pretprijati jata vo odnos na 31.12.2001 godi na se zgol emi ja za 25 mi li oni SAD dolari .

7.5. Nadvore{ en dolg na Republ i ka Makedoni ja⁴³

Nadvore{ ni ot dolg na Republ i ka Makedoni ja (vrz osnova na kratkoro~ni i dolgoro~ni krediti) so sestojba na 31.12.2002 godina iznesuva 1.613 milioni SAD dolari. Od aspekt na ro~nosta, obvrskite po koristen i kratkoro~ni krediti iznesuvaat 64 milioni SAD dolari, ili 3,9%, dodeka na dolgoro~nite obvrski otpa|aat 1.549 milioni SAD dolari, ili 96,1% od vkupni ot nadvore{ en dolg. Od vkupni ot dolgoro~en dolg, najgolemi ot del se obvrski vrz osnova na glavni na (98,2%), a ostatokot se obvrski koi proizl eguvaat od dostasana nepl atena kamata i oceneta zadocneta kamata (1,8%).

Sporedeno so sestojbata na krajot na 2001 godina (1.506 milioni SAD dolari⁴⁴), vkupni ot nadvore{ en dolg na krajot na 2002 godina e povi sok za 7,1%. Povi sokata zadol ` enost proizl eguva od pogol emi ot iznos na povle~eni sredstva po dolgoro~ni krediti za 175 milioni SAD dolari, ili za 38,0% pove}e vo sporedba so mi natata godina (vo uslovi na ni ska sporedbena osnova vo 2001 godina, koga zaradi bezbednosnata kriza zna~itel no be{ e opadnat iznosot na koristen i dolgoro~ni krediti), kako i vi soki ot iznos na kursni razli ki.

Analizata na pokazatel ite za stepenot na zadol ` enosta⁴⁵ vo 2002 godina, poka ` uva deka Republ i ka Makedoni ja spa|a vo redot na pomal ku zadol ` eni zemji so sredna vi si na na dohod. Konstataci jata e bazi rana na sledni ve tri pokazatel i: odnos pome|u vkupni ot dol gi prose~ni ot izvoz na stoki i usl ugi vo posledni te tri godi ni (118,1%), odnos pome|u servi si raweto na dol got i prose~ni ot izvoz na stoki i usl ugi vo posledni te tri godi ni (17,2%) i otpl atite na kamati vo odnos na prose~ni ot izvoz na stoki i usl ugi vo posledni te tri godi ni (3,9%). Spored pokazatel ot - vkupen nadvore{ en dolg vo odnos na prosekot na BDP od posledni te tri godi ni (45,2%), makedonskata ekonomija spa|a vo grupata na umereno zadol ` eni zemji.

7.5.1. St rukt ura na dol got

Kratkoro~ni ot dol g go so~i nuvaat si te krediti so rok na dostasuvawe do edna godina, odobreni na rezidentite od strana na nerezidenti. Sestojbata na kratkoro~ni ot dolg na Republ i ka Makedoni ja sprema stranstvo na 31.12.2002 godina iznesuva 64 milioni SAD dolari (porast od 1,6% vo odnos na krajot na 2001 godina), od koi 95,7% se obvrski vrz osnova na glavni na. Od aspekt na vi dot na kratkoro~ni te krediti, domi nantno ufestvo vo kratkoro~ni ot dol gi maat f i nansi ski te krediti so ufestvo od 96,3%, u~estvoto na komercijalni te krediti iznesuva 2,9%, a na kratkoro~ni te bankarski kreditni linii 0,7%. Pritoa, 60,9% od f i nansi ski te krediti se kori stat za f i nansi rawe vo zemjata, 27,2% za vlo ` uvawa vo stranstvo, a ostatokot e namenat za uvoz na oprema, surovi ni i repromaterij ali, uvoz na stoki za { i roka potro{ uva~ka, investici oni vlo ` uvawa, za otpl ata na porano koristen i krediti i sl.

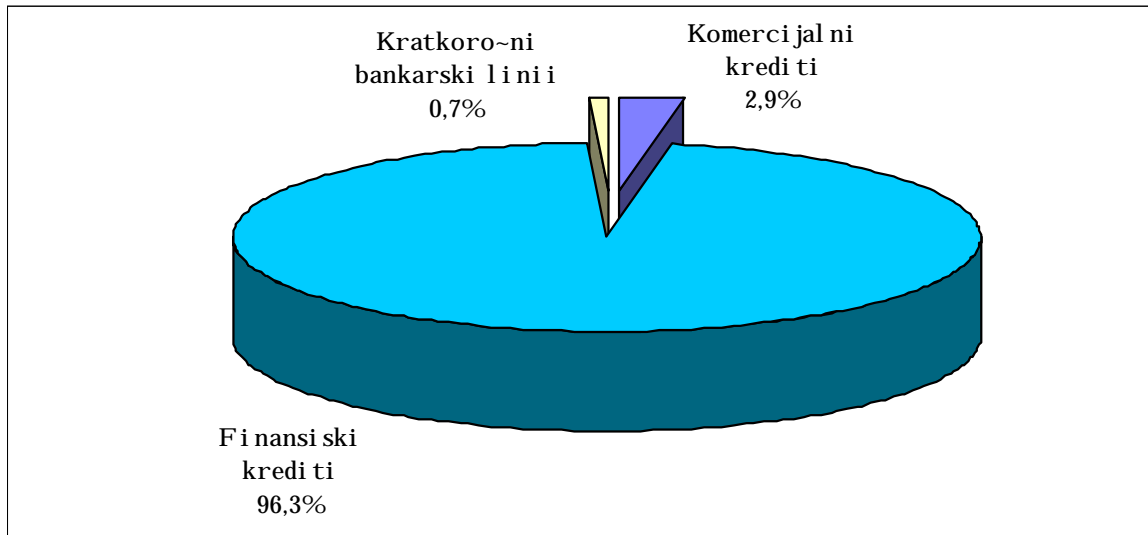
⁴³ Prethodni podatoci na NBRM.

⁴⁴ Revidi ran podatok.

⁴⁵ Spored metodol ogi jata na Svetska banka.

Graf i kon 35

Struktura na kratkoro~ni ot dol g po vi dovi na stranski kredi ti
(sostojba na 31.12.2002 godi na)

Nadvore{ ni ot dol goro~en dol g gi opf a}a obvrski te na rezi denti te sprema nerezi denti te, so rok na dostasuvawe nad edna godi na. Vo sostojbata na dol goro~ni ot dol g na Republ i ka Makedoni ja na krajot na 2002 godi na (1.549 mi li oni SAD dol ari) se vku~eni obvrski po glavni na vo iznos od 1.521 mi li on SAD dol ari (98,2% od vkupni ot dol goro~en dol g), dostasana nepl atena kamata od 16 mi li oni SAD dol ari (1,1%) i oceneta zadocneta kamata 12 mi li oni SAD dol ari (0,7%), pri { to u~estvata na ovi e obvrski vo strukturata na dol goro~ni ot dol g se re~i si nepromeneti vo odnos na 2001 godi na.

Tabela 18

Nadvore{ en dol g na Republ i ka Makedoni ja vo 2002 godi na

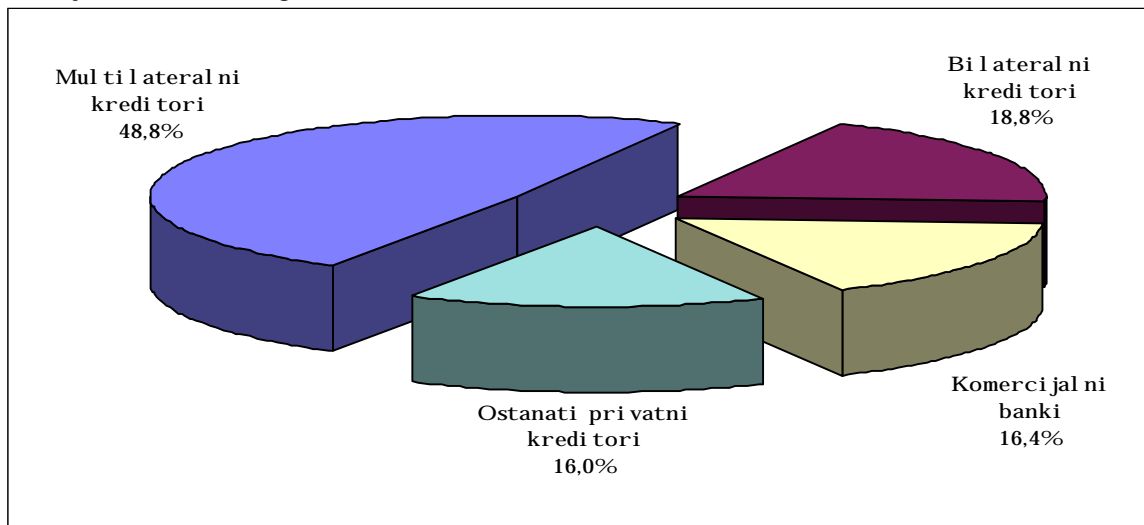
	Sostojba na 31.12.2002		Struktura (vo %)	Promeni vo odnos na 31.12.2001	
	(vo mi li oni USD)	(vo %)		(vo mi li oni USD)	(vo %)
Dol goro~ni zaemi i kredi ti	1.549	100,0	96,1	105	7,3
Gl avni na	1.521	98,2			
Kamata ¹	28	1,8			
Kratkoro~ni kredi ti	64	100,0	3,9	1	1,6
Gl avni na	61	95,3			
Kamata ¹	3	4,7			
Vkupan dol g	1.613		100,0	106	7,0

¹Obvrski te po kamati se odnesuvaat na dostasana nepl atena kamata i oceneta zadocneta kamata.

Strukturata na dol goro~ni ot nadvore{ en dol g na Republ i ka Makedoni ja po poodelni stranski kreditori vo tekot na 2002 godi na ne zabele` a pozna~itelni promeni . I meno, i natamu se domi nantni of i cijalni te kreditori (mul ti lateral ni i bi lateral ni) so 1.048 mi li oni SAD dol ari , odnosno u~estvo od 67,6% (vo 2001 godi na 67,9%). Vo ramki te na ova a grupacija na doveriteli , mul ti lateral ni te kreditori u~estvuvaat so 756 mi li oni SAD dol ari , ili 48,8% (vo 2001 godi na 47,7%), a na bi lateral ni kreditori otpa|aat 292 mi li oni SAD dol ari , ili 18,8% (vo 2001 godi na 20,2%).

Graf i kon 36

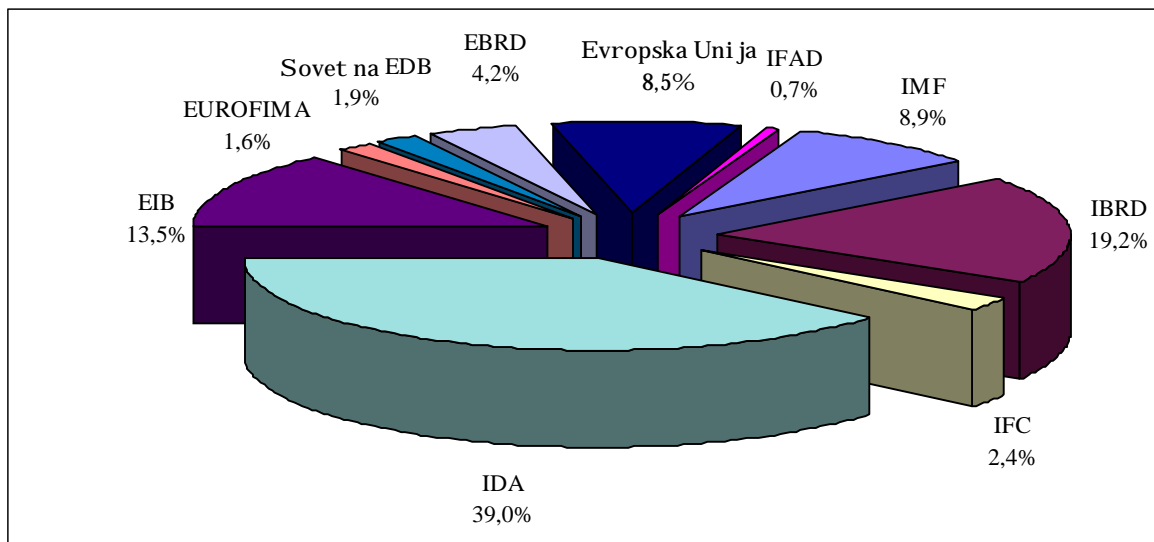
Struktura na dol goro~ni ot dol g po vi dovi stranski kredi tori
(sostojba na 31.12.2002 godi na)

Najgol em poedi nefen doveri tel na Republ i ka Makedoni ja vo 2002 godi na vo ramki te na mul ti l ateral ni kredi tori e Me|unarodnata asocijacija za razvoj (IDA) so u{estvo od 19,1% vo vkupni ot dol g na Republ i ka Makedoni ja (zgol emeno u~estvo za 1,4 procentni poeni vo odnos na 31.12.2001 godi na). Sleduvaat Me|unarodnata banka za rekonstrukcija i razvoj (IBRD) so 9,4% i Evropskata i nvesti ci ona banka (EIB) so 6,6% koi vo ramki te na ova a grupacija na kredi tori gi zgol emi ja u~estvata za 0,8 i 1,4 procentni poeni , soodvetno.

Graf i kon 37

Struktura na dol goro~ni ot dol g prema mul ti l ateral ni te kredi tori
(sostojba na 31.12.2002 godi na)

Od aspekt na zadol ` enosta na Republ i ka Makedoni ja prema bi l ateral ni te kredi tori , domi nantno strukturno u~estvo od 78,1% vo vkupni ot dol g prema bi l ateral ni te kredi tori ima dol got prema Pariski ot klub na doveri tel i (228 mi li oni SAD dolari). I stovremeno, zadol ` enosta vrz osnova na novosklufeni te kredi ti na bi l ateral na osnova i znesuva{ e 64 mi li oni SAD dolari , so { to ni vnoto u{estvo vo vkupni te obvrski prema bi l ateral ni te kredi tori dosti gna 21,9%.

Na krajot na 2002 godi na dol got na Republ i ka Makedoni ja sprema pri vatni te kredi tori i znesuva{ e 501 mi li on SAD dol ari , pri { to negovoto u-estvo vo odnos na 31.12.2001 godi na se zgolemi za samo 0,2 procentni poeni i dostigna 32,4% od vkupni te obvrski vrz osnova na kori steni dol goro{ni kredi ti . Voedno, za prvpat po osamostojuvaweto na Republ i ka Makedoni ja, vo ramki te na vkupni te povl ekuvawa se evidenti rani poi ntenzi vni kredi tni odnosi na rezidenti te so pri vatni stranski kredi tori . Taka, od vkupni ot i znos na povl e~eni dol goro~ni kredi ti vo 2002 godi na, 90 mi li oni SAD dol ari se odobreni od pri vatni te kredi tori (vo najgol em del od stranski banki i fi nansi ski i nst i tucii), a 85 mi li oni SAD dol ari otpa|aat na of i cijalni te kredi tori . Vakvata sostojba e vo relacija so stabili z i raweto na dr` avata na bezbednosni i makroekonomski pl an. Od aspekt na poodelni pri vatni kredi tori , dol got sprema Londonski ot klub na doveri tel i i ma domi nantno u-estvo (50,6% od obvrski te sprema ova a grupacija na doveri tel i).

Na krajot na 2002 godi na, dol got sprema ostanati te pri vatni kredi tori i znesuva{ e 247 mi li oni SAD dol ari , odnosno 49,4% od vkupni ot dol g sprema pri vatni te kredi tori . Od toa, na dol got sprema banki te i fi nansi ski i nst i tucii otpa|aat 181 mi li oni SAD dol ari , ili 36,2%, a na dol got sprema stranski te pretpri jati ja otpa|aat 66 mi li oni SAD dol ari , ili 13,2% od vkupni ot dol g sprema pri vatni te kredi tori .

7.5.2. Ost vareni dvi `ewa vo 2002 godi na

Nadvore{ ni ot dol g na Republ i ka Makedoni ja na 31.12.2002 godi na, sporedeno so krajot na 2001 godi na se zgolemi za 106 mi li oni SAD dol ari , odnosno za 7,1%. Pri toa, dol goro{ni ot nadvore{ en dol g na Republ i ka Makedoni ja, na koj otpa|a najgol em del od vkupni ot nadvore{ en dol g se zgolemi za 105 mi li oni SAD dol ari , ili za 7,3%, pri re~isi nepromeneti kratkoro~ni obvrski (porast od 1 mi li on SAD dol ari , ili za 1,6%).

Vkupno povl e~eni te sredstva vrz osnova na kratkoro~ni i dol goro~ni zaemi i kredi ti vo 2002 godi na dosti gnaa 255 mi li oni SAD dol ari , { to e za 69 mi li oni SAD dol ari pove}e vo odnos na 2001 godi na. Zna~ajno pogolemi ot i znos na povl e~eni sredstva vo tekot na 2002 godi na se dol `i na niskata sporedbena osnova (pretpazl i vost kaj stranski te kredi tori pri odobruvaweto na novi kredi ti vo 2001 godi na, zaradi vl o{ enata poli ti ~ko-bezbednosna sostojba).

Pri toa, nabqduvano od aspekt na ro~nosta, vo 2002 godi na vrz osnova na kratkoro{ni kredi ti od stranski i zvor i na fi nansi rawe bea povl e~eni 80 mi li oni SAD dol ari , odnosno 21 mi li on SAD dol ari pove}e vo odnos na prethodnata godi na. Pri toa, najgol em del od novi te kratkoro~ni zadol `uvawa (93,8%) se odobreni fi nansi ski kredi ti , koi na krajot na 2002 godi na dosti gnaa 75 mi li oni SAD dol ari . Od aspekt na di nami kata na povl ekuvawe na sredstvata, najvi sok povl e{ en i znos e regi stri ran vo septemvri 2002 godi na (22 mi li oni SAD dol ari), koga be{ e povl e{ en najgol em del od fi nansi ski te kredi ti .

Vo 2002 godi na, od odobreni te dol goro{ni kredi ti vkupno bea povl e{ eni 175 mi li oni SAD dol ari , { to pretstavuva porast od 48 mi li oni SAD dol ari vo odnos na prethodnata godi na. Pri toa, od mul ti lateral ni te kredi tori bea povl e{ eni sredstva vo i znos od 75 mi li oni SAD dol ari , { to e za 12 mi li oni SAD dol ari pove}e vo odnos na prethodnata godi na. I stovremeno, od bilaternalni te kredi tori bea povl e{ eni 10 mi li oni SAD dol ari , a od pri vatni te kredi tori 90 mi li oni SAD dol ari . Sporedeno so 2001 godi na, i znosi te na povl e{ eni sredstva od bi lateral ni te

i privatni kreditori vo 2002 godina se zgolemeni za 2 milioni SAD dolari, odnosno za 34 milioni SAD dolari, soodvetno.

Vo ramkite na multilateralne kreditori, najgolem del od sredstvata, odnosno 18 milioni SAD dolari, bea povlefeni od Meunarodata asocijacija za razvoj (IDA) i toa od Kreditot za itno za`ivuvawe II (12 milioni SAD dolari), za Proektot za zdravstvo (2 milioni SAD dolari) i za Proektot za rekonstrukcija na irigacionen sistem (1 milion SAD dolari). Ostatokot od povlefenite sredstva se odnesuva na proektite za olesnuvawe na trgovijata i transportot vo Jugoiisto~na Evropa, Proektot za poddrka na individualni zemjodelski proizvoiteli i drugi proekti. Od Evropskata investicijska banka (EIB) vo 2002 godina bea povlefeni 16 milioni SAD dolari vrz osnova na proektite za izgradba na pati{ta.

Vo tekot na 2002 godina od Meunarodnata banka za rekonstrukcija i razvoj (IBRD) bea povlefeni 15 milioni SAD dolari. Povlefenite sredstva se odnesuvaa na ~etiri proekti i toa: Proekt za podobruvawe na energetski ot sistem (8 milioni SAD dolari), Proekt za razvoj na privatni ot sektor (PSDL II) (4 milioni SAD dolari), Proekt za transporten sektor (3 milioni SAD dolari) i Proekt za rekonstrukcija na irigacionen sistem (0,3 milioni SAD dolari).

Vo tekot na 2002 godina od Evropskata unija (EU) bea povlefeni sredstva vo iznos od 10 milioni SAD dolari, odnosno vtorata tran{a od kreditot za proektot za strukturno prilagoduвање. Istovremeno, od Bankata za razvoj pri Sovetot na Evropa (CEDB) se povlefeni 5 milioni SAD dolari za Proektot za izgradba na socijalni stanovi, kako i tretata i ~etvrtata tran{a od kreditot namenat za proektot za vrabotuvawe vo vkupen iznos od 3 milioni SAD dolari.

Vo strukturata na povlefenite sredstva od bilateralne kreditori vo vkupen iznos od 10 milioni SAD dolari, najgolomit del (7 milioni SAD dolari) pretstavuva povlekuvawe po Proektot za mali i sredni pretprijatija (KFW). Povlefenite sredstva od italijanskata kreditna linija za uvoz na oprema iznesuvaat 1 milion SAD dolari, a ostanatite sredstva pretstavuvaat povlekuvawa po Proektot za unapreduвање na mikro, mali i sredni pretprijatija (KFW) i kredit od Vladata na Republika Germanija.

Vo ramkite na privatne kreditori, vo 2002 godina, se povlefeni sredstva vo iznos od 90 milioni SAD dolari, {to e za 34 milioni SAD dolari pove}e vo odnos na minatata godina. Od niv 79 milioni SAD dolari se od stranski banki i drugi privatni finansijski institucii, a ostatokot se odnesuvaat na sredstva povlefeni od privatni pretprijatija od stranstvo.

Tabela 19

Povle~eni sredstva i plateni obvrski po kreditori vo 2002 godi na
(vo milioni SAD dolari)

	Povle~eni sredstva	Otplateni obvrski		
		Vkupno	Glavna	Kamata
DOLGORO^NI KREDI TI I ZAEMI	175	232	181	51
MULTI LATERALNI KREDI TORI	75	105	82	23
Me unaroden monetaren fond	-	10	9	1
Svetska Banka	15	13	6	7
Me unarodna f i nansi ska korporaci ja	3	22	20	2
Me unarodna agenci ja za razvoj	18	2	-	2
Evropska i nvesti ci ona banka	16	7	3	4
Evropska kompani ja na f i nansi rawe na ` el ezni ca	-	5	4	1
Sovet na Evropska razvojna banka	8	1	1	0
Evropska banka za obnova i razvoj	4	42	38	4
Evropska Uni ja	10	2	-	2
Me unaroden fond za razvoj na zemjodel stvoto	1	0	-	0
Evropska Agenci ja za rekonstrukci ja	-	1	1	-
BI LATERALNI KREDI TORI	10	47	34	13
Pari ski klub (vkupno)		40	29	11
Novoskl u~eni dogovori		7	5	2
PRI VATNI KREDI TORI	90	80	65	15
Londonski klub	0	18	8	10
Ostanati pri vatni krediti	90	62	57	5
Banki i privatni f i nansi ski insti tuci i	79	52	47	4
Stranski pretprijati ja	10	10	10	1
KRATKORO^NI KREDI TI	80	68	66	2
Komerცი jalni krediti	3	3	3	0
F i nansi ski krediti	75	58	57	1
Kratkoro~ni bankarski lini i	2	7	6	1
VKUPNO	255	300	247	53

Vkupni ot iznos na otplateni obvrski prema stranskite doveriteli po koristenim kratkoro~nim i dolgoro~nim kreditim na krajot na 2002 godi na dostigna 300 milioni SAD dolari (vo 2001 godi na 245 milioni SAD dolari). Od toj iznos, 247 milioni SAD dolari se otplateni glavni na, a ostanati te 53 milioni SAD dolari se odnesuvaat na otplata na obvrski vrz osnova na kamata.

Vkupno otplateni obvrski po kratkoro~nim kreditim vo 2002 godi na iznesuvaat 68 milioni SAD dolari (vo 2001 godi na 40 milioni SAD dolari), pri to najgolem del se odnesuva na otplata na f i nansi ski krediti (58 milioni SAD dolari). Od vkupni ot iznos na otplateni kratkoro~ni obvrski, otplatenata glavni na iznesuva 66 milioni SAD dolari, a na platenata kamata otpa|aat 2 miliona SAD dolari.

Vkupni ot iznos na otplateni obvrski prema stranskite doveriteli koji proizleguvaat od koristenim dolgoro~nim kreditim na krajot na 2002 godi na dostigna 232 milioni SAD dolari (vo 2001 godi na 205 milioni SAD dolari). Pritoa, 181 milion SAD dolari se odnesuvaat na otplata na glavni na, a 51 milion SAD dolari na otplatenata kamata. Analizata, od aspekt na poodelni krediti, poka`uva deka najgolem del od sredstvata, ili 152 milioni SAD dolari, bea otplateni prema oficijalnite krediti, i toa 105 milioni SAD dolari kon multilateralnite krediti i 47 milioni SAD dolari kon bilateralnite krediti. Vo ramkite na multilateralnite krediti, najgolem iznos e otplaten prema Evropskata banka za obnova i razvoj (EBRD) (42 milioni SAD dolari) i Me|unarodnata f i nansi ska korporaci ja (IFC) (22 milioni SAD dolari). Istovremeno, vo grupata na

bilateralni kreditori, najgol em iznos na sredstva beže otplateni prema Pariški ot klub na doveritelji vo vkupen iznos od 40 milioni SAD dolari.

Vo tekot na 2002 godina, prema privatni te kreditori bea otplateni obvrski vo iznos od 80 milioni SAD dolari (vo 2001 godina 50 milioni SAD dolari) od koi 65 milioni SAD dolari glavni na i 15 milioni SAD dolari kamata. Najgol emi ot del od ovoj iznos, ili 52 milioni SAD dolari se obvrski plateni prema stranski banki i privatni finansijski institucii. Vo tekot na 2002 godina, prema Londonski ot klub na doveritelji se otplateni 10 milioni SAD dolari vrz osnova na kamata i 8 milioni SAD dolari vrz osnova na glavni na, vo uslovi na minimarno povl ekuvawe na sredstva, so to obvrskite prema ova grupacija na privatni doveritelji se namaleni za 8 milioni SAD dolari sporedeno so krajot na prethodnata godina.

Vo tekot na 2002 godina bea sklueni novi zaemi i krediti so slednive krediti:

- So Međunarodnoto združenie za razvoj (IDA) se sklueni krediti vo vkupen iznos od 8 milioni SAD dolari, od koi 5 milioni SAD dolari se odnesuvaat za Proektot za kul tura i razvoj na zaednici te i 3 milioni SAD dolari za Proektot za razvoj na deca i ml adinci;
- Od Evropskata banka za obnova i razvoj (EBRD) e odobren kredit vo iznos od 12 milioni SAD dolari za Proektot za rekonstrukcija na Ohridski ot aerodrom;
- Od Vladata na Republika Italija e odobren kredit vo iznos od 8 milioni SAD dolari za Proektot za hidrocentralata Strečev.

VIII. Supervizija na banki te i { tedi l ni ci te

8.1. Aktivnosti na bankarskata supervizija vo tekot na 2002 godi na

8.1.1. Promeni i unapreduvawe na regul ati vnata ramka na bankarskata supervizija

Vo tekot na 2002 godi na, Narodna banka na Republika Makedonija prodol`i so aktivnostite nasoeni kon ponatamo{no unapreduvawe i zajaknuvawe na regul ativnata ramka za prudentno bankarsko rabotewe. Vo taa nasoka, bea prezemeni aktivnosti za natamo{no usoglasuvawe i implementirawe na me|unarodnite supervizorski standardi, kako i inkorporirawe na odredeni zakonski re{eni ja koi proizleguvaat od specifi~nite uslovi i okolnosti vo koi funkcioniraat makedonskite banki.

Vo po~etokot na 2002 godi na, bea izvvr{eni izmeni i dopolnuvawa na Zakonot za banki te. Najzna~ajnite izmeni i dopolnuvawa na Zakonot se odnesuvaat na ovlastuvaweto na Narodna banka na Republika Makedonija da vr{ i proverka na izvorot na sredstva za sekoja uplata na kapital i za sekoja promena na sopstveni~kata struktura na akci i te na bankata. Ovaa izmena be{ e napravena vo ramkite na sevkupnite aktivnosti vo ekonomijata vo borbata za spre~uvawe na mo`nite oblici na perewe pari. Isto taka, so ovaa izmena se nastojuva{ e da se nadmi nat konstatirani te probl emi vo pri menata na odredbata od ~len 11 od Zakonot za banki te, spored koja Narodna banka na Republika Makedonija go ocenuva i ntegritetot na sekoj poedi ne~en potencijal en subjekt i vrz taa osnova go razgl eduva baraweto za izdavawe soglasnost samo pri steknuvawe, postapno ili odedna{ , akci i ~ij vkupen kumul ativen, nominal en iznos iznesuva 10%, 20%, 33%, 50% i 75% od vkupni ot broj na akci i so pravo na upravuvawe.

Drugi pozna~ajni izmeni i dopolnuvawa na Zakonot za banki te se odnesuvaat na mo`nosta za transf ormacija na { tedi l ni ca vo banka; propi {uvawe standardi za izgotvuvawe i sproveduvawe na sigurnosta na inf ormativni ot sistem, so koi se ocenuva adekvatnosta na inf ormativni te sistemi vo banki te i sl.

Isto taka, vo mart 2002 godi na, be{ e donesen Supervizorski ot cirkul ar br. 5 - I dentifikuvawe, merewe, sledewe i kontrola na rizikot na zemjata, so {to Narodna banka na Republika Makedonija prodol`i so praktikata na izgotvuvawe supervizorski cirkulari koi pretstavuvaat nasoka za obezbeduvawe na poef i kasen na~in za ispolnuvawe na propi {anite supervizorski standardi, odnosno ispolnuvawe na propi {anite zakonski obvrski. So ovoj cirkul ar se davaat nasoki vo pogled na ocenka na rizikot na zemjata od strana na bankata, def inirawe na izlo`enosta na bankata sprema oddel na zemja, postavuvawe na sistemi za sledewe i kontrola na izlo`enosta sprema oddel ni zemji, utvrduvawe na potencijalni te zagubi koi proizleguvaat od izlo`enosta sprema oddelen komitent - stransko lice i def inirawe na osnovnite elementi na politikata za upravuvawe so rizikot na zemjata.

8.1.2. Supervizorskat a funkcija na Narodna banka na Republika Makedonija

Postavenosta na supervizorskata funkcija na Narodna banka na Republika Makedonija se zasnovuva vrz Zakonot za Narodna banka na Republika Makedonija, Zakonot za banki te, kako i vrz ostanatata podzakonska regul ativa. Ovaa funkcija se ostvaruva preku:

- licencirane, t.e. izdavanje dozvoli za osnovane i soglasnosti za radove;
- supervizijska, odnosno kontrola nad radovima na bankama i {tedilnicama};
- preuzimanje korektivnih mera.

8.1.2.1. Funkcija na licencirane

U toku 2002. godine, Narodna banka na Republika Makedonija ne bez podneseni barava za izdavanje dozvoli za osnovane i radove na novi bankama i {tedilnicama}, niti pak barava za izdavanje dozvoli za statusne izmene po koja bilo osnova.

8.1.2.2. Supervizijska na radovima na bankama i {tedilnicama}

U toku 2002. godine, Narodna banka na Republika Makedonija izvrši ukupno 50 supervizorskih neposrednih kontrola, od kojih 21 celosna i 29 delumne kontrole. Celosne neposredne kontrole na radovima bez izvršeni su 13 bankama i 8 {tedilnicama}. Celosna neposredna kontrola se sprovedu po spored CAMELS rejtinskog sistema, kojim se analizira i ocenjuje adekvatnost na kapital, kvalitet na aktivnost, menadžment, profitabilnost, likvidnost i pazarni rizik involviran u radovima na bankama. Isto tako, se izvršavaju i 28 delumnih kontrola na radovima na bankama, kako i jedna delumna kontrola na radovima na 1 {tedilnicama}. Preko delumne kontrole bez izvršena proverka na na~inot na ispoljavane korektivne mere izre~ene od strane Narodna banka na Republika Makedonija, verifikacija na odredeni naodi konstatirani so vonterenski sledenje na radovima na bankama i {tedilnicama}, kako i proverka na odredeni segmenti od radovima na bankama i {tedilnicama}, kako {to se kreditno portfolio i akcionerska struktura.

Neposredne supervizorske kontrole izvršeni su u toku 2002. godine, kako i permanentno vonterenski sledenje na radovima na bankama i {tedilnicama}, gi potvrđuju konstatirane probleme u radovima na bankama i {tedilnicama} od prethodnog perioda. Inatam, u spektar na rizici na koji se izlo~eni bankama i {tedilnicama} u svoem radu, kreditni rizik predstavuje dominantni rizik. Ovi rizici se manifestiraju preko relativno visokog procenta na plasman koji nosi visok stepen na rizik; kreditne koncentracije, t.e. visoka kreditna izlo~enost na bankama prema pojedina~nim subjektima; visok procent na nekamatonosna aktivnost koja je posledica na akumulirane lo~e plasman u bilansima na bankama, kako i na preuzimanje hipotek od strane na bankama, a koji ne mo~e da najdaju soodvetna realizacija na pazaru na nedvignosti u Republika Makedonija.

Pokraj kreditni rizik, vrz performansi na bankama i {tedilnicama}, zna~ajno vlijanje ima i drugi rizici, pred s~im, likvidnosni i operativni rizik, a poseban problem je i utvrđena nedovoljna transparentnost na akcionerskoj strukturi u nekim bankama u Republika Makedonija. Manifestirano na ovim rizicima je refleksija na slabost sistema na korporativno upravljane konstatirane u nekim bankama, neadekvatni sistemi na vnatre~na kontrola, nesoodvetno funkcionirane na slubite za vnatre~na revizija, neadekvatni politiki i proceduri za upravljane so rizicima i involvirane u radovima na bankama i {tedilnicama}, kako i nivno nesoodvetno implementirane. Vrz vakvite sastojbi opredeljeno vlijanje ima nepovoljne eksterni faktori, pred s~im politiko-bezbednosno okru~uvane karakteristi~no za

izminati te godini, sî u{ te nezavr{ eni te ref ormi vo realni ot sektor, kako i problemi te pri naplata na pobaruwawata na banki te, poradi neef i kasnosta na sudstvoto.

Paralelno so supervizijata na banki te i { tedi lni ci te, Narodna banka na Republi ka Makedoni ja vr{ i i inspekci ska kontrol a na pri menata na propi si te vo obl asta na deviznoto i denarskoto rabotewe. Taka, vo tekot na 2002 godina, bea izv r{ eni vkupno 63 neposredni kontrol i. Od ni v, so 11 kontrol i be{ e opf ateno cel okupnoto devizno rabotewe na banki te, so 8 kontrol i bea opf ateni odredeni segmenti od deviznoto rabotewe na banki te, dodeka 41 kontrol a se odnesuva{ e na raboteweto na menuva~ni ci te.

8.2. Bankarski ot si stem na Republi ka Makedoni ja vo 2002 godi na

8.2.1. St rukt ura na bankarski ot si stem na Republi ka Makedoni ja

Vo tekot na 2002 godi na nema promeni vo brojot na bankarski te i nst i tuci i koi i m pri pa|aat na dvata osnovni segmenta od bankarski ot si stem na Republi ka Makedoni ja:

1. Banki od uni verzal en ti p;
2. [tedi lni ci

Taka, na 31.12.2002 godi na, vo Republi ka Makedoni ja i ma{ e 21 banka. Od ni v 18 banki i maa dozvol a za vr{ ewe na f i nansi ski te akti vnosti soglasno ~l en 45 i ~l en 46 od Zakonot za banki te, dodeka ostanati te 3 banki i maa dozvol a za vr{ ewe na f i nansi ski te akti vnosti predvi deni vo ~l en 45 od Zakonot za banki te koj go propi { uva del okrugot na rabota na banki osnovani so kapi tal od 3.500.000 EVRA.⁴⁶

Brojot na { tedi lni ci te na krajot na 2002 godina, kako i na krajot na prethodnata godina, iznesuva{ e 17, so u~estvo od 0,97% vo vkupnata aktiva na bankarski ot si stem. Od aspekt na mobil izacijata na slobodni pari ~ni sredstva na nasel eni eto, kako edna od osnovni te f unkcii na { tedi lni ci te, ni vnoto strukturno u~estvo na ni vo na bankarski ot si stem i znesuva 0,6%, odnosno 2,2% dokol ku se zemat predvi d samo denarski te { tedni vl ogovi .

Osnovni te strukturni karakteri sti ki na bankarski ot si stem na Republi ka Makedoni ja se anal i zi rani od nekol ku aspekti :

1. Gol emi na na banki te;
2. Sopstveni ~ka struktura;
3. Regi onal na struktura.

Anal i zata na gol emi nata na banki te e napravena spored pet kri teri umi :

- a) Vkupna akti va, odnosno vkupen f i nansi ski potenci jal ;
- b) Obem na rabotewe, ili pazarno u~estvo;
- v) Kapi tal na mo}, odnosno vkupen iznos na sopstveni sredstva so koi raspol agaat banki te;

⁴⁶ Na 12.11.2002 godi na, Eksport I mport banka a.d. Skopje, be{ e stavena vo postapka na predsanaci ja so i menuwawe povereni k. Na 08.01.2003 godi na, predsanaci onata postapka be{ e zameneta so pri vremena uprava vo ramki te na naponi te za sani rawe na bankata. So ova, de facto, na krajot na 2002 godi na, bankata be{ e nadvor od redovni te tekovi na bankarski ot si stem na Republi ka Makedoni ja. So cel da se dobi jat real ni pokazatel i za strukturata, akti vnosti te i perf ormansi te na bankarski ot si stem na Republi ka Makedoni ja, Eksport I mport banka a.d. Skopje e i sklu~ena od natamo{ ni te anal i zi vo ramki te na ovoj del od izve{ tajot.

- g) Kreditna aktivnost; i
- d) Depozitna aktivnost.

Soglasno navedeni te kriterijumi, dvete najgolemi banki i maat dominantno u-estvo vo bankarski ot sistem na Republika Makedonija. Taka, so sostojba na 31.12.2002 godina, dvete najgolemi banki vo bankarski ot sistem na Republika Makedonija, zaf a}aat 54,1% od vkupnata neto aktiva. Od aspekt na kriterijumot - pazarno u-estvo, odnosno vkupni ot obem na bilansni i vonbilansni aktivnosti na bankite, na 31.12.2002 godi na dvete najgolemi banki i maa u-estvo od 52,8%. Dokol ku kako golemina za sporedba se zeme kapital ot so koj raspolagaat bankite, na 31.12.2002 godi na prvi te dve banki po golemina u-estvuvaat so 34,5% vo vkupni ot bankarski sistem. Ako se zeme predvid kreditnata aktivnost na bankite, toga} u-estvoto na dvete najgolemi banki vo kreditnata aktivnost na site banki na 31.12.2002 godina, iznesuva 46,9%. Najizrazena koncentracija kaj dvete najgolemi banki e utvrdena pri analizata na depozitnata aktivnost na bankite. I meno, so sostojba na 31.12.2002 godina, dvete najgolemi banki i maa mobilizirano 64,8% od vkupni te depoziti.

Sopstveni -kata struktura na bankite vo Republika Makedonija e analizirana od dva aspekta:

- a) Stepena privatiziranost na bankite; i
- b) U-estvo na stranski kapital.

a) Stepenot na privatiziranost na bankarski ot kapital vo Republika Makedonija so sostojba 31.12.2002 godina i znesuva 85,9%, odnosno 90,3% dokol ku pri analizata se isklui Makedonska banka za poddr} ka na razvojot AD Skopje, koja e celosno vo dr`avna sopstvenost. Analizirano po oddelni banki, stepenot na privatiziranost se dvi`i vo interval od 66,7% do 100% kaj 7 banki. Sporedeno so 31.12.2001 godina, stepenot na privatiziranost na bankite e zgolemen za 1,6 procentni poeni.

b) So sostojba na 31.12.2002 godina, procentot na u-estvo na stranski kapital vo vkupni ot bankarski kapital vo Republika Makedonija iznesuva 44,4%, ili za 4,3 procentni poeni pove}e vo sporedba so krajot na dekemvri 2001 godina. Analizata po pooddelni banki poka`uva deka stranski ot kapital e prisuten vo 16 banki, so procentualno u-estvo koe se dvi`i od 0,2% do 100%.

Strukturni te karakteristiki na bankarski ot sistem na Republika Makedonija od regionalen aspekt ja potvrduvaat ve}e konstati ranata asimetri -nost i koncentriranost na ponudata na finansi ski uslugi vo glavni ot grad na Republika Makedonija. I meno, so sostojba 31.12.2002 godina, samo 4 od vkupni ot broj banki se locirani nadvor od Skopje, od koi 3 banki i maat dozvola za vr}ewe na finansi ski aktivnosti predvideni vo -len 46 od Zakonot za bankite, }to vku-uva i vr}ewe na platen promet i kreditni raboti so stranstvo. Finansiski ot potencijal na ovi e 4 banki u-estvuva so 11,2% vo vkupni ot finansi ski potencijal na nivo na bankarski sistem na Republika Makedonija. Od druga strana, postoji relativno razgranetata mre`a na filijali, ekspozituri, }alteri i delovni edinci.

8.2.2. Performansi na banki te vo Republ i ka Makedoni ja

8.2.2.1. Adekvat nost na kapi t al ot /Ri zi k od nesol vent nost

Sopstveni te sredstva na banki te vo Republ i ka Makedoni ja na krajot na 2002 godi na, iznesuava 19.279 mi li oni denari (316 mi li oni evra) i vo odnos na sostojbata na krajot od 2001 godi na, se zgolemeni za 120 mi li oni denari, odnosno za nezna~i tel ni 0,6%.

Namal uvaweto na neto akti vata na banki te vo tekot na 2002 godi na za 11,8%, vo odnos na krajot od 2001 godi na, od edna strana, i nezna~i tel noto zgolemuvawe na kapi tal ot vo isti ot peri od za 0,6%, od druga strana, determi nira stapka na kapi ta li zi ranost na 31.12.2002 godi na od 20,7%, { to vo sporedba so krajot na 2001 godi na e zgolemuvawe za 2,5 procentni poeni .

Prose~nata stapka na adekvatnost na kapi tal ot na banki te vo Republ i ka Makedoni ja, kako rezultat na dvi `eweto na garantni ot kapi tal i ri zi ~no ponderi ranata bil ansna i vonbil ansna akti va, so sostojba na 31.12.2002 godi na, iznesuva 28,1% i vo odnos na krajot na prethodnata godi na e namal ena za 6,2 procentni poeni . Ova vo najgolem del se dol `i na vku~uvaweto na agregatnata otvorena devi zna pozi ci ja vo metodol ogi jata za presmetka na ovoj koef i ci ent.

8.2.2.2. Kredi t en ri zi k

I zmeni te vo podzakonskata regul ati va koja bef e donesena vo tekot na 2001 godi na, a zapo~na so pri mena na 31.03.2002 godi na se i nkorpori rani vo anal izata na kval i tetot na akti vata, odnosno prezemeni ot kredi ten ri zi k od strana na banki te vo Republ i ka Makedoni ja vo tekot na 2002 godi na.

Anal izata na osnovni te i ndi katori za kval i tetot na kredi tnoto portf ol i o na banki te na 31.12.2002 godi na poka `uva zna~i tel no podobruvawe vo odnos na krajot na 2001 godi na. Me|utoa, ako se izzeme ef ektot od izmeni te vo metodol ogi jata za def i ni rawe i presmetka na vkupnata kredi tna izlo `enost na banki te, toga{ mo `e da se konstati ra bl ago podobruvawe na kval i tetot na kredi tnoto portf ol i o vo tekot na 2002 godi na. Vakvata konstataci ja za dvi `eweto na kval i tetot na kredi tnoto portf ol i o za 2002 godi na se potkrepuva i so sporedba na i ndi katori te vo peri odot juni -dekemvri 2002 godi na kade { to i ma konzi stentnost vo presmetkata, soglasno novata metodol ogi ja. I meno, vkupni te pobaruwawa na banki te kl asi f i ci rani vo ri zi ~ni kategori i V, G i D na 31.12.2002 godi na iznesuvaat 15,9% (bez pobaruwawa kl asi f i ci rani vo ri zi ~na kategori ja D podol go od dva kvartal a koi se prekni `eni vo vonbil ansna evidenci ja) { to vo sporedba so sostojbata na 30.06.2002 godi na, pretstavuva namal uvawe od 1,5 procentni poeni .

Na krajot na 2002 godi na, vkupnata kredi tna i zlo `enost vo ri zi ~ni kategori i V, G i D iznesuva 14.860 mi li oni denari { to pretstavuva 77,7% od garantni ot kapi tal na banki te vo Republ i ka Makedoni ja. So sostojba na 31.12.2001 godi na, kredi tnata i zlo `enost vo ri zi ~ni kategori i V, G i D iznesovala 17.892 mi li oni denari , ili 95,7% od garantni ot kapi tal na banki te vo Republ i ka Makedoni ja, { to upatuvawa na podobruvawe na pokazatel ot za 18 procentni poeni .

Me|utoa, za da se sogleda poreal no trendot na promena vo kval i tetot na kredi tnoto portf ol i o na banki te vo tekot na 2002 godi na, treba da se zeme predvi d vkupni ot i znos na pobaruwawa kl asi f i ci rani vo ri zi ~nata kategori ja D podol go od

dva kvartala koi se prekn`eni vo vonbilansna evidencija vo tekot na godina. Taka, zaedno so ovoj iznos koj vo tekot na 2002 godina e 5.346 milioni denari, vkupnata kreditna izlo`enost na bankite vo rizi~ni kategorii V, G i D na 31.12.2002 godina iznesuva 20.206 milioni denari. So toa, u~estvoto na kreditnata izlo`enost klasificirana vo rizi~ni kategorii V, G i D vo vkupnoto kreditno portfolio na bankite na 31.12.2002 godina iznesuva 20,5%. Sporedeno so 31.12.2001 godina ovoj koeficient bele`i namaluvawe od 17,7 procentni poeni. Me|utoa, dokolku kako sporedbena golemina se zeme garantni ot kapital, pokazatel ot - vkupna kreditna izlo`enost vo V, G i D/Garanten kapital iznesuva 105,7%. Podobruvaweto na pokazatel ot za 10,5 procentni poeni vo odnos na 2001 godina e rezultat na namaluvaweto na iznosot na plasmanite vo V, G i D za 1.521 milioni denari i zgol emeni ot iznos na garanten kapital za 423 milioni denari.

Dokolku pri analizata se zemat predvid izvoeni te rezervacii za kreditnata izlo`enost klasificirana vo rizi~ni kategorii V, G i D, nepokrieni ot del na ovoj segment od rizi~nata izlo`enost na bankite na 31.12.2002 godina iznesuva 7.950 milioni denari, { to e 8,5% od vkupnoto kreditno portfolio, odnosno 41,6% od garantni ot kapital na bankite vo Makedonija na 31.12.2002 godina.

Stapkata na rizi~nost na kreditnoto portfolio, koja go poka`uva odnosot me|u presmetanite potencijalni zagubi i vkupnata kreditna izlo`enost, vo 2002 godina iznesuva 8,8% (13,7% so vkl u~eni te iskni`eni pobaruwawa vo vonbilansna evidencija), { to odgovara na rizi~na kategorija B. Pogolemi ot pad na stapkata na rizi~nost na kreditnoto portfolio, vo sporedba so 2001 godina, se dol`i na promeni te vo regulativata, a vo vtoroto polugodie od 2002 godina e zabele`an real en, mi ni mal en pad na stapkata.

8.2.2.3. Rizik na zemjata

So izmeni te vo Odl ukata za utvrduwawe na metodol ogijata za klasifikacija na aktivni te bilansni i vonbilansni pozicii na bankite, spored stepenot na ni vnata rizi~nost, za prvpat vo Republika Makedonija se def ini ra rizik na zemja i bankite se obvrzuvaat da presmetuvaat potencijalni zagubi i po ova osnova.

Vkupnata izlo`enost na rizik na zemja so sostojba na 31.12.2002 godina iznesuva 29.813 milioni denari, ili 32% od vkupnata kreditna izlo`enost na bankite. Vkupni ot iznos na potencijalni zagubi za rizik na zemja iznesuva 8 milioni denari, odnosno pokazatel ot koj go meri stepenot na izlo`enost na rizik na zemja iznesuva samo 0,03%. Ova se dol`i na faktot { to naj~esto izlo`enosta na bankite vo Republika Makedonija e sprema stranski prvoklasni banki, a so dogovorna ro~nost do 3 meseci. Isto taka, 91,1% od plasmanite kaj komitenti stranski lica se vo zemji koi i maat rizik na ponder 0%.

8.2.2.4. Likvidnosni rizik

Stabiliziraweto na ekonomskite tekovi i postepenoto sanirawe na posledicite od minatogodi{ nata kriza vo Republika Makedonija dovede do zna~itelno namaluvawe na likvidnosni ot rizik na bankite vo 2002 godina. Vo ramkite na povolni ot trend na op{ tite sostojbi vo zemjata, dva osnovni faktora dadoa silen dopolnitelen impuls na reduciraweto na likvidnosni ot rizik: zadr`uvaweto vo bankite na pogolemi ot del od deponiranite za{ tedi na naseleni eto pri evro konverzijata, kako i novi ot platen sistem koj za bankite zna~i mo`nost di rektno i mnogu poef i kasno planirawe i upravuvawe so likvidnosta na

dnevna osnova. Vo upravuvaweto so likvidnosni ot rizik bankite se pod silno vli jani e na i nstrumenti te na monetarnata poli ti ka.

Vo tekot na 2002 godi na od aspekt na upravuvaweto so likvidnosni ot rizik poziti vno se ocenuva trendot na stabilnost na depozitnata baza. Di nami kata na vkupnata depozitna baza na bankite vo Republi ka Makedonija glavno be{ e determi ni rana od zadr` uvaweto na pogolemi ot del od deponirani te sredstva pri evro konverzijata, kako i od dopol ni tel no deponirani te depoziti na nasel eni eto, so ogl ed na ni vnoto domi nantno u-estvo vo vkupnata depozitna baza (prose~no mese~no u-estvo od 56,8%). I meno, po branot na povl ekuvawa na devizni za{ tedi od strana na nasel eni eto, regi stri ran vo tekot na prvi ot kvartal od godi nata, nastapi peri od na stabil izirawe na depozitni ot potencijal na bankite, no i natamo{ no umereno pro{ iruvawe na depozitnata baza. Vakvite trendovi uka` uvaat na permanentno jaknewe na skl onosta kon { tedewe, { to voedno si gnal izi ra i zajaknat kredi bli tet na bankarski ot si stem i pozi ti vni o-ekuvawa za i dni te tekovi .

Od aspekt na upravuvaweto so sredstvata, vo tekot na 2002 godi na se zabel e` uva vi soko ni vo na likvidni sredstva vo strukturata na vkupnata aktiva na banki te vo Republ i ka Makedonija, pred si` determi ni rano od ro~nata struktura na izvori te na sredstva, odnosno domi nantnoto u-estvo na depoziti te po vi duvawe (prose~no mese~no u-estvo od 39,6% vo vkupnite izvori na sredstva). Taka, prose~noto u-estvo na likvidnata aktiva vo vkupnata aktiva na bankarski ot si stem vo tekot na godi nata iznesuva{ e 46,4%, odnosno 9 procentni poeni pove}e vo odnos na u-estvoto na ovie sredstva vo tekot na 2001 godi na, kako i ndi kator za pogol ema l i kvi dnost na banki te vo Republ i ka Makedoni ja vo anal izi rani ot peri od.

Povi sokata likvidnost vo tekot na 2002 godi na, na me| ugodi { no ni vo, kako i stabi l nosta na depozitnata baza, ozna~uva i pomala zavi snost od sekundarni izvori na sredstva na agregatno ni vo. Vo tekot na anal izi rani ot peri od, sekundarni te izvori na sredstva prose~no zaf a}aat 13,7% od vkupni te izvori na sredstva (1,3 procentni poeni pomal ku sporedeno so ni vnoto prose~no mese~no u-estvo vo tekot na 2001 godi na), odnosno 17,4% od vkupni te obvrski na banki te (2,9 procentni poeni pomal ku sporedeno so ni vnoto prose~no mese~no u-estvo vo tekot na 2001 godi na).

Zgol emenata likvidnost na bankarski ot si stem na Republ i ka Makedoni ja vo tekot na 2002 godi na, vo otsustvo na razvi en f i nansi ski pazari di verzi f i ci rani f i nansi ski i nstrumenti, no i preferencijata kon plasirawe vo nerizi ~ni plasmani, determi ni ra bankite eden zna~aen del od likvidni te sredstva da gi plasi raat vo blagajni ~ki zapisi na Narodna banka na Republ i ka Makedoni ja. Posebno zna~ewe vo upravuvaweto so likvidnosta na banki te i ma pazarot na pari, kade { to bankite plasi raat del od vi{ okot na slobodni pari ~ni sredstva. Neramnomernata alokacija na likvidnosta vo bankarski ot si stem, kako i oscil aci i te vo likvidnosta osobeno na pogolemi te banki vo tekot na godi nata, usl ovi ja nekol ku banki akti vno da go kori stat lombardni ot kredi t, kako i nstrument vo krajna i nstanca, vo ramki te na propi { ani te usl ovi za negovo kori stewe.

8.2.2.5. Anal i za na prof i t abi l nost a na banki te vo Republ i ka Makedoni ja i ocenka na ni vnat a ef i kasnost

Prika` ani ot f i nansi ski rezul tat od raboteweto na banki te vo Republ i ka Makedoni ja vo 2002 godi na e poziti ven i na agregatno ni vo iznesuva 396 milioni denari. Pri toa, 15 banki koi pretstavuvaat 69,8% od vkupni ot f i nansi ski potencijal na si te banki, vo bi lansi te pri ka` aa poziti ven f i nansi ski rezul tat vo

vkupen iznos od 972 milioni denari, dodeka 5 banki prika`aa negativen finansi ski rezultat vo vkupen iznos od 576 milioni denari.

Vo osnova, prika`ani ot pozitiven finansi ski rezultat na bankite za 2002 godina, poteknuva od pozitivni ot neto kamaten prihod po rezervaciji, vo uslovi na negativna razlika me|u drugi te prihodi i drugi te rashodi. So ogle na prika`ani ot negativen finansi ski rezultat na bankite za prvi te { est meseci od 2002 godina, koj na agregatno ni vo iznesuva{ e 894 milioni denari, izvori te na prika`anata dobi vka na bankite za 2002 godina se nao|aat vo raboteweto na bankite vo tekot na vtoroto pol ugodie od 2002 godina.

Ostvareni ot pozitiven finansi ski rezultat vo 2002 godina, uslovuva pozitivni vrednosti na pokazatelite za stapkata na povrat na aktivata (ROAA) i stapkata na povrat na kapital ot (ROAE). Pokazatel ot ROAA uka`uva deka vo tekot na 2002 godina, 100 edinici aktiva na bankite vo Republika Makedonija generiraat 0,4 edinici dobi vka, dodeka pokazatel ot ROAE uka`uva deka 100 edinici kapital na bankite vo Republika Makedonija generiraat 2,06 edinici dobi vka. Dokolku vo analizata se zemat samo bankite koi vo svoeto rabotewe generiraat dobi vka, stapkata na povrat na aktivata i stapkata na povrat na kapital ot se utvrdeni na nivo od 1,46%, odnosno 6,9%. Ova poka`uva deka najgolem del od bankite vo Republika Makedonija, ~ij { to finansi ski potencijal zazema 69,8% od vkupni ot finansi ski potencijal, ostvaruvaat adekvatna alokacija na raspolo`livi te resursi i obezbeduvaat nivo na profi tabilnost i povrat na aktivata i kapital ot koi se vo ramkite na svetski te standardi.

IX. Drugi aktivnosti na NBRM

9.1. Platni sistem vo Republika Makedonija

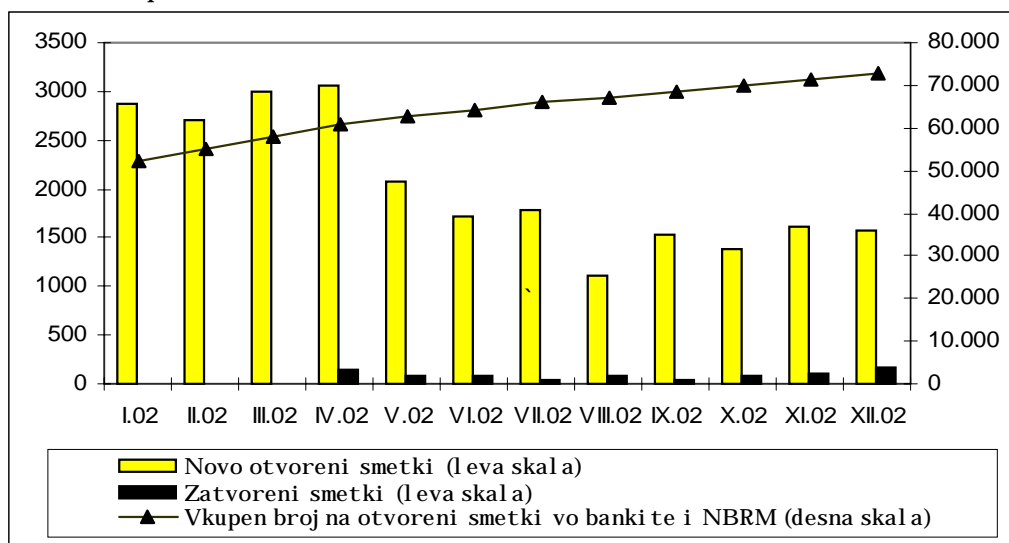
Na krajot na 2001 godina završeni edna od pogolemitesistemske reformi - reformata na platni sistem, što od 01.01.2002 godina platni promet vo Republika Makedonija celosno se izvršava preku komercijalnite banki (namesto preku specijalizirana institucija - Zavodot za platen promet), a poramnuvaweto pomeju bankite se izvršava vo sistemot za poramnuvawe na NBRM - MIP (Makedonski Interbankarski Platen Sistem). So toa, 2002 godina e prva godina na samostojno funkcionirawe na reformiraniot platen sistem, po kratkiot period na paralelnorabotewe so ZPP (30.07.- 31.12.2001 godina).

Rezultati te od reformiraniot platen sistem se:

- zголenuvawe na konkurencijata meju nositelite na platni promet što rezultira so poniski ceni za platnite transakcii, podobruvawe na uslugata, primena na novi tehnologii vo platni promet i namaluvawe na sistemski rizik;
- promptno poramnuvawe, što rezultira so namaluvawe na likvidnosniot i kreditni rizik, a so toa i na sistemski rizik;
- direktni kontakti meju bankite i nivnite komitenti, što rezultira so podobro sledewe na komitentite od strana na bankite, no i pogolemi možnosti za ekonomskite subjekti pri izbor na banka;
- disperzirawe na rizikot na komitentite so možnost da otvaraat povešesmetki vo različnibanki;
- podobro upravuvawe so likvidnosta od strana na bankite, bidejšite plašawa pomnuvaat preku niv;
- harmonizacija na platni sistem so platnite sistemi vo Evropskata Unija, soglasno orientacijata na Republika Makedonija kon ovaaintegracija.

Grafikon 38

Smetki vo platni sistem

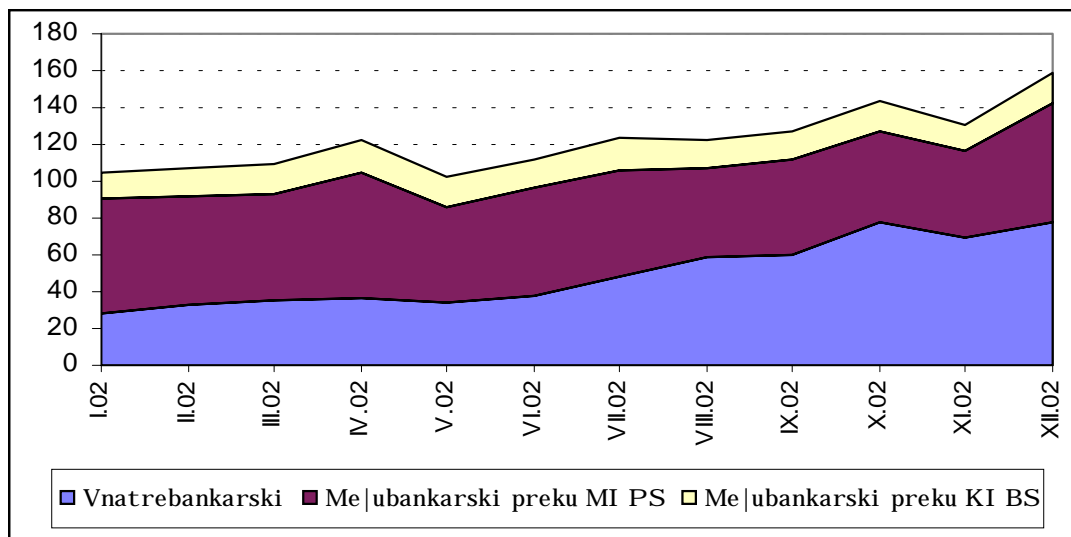

Vo tekot na 2002 godina, kaj nositelite na platni promet vo Republika Makedonija (banki i NBRM) bea otvoreni vkupno 24.380 novi smetki, a bea zatvoreni

865 smetki, so { to vkupniot broj na otvoreni smetki na krajot na 2002 godina dosti gna 72.866. Preku ovi e smetki vo tekot na godi nata e izvr{ en platen promet vo vkupna vrednost od 1.465,1 milijardi denari. Pritoa, 40,8% od vkupniot iznos e vnatre{ en promet vo banki te (pome|u smetki vo ista banka), 46,1% se odnesuvaat na me|ubankarski promet preku MI PS i 13,0% pretstavuva me|ubankarski promet preku KI BS (kl i ri n{ ka ku}a).

Graf i kon 39

Vkupan doma{ en platen promet
(vo mi li jardi denari)

Sistemot za poramnuvawe na Narodna banka na Republika Makedonija - MI PS, e jadro na novi ot platen sistem. Preku nego se poramnuvaat nositel i te na platen promet. MI PS sistemot ovozmo`uva izvr{ uvawe na transakcii te vo real no vreme, { to zna~i deka sredstvata se raspolo`livi za prima~ot vedna{ po dostavuvaweto na nal ogot od strana na nal ogodava~ot. Ova e ovozmo`eno so pri mena na dokumenti vo elektronski oblik, potpi{ ani so elektronski potpis, koj se zasnovuva vrz me|useben pismen dogovor me|u u~esnikot i Narodna banka na Republika Makedonija. MI PS e prvi ot sistem vo Republika Makedonija koj kori sti dokumenti vo el ektronski obl ik, potpi { ani so el ektronski potpi s.

U~esnici vo MI PS sistemot se:

- banki te (21),
- Narodna banka na Republika Makedonija,
- Trezorski ot si stem na Mi ni sterstvoto za fi nansi i ,
- Central ni ot depozi tar na harti i od vrednost,
- Kl i ri n{ kata ku}a - KI BS i
- Naci onal nata pl ate` na karti ~ka.

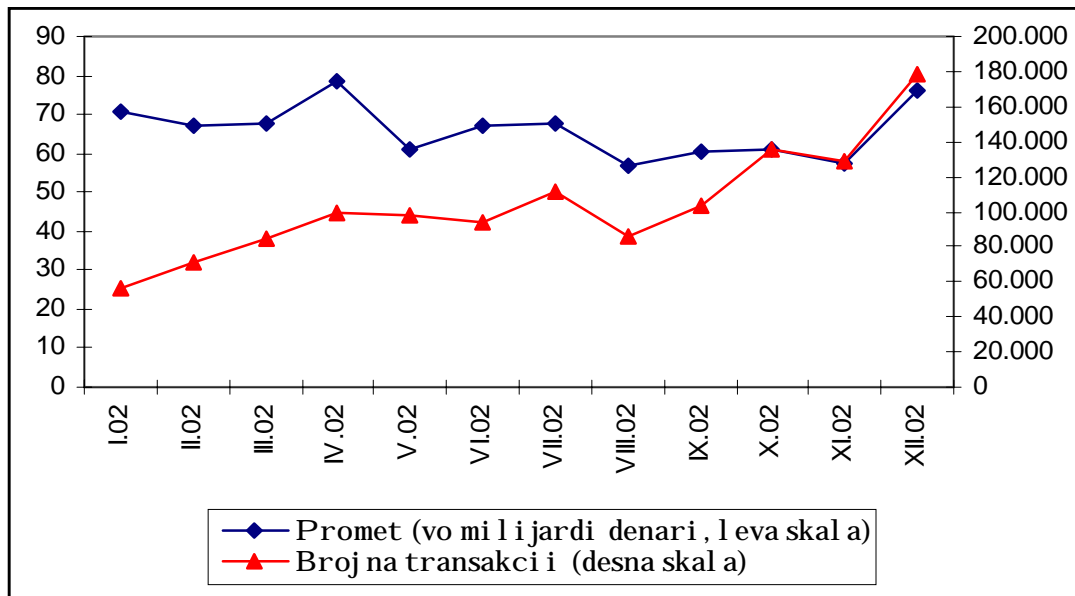
U~esnicite mo`at da se pri klu~at vo MI PS na tri na~ini: preku me|unarodnata bankarska mre`a - SWIFT, preku privatna mre`a so koristewe na lini i te na Makedonski tel ekomuni kaci i i preku pri vatna mre`a so di rektna vrska. Na ovoj na~in se ovozmo`uva fleksi bilno koristewe na sistemot, po izbor na u~esnikot vo si stemot. Za komuni ci rawe me|u u~esnici te se kori stat standardni te me|ubankarski poraki, vo soglasnost so me|unarodni te SWIFT standardi. Si stemot ovozmo`uva pla}awa na u~esnicite, prebaruvawa po ispratene te poraki, i zvestuvawa za sostojbata na smetkata i tn.

Sistemot raboti po strogo utvrden terminski plan. Terminski ot plan e menuvan dvapati vo 2002 godina, pri { to vo vtorata polovina od godinata (15.07.-31.12.2002 godina) rabotnoto vreme be{ e od 07:30 do 16:30 ~asot za kl i entski pl a} awa i do 17:00 ~asot za me|ubankarski pl a} awa.

Preku MI PS sistemot vo 2002 godina se izvr{ eni vkupno 1.247.534 transakcii so vkupna vrednost od 791,2 milijardi denari. Najgolem del od transakciite se me|ubankarski pl a} awa, a vklufeni se i transakciite za poramnuvawe na neto sostojbi te od pri vatni te kl i rin{ ki sistemi.

Graf i kon 40

Prometi broj na transakcii vo MI PS vo 2002 godi na

Vo sorabotka so Centralni ot depozi tar na hartii od vrednost, preku MI PS se vr{ i poramnuvawe i na hartii te od vrednost na osnova "dostavuvawe zaedno so pl a} aweto" (delivery versus payment). Dostavuvaweto se vr{ i so metodata bruto/neto, t.e. hartii te se poramnuvaat na bruto, a pari~nite sredstva na neto osnova. Poramnuvaweto se odvi va pome|u 10:00 i 11:00 ~asot.

I sto taka, vo MI PS se poramnuva i klirin{ kata ku} a za mali pl a} awa - KI BS. Klirin{ kata ku} a raboti na neto osnova, pri { to poramnuvaweto se odvi va edna{ vo tekot na denot - vo peri odot pome|u 14:30 i 15:30 ~asot. Preku klirin{ kata ku} a se izvr{ uvaat gol em broj pl a} awa (87,39% od vkupni te pl a} awa vo 2002 godi na), no so mali iznosi (22,06% od iznosot na site izvr{ eni pl a} awa). Pokraj ova, vo MI PS se poramnuvaat i transakciite od bankomati te na Nacionalnata Plate` na Karti~ka.

Vo ramkite na svojata operativna uloga, pokraj raboteweto na MI PS sistemot, Narodna banka na Republ i ka Makedonija vo 2002 godi na pri mi i obraboti 875 re{ eni ja za pri si l na napl ata, od koi 431 re{ eni e ne bea kompl etni i moraa da se vratat na sudovi te za doureduvawe, so cel da mo` e da se postapi po isti te.

Platni ot sistem vo Republika Makedonija i osobeno sistemot za poramnuvawe na NBRM - MI PS, zaradi relati vno kratki ot rok na vospostavuvawe i uspe{ noto f unkcioni rawe vo po{etni ot peri od, bea i nteresni za pove}e centralni banki od drugi zemji vo svetot. Taka, vo tekot na 2002 godi na, so cel zapoznavawe so

platni ot sistem i razmena na iskustva, vo poseta na NBRM bea prestavnici od centralni te banki na Moldavi ja, Srbija, Crna Gora i Egi pet, kako i pretstavnici od Centralna banka na Zapadno Afri ~ki te Dr` avi (nadle` na za 8 dr` avi od francuskoto govorno podra~je vo Zapadna Afri ka, a so sedi { te vo Senegal).

9.2. Pe~atewe i kovawe na pari

Vo tekot na 2002 godi na, vodej}i smetka za zal i hi te na pe~ateni i kovani pari kako redovna akti vnost, ope~ateni se 8 mi l i oni banknoti vo apoen od 100 denari i 10 mi l i oni banknoti vo apoen od 10 denari . Zakl u~no so maj 2002 godi na zavr{ eno e i kovaweto na 10 mi l i oni moneti .

Po obemnite podgotovki, na 01.01.2002 godi na, so startuvaweto na reformirani ot platen sistem, NBRM bez problemi go prezedo prometot so gotovi pari od porane{ ni ot Zavod za platen promet. Za uspe{ no servi si rawe na prometot so gotovi pari zapo~naa so rabota deset di sperzani trezori na NBRM vo razl i f ni gradovi na teri torijata na Republ i ka Makedoni ja.

Vo posl edni te meseci od 2001 godi na i vo prvi te meseci od 2002 godi na NBRM navremeno i bezbedno gi izvr{ i akti vnosti te okolu podgotovkite i zamenata na val uti te na EMU so Evra, na nivo na dr` ava. Vo procesot na zamena na Evroval uti te bea vkl u~eni i del ovni te banki .

9.3. Numizmati ~ka dejnost na NBRM

Vo posledni te ~eti ri godi ni NBRM vr{ i sistematski otkup na numizmati ~ki materijal, negova dokumentaci ska obrabotka i katal ogi zaci ja, nau~o - i stra` uva~ka rabota i izdavawe publ i kaci i od obl asta na numizmati kata. Pokraj ovi e akti vnosti, vo NBRM ve}e edna godi na raboti i konzervatorska laboratorija, oprema so sovremena aparatura, vo koja se vr{ at si te potrebni konzervatorski zaf ati na numizmati ~ki ot materijal .

Po povod 10 - godi { ni nata od monetarnoto osamostojuvawe na Republ i ka Makedoni ja, na 25.04.2002 godi na vo prostori i te na NBRM be{ e otvoren Muzej na numizmati ka, so postojana numizmati ~ka postavka "Makedoni ja, pari te i i stori jata", pridru` ena so soodveten katalog na izl o` eni te primeroci . Vo 42 vitri ni vo muzejot se izl o` eni okolu 1.000 moneti otkri eni na teri torijata na Makedoni ja.

Numizmati ~kata zbirka pri NBRM e prva i zasega edinstvena specijal izirana zbirka vo Republ i ka Makedoni ja, so okolu 13.000 primeroci na moneti, medalji, eksagi i i moderni banknoti . Ovoj numizmati ~ki materijal e vl ezen vo zbirkata ppreku otkup i donacii na gra|ani . Zbirkata e podelena na pove}e cel i ni, koi se izl o` eni vo muzejot po hronol o{ ki redosl ed, kako { to sl eduva:

- Moneti koi ci rku l i rale i koi bile kovani na teri torijata na Makedoni ja po~nuvaj}i od VI/V vek p.n.e. na pajonski te pl emi wa Deroni i Lajai ;
- Moneti na anti ~ki te makedonski gradovi ;
- Makedonski vladeteli pretstaveni so 117 moneti (stateri, tetradrahmi, drahmi);
- Moneti od ri mski ot peri od. Poseben akcent e staven na moneti te kovani vo Stobi, edinstvenata kovni ca od Ri mski ot peri od koja bil a operati vna na na{ a teri torija. Kuri ozi tet pretstavuva f aktot deka NBRM denes ja

poseduva najgol emata javna zbi rka na moneti od ova kovni ca vo svetot. Vo ovoj segment od postavkata e napraven pregled i na prvi te hristijanski simboli i i konograf ija na moneti te vo IV vek od n.e.;

- Vizantisko monetokovawe, pri { to periodot na Paleovizantija e pretstaven so pogol em broj na nominali, frakcii i kovnici od celata imperija;
- Periodot na docniot sreden vek e ilustriran so monetite od pove}e monetarni sistemi kako: Venecija, Srbija, Bugarija, no i monetite na samostojni te makedonski f eudal ci;
- Peri dot na Otomanskata i mperi ja e pretstaven so turski pari, me|u koi se sre}avaat i moneti od Skopskata, Ohri dskata i Kratovskata kovni ca, no i odredeni sovremeni moneti od zapadnoevropski zemji od XVIII i XIX vek, koi ci rku l i rale na na{ ata teri torija, paral el no so pari te na turski ot monetaren si stem;
- Moderni banknoti koi bile vo optek na teri torijata na Makedonija vo XVIII, XIX i XX vek, dene{ nite banknoti na Republi ka Makedonija, jubi lejni zlatni ci i edna osobeno atrakti vna zlatna pra-ka.

Pokraj oddelni primeroci, vo muzejot se izlo`eni i kolektivni numizmati~ki naodi otkrieni na teri torijata na Makedonija, { to zboruva za numizmati~koto bogatstvo na ovi e prostori.

9.4. Vnatre{ na revizija

Vo 2002 godi na akti vnosti te vo vnatre{ nata revizija vo Narodna banka na Republi ka Makedonija bea naso~eni kon revizija na izvr{ uvaweto na delovni te procesi vo oddel ni te organi zaci oni del ovi, unapreduvawe na proceduri te za rabota so cel podobro upravuvawe so mo` ni te rizi ci i kon obuka na vraboteni te, so cel steknuvawe na sovremeni prakti ~ni soznani ja vo vr{ eweto na vnatre{ nata revizija.

Soglasno Revizorski ot plan, vo 2002 godi na bea izvr{ eni revizii na 15 razli ~ni procesi od raboteweto na oddel ni organi zaci ski del ovi na Narodna banka na Republ i ka Makedoni ja. Pokraj redovni te revizii, vo 2002 godi na be{ e izvr{ ena i edna vonredna revizija koja se odnesuva na postapki te za sproveduvawe na nabavki te vo Narodna banka na Republ i ka Makedoni ja.

General no gledano, naodite od izvr{ eni te revizii uka`uvaat deka vo raboteweto na oddel ni te organi zaci ski del ovi na Narodna banka na Republi ka Makedonija postojat zadovol i tel ni kontrol ni procesi i po~i tuvawe na zakonskata i druga regulativa, kako i pi{ anite politi ki i proceduri vo Narodna banka na Republ i ka Makedoni ja.

Vo Narodna banka na Republi ka Makedonija vo tekot na 2002 godina, se izvr{ ija prilagoduva, podobruva i se podgotvija novi pi{ ani proceduri za vkupno 155 procesi na rabota, kako i dve pol i ti ki od domenot na devi znoto rabotewe i smetkovodstveno-f i nansi ski te raboti.

Vo 2002 godi na prodol` i tehni ~kata sorabotka so Holandskata central na banka, koja vo osnova se odnesuva na prenesuvawe prakti ~ni i skustva za izvr{ uvawe na procesi te na internata revizija od obl asta na i nf ormaci skata tehnol ogija vo domenot na pl atni te si stemi i gotovi nskoto rabotewe.

Vo tekot na vr{ eweto na oddel ni revizi i, davani se preporaki i nasoki za natamo{ no unapreduvawe na internite kontrolni procesi vo oddel ni te organizaci ski procesi vo Narodna banka na Republ i ka Makedoni ja.

Kako glavni oblasti vo koi e potrebno natamo{ no unapreduvawe, spored preporaki te na vnatre{ nata revizi ja, se sl edni te:

- unapreduvawe na organizacijata na procesite na rabota preku zgolemeno kori stewe na i nf ormaci sko - tehnol o{ ki ot si stem vo razmenata na podatoci te i dokumenti te vo el ektronska f orma;
- razvi vawe na i nteren i nf ormativen si stem preku koj si te vraboteni bi i male uvid i i nf ormaci i za doneseni te interni akti i drugi propi si ;
- redovno i si stematsko anal i zi rawe na procesi te, procenka na rizi ci te i vrz taa osnova predl agawe merki za podobruvawe na kontrol ni te si stemi .

9.5. Kadrovska pol i ti ka

Kadrovskata pol i ti ka na NBRM vo tekot na 2002 godi na be{ e nasofena kon dopol ni tel no ekipi rawe so novi vraboteni, kako i natamo{ no nadgraduvawe na kadarot preku poseti na seminari i kursevi, kako i realizacija na proekti za tehni fka pomo{ i sorabotka.

Vo tekot na 2002 godi na vo NBRM bea vraboteni 82 novi lica. Od toa, 25 lica so vi soka { kol ska podgotovka (16 lica so zavr{ en ekonomski f akul tet, edno lice so praven f akul tet, edno lice so zavr{ en f akul tet po istorija na umetnost so arheol ogija, edno lice so zavr{ en f akul tet po bi ohemija i 6 lica so elektro-tehni ~ki f akul tet) i 57 lica so sredna { kol ska podgotovka. Od vkupni ot broj novovraboteni lica, 65 vsu{ nost se prezemeni od porane{ ni ot Zavod za platen promet, vrz osnova na Zakonot za transf ormacija na Zavodot za platen promet, od koi 12 lica so vi soka stru~na podgotovka i 53 lica so sredna stru~na podgotovka.

Vo f unkcija na natamo{ no stru~no usovr{ uvawe, vo tekot na 2002 godi na vraboteni te vo NBRM u~estvuva na gol em broj semi nari i kursevi vo organizija na sledni te I nsti tuti i Central ni banki : semi nari na I nsti tutot na MMF, koi se odr` uvaat vo Va{ ington, SAD; semi nari na Zdru` eni ot Vi enski I nsti tut, koi gi organi zi ra MMF, Svetskata banka; EBOR; OECD i STO, a se odr` uvaat vo Vi ena, Avstrija; semi nari na Centralnata banka na [vajcarija, vo organizija na Studijski ot centar vo Gercenze, vo [vajcarija; semi nari na Centralnata banka na Hol andija, koi se odr` uvaat vo Amsterdam; semi nari na Centralnata banka na Germanija, koi se odr` uvaat vo Frankf urt; semi nari na Centralnata banka na Francija, vo organi zacija na Me|unarodni ot i nsti tut za bankarstvo i f i nansi i, koi se odr` uvaat vo Pariz; semi nari na Centralnata banka na Angl i ja, vo organi zacija na Centarot za central no-bankarski studi i, { to se odr` uvaat vo London i dr.

Vo aprl 2002 godi na be{ e dogovoren nov proekt za tehni ~ka pomo{ na NBRM od strana na Centralnata banka na Hol andija. Ovoj proekt za tehni ~ka pomo{ vsu{ nost pretstavuva prodol` eni e i nadgradba na prethodni ot proekt za tehni ~ka pomo{ na NBRM od strana na Centralnata banka na Hol andija, koj be{ e uspe{ no ral i zi ran vo tekot na prethodnata godi na. Novi ot proekt }e trae do krajot na 2003 godi na i general no gi opf a}a isti te podproekti kako i prethodno, i dopol ni tel no

vklu{uva tehni~ka pomo{ vo oblasta na platnite sistemi (nadzor na platnite sistemi i operativni aktivnosti).

Vo tekot na 2002 godina be{ e realiziran proektot za tehni~ka pomo{ na NBRM od strana na Me|unarodnot monetaren fond (MMF) vo slednite oblasti:

- bankarska supervizija: zada~i i aktivnosti na Direkcijata za supervizija vo vrska so izvr{uvaweto na transfer na pari od strana na nebankarskite rezidenti, definirawe na kriteriumite za izdavawe dozvoli i supervizija na ovie aktivnosti, usoglasuvawe so Zakonot za spre~uvawe na perewe pari, konzistentnost so sega{ nata supervizorska ramka i sl.;
- monetarno regulirawe: kamatnite politiki na centralnata banka i nivnoto vlijanie vrz pazarnite kamatni stapki, razvoj na sekundaren pazar na kratkoro~ni hartii od vrednost { to }e ovozmoe i pogolema fleksibilnost vo vodeweto na monetarnata politika;
- platni sistemi: operativni proceduri za RTGS sistemot, nadzorot na odgovornostite (pojasno razgrani~uvawe pome|u supervizorskiot nadzor i nadzorot na platniot sistem);
- devizno rabotewe: podobruvawe na efikasnosta na intervencijite na pazarot, voveduvawe na rezervni investicii vo hartii od vrednost;
- platen bilans: odreduvaweto na mo`nite pri~ini za stavkata gre{ki i propusti, predlozi za novi podobruvawa vo pribiraweto na statisti~kite podatoci vo bilansot na plawe na NBRM, pregled na revidiranata metodologija { to se koristi za procenka na kratkoro~nite trgovski krediti.

9.6. Promeni vo zakonodavno-pravnata regulativa

Vo tekot na 2002 godina bea doneseni i zapo~naa da se primenuvaat pove}e zakoni od oblasta na finansijate, bankarskoto i monetarno-deviznoto rabotewe.

Zakonot za Narodna banka na Republika Makedonija ("Slu`ben vesnik na RM" br.3/2002) be{ e donesen na 15.01.2002 godina. Ovoj zakon e usoglasen so zakoni te za centralnite banki na zemjite od Evropskata Unija, pri { to e naglasena samostojnosta i nezavisnosta na Centralnata banka od dr`avnata vlast (funkcionalna, instiucionalna, personalna i finansiska nezavisnost). Soglasno noviot zakon, osnovna cel na Narodna banka na Republika Makedonija e odr`uvawe na cenovnata stabilnost. Pritoa, Narodna banka na Republika Makedonija samostojno gi utvrduva celite na monetarnata politika, kako i instrumentite za nivno realizirawe. So Zakonot se utvrdeni restriktivni odredbi vo odnos na finansiraweto na dr`avata, pri { to e ostavena mo`nost edinstveno za odobruvawe krediti ili pozajmici so rok na dostasuvawe od eden den, bez mo`nost za obnovuvawe i prodol`uvawe. Izve{taite za raboteweto na Narodna banka na Republika Makedonija se dostavuvaat do Sobranieto na Republika Makedonija, po usvojuvaweto od strana na Sovetot na Narodna banka na Republika Makedonija.

Na 15.01.2002 godina bea doneseni **Zakonot za ~ek** i **Zakonot za menica** ("Slu`ben vesnik na RM" br.3/2002). So **Zakonot za ~ek** se ureduvaat sodr`inata na ~ekot, vi dovite na ~ekovi, izdavaweto na ~ek, kako i ~ekovnite raboti i pravila. So **Zakonot za menica** se ureduvaat sodr`inata, vi dovite na menici, kako i meni~nite raboti i pravila.

Zakonot za lizing ("Slu`ben vesnik na RM" br. 4/2002) be{ e donesen na 16.01.2002 godina. So ovoj zakon se ureduva na~inot i uslovi te na vr{ewe lizing so

opi pliv podvi ` en predmet. Vo soglasnost so ovoj zakon, dozvol a za vr{ ewe na dejnost davawe na predmeti na lizing vo Republika Makedonija izdava Mi ni sterstvoto za f i nansi i. Pri toa, osnovnata gl avni na iznesuva mi ni mum 100.000 evra (vo denarska proti vvrednost presmetano po sreden kurs na NBRM), pri { to e predvideno osnovnata gl avni na da se zgolemi na 150.000 evra od 01.01.2004 godi na, odnosno na 200.000 evra od 01.01.2006 godi na. Predmetot na lizing zadol ` i tel no se evi denti ra vo poseben regi star koj se vodi vo Central ni ot regi star.

Zakonot za spre-uvawe na perewe pari ("Slu ` ben vesni k na RM" br. 70/2001) po~na da se pri menuva od 01.03.2002 godi na. So ovoj Zakon e vospostavena obvrška za si te f i nansi ski i nsti tucii, trgovski dru{ tva, ostanati pravni li ca i poedinci koi davaat usl ugi da gi soop{ tuvaat vo Di rekci jata za spre-uvawe na perewe na pari (organ na Mi ni sterstvoto za f i nansi i), somni tel ni te transakcii i si te ostanati transakcii so koi se vr{ i transf er na i znosi pogol emi od 10 i ljadi evra.

Na 11.04.2002 godi na be{ e donesen **Zakon za supervizija na osiguruvawe** ("Slu ` ben vesni k na RM" br. 27/2002). So ovoj zakon se ureduvaat uslovi te pod koi mo ` at da se vr{ at raboti na osiguruvawe na ` ivot, ne ` ivotno osiguruvawe i reosi guruvawe i osi guri tel no-brokerski raboti. Ponatamu, se ureduvaat osnovaweto, raboteweto, supervizijata i prestanokot so rabota na trgovskite dru{ tva za osi guruvawe i reosi guruvawe, osi guri tel ni te brokerski dru{ tva i Naci onal noto bi ro za osi guruvawe. Vo soglasnost so novi ot Zakon, Mi ni sterstvoto za f i nansi i sproveduva supervizija na dru{ tvata za osi guruvawe so cel da utvrdi dali ni vnoto raboteweto e vo soglasnost so pravilata za upravuvawe so rizik i ostanati te zakonski propisi vo domenot na osi guruvaweto. Pri toa, sekoe dru{ tvo za osi guruvawe e dol ` no da nazna-i ovlasten aktuar, koj vr{ i proverka na usoglasenosta na podatoci te i pravil nosta na presmetki te vo godi { ni te smetki so osi guri tel ni te smetkovodstveni standardi i zakonski te propisi i za toa go i nf ormi ra Mi ni sterstvoto za f i nansi i.

Zakonot za zadol ` itelno kapitalno finansirano penzisko osiguruvawe ("Slu ` ben vesni k na RM" br. 29/2002) be{ e donesen na 24.04.2002 godi na. So ovoj zakon se ureduva zadol ` itelno kapitalno f i nansi rano penzisko osi guruvawe, osnovaweto i rabotata na penziskite fondovi i dru{ tvata za upravuvawe so penziskite fondovi, kako del od sistemot na penziskoto i invalidskoto osi guruvawe. Penzi ski te f ondovi i dru{ tva pri maat pri donesi od osi gureni ci te, gi vlo ` uvaat vo f i nansi ski i nstrumenti i vr{ at raspredel ba na akumul irani te sredstva vo soglasnost so zakonot. Dru{ tvoto e dol ` no da i zbere edi nstven ~ uvar na i mot, na kogo }e ja doveri odgovornosta za ~ uvawe na sredstvata na penzi ski ot f ond. ^ uvar na i mot na doma{ ni te sredstva na penzi ski ot f ond mo ` e da bi de banka koja i ma dozvol a i zdadena od NBRM. So ovoj zakon e predvi deno osnovawe na Agenci ja za supervi zija na kapi tal no f i nansi rano penzi sko osi guruvawe, koja }e i zdava dozvol i za osnovawe i odobreni ja na dru{ tva za upravuvawe so penzi ski te f ondovi, }e vr{ i ni vna supervizija i drugi raboti i f unkcii utvrdeni so ovoj zakon. Osnovna cel na Agenci jata e za{ tita na interesite na ~ lenovite na penziskite fondovi i pottiknuvawe na razvojot na kapitalno f i nansi ranoto penzisko osi guruvawe. Uplatata na pri donesot za zadol ` itelno kapitalno f i nansi rano penzisko osi guruvawe (vtori ot stol b) }e zapo~ne od 01.01.2004 godi na.

Na 23.05.2002 godi na be{ e donesen **Zakon za izmenuvawe i dopolnuvawe na Zakonot za bankite** ("Slu ` ben vesni k na RM" br.37/2002). So ovie izmeni e ovozm ` eno Narodna banka na Republika Makedonija da go ispi tuva izvorot na sredstvata za sekoe zgol emuvawe na kapi tal ot i za sekoja promena na sopstveni ~ kata struktura na akcii te so pravo na upravuvawe na banki te.

Zakon za izmenuvawe na Zakonot za Fondot za osiguruvawe na depoziti ("Slu`ben vesnik na RM" br. 43/2002, donesen na 18.06.2002 godi na). Vo soglasnost so ovoj zakon, se zgol emuva vrednosta na depoziti te na fizi~ki lica koi se predmet na osiguruvawe (100% obe{ tetuvawe za depozit vo denarska protivrednost do 10.000 evra i 90% obe{ tetuvawe za depozit vo denarska protivrednost od 10.000 do 20.000 evra).

Zakon za trgovski dru{tva ("Slu`ben vesnik na RM" br. 58/2002). So ovoj zakon se ureduvat vidovi te, osnovaweto, rabotata, odgovornosti te i prestanokot na trgovski te dru{tva. Zakonot be{e donesen na 01.07.2002 godi na, a }e se pri menuva od 01.01.2003 godi na i toa na trgovski dru{tva koi }e bi dat osnovani na teritorijata na Republika Makedonija. Trgovski te dru{tva osnovani pred vleguvaweto vo sila na ovoj zakon se dol`ni da go usoglasat svoeto rabotewe soglasno odredbite od ovoj zakon, najdocna do 31.12.2004 godi na.

Na 18.07.2002 godi na be{e donesen **Zakonot za banki za mikrofinansirawe** ("Slu`ben vesnik na RM" br. 61/2002). So ovoj zakon se ureduva osnovaweto i raboteweto na banki te za mikrofinansirawe. Banka za mikrofinansirawe se osnova za finansirawe na malite trgovci, lica so slobodni zanimawa (advokati, notari, i sl.) i lica koi se zanimavaat so zemjodelska ili zanaet~iska dejnost. Bankata se osnova kako akci onersko dru{tvo, so minimum osnova~ki kapital od 4 milioni evra (vo denarska protivrednost). Kako akci oneri mo`at da bidat doma{ni i stranski pravni i fizi~ki lica. Pri toa, bankata za mikrofinansirawe e dol`na da raboti spored odredbite od Zakonot za banki i treba da ispolni odredeni supervizorski standardi. Zapo~nuvaweto na raboteweto na bankata za mikrofinansirawe se o~ekuva vo prvata polovina na 2003 godi na.

Zakonot za devizno rabotewe ("Slu`ben vesnik na RM" br.34/2001, 49/2001, 103/2001 i 54/2002) po~na da se primenuva od 15.10.2002 godi na. So ovoj zakon se zgol emuva liberalizacijata na kapitalno - finansiski te transakcii me|u rezidenti i nerezidenti. Liberalizacijata }e se odvi va etapno, vo soglasnost so Spogodbata za asocijacija i stabilizacija so Evropskata unija. So zakonot e predvidena celosna liberalizacija na direktivni te investicii i kreditivni te transakcii me|u rezidenti i nerezidenti, postepena liberalizacija na raboteweto so hartii od vrednosti i portfolio transakcii te, kako i reformi na devizni ot pazar vo nasoka na negovo prodlabo~uvawe, razvoj i pogol emalivnost.

NARODNA BANKA NA REPUBLI KA MAKEDONI JA

Fi nansi ski i zve[tai

31 dekemvri 2002 godi na

NEZAVI SEN REVI ZORSKI I ZVE{ TAJ	1
BI LANS NA SOSTOJBA	2
BI LANS NA USPEH	4
I ZVE{ TAJ ZA PARI ^NI TEKОВI	5
I ZVE{ TAJ ZA PROMENI TE VO KAPI TALOT I REZЕРVI TE	6
ZABELE{ KI KONFI NANSI SKI TE I ZVE{ TAI	
1 OP{ TO	8
2 PREGLED NA ZNA^AJNI SMETKOVODSTVENI POLI TI KL	9
3 DEVI ZNI DEPOZI TI	13
4 ZLATO	15
5 DEVI ZI VO TREZOR	15
6 SMETKA KAJ MME	15
7 STRANSKI HARTI I OD VREDNOST	16
8 KREDI TI DADENI NA DR@AVATA	16
9 POBARUVAWA OD DR@AVATA POVРZANI SO ODNOSI TE SO MME	16
10 HARTI I OD VREDNOST NA REPUBLI KAMAKEDONI JA	17
11 POBARUVAWA VRZ OSNOVA NA TRANSAKCI I PREKU EKSTERNATA SMETKA	17
12 KREDI TI DADENI NA BANKI TE	18
13 OSTANATI POBARUVAWA OD BANKI	18
14 DOSTASANI POBARUVAWA OD BANKI	19
15 OSNOVNI SREDSTVA	20
16 ZALI HL	21
17 POBARUVAWA	21
18 OSTANATA AKTI VA	22
19 TESNA DEFI NI CI JANA PRI MARNI PARI	22
20 ZADOL@I TELNA REZERVA NA BANKI TE	23
21 BLAGAJNI ^KI ZAPI SI NA NBRM	23
22 DEPOZI TI PO VI DUVAVE	23
23 OGRANI ^ENI DEPOZI TI	23
24 DEVI ZNI OBVRSKI	24
25 DENARSKI DEPOZI TI NA JAVNI OT SEKTOR	24
26 DEVI ZNI DEPOZI TI NA JAVEN SEKTOR	25
27 STABI LI ZACI ONEN FOND	25
28 OSTANATI OBVRSKI	25
29 OSTANATA PASI VA	26
30 KONTRA STAVKI NA NBRM POZI CI I TE	27
31 OBVRSKI PO ALOKACI JANA SPV	28
32 OP{ TI REZЕРVI	28
33 FONDOVI	28
34 REVALORI ZACI ONI REZЕРVI	29
35 USOGLASUVAWA SO I FRS	29
36 KAMATNI PRI HODI	29
37 KAMATNI RASHODI	29
38 PRI HODI OD PROVI ZI I	30
39 OSTANATI PRI HODI	31
40 RASHODI ZA PROVI ZI I	31
41 OSTANATI RASHODI	32
42 REZЕРVACI I ZA KREDI TNI ZAGUBL NETO	32
43 DANOCI	33
44 FI NANSI SKI I INSTRUMENTI	34
45 PREVZEMENI I POTENCI JALNI OBVRSKI	41

^I enovi na sovetot

Qube Trpeski , Guverner
SI obodan }osev
Mari na Kavrakova
Fadi I Bajrami
Ri sto Gogovski
Qubomi r Kekenovski

Sedi [te

Kompl eks banki bb
1000 Skopje

Revi zori

Ernst & Young (Skopje)
Mar[al Ti to 19,
1000 Skopje

ИЗВЕШТАЈ НА НЕЗАВИСНИТЕ РЕВИЗОРИ

До Советот на Народна Банка на Република Македонија

- 1 Ние извршивме ревизија на билансот на состојба на Народната Банка на Република Македонија (Банката) на 31 декември 2002 година и на односните биланси на успех, извештајот на паричните текови и извештајот на промените во капиталот за годината што тогаш завршува. Овие финансиски извештаи се одговорност на раководството на Банката. Наша одговорност е да дадеме мислење за овие финансиски извештаи врз основа на извршената ревизија.
- 2 Освен во однос на забелешката во став 4 подолу, ревизијата ја извршивме во согласност со Меѓународните стандарди за ревизија. Овие стандарди бараат ревизијата да ја планираме и извршуваме на начин кој ќе обезбеди да добиеме разумно уверување дека финансиските извештаи не содржат погрешни објавувања од материјално значење. Ревизијата вклучува проверка, по пат на тестирање, на изворната документација врз основа на која се евидентирани износите и објавувањата во финансиските извештаи. Ревизијата, исто така, вклучува и оценка на применетите сметководствени принципи и значајни проценки направени од страна на раководството, како и оценка на севкупната презентација на финансиските извештаи. Ние веруваме дека ревизијата што ја извршивме ни обезбедува разумна основа за нашето мислење.
- 3 Како што е наведено во Забелешка 2а кон придружните финансиски извештаи, Банката, во согласност со Законот за Народна Банка на Република Македонија, на крајот на годината ги префрлува нето нерезализираните курсни разлики директно во ревалоризационата резерва до степен до кој оваа резерва има позитивно салдо по трансферот. Овој третман не е во согласност со Меѓународниот сметководствен стандард 21, кој бара и реализираните и нерезализираните курсни разлики да бидат пренесени во билансот на успех.
- 4 Како што е наведено во Забелешка 3 кон придружните финансиски извештаи, Банката има издвоено резервација во износ од 173,500 илјади денари за износот на гаранции за заеми на деловна банка која е ставена под привремена управа во 2003 година. Овие гаранции се обезбедени со залог на девизни депозити на Банката. Доколку дојде до извршување на овие гаранции, Банката има право да поврати евентуални плаќања врз база на овие гаранции преку продажба на средствата на деловната банка. Во моментот не сме во можност да направиме разумна проценка на износот кој може да се поврати од средствата на деловната банка, и затоа не сме во можност да извршиме разумна проценка на резервациите потребни во однос на овие гаранции.
- 5 Според наше мислење, со исклучок на несовпаѓањето со Меѓународниот сметководствен стандард 21 во однос на нерезализираните курсни разлики, и со исклучок на ефектите на таквите прилагодувања кои би биле проценети за нужни доколку бевме во можност да го одредиме потребниот износ на резервации за гаранциите, финансиските извештаи ја презентираат објективно, во сите материјални аспекти, финансиската состојба на Банката на 31 декември 2002 година и резултатите од работењето како и паричните текови за годината што тогаш завршува во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување.

Ernst & Young
Ernst & Јанг, Скопје
Скопје, 17 јули 2003 година

Народна Банка на Република Македонија

БИЛАНС НА СОСТОЈБА

(во илјади денари)

На 31 декември 2002 година

АКТИВА

	Забелешка	2002	2001
ДЕВИЗНИ СРЕДСТВА			
Депозити по видување	3	11,001,356	38,826,740
Орочени депозити	3	28,985,243	13,051,572
Злато	4	3,979,644	3,707,346
Девизи во трезор	5	480,252	2,227,196
Сметка кај ММФ	6	358,302	154,018
Странски хартии од вредност	7	467,448	1,906,146
		45,272,245	59,873,018
ПОБАРУВАЊА ОД ЈАВЕН СЕКТОР			
Кредити на Влада	8	11,789	19,177
Побарувања од државата од односи со ММФ	9	914,452	1,177,498
Хартии од вредност на државата	10	3,066,719	3,355,192
Побарувања од трансакции преку екстерната сметка	11	3,804,814	3,798,357
		7,797,774	8,350,224
ПОБАРУВАЊА ОД БАНКИ			
Кредити	12	62,802	62,802
Останати побарувања	13	6,715	118,419
Достасани неплатени побарувања	14	2,443	153,775
		71,960	334,996
ОСТАНАТА АКТИВА			
Основни средства	15	1,033,536	879,258
Залихи	16	72,543	66,777
Останати побарувања	17	172,047	32,997
Останата актива	18	945,002	958,581
		2,223,128	1,937,613
ВКУПНА АКТИВА		55,365,107	70,495,851

Финансиските извештаи се усвоени од Советот на Народната Банка на Република Македонија на 12 јули 2003 и потпишани во негово име од страна на:

Љубе Трпески
Гувернер

Придружните забелешки претставуваат интегрален дел на овие финансиски извештаи

Narodna Banka na Republika Makedonija

BI LANS NA SOSTOJBA

Na 31 dekemvri 2002 godi na

(vo iljadi denari)

PASI VA

	<i>Zabel e[ka</i>	<i>2002</i>	<i>2001</i>
PRI MARNI PARI			
Tesna def i ni ci ja na pri marni pari	19	18,169,790	16,420,127
Zadol ` i tel na rezerva na banki i [tedi l ni ci	20	4,849	1,806,342
Bl agajni ~ki zapi si na NBRM	21	2,997,753	3,157,338
Depozi ti po vi duvawe	22	15,313	-
		21,187,705	21,383,807
OGRANI ^ENI DEPOZI TI	23	553,383	587,247
DEVI ZNI OBVRSKI	24	3,948,733	4,896,924
DEPOZI TI NA JAVEN SEKTOR			
Denarski depozi ti na javen sektor	25	4,040,311	3,812,404
Devi zni depozi ti na javen sektor	26	7,712,456	12,847,881
Stabi l i zaci onen f ond	27	6,579,998	8,559,998
		18,332,765	25,220,283
OSTANATA PASI VA			
Ostanati obvrski	28	92,618	558,394
Ostanata pasi va	29	1,804,615	6,322,732
Kontra-stavki na NBRM pozici i te	30	510,828	414,741
		2,408,061	7,295,867
OBVRSKI PO SPVALOKACI JA	31	667,490	728,360
KAPI TAL I REZERVI			
Rezervi	32	723,636	716,888
Fondovi	33	1,432,034	1,433,816
Reval ori zaci oni rezervi	34	6,483,455	8,610,732
Usogl asuvawa so IFRS	35	(372,155)	(378,073)
		8,266,970	10,383,363
VKUPNA PASI VA		55,365,107	70,495,851

Pri dru ` ni tezabel e[ki pretstavuvaat i ntegral en del na ovi e f i nansi ski i zve[tai

Narodna Banka na Republika Makedonija

BI LANS NA USPEH

(voiljadi denari)

Za godi nata [to zavr[uva na 31 dekemvri 2002 godi na

	Zabel e[ka	2002	2001
Kamatni prihodi	36	1,722,200	2,483,425
Kamatni rashodi	37	<u>1,319,095</u>	<u>1,592,833</u>
NETO KAMATNI PRI HODI		403,105	890,592
Pri hodi od nadomesti	38	201,461	148,529
Ostanati operativni prihodi	39	<u>133,399</u>	<u>310,973</u>
PRI HODI OD RABOTEWETO		737,965	1,350,094
Rashodi za vraboteni te		288,703	192,321
Amortizacija		62,226	44,855
Rashodi od nadomesti	40	35,399	89,780
Ostanati rashodi	41	<u>149,292</u>	<u>272,115</u>
OPERATIVNI RASHODI		535,620	599,071
Rezervaci i za kreditni zagubi , neto	42	154,357	-
DOBI VKA PRED DANOCI		<u>47,988</u>	<u>751,023</u>
Danok od dobi vka	43	<u>8,329</u>	<u>130,835</u>
NETO DOBI VKA ZA PERI ODOT		<u>39,659</u>	<u>620,188</u>
RASPREDELBA NA DOBI VKA PO DANOCI			
NETO DOBI VKA ZA PERI ODOT		<u>39,659</u>	<u>620,188</u>
Neto IFRS uslugi asuvawa		<u>(5,918)</u>	<u>(54,594)</u>
NETO DOBI VKA PO ODANO^UVAWE SPORED ZAKONSKI I ZVE{ TAI		33,741	565,594
Rezervi od neto pozitivni kursni razliki		-	100,388
Op[ti rezervi		6,748	-
Fond za osnovni sredstva		-	117,475
Fond za zaedni -ka potro[uva~ka		-	40,000
ZA RASPREDELBA VO REZERVI I FONDOVI		<u>6,748</u>	<u>257,863</u>
ZA TRANSFER VO BUXETOT		<u>26,993</u>	<u>307,731</u>

Pri dru` ni te zabel e[ki se integral en del na ovi e f i nansi ski i zve[tai

Narodna Banka na Republika Makedonija

I ZVEŠTAJ ZA PARIŠNI TEKOVNI

(voiljadi denari)

Za godi nata [tozavr[uva na 31 dekemvri 2002 godi na

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Neto dobi vka pred raspredelba	39,659	620,188
Koregijana za:		
Amortizacija	62,903	44,855
Prihodi od prethodno otpi[ani dolgovoi koi se naplateni so prezemawena sredstva	<u>(41,806)</u>	-
Neto dobi vka pred promeni tevoakti vata i pasivata	60,756	665,043
Zlato	(272,298)	(1,704,259)
Stranski hartii od vrednost	1,438,698	1,498,946
Pobaruvawa od javni ot sektor, bez pobaruvawata po osnov na al okacija na SPV	491,580	(2,756,956)
Pobaruvawa od banki, bez naplatata po pat na prezemawena sredstva	142,684	(80,525)
Zalijhi i drugi sredstva	<u>(131,237)</u>	<u>(106,358)</u>
(Zgol emuvawe)/namal uvawena tekovni sredstva	1,669,427	(3,149,152)
Gotovi pari vo optek	(856,521)	5,813,859
Blagajni -ki zapi si na NBRM	(159,585)	(1,665,000)
Denarski depoziti na banki	820,004	(1,571,735)
Denarski i ograni -eni depoziti na javni ot sektor	(6,921,382)	7,443,693
Obvrski sprema stranstvo	(948,191)	(1,360,790)
Drugi obvrski	<u>(4,914,800)</u>	<u>4,674,698</u>
Zgol emuvawe/(namal uvawe) na tekovni obvrski	(12,980,475)	13,334,725
NETO PARIŠNI TEKOVNI OD OPERATIVNI AKTIVNOSTI	<u>(11,250,292)</u>	<u>10,850,616</u>
Nabavka na osnovni sredstva, bez sredstvata prezemeni so naplatana pobaruvawata	(62,997)	(121,391)
Prodaba na osnovni sredstva	8,680	572
NETO PARIŠNI TEKOVNI OD INVESTICIONI AKTIVNOSTI	<u>(54,317)</u>	<u>(120,819)</u>
Zadr`ano za nabavka na osnovni sredstva, neto	(2,488)	159,000
NETO PARIŠNI TEKOVNI OD FINANSIJSKI AKTIVNOSTI	<u>(2,488)</u>	<u>159,000</u>
Efekt na kursni razliki	(2,127,276)	1,303,165
Neto (namal uvawe) zgol emuvawena pari -ni sredstva	<u>(13,434,373)</u>	<u>12,191,962</u>
Pari i pari -ni sredstva na po -etokot na godi nata	<u>54,259,526</u>	<u>42,067,564</u>
Pari i pari -ni sredstva na krajot na godi nata	<u><u>40,825,153</u></u>	<u><u>54,259,526</u></u>
Analiza na pari i pari -ni sredstva na krajot na godi nata		
Depoziti poviduvawe	11,001,356	38,826,740
Oro -eni depoziti	28,985,243	13,051,572
Stranska valuta i -ekovi vo trezor	480,252	2,227,196
Smetka kaj MMF	<u>358,302</u>	<u>154,018</u>
Vkupno	<u><u>40,825,153</u></u>	<u><u>54,259,526</u></u>

Pri dru`ni tezabel e[ki pretstavuvaat integral endel na ovi efiansijski izve[taij

Narodna Banka na Republika Makedonija

I ZVEŠTAJ ZA PROMENITE VO KAPITALI I REZERVITE

(vo iljadi denari)

Za godi nata koja završava na 31 dekemvri 2002

	<i>Op[to rezervi</i>	<i>Rezervi od neto poziti vni kursni razliki</i>	<i>Revalori za -ci oni rezervi</i>	<i>Fondza osnovni sredstva</i>	<i>Fondza zaedni -ka potro[u-va-ka</i>	<i>Del od dobi vkata za i spl ata vo buxet</i>	<i>IFRS usogl asuvawa</i>	<i>Vkupan kapi tal i rezervi</i>
Sostojba na 01/01/02	547,043	169,845	8,610,732	1,251,512	182,304	-	(378,073)	10,383,363
Elimicija na rezervite od neto poziti vni kursni razliki	169,845	(169,845)	-	-	-	-	-	-
Nerealizirani poziti vni/(negativni) kursni razliki	-	-	(2,127,277)	-	-	-	-	(2,127,277)
IFRS usogl asuvawa na dobi vkata za tekovni otperi od	-	-	-	-	-	-	5,918	5,918
Raspredelba na dobi vkata	6,748	-	-	-	-	26,993	-	33,741
Za i spl ata na del od dobi vkata vo buxet	-	-	-	-	-	(26,993)	-	(26,993)
Ostanato	-	-	-	6,534	(8,316)	-	-	(1,782)
Sostojba 31/12/02	723,636	-	6,483,455	1,258,046	173,988	-	(372,155)	8,266,970

Pri dru`ni te zabel e[ki pretstavuvaat integralen del na ovi efinansijski izveštai

Narodna banka na Republika Makedonija

I ZVEŠTAJ ZA PROMENI TE VO KAPITALI I REZERVITE

(vo milijardi denari)

Za godinu koja završava na 31 Dekemvri 2001

	<i>Op[to rezervi</i>	<i>Rezervi od neto pozitivni kursni razliki</i>	<i>Revalori zaci oni rezervi</i>	<i>Fond za osnovni sredstva</i>	<i>Fond za zaedni -ka potro[u-va-ka</i>	<i>Del od dobi vkata za i spl ata vo buxet</i>	<i>IFRS usogl asuvawa</i>	<i>Vkupen kapital i rezervi</i>
Sostojba na 01/01/01	547,043	69,457	7,423,149	1,104,691	153,110	-	(432,667)	8,864,783
Neto efekt od revalori zacija	-	-	1,187,583	-	-	-	-	1,187,583
IFRS usogl asuvawa na tekovna dobi vka	-	-	-	-	-	-	54,594	54,594
Raspredel ba na dobi vkata	-	100,388	-	117,475	40,000	307,731	-	565,594
Za i spl ata na del ot od dobi vkata vo buxet	-	-	-	-	-	(307,731)	-	(307,731)
Ostanato	-	-	-	29,346	(10,806)	-	-	18,540
Na 31 dekemvri 2001	547,043	169,845	8,610,732	1,251,512	182,304	-	(378,073)	10,383,363

Pri dru`ni tezabel e[ki pretstavuvaat integralen del na ovi efi nansi ski i zve[tai

1 OPŠTO

Narodna Banka na Republika Makedonija ("NBRM") e centralna banka na Republika Makedonija i e edinstvena emisijska institucija vo dr`avata. Organizacijata i raboteweto na NBRM se regulirani so Zakonot za Narodnata Banka na Republika Makedonija od 22 januari 2002 godina. NBRM e pravno lice vo celosna dr`avna sopstvenost, so finansiska i administrativna samostojnost. NBRM e zakonski naslednik na prethodnata Narodna Banka na Makedonija, osnovana vo 1946 godina, koja, koga Republika Makedonija be[e sostaven del na porane[nata jugoslavska federacija, rabote[e kako del od sistemot na narodni banki na porane[nata Narodna Banka na Jugoslavija.

Spored Zakonot za NBRM, osnovna cel na NBRM e odr`uvawe na cenovna stabilnost. NBRM isto taka ja poddr`uva ekonomskata politika na zemjata i finansiskata stabilnost na zemjata. Izvr[uvaweto na ovie funkcii ima prioritet pred ostvaruvaweto na dobi vka.

NBRM do Sobranieto na Republika Makedonija podnesuva polugodi[eni godi[eni i zve[taj za raboteweto, supervizijata i merkite koi gi prezema vo odnos na bankite i [tedi lnicite, i za upravuvaweto so devizni te rezervi.

Neto dobi vkata na NBRM se raspredeluva na toj na-in [to 20% se izdvojuaat vo o[tite rezervi (do postignuvawe na nivoto na osnovniot kapital), se zgol emuva osnovniot kapital na NBRM dokol ku postoi prethodna soglasnost od Vladata na Republika Makedonija, a ostatokot pretstavuva prihod na Buxetot na Republika Makedonija. Zagubata na NBRM se pokri va od o[tite rezervi na NBRM, a dokol ku isti te ne se dovol ni, zagubata se pokri va od sredstvata na Buxetot na Republika Makedonija ili so izdavawe na dr`avni hartii od vrednost koi se otkupuvaat od idnite dobi vki na NBRM.

Organi na NBRM se Sovetot i Guvernerot.

Vkupni ot broj na vraboteni zakl u-no so 31 dekemvri 2002 godina e 386 (31 dekemvri 2001 godina: 314).

2 PREGLED NA ZNAČAJNI SMETKOVODSTVENI POLITIKI

a) Osnova za podgotovka na finansijskite izveštaji

Finansijskite izveštaji se izgotveni vo soglasnost so meunarodni te standardi za finansijsko izvestuvawe ("IFRS"), koi se sodr`at od standardi i tol kuvawa odobreni od IASB, i tol kuvawata od Komitetot za tol kuvawa na meunarodnoto finansijsko izvestuvawe i meunarodni te smetkovodstveni standardi odobreni od IASC koi ostanuvaat vo sila.

Finansijskite izveštaji se izgotveni so upotreba na principot na istoriska cena na -inewe, modifiran so mereweto po objekti vna vrednost na hartii te od vrednost raspolo`ivi za prodaba i so revalorizacija na osnovni te sredstva i amortizacijata vo soglasnost so regulativata na Republika Makedonija.

b) Transakcii vo stranski valuti

Transakcii te vo stranski valuti se pretvoreni vo denari so upotreba na sredni ot devizen kurs na kursnata lista na NBRM na denot na samata transakcija. Realizirani te kursni razliki se vkl u-uvaat vo bilansot na uspeh.

Na denot na bilansot na sostojba, monetarni te sredstva i obvrski iska`ani vo stranska valuta se prika`uvaat po devizni ot kurs na toj den. Nerealizirani te kursni razliki se vkl u-uvaat vo revalorizacijoni te rezervi. Ova smetkovodstvena politika e nal o`ena od strana na Zakonot za NBRM. Taa pretstavuva otstupuvawe od IFRS, koi nal o`uvaat si te realizirani i nerealizirani dobi vki i zagubi od kursni razliki da bi dat vkl u-eni vo bilansot na uspeh. Identifinirani i slin odredbi za tretmanot na nerealizirani te kursni razliki se prisutni i kaj drugi centralni banki poradi specifi nata odgovornost na centralnata banka da rakovodi so devizni te rezervi na zemjata. Smetkovodstvenata vrednost na revalorizacijoni te rezervi ja dava kumulativnata visina na neto nerealizirani pozitivni kursni razliki akumulirani do prese-ni ot datum na bilansot na sostojbata, a promeni te na revalorizacijoni te rezervi od edna do druga godina ja davaat visinata na neto nerealizirani te kursni razliki koi, soglasno IFRS, trebal e da bi dat vkl u-eni vo bilansot na uspeh za soodvetnata godina.

v) Depoziti kaj banki

Depoziti te kaj banki te se iska`ani po nominal na vrednost, namal ena za otpisite i spravkata na vrednosta.

g) Zlato

Transakcii te so zlato se vrednuvaat spored pazarnata cena bazirana na kotirana Londonska berzanska cena na denot na transakcijata. Zalihite na zlato se revaloriziraat na mese-na baza. Na krajot na godinata zlato e vrednuvano spored cenata za eden gram zlato vo denari odredena od strana na Sovetot na NBRM, dobi ena preku iska`uvawe vo denari na pazarnata cena na prese-ni ot datum na bilansot na sostojba.

Realizirani te i nerealizirani te dobi vki i zagubi od revalorizacijoni te na zlato na krajot na mesecot, koi rezultiraat od promeni te vo pazarnata cena na zlato, se pridavaat na realizirani te i nerealizirani te pozitivni i negativni kursni razliki i se tretiraat ponatamu spored opisot vo zabele`ka 2(b).

2 ZNAČAJNI SMETKOVDSTVENI POLITIKI (prodolževa)

d) Pari i pari-ni sredstva

Za celitenaizveštajotzapani-nitekovi,pariteipari-nitesredstvasodr`atpoziciso dostasuvawe pomal o od 90 dena i vkl u-uvaaat devizi vo trezorot na NBRM i depoziti vobanki i drugi finansiskinstitucii.

\\VI o`uvawa (harti i od vrednost)

Hartiite od vrednost so koi se trguva prvobitno se iska`uvaat spored nabavnata vrednost i potoa se vrednuvaat spored objektivnata vrednost. Site povrzani realizirani ili nerealizirani dobi vki ili zagubi se priznaaat vo neto dobi vkata. Zaraboteni te kamati se vkl u-uvaaat vo kamatni ot pri hod.

Hartiite od vrednost so koi ne se trguva se klasi ficiraat vo:

- Harti i od vrednost [to se -uvaat do dostasuvawe
- Harti i od vrednost raspolo`ivi za prodaba

Site vlo`uvawa prvobitno se iska`uvaat spored ni vnata nabavna cena, odnosno objektivnata vrednost na dadenite sredstva za nivno steknuvawe, vkl u-i tel no i tro[ocitena nabavka.

Premiite i diskontitena hartiite od vrednost so koi ne se trguva se amortiziraat so upotreba na metodot na efektivna kamatna stopka i se priznaaat kako kamaten pri hod.

Harti i od vrednost [to se -uvaat do dostasuvawe

Vlo`uvawata koi imaat fiksnii procentivi pla]awai se nameneti da se -uvaat do dostasuvawe se priznaaat po amortizirana vrednost, minusi spravka na vrednost.

Harti i od vrednost raspolo`ivi za prodaba

Po prvobitnoto priznavawe, vlo`uvawata koi se klasi ficirani kako "raspolo`ivi za prodaba" se vrednuvaat po objektivnata vrednost, osven onie -ija objektivna vrednost ne mo`e da bi de realno presmetana, a koi se vrednuvaat po cena na -inewe, namal ena za i spravka na vrednosta. Nerealizirani te dobi vki i zagubi se iska`uvaat kako posebna komponenta na kapital ot do momentot na ottuuvawena vlo`uvaweto ili vr[ewena i spravka na vrednosta. Pri ottuuvawei i namal uvawe na vrednosta, kumulirani te dobi vki i zagubi iska`ani vo kapital ot se vkl u-uvaaat vo bilansot na uspeh za peridot.

e) Objektivna vrednost

Za vlo`uvawata vo finansiski instrumenti so koi se trguva na organizirani te finansiskipazari, objektivnata vrednost se odreduva preukotirani tepazarni ceni. Cenata na pobaruva-kata se koristi kaj sredstvata, dodeka cenata na ponudata se koristi kaj obvrskite.

Za kapital nitelo`uvawa koi ne kotiraat, objektivnata vrednost se odreduva preukotirani tepazarni ceni na slininitelo`uvawa, ili se bazirana diskontirani te o-ekuvani pari-nitekovi.

\\) Namal uvawe na vrednosta i nenaplati vost na finansiskitesredstva

Na sekoj datum na bilansna sostojba se vr[iprocenka zaradi odreduvawe dali postoi objektivna i ndikacijadeka vrednosta na odredeno finansisko sredstvo e namal ena. Dokolku takva i ndikacijapostoi, se utvrduva procenetata naplati va vrednost na toa sredstvo i sekoja zaguba vo vrednosta se priznava vo bilansot na uspeh.

2 ZNAČAJNI SMETKOVODSTVENI POLITIKI (prodolževa)

z) Smetkovodstvo na datum na trgovawe i poramnuvawe

Si te "redovni" nabavki i prodabi na finansiški sredstva se pri znavaat na datumot na poramnuvawe, odnosno na datumot na koj sredstvoto e dobi eno ili predadeno na tretolice. Redovni te nabavki ili prodabi se nabavki ili prodabi na finansiški sredstva koi baraat i sporaka na sredstvata vo daden rok koje glavno utvrden po pat na regulativai i konvencija na pazarot.

y) Kredi ti

Krediti te se iskazujeaat namal eni za i spravkata na vrednost.

i) Nedvignosti i oprema

Si te stavki na nedvignosti i oprema na po-etok se pri znavaat po ni vnata nabavna vrednost. Amortizacijata se presmetuva so pri mena na pravol i niški ot metod, vrz baza na proceneti ot korisen vek na i motot i opremata, koje kako [to sledi :

Zgradi	25 do 100 godi ni
Oprema	5 do 12 godi ni
Vozi la	6 godi ni
Mebel	5 do 12 godi ni
Nematerijalni sredstva (softver)	5 do 6 godi ni

Osnovni te sredstva (i povrzanata amortizacija) se revaloriziraat na krajot na godinata, pri menuvajji oficijalni koeficienti na revalorizacija bazirani na indeksot na ceni na proizvoditeli na industriški proizvodi. Tie koeficienti se pri menuvaat na istoriskata cena na inewe ili podocne nata revalorizirana vrednost i na akumuliranata amortizacija. Rezultira-ki ot neto revalorizirani on e efekt se kapi tal i zira preku soodvetno zgol emuvawe na Fondot na osnovni sredstva.

Ovaa smetkovodstvena politika e determi nira od makedonski te smetkovodstveni zakoni i praktika.

j) Pri godni kovani pari

Zlatni te i srebreni te pari i skovani po povod obel evawe na va ni godi [ni ni se vrednuvaat po tro[oci na proizvodstvo, plus mar`a od okolu 20% na prose-nata proizvodstvena cena. Proizvodnata cena ja vkl u-uvata cenata na zlatoto upotrebeno za taa namena kako i tro[ocite na kovawe. Procentot na mar`ata vari ra so cel da gi ni veli ra razli -ni te fiksnitro[oci za proizvodstvoto na razli -ni kol i -ni na odredeni moneti , so cel da se postigne sl i -na cena za cel i ot asorti man na pri godni te kovani pari .

2 ZNAČAJNI SMETKOVDSTVENI POLITIKI (prodolževa)

k) Gotovi pari vo optek

Gotovi te pari vo optek se emitirani od strana na NBRM i se prikani vo bilansot na sostojba kako obvrška vo korist na držatelot, i zrazena vo nominalna vrednost.

l) Kratkoro-ni hartii od vrednost

Kratkoro-ni hartii od vrednost (blagajniški zapisi), izdadeni od strana na NBRM za celite na monetarnata politika, se knižat po diskontirana vrednost, odrazuvajijiznosite koi bankite gi platile za da gi dobijate. Kamatata se presmetuva i se rashoduvavo momentot na dospevaweto.

q) Depoziti

Depozitite se priznaat po nivnata nominalna vrednost, namalena za vratentee iznosi.

m) Pri znavawena pri hodi

Kamatniot prihod se priznavavo momentot na nastanuvawe.

Pri znavaweto na kamatni prihodi od zaemi i depoziti vo banki prestanuva koga naplatata na kamatata ili glavnica stanuvaa somnitelna zaradi pokrenuvawena steajna postapka. Vo takvi sluai, kamatata koja e prethodno presmetana, a ne e naplatena, se izzema od prihodite i kamatni te prihodi ponatamu se priznaat samo otkako tie je se naplatat. Pri znavaweto na kamatni te prihodi na presmetkovna osnova povtorno se vospostavuvaa samo otkako somneto vo vrška so naplatata e odstraneti zaostanati te dospeani pobaruwava po kamata i glavnicase naplateni.

Prihodite od provizii i nadomestoci i drugi te vidovi prihodi se priznaat vo momentot koga se zaraboteni.

Slino kako i kaj kamatni te prihodi od zaemi i depoziti vo banki, pri znavaweto na prihodite od provizii i nadomestoci prestanuva koga nivnata naplata stanuvaa somnitelna, prethodno presmetanite nenaplateni provizii i nadomestoci se izzemaat od prihodite i prihodi ponatamu se priznaat samo za naplatenteprovizii i nadomesti.

n) Danoci

Odlonoto odano-uvawe se vršisko koristewena metodata na obvrška na site pri vremeni razliki na denot na bilansot na sostojba. Odlonite dano-ni sredstva i obvrški se merat spored dano-nite stapki koi se primenuvaat vo periodot koga sredstvata se realizirani ili obvrški te podmireni, zaosnovano na dano-ni stapki (i dano-ni zakoni) koi beana sila ili imaa pravno dejstvo na datumot na bilansot na sostojba.

Kni govodstvenata vrednost na odlonite dano-ni sredstva se razgl eduva na datumot na bilansot na sostojba i se namal uva za onoj iznos za koj [topove]e ne e verojatno deka je postoi dovolna odano-iva dobi vka koja je bide na raspolagawe za da moat da bidat i skoristeni site i del od odlonite dano-ni sredstva.

3 DEVI ZNI DEPOZITI

Devizni depoziti se analizirani na sledeći način:

a) Sporedvidna depozita

	2002	2001
Depoziti po vidu I spravka na vrednost Subtotal	11,506,066 (504,710) 11,001,356	38,977,154 (150,414) 38,826,740
Oro-eni depoziti I spravka na vrednost Subtotal	29,134,325 (149,082) 28,985,243	13,400,593 (349,021) 13,051,572
Vkupno depoziti (po vidu i oro-eni) I spravka na vrednost Vkupno	40,640,391 (653,792) 39,986,599	52,377,747 (499,435) 51,878,312

Depoziti po vidu sadrže kamatonosni depoziti u vrednosti od 10,812,125 milijardi denari (2001: 37,512,775 milijardi denari), koji nose kamatna stopa u zavisnosti od valutata na depozit, najmnogo do 3.4% godišnje (2001: do 3%).

Oro-eni depoziti nose kamatu u zavisnosti od valutata na depozit, u vrednosti od 1.33% do 6.75% godišnje (2001: od 1.72% do 6.28%). Strukturata na oro-eni depoziti spored dospevanja ukljuena u tabelu (ka 44a).

Oro-eni depoziti i depoziti po vidu sadrže 547,215 milijardi denari depoziti koji ne se na raspolaganje NBRM, bi deji se dade kako garancija u 2002 godina, u korist strane banka koja u momentu pod administraciju, kako uslova za oslobodavanje depoziti na NBRM u bankata, što NBRM prodoljeva da gnosni celosno kreditni rizik za izloženost kon strane banka se dodeka bankata ne se sanirali likvidira. Osven depoziti po vidu i oro-eni depoziti, NBRM ima plasirano subordiniran zaem u istata banka u iznos od 5 milijardi američki dolari (292,990 milijardi denari) u dospevanje u 2002 godina, koje celosno rezervirane. Sogled na toa (to bankata u pod administraciju, dospevanost na ovaj zaem ne goi zmenit negovot subordiniran status.

Ponatamu, depoziti po vidu i oro-eni depoziti ukljuuat 2,582,379 milijardi denari (2001: 3,501,097 milijardi denari) koji ne se na raspolaganje NBRM, bi deji se dade kako garancija za pozajmuvanje na makedonski delovni banki od strane banki kaj koji ove depoziti se plasirani, u soglasnost so "Odlukata za kriterijumot i uslovi za upotrebu delovni devizni rezervi za obezbedavanje na garancija na banki ovlasteni za rabota so stranstvo" na Sovetot na NBRM. Ovoj iznos ukljuua 1,249,112 milijardi denari dade u 2001 i 2002 godina za obezbedavanje na pozajmuvanje na delovna banka koja e stavena pod pri vremena uprava u 2003 godina, ukljuitelno 243,181 milijardi denari koji se dade kako garancija za isplata na obrskite na ova banka kon strane banka pod administraciju, u soglasnost so Zakluok na Sovetot na NBRM, a kako preduslov za realizirane uslovnost oslobodavanje na depoziti na NBRM opino pogore. NBRM ima izdvoeno rezervacija u iznos od 173,500 milijardi denari za ove depoziti.

Narodna banka na Republika Makedonija

ZABELEŽKI KONFIKANSIŠKI TE I ZVEŠTAI

(vo iljadi denari)

31 dekemvri 2002 godina

3 DEVI ZNI DEPOZITI (prodol`uva)

Dvi`ewata na ispravkata na vrednost za zagubi po depoziti te po viduvawe i oro-eni te depoziti se kako [to sl edi :

	<i>Depozit po viduvawe</i>	<i>Oro-eni depoziti</i>	<i>Subordiniran zaem</i>	<i>Vkupno</i>
<i>Na 31 dekemvri 2000</i>	148,058	3,075	326,641	477,774
Presmetana i storni rana kamata	25,772	-	-	25,772
Kursi rawe	(23,416)	88	19,217	(4,111)
<i>Na 31 dekemvri 2001</i>	<u>150,414</u>	<u>3,163</u>	<u>345,858</u>	<u>499,435</u>
Reklasi f i kaci ja koja se javuva po Spogodbata za osl oboduvawe na depoziti so stranskata banka vo admi ni straci ja				
Zaradi kursi rawe	52,868	-	(52,868)	-
Zaradi dospevawe na depoziti	3,163	(3,163)	-	-
Osl oboduvawe na rezervacii te	(87,143)	-	-	(87,143)
I spravka na vrednost za godi nata	92,418	149,082	-	241,500
<i>Na 31 dekemvri 2002</i>	<u>211,720</u>	<u>149,082</u>	<u>292,990</u>	<u>653,792</u>

b) Spored vidna subjekt

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Meunarodni f i nansi ski i nsti tuci i	27,234,436	30,276,086
Central ni banki	9,480,171	11,489,908
Del ovni banki	3,925,784	10,611,753
Subtotal	<u>40,640,391</u>	<u>52,377,747</u>
I spravka na vrednost	(653,792)	(499,435)
Vkupno	<u>39,986,599</u>	<u>51,878,312</u>

Terminot "Meunarodni f i nansi ski i nsti tuci i" ja ozna- uva Bankata za meunarodni poramnuvawa ("BI S") vo Bazel , { vajcari ja. I spravkata na vrednost se odnesuva na depoziti te vo del ovni banki .

Narodna banka na Republika Makedonija

ZABELEŽKI KONFINANSIJSKITE IZVEŠTAJI

(vo iljadi denari)

31 dekemvri 2002 godina

3 DEVI ZNI DEPOZITI (prodolževa)

v) Devi zni depoziti spored geografska lokacija

	2002	2001
Evropa	31,886,302	51,909,367
Drugo	8,754,089	468,380
Subtotal	40,640,391	52,377,747
I spravka na vrednost	(653,792)	(499,435)
Vkupno	39,986,599	51,878,312

Najgol emi ot del na sal data nadvor od Evropa se odnesuva na depoziti po vi duvawe kaj Federal Reserve Bank of New York. I spravkata na vrednost se odnesuva na depoziti te vo Evropa.

4 ZLATO

Zlato se analizi ra na sledni ot na-in:

	2002	2001
Zlato vo trezorot na NBRM	67,892	229,407
Zlatni depoziti	3,911,752	3,477,939
Vkupno	3,979,644	3,707,346

Vkupni te zlatni rezervi na NBRM, zaklu-no so 31 dekemvri 2002 godina i znesuvaat 194,764.682 unci zlato so pazarna vrednost od USD 342.75 (20,084 denari) za unca.

Zlatni te depoziti sodr`at zlato vo dve korespondentni banki: 4,060.751 unci zlato kako beskamaten depozit po vi duvawe, i 190,703.930 unci zlato kako revolvi ng oro-eni depoziti za dva i tri meseci, so kamata pome\u0.04 i 0.40% godi [no vo tekot na 2002 godina (2001: 0.2% do 0.55%).

5 DEVI ZI VO TREZOR

Devi zite vo trezor sodr`at konvertibilni stranski valuti vo posed na NBRM.

6 SMETKA KAJ MMF

NBRM odr`eva tekovna smetka kaj MMF denominirana vo Specijalni prava na vl e-ewe (SPV) koja se upotrebuva za procesi rawe i poramnuvawe na site transakcii so MMF.

Ovaa tekovna smetka nosi kamata vo visina na takanare-enata bazi-na stapka na MMF, koja se dobi va na nedelna baza kako ponderiran prosek na odbrani stapki za tri mese-ni i instrumenti od pazari te na pari na pette dr`avi -i i valuti ja sostavuvaaat ko[ni cata za Specijalni prava za vl e-ewe. Vo tekot na 2002 godina, bazi-nata stapka se dvi`e [e pome\u2.4% i 2.9%, godi [no (2000: 2.6% do 5.3%).

7 STRANSKI HARTII OD VREDNOST

Stranski hartii od vrednost se analizirani nasledniot na-

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Hartii od vrednost so fiksni prihodi (hartii od vrednost za trgovawe)	427,495	1,858,983
Drugi stranski hartii od vrednost (hartii od vrednost raspoloživi za prodaba)	39,953	47,163
Vkupno	467,448	1,906,146

Hartii te od vrednost so fiksen prihod se hartii od vrednost izdadeni od strana na BIS (takanare-eni "FixBIS"). Na 31 dekemvri 2002 godina, ovi evkl u-uvaat hartii od vrednost denominirani vo evra so dostasuvawe od 90 dena i pri nos od 2.64% godi [no (2001: 3.23% za hartii od vrednost vo evra i 1.72% za hartii od vrednost denominirani vo USD). Ovi hartii od vrednost bea prodadani na BIS na 2 januari 2003 godina, po cena koja rezulтира [evo pri nos od 2.99%.

Drugite stranski hartii od vrednost se sostojat od obi- ni akcii vo BIS koi pretstavuvaat pomalku od 0.1% od vkupni ot kapital na BIS, plateni vo iznos od 25% od ni vnata nominalna vrednost od 2.500 zlatni franci po edinica.

8 KREDITI DADENI NA DR@AVATA

Ovi krediti se odnesuvaat na krediti dadeni na vladata na Republika Makedonija vo 1993 godina za isplata na obvrskite kon delovnite banki po osnov na isplateni devizni [tedni vl ogovi garantirani od Republika Makedonija. Krediti to vo iznos od 64.348 iljadi denari e odobren na 10 godini, so otplata vo 20 ednakvi polugodi [nirati, so toa [toposlednata rata dostasuva na 1 januari 2004 godina.

Kamata na krediti to se presmetuva so stapka od 5% godi [no.

9 POBARUVAWA OD DR@AVATA POVRZANI SO ODNOSI TE SO MMF

Pobaruvawata od dr`avata koi proizleguvaat od odnositese so MMF se analizirani nasledniot na-

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Pobaruvawe povrzano so STF-1 aran`manot so MMF (Zabele[ka 24)	246,962	449,138
Pobaruvawe povrzano so obvrskata okolual okacijata na SPV (Zabele[ka 31)	667,490	728,360
Vkupno	914,452	1,177,498

Prvi ot zaem na Republika Makedonija od MMF, dobi en 1994 godina vrz osnova na MMF aran`manot STF (Systemic Transformation Facility), be[e namenet za pla]awe na dostasani te obvrski sprema Svetska banka. NBRM formira [e pobaruvawe od dr`avata za isti ot iznos, vo soglasnost so dogovor me[u NBRM i Vladata na Republika Makedonija, koe bi bilo otplatuвано paralelno so otplata na povrzana obvrška kon MMF. NBRM i presmetuva na dr`avata kamatna stapka ednakva na kamatnata stapka koja i se pla]a na MMF, odnosno bazi -nata stapka na MMF (vidi zabele[ka 6).

9 POBARUVAWA OD DRŽAVATA POVRZANI SO ODNOSI TE SOMMF (prodolževa)

Pobaruvaweto koe se odnesuva na SPV alokacijata se odnesuva samo na korespondentnata obvrška za makedonskiot del na obvrškata kon MMF za SPV alokacijata, i dobi eni od porane na Jugoslavija, vo soglasnost so Zakonot za pravna sukcesija na Republika Makedonija i -l enstvoto vo MMF (vidi zabeležki ka 31).

Vo soglasnost so MMF Statutot, ratificiran od Parlamentot na Republika Makedonija, kako i vo soglasnost so Zakonot za pravno nasledstvo na Republika Makedonija na -l enstvoto vo Meunarodniot monetaren fond, NBRM deluva kako fiskalen agent na Republika Makedonija, i istovremeno nastapuva kako depozitar na Fondot. Vo toa svojstvo, NBRM vodi evi dencija na kvotata na Republika Makedonija za -l enstvo vo MMF, kako i na smetkata br.1, i smetkata br. 2. Sostojbata na ovi e tri smetki, koi ne se odrazeni vo ovi e finansiški izveštaji, bea 5,875,874 iljadi denari, 14,727 iljadi denari, i 173 iljadi denari, sledstveno (2001: 5,872,059 iljadi denari, 14,717 iljadi denari, i 173 iljadi denari, sledstveno).

10 HARTI I OD VREDNOST NA REPUBLIKA MAKEDONIJA

Harti i te od vrednost na Republika Makedonija se analizirani na sledni otčin:

	2002	2001
Obvrznicata koja dostasuva vo april 2020 godina	610,612	592,072
Drugi obvrznici	2,456,107	2,763,120
Vkupno	<u>3,066,719</u>	<u>3,355,192</u>

Harti i te od vrednost na Republika Makedonija pretstavuvaat hartii od vrednost izdadeni od Agencijata za sanacija na banka, a vo ime i za smetka na Republika Makedonija, za sanacija na najgol emata makedonska banka, vrz osnova na odredbite na Zakonot za rekonstrukcija i sanacija na del od bankite vo Republika Makedonija od 1995 godina.

Obvrznicata koja dostasuva za plawe vo cel iznos vo april 2020 godina e sonominal en iznos od 1,039,318, iljadi denari i ne nosi kamata. Za celite na IFRS, ova obvrznica e vrednuvana po objektivna vrednost na sredstvata so koi ta e steknata i amortizirana do dostasuvawana obvrznica.

Ostanatite obvrznici se isplaat vo ednakvi godini anuiteti od 307,013 iljadi denari do 1 april 2010 godina. Ovi e obvrznici nosat varijabilna kamatna stapka ednakva na eskontnata stapka na NBRM, vo iznos od 10.7% godino (2001: 7.9% do 28 juni 2001 godina, i 10.7% godino po toj datum), pri što kamatnite kuponi se naplatuvaat mese-no.

11 POBARUVAWA VRZ OSNOVA NA TRANSAKCI I PREKU EKSTERNATA SMETKA

Deviznite transakcii na državata povrzani so otplatata i prilivot na deviznite zaemi na državata se vršat preku takanare-enata eksterna smetka na NBRM, a so cel da se odstrani monetarni otpekt od transakcii te na državata povrzani so deviznite zaemi. Dolgovnoto saldo na ova smetka gi odrazuva iznosite koi NBRM gi ima isplateni za smetka na državata od deviznite rezervi koi ne se vrateni od državata do krajot na godinata. Ova smetka ne nosi kamata.

12 KREDITI DADENI NA BANKI TE

Kreditite dadeni na banki te se analizirani na slednina:

	2002	2001
Dolgoročni krediti od konverzija na seliktivne		
kreditivne:		
1993 godi na	38,287	38,287
1996 godi na	24,253	24,253
Dolgoročni krediti od ostanati konverzija	262	262
Vkupno	62,802	62,802

Ovi krediti se nastanati so restrukturirane na takanar-enite seliktivne krediti na Narodna banka na Republika Makedonija koi se koriste za refinansiranje na glavno zemjodelskite krediti na banki te vo poranina Jugoslavija. Kreditite konvertirani vo 1996 godi na dostasuvaa na 31 mart 2002 godi na, dodeka kreditite konvertirani vo 1993 godi na dostasuvaa od 2003 do 2008 godi na, vo deset ednakvi polugodini rati. Site seliktivne krediti nosat godina provizija od 1,5%, platiavo polugodini otplati.

13 OSTANATI POBARUVAWA OD BANKI

Najgol emi otiznos na ostanati te pobaruva od banki na 31 dekemvri 2001 godi na se sostoja od devizni pobaruva od banki koi se javuvaa neposredno pred krajot na godinata i proizluguva od redovnite aktivnosti na kupoprodaba na devizimeu NBRM i banki te. Ovi pobaruva se naplateni vo prvata nedela od 2002 godi na.

14 DOSTASANI POBARUVAVA OD BANKI

Dostasani te pobaruwawa od banki se analizirani na slednina:

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Dostasani aukcijski depoziti	9,268	160,600
I spravka na vrednost	(6,825)	(6,825)
Vkupno	2,443	153,775

Aukcijata na depoziti pretstavuva monetaren instrument koj se koristi da se obezbedi dopolnitelna likvidnost na bankarski otisitem so raspredelba na depoziti preku aukcija na delovnite banki za kratki vremenski periodi, so kamatna stapka utvrdena na soodvetnata aukcija na depoziti. Dospesane te pobaruwawa od banki se sostojat od aukcijski depoziti odobreni vo 1999 godina na dve banki koi ne bea vrateni na vreme. Vo 2001 godina zapochnata estejna postapka proti v dvete banki koja se uvelo tek. Vo soglasnost so Zakonot za banki, pobaruwawata na NBRM, zaedno so pobaruwawata na Republika Makedonija, imaat prioriteta na naplata pred pobaruwawata od drugi deliteli.

Dvewetovna ovi e pobaruwawa e analizirano na slednina:

	<i>Vkupno</i>
31 dekemvri 2000	183,600
Naplatenovo pari	(23,000)
Subtotal	160,600
I spravka na vrednost	(6,825)
Na 31 dekemvri 2001	153,775
Naplatenovo pari	(30,980)
Naplatenoso prezemawena sredstva	(120,352)
Na 31 dekemvri 2002	2,443

Vo tekot na 2002 godina, koristejijaj svojata pozicija na prvenstven deliteli vo soglasnost so zakonot, NBRM stekna sopstvenost vrz nedvignosti vo Skopje od dvete banki vo zamena za svoite nenaplteni pobaruwawa od tite banki. Vrednostana imotosteknat vo sluajot na ednata banka ja nadmi na glavnata na pobaruwaweto za 41,806 milijardi denari, što pretstavuva naplata na kamatata na toa pobaruwawe i rezultiralo e vo prihodbi dejjiova kamata beprethodno celosno otpinana.

Narodna banka na Republika Makedonija

ZABELEŽKI KONFINANSIŠKITE IZVEŠTAJI

(vo iljadi denari)

31 dekemvri 2002 godi na

15 OSNOVNI SREDSTVA

Osnovni te sredstva se analizirani na sledni ot-ni n:

Opi s	Zgradi	Mebel, oprema i vozi la	Umetni -ki del a	Softver	Investicii vo tek	Vkupno sredstva-del ovni cel i	Sredstva zaedni -ka potro[uva-ka	Vkupno osnovni sredstva
Po reval orizirana vrednost								
Na 1 Januari 2002	671,021	372,222	16,120	50,448	4,315	1,114,126	34,600	1,148,726
Zgol emuvawa	171,975	25,893	5,946	3,977	8.547-	216.338	68	216.406
Namal uvawa Sredstva pri meni bez nadomest	(8,724)	(3,075)	-	-	-	(11,799)	(36)	(11,835)
	-	703	3	-	-	706	-	706
Reval orizacija Na 31 Dekemvri 2002	7,330	4,120	2	555	-	12,007	379	12,386
	841,602	399,863	22,071	54,980	12,862	1,331,378	35,011	1,366,389
Amortizacija								
Na 1 Januari 2002	81,838	175,540	-	9,197	-	266,575	2,893	269,468
Rashod za 2002	6,780	44,570	-	10,176	-	61,526	1,377	62,903
Namal uvawa	(254)	-2,886	-	-	-	(3,140)	(15)	(3,155)
Reval orizacija Na 31 Dekemvri 2002	974	2,406	-	210	-	3,590	47	3,637
	89,338	219,630	-	19,583	-	328,551	4,302	332,853
Smetkovodstvena vrednost:								
Sega[na vrednost na 31 dekemvri 2002	752,264	180,233	22,071	35,397	12,862	1,002,827	30,709	1,033,536
Sega[na vrednost na 1 januari 2002	589,183	196,682	16,120	41,251	4,315	847,551	31,707	879,258

Osnovni te sredstva za zaedni -ka potro[uva-ka vkl u-uvaat dve zgradi i drugi osnovni sredstva vo ramki te na ti e zgradi koi se koristi za rekreativni cel i na vraboteni te vo NBRM.

Kako del od reformite na platni ot sistem, NBRM ja prezema funkcijata za snabduvawe so gotovi na od porane[ni ot Zavod za pl aten promet (ZPP), kako i del od zgradite, opremata i mebel ot na ZPP povrzani so taa funkcija vo deset gradovi vo Makedonija. Ovi e osnovni sredstva bea pref rleni vo vl adeni e na NBRM i vo momentot NBRM gi koristi i odr` uva. NBRM ima napraveno kapital ni podobruvawa koi vo gornata tabela se prik a` ani kako investicii vo tek. Me lutoa, NBRM ne e praven ti tul ar na toj i mot se do donesuvawe na formal na vl adi na odl uka za raspredel bata na i motot na ZPP. Do ovoj moment ne i zvr[ena procenka na vrednosta na ovoj i moti zaradi toa, vrednosta na ovi e sredstva ne e evi denti rana vo f i nansi ski te i zve[tai na NBRM.

16 ZALIH

Zalih te se analizirani na slednina:

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Prihodni kovani pari	50,633	51,766
Drugi zalihi	21,910	15,011
Vkupno	72,543	66,777

Prihodni te kovani pari predstavuata zlatnici i srebrenici koji, so odluka na VI adata, se proizvedeni koristejigomonetarnoto zlato od trezorot na NBRM za da se odbel`at jubilei zna`ajni za dr`avata. Na 31 dekemvri 2002 godina, vkupno 5,854 zlatnici i 476 srebrenici se vo sopstvenost na NBRM (2001: 5,987 zlatnici i 499 srebrenici). Prihodni te kovani pari vo trezorot na NBRM glavno se nameneti za prodaba i podarok, a del trajno se `uvaat vo kolekcijata na NBRM.

Ostanite zalihi glavno vkl`uvaat kancelariški materijal, hartija kupena za pe-atewena pari, marki i ostanite inventar za potrebite na NBRM.

17 POBARUVAWA

Pobaruvawata se analizirani na slednina:

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Pobaruvawa po danok na dobi vka	110,451	-
Pobaruvawa po kamati	24,043	27,288
Pobaruvawa po provizii	23,014	1,057
Ostanite pobaruvawa	14,539	4,652
Vkupno	172,047	32,997

Pobaruvawata od danok na dobi vka se povrzani so pove]e plateni mese`ni avansi za danok na dobi vka vo 2002 godina vo sporedba so fikalnite dano`ni obvrški na krajot na 2002 godina, utvrdeni so godi [nit dano`enbilans.

Pobaruvawata po osnov na kamata prete`no se dol`at na dekemvri skata presmetana kamata na dr`avnite obvrznic (vidizabel`e[ka 10).

Pobaruvawata po provizii vkl`uvaat 9,980 iljadi denari pobaruvawa po osnov na garancii od banka koja vo momentot e pod pri vremena uprava (vidizabel`e[ka 3).

18 OŠTANATA AKTI VA

Oštanatata akti va e analizi rana na sl edni ot na-i n:

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Pari -ni sredstva na rezervi te	716,888	716,888
Pari -ni sredstva za zaedni -ka potro[uva-ka	138,772	145,830
Odl o` eni dano-ni sredstva (zabel e[ka 43)	58,313	61,287
Akti vni vremenski razgrani -uvawa	26,238	25,651
Sredstva so posebna namena	615	615
Oštanata akti va	4,176	8,310
Vkupno	945,002	958,581

Pari -ni te sredstva na rezervi te pretstavuvaat kontrastavka na dobi vkata koja se akumulira vo Rezervni ot f ond so cel da se za[titi NBRM od potencialni te i dni zagubi od svoeto rabotewe (vidi zabel e[ka 32), koja, poradi speci f i -nata pri roda na operacii te i bilansot na centralnata banka, se formira zaradi potrebata raspredel bata na dobi vkata od Bilansot na sostojba da bi de pri dru` ena so al okacija na sredstvata od op[tata NBRM smetka (` i ro smetka) na posebna smetka. Ovie sredstva ne mo` at da se koristat za drugi cel i osven za pokri tie na i dni zagubi na NBRM.

Pari -ni te sredstva za zaedni -ka potro[uva-ka se isto taka al ocirani od op[tata smetka na NBRM (` i ro smetka) i isti te se nameneti za f i nansi rawe na rekreativni te i drugi potrebi na vraboteni te na NBRM.

Presmetani te vremenski razliki glavno se odnesuvaat na presmetanata kamata na krajot na godinata na depozi ti te po vi duvawe i oro-eni te depozi ti vo stranski te banki .

Sredstvata za posebni nameni vkl u-uvaaat -l enari na - depozi t vo Agencijata za mul ti l ateralni i nvestic i oni garanci i ("MIGA") i Asoci jacijata za meunaroden razvoj ("IDA"), -l enovi na grupacijata na Svetska banka, vo ime na Republika Makedonija.

19 TESNADEFINICIJANA PRIMARNI PARI

Tesnata def i ni cijana primarni te pari te se analizi rana na sl edni ot na-i n:

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Gotovi pari vo optek	14,814,692	15,671,213
Depozi ti na banki	3,355,098	748,914
Vkupno	18,169,790	16,420,127

Gotovi te pari vo optek vkl u-uvaaat banknoti i moneti koi se vo posed na pravni i f i zi -ki l i ca, odnosno koi ne se nao laaat vo posed na NBRM.

Banki te gi dr` at svoi te smetki vo NBRM. NBRM ne pl a]a kamata na ovi e smetki .

20. ZADOLŽENOSTNA REZERVA NA BANKI I TEDIŠNICE

Banki i tedišnice se obvezani da -uvaat, vo procent utvrden od NBRM, del od svoi te denarski depoziti na smetka na zadolžitelna rezerva otvorena za ta cel kaj NBRM. Od februar 2002. godine, zadolžitelna rezerva na banki i tedišnice so ni vni te smetki kaj NBRM (Zabeležka 19). Vo momentot samo tedišnice se obvezani da -uvaat zadolžitelna rezerva na posebna smetka vo NBRM.

NBRM plaća nadomest na zadolžitelna rezerva do iznosot na obvrskata za zdvojuvawe po stapka od 89% od eskontnata stapka na NBRM, odnosno 9.52% godišno, do jula 2002. godine, a potoa vo višini od 6% godišno. (2001: 9.52%)

21. BLAGAJNIŠKI ZAPISI NA NBRM

Blagajniški zapisi na NBRM predstavuvaat monetaren instrument koji ma za cel da go poveće (sterilizira) višokotlikvidnost od bankarski otisitem, preku nudewe za prodaba na blagajniški zapisi na banki te so prethodno utvrdeno dostasuvawe (od tri dena do tri meseci). Blagajniški zapisi se zapisuvaat od strana na banki te preku aukci, kade banki te se naddavaat za iznosot koj sakaat da go kupat (vo sluaj koga NBRM izbira da ja fiksira i objavi kamata koja je bide isplatena na blagajniški zapisi, na in na koj aukci te se odrava do jula 2002), ili, kade banki te se naddavaat za procentot na diskont koji reflektira kamata posakuvana od banki te (vo sluaj koga se aukcija odnapred utvrdeni iznos na blagajniški zapisi), vo tekot na 2002. godine, kamatnata stapka na blagajniški zapisi varira između 6.8% i 16% (2001: između 6.7% i 18%).

22. DEPOZITI POVIĐUVAWE

Depoziti te po viduvawe se sostojaat od depoziti na brokerski kuji koji se plasirani kaj NBRM soglasno zakonski te propisi vo oblasta na platni ot promet.

NBRM ne plaća kamata na ovi e depoziti.

23. OGRANIŠENI DEPOZITI

Ogranišeni te depoziti glavno vključuvaat devizni sredstva na deponentite (dravata) koji ekaat izvršuvawe na doznaka vo stranstvo, ili sredstva na deponentite (dravata) koji predstavuvaat 100% pokritie za akreditiv koji e otvoren za ni vna smetka od strana na NBRM.

NBRM ne plaća kamata na ogranišeni te depoziti.

24 DEVI ZNI OBVRSKI

Devizni te obvrski se sotojat od obvrski prema MMF i se analizirani na slednina:

	2002	2001
Systemic Transformation Facility - 1 (STF-1)	246,962	449,138
Systemic Transformation Facility - 2 (STF-2)	411,604	628,794
Enhanced Structural Adjustment Facility (ESAF)	2,100,899	2,371,537
Compensatory and Contingency Financing Facility (CCFF)	960,563	1,197,895
Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)	137,223	149,737
Extended Fund Facility (EFF)	91,482	99,824
Vkupno	3,948,733	4,896,924

Zaemi te od MMF se koristi za poddrška na platnima, so iskluok na STF-1, koj se iskorišćava na dolgovite kon Svetska banka (vidi zabeleška 9). Site zaemi od MMF se vodat vo SPV.

CCFF aranmanoto e odobren za period od pet godini, vključujući grejsperiod od tri godini, so kvartalno otplati, i dostasuva vo 2004 godina. STF, ESAF, PRGF i EFF aranmani te se odnesuvaat na period od deset godini, vključujući grejsperiod od peti i pol godini (STF i EFF), odnosno peti i pol godini (ESAF i PRGF). Ovie zaemi se amortiziraat vo polugodini otplati i vo zavisnost od tipot na aranmanoto dostasuvaat vo period od 2004 do 2010 godina.

ESAF i PRGF aranmanite nosat kamatna stopka fiksirana na 0.5% godinno. Ostanate aranmani nosat kamata ednakva na bazinamata kamatna stopka na MMF (vidi zabeleška 6).

25 DENARSKI DEPOZITI NA JAVNI OTSEKTOR

Denarski te depoziti na javni otsektor se analizirani na slednina:

	2002	2001
Buxet	2,557,165	2,897,662
Ostanati denarski depoziti	1,483,146	914,742
Vkupno	4,040,311	3,812,404

Dravata ja drži svojata centralna smetka (buxetot) kaj NBRM.

NBRM isto takogi vodi depozite na kompenzatorni te smetki vo Ministarstvoto za finansii povrzani so FARE programata i nekolku posebni smetki na vladinim agencijama, kako što se Nacionalnata agencija za poddrška na pretprijatija ("NEPA"), Fondot za osiguruvawe na depoziti i Centralni otdepozitar na hartii od vrednost. Ovie depoziti se vključeni pogore kako "Ostanati denarski depoziti"

NBRM plaća kamata na ovie depoziti, osven na depozitot na Centralni otdepozitar na hartii od vrednost. Kamatnata stopka se utvrduva godinno. Vo tekot na 2002 godina, godinamata kamatna stopka iznesuva 5.5% do 1 oktombri, a po toj datum 3% (2001: 5% godinno).

26 DEVI ZNI DEPOZITI NA JAVEN SEKTOR

NBRM nudi možnost državata i drugite institucii da gi deponiraat deviznite prilivi po osnovna stranski krediti i stranski grantovi ili od drugi izvori, pod uslov za otvorawe na vakva smetka da bide dadeno formalno odobrenie od Ministarstvoto za finansii.

NBRM pla]a kamata na USD depoziti te vo visina od 70% od diskontnata stapka na Federalni otisitem na rezervi, odnosno pomeu 0.5% i 0.9% godi [no vo tekot na 2002 (2001 - pomeu 1.2% i 4.2%) i na evro depoziti te vo visina od 70% na depozitnata stapkata na ECB, odnosno pomeu 1.2% i 1.6% godi [no vo tekot na 2002 godina (2001 - pomeu 2.3% i 3.3%), so iskluok na posebni otdevizen depozit od privatizacijata i zrasen vo evra vo iznos od 6,698,477 iljadi denari (2001: 11,371,050 iljadi), koj nosi kamata vo cel i ot iznos na gorenavedenata referentna stapka za evro depoziti.

27 STABILIZACIONEN FOND

So celkoordinacija na monetarnata i fiskalnata politika, državata uva sredstva vo poseben stabilizacionen fond kaj NBRM, so celpoddr[ka na kursot na denarot. Ovoj poseben depozit na državata ne nosi kamata.

28 OŠTANATI OBVRŠKI

Oštanati te obvrški se analizirani na sledni ot na-

	2002	2001
Obvrški po kamati	30,079	35,502
Obvrški po raspredelba na neto dobi vkata	26,993	307,731
Obvrški proizlezeni od steajot na BNT	15,263	24,762
Obvrški po prodaba na op[testveni stanovi	10,300	168,782
Obvrški za danok na dobi vka	9,983	16,707
Oštanati obvrški	-	4,910
Vkupno	92,618	558,394

Obvrški te po kamati vkl uvaat glavno kamati presmetani na denarski te depoziti na javni ot sektor i na zadol[itelnata rezerva na banki te za dekemvri, koji se plateni na po-etokot na januari.

Obvrški te po raspredelba na neto dobi vkata se odnesuvaat na neto dobi vkata po odano-uvawe i raspredelba na dobi vkata vo rezervi te, koja treba da se isplati vo Buxetot, a vo soglasnost so odredbi te na Zakonot za NBRM.

Zaradi garancijata na NBRM za [tedni vlogovi soglasno toga[ni te bankarski propisi, koga edna delovna banka otide vo steaj vo 1996 godina, nejzini te obvrški vo visina od 292,442 iljadi denari, so odluka na steajni ot sudija, bea prefrieni na NBRM. Vkupno 124,533 iljadi denari bea isplateni do 31 dekemvri 2002 po barawe na deponenti te pokrieni so garancijata na NBRM. Iznosot od 15,263 iljadi denari se odnesuva na iznosot koj rakovodstvoto na NBRM veruva deka]e bi de isplateni vo bli skaidina.

Obvrški te po prodaba na op[testveni te stanovi se javuvaat koga ostatokot od op[testveni te stanovi se otkupuvaat od nivnite stanari so devizna uplata vo delovnite banki, a vo soglasnost so soodvetni te propisi vo taa oblast. Ovi e devizni sredstva se prefriat vo NBRM i se akumuliraat na posebna smetka, dodeka denarskata proti vrednost nedelno se prefriuva vo buxetot. Na ovi e obvrški NBRM ne pla]a kamata.

29 OŠTANATA PASI VA

OŠtanati te stavki na pasi vata se analizi rani na sledni ot na-in:

	2002	2001
Priilivi povrzani so Apex edini cata vo NBRM	746,206	484,211
Depoziti na banki povrzani so svop operacii	660,901	68,032
Pri vremeno odzemeni devizi	145,844	146,491
Uplati na kapital vo o-ekuvawe na licenca za vr[ewe na dejnost	122,142	-
Kontra-stavka na jubilejni tezlatici	50,633	51,767
O-ekuvani izdatoci vo vrska so sudski postapki	30,779	30,779
Poseben depozit na MBOR	20,212	19,712
Pasivni vremenski razgraniuvawa	19,107	13,116
OŠtanata pasi va	8,791	12,452
Depoziti na banki povrzani so zamenata vo evra	-	5,381,453
Depoziti na banki so posebna namena	-	114,719
Vkupno	1,804,615	6,322,732

Priilivite od aktivnosti na NBRM Apex edini cata glavno se sostojaat od glavni cata naplatena od delovnite banki vo ramkite na dvete tranšicij na Kredi tot za razvoj na privatniot sektor od Svetska banka, kade NBRM deluva kako posrednik ("Apex" edini ca), servisirajijgi kreditite na Svetska banka, odobruvajij pod-zaemi na delovnite banki za ponatamo[no kreditirawe, i od druga strana pri birajij ja otplataata vo imeto na Svetska banka. Bi dejiij pod-zaemite imaat pokratok rok na vra]awe, sporedbeno so pozajmi cata od Svetska banka, NBRM ja akumulira glavni cata naplatena od bankite, koja se u[te ne e dostasana za otplata kaj Svetska banka. Ovaa akumulirana glavni ca e nameneta za revolvirawe na pod-zaemite do momentot na vra]awe na zaemot kon Svetska banka. NBRM ne pl a]a kamata na ovi e sredstva.

Depozitite koi se odnesuvaat na svop operacii te se sostojaat od devizni depoziti na doma[ni te banki koi se koristat za intradej (vo tekot na eden raboten den) svop operacii ili drugi svopmo`nosti koi NBRM gi nudi na doma[ni te banki kako stend-baj ili diskrecioni instrumenti za odr`uvawe na bankarskata likvidnost vo doma[ni te valuta. Poedine-nite iznosi koi gi so-inuvaat sal data na 31 dekemvri ne se koristeni za taa cel. NBRM pl a]a kamata na ovi e sredstva vo iznos od 70% od referentni te stapki objasneti vo zabele[ka br. 26.

Pri vremeno odzemeni te devizi pretstavuvaat devizni sredstva na poedinci koi se odzemeni od razli[ni pri[ini i se deponirani kaj NBRM od strana na organite koi go izvr[i le odzemaweto, dodeka ne se razre[i sudski ot spor, po [to devizite ili se vra]aat na nivni ot prvobiten sopstvenik ili se prefri l uvaat na smetka na dr`avata. Gorenavedeni ot iznos pretstavuva devizi koi se pri vremeno odzemeni do 1993 godi na i koi, so tek na vreme, se vkl u-eni vo devizni te rezervi upravuvani od NBRM. Podocna, pri vremeno odzemeni te devizi se [uvani fizi[ki odeleni od oŠtanati te valuti, i ne pretstavuvaat del od devizni te rezervi pod upravuvawe na NBRM, pri [to isti te se evidenti raat vonbi l ansno do kone[nata razvrska. Iznosot na ovi e devizi evidentirani vonbi l ansno e 101,788 iljadi denari na 31 dekemvri na 2002 godi na (2001: 72,021 iljadi denari). NBRM ne pl a]a kamata na ovi e sredstva.

29 OSTANATA PASIVA (prodolževa)

Uplatite na kapitalvo-ekuvavencenavkluvavaatdepozitod 1 milionevra koj se odnesuva na barawe za izdavavelicenca od Ministerstvoto za finansii za vr[ewe na osiguritelna aktivnost, a vo soglasnost so Zakonot za supervizija na osiguruvaweto, i depozit od 1 milion evra koj se odnesuva na barawe za izdavavelicenca od NBRM za vr[ewe na dejnost na transfer na pari, a vo soglasnost so regulativata na NBRM za transfer na pari. NBRM ne pla]a kamata na ovi e sredstva.

O-ekuvanite izdatoci po sudski postapki se odnesuvaat na proceneti ot iznos na kamata koj rakovodstvoto na NBRM o-ekuva deka]e se isplati na osiguritelni te kompanii koi podnesoa tu`ba proti v NBRM za naplatuvaweto od nivnata`iro smetka na iznosite koi ovi e kompaniigi dol`ea na NBRM za nevratenite avansi na menuva-nicite.

Posebni ot depozit na Meunarodnata banka za obnova i razvoj se koristi za pokrivawe na administративните tro[oci na rezidentnata kancelarija na Meunarodnata banka za obnova i razvoj (Svetska banka) vo Skopje.

Depozitite na banki povrzani so zamenata vo evra se odnesuvaat na vkupni ot iznos na banknoti na valuti te koi trebaa da se konvertiraat vo evra, a koi bea deponirani od strana na makedonskite delovni banki pred krajot na 2001 godina i konvertirani vo evra i vrateni na bankite na po-etokot na 2002 godina.

Depozitite na bankite so posebni nameni se dol`at na faktot]to makedonskite delovni banki koi, vrz baza na garancii od NBRM, imaa dobi eno krediti od stranska banka koja podocna be]e stavena pod administративnija, gi naso-uvaa ni vni te otplati na kreditite vo NBRM, vo o-ekuvawe na razre]uvawe na statusot na taa banka. Ovi e akumulirani depoziti se oslobodeni vo tekot na 2001 i 2002 godina, a vo soglasnost so Dogovorot za osloboduvawe na depoziti pomeu NBRM i administраторите na bankata, so koj se bara]e NBRM da go pottikne i spolnuvaweto na obvrskite na makedonskite delovni banki za vozvrat na uslovno osloboduvawe na depozitite na NBRM.

30 KONTRASTAVKI NANBRMPOZICIITE

Kontrastavkite na NBRM pozicite se javuvaat kako rezultat na specifi-nata pri rodana operacite na centralnata banka, i toa:

- vo odnos na kontrastavkite na depozitite vo doma]na valuta koi se -uvaat vo NBRM,
- -uvaweto na banknoti i moneti vo slu-ajda se javi potreba od pu]tawe na banknoti vo promet, administративni formulari i takseni marki koi isto taka se pu]taat vo promet od strana na NBRM,
- postowe na transakcionat`iro smetka i posebni smetki za takanare-enata "primarnemisi ja" koi gi reflektiraat promenite vo korespondentni te sredstva i obvrskite se koristat za cel ite na monetarnata politika i .t.n.

Bi dej]i gorenavedenite kategorii ne pretstavuvaat obvrskite i i pobaruwava kon treteli i ca, isti te se netirani i samotirani ot iznos eprika`an.

31 OBVRSKI PO ALOKACIJA NA SPV

So odluka na Izvršni odbor na MMF od 14 dekemvri 1992 godina i po pismeno odobrenie od si te zemji-nasledniki vo procesot na podelba na MMF kvotata na porane na SFRJ, Republika Makedonija nasledi 5.4% od obvrskata po neto SPV al okacijata od porane na SFRJ, vo iznos od 8,378,694 SPV. Ovoj iznos go pretstavuva delot na Republika Makedonija vo obvrskite na porane na SFRJ kon MMF, za iznosot na SPV koi bea prethodno alozirani i primeni od porane na SFRJ.

Spored Statutot na MMF, obvrskata za SPV al okacijata dostasuva za naplata samo vo sluaj vo iznos na otkažanata prethodna SPV al okacija, za to e potrebna odluka od Sovetot na Guverneri na MMF, so 85% mnozinstvo glasovi, ili vo sluaj na prestanuvawe na uestvoto na zemjata vo SPV Oddelot vo ramkite na MMF, ili uki nuvawe na SPV Oddelot vo ramkite na MMF.

NBRM pla kamata na postojni iznos na obvrskata po SPV al okacijata po osnovnata kamatna stapka na MMF.

32 OPŠTI REZERVI

Vo soglasnost so odredbite na Zakonot za NBRM, 20% od dobitkata na NBRM poplaawe na danocite se prenesuva vo opšite rezervi se dodeka ne se dostigneni voto na primarni otkažanata na NBRM,

Smetkite na opšite rezervi i maat uloga na zaštita proti v nenadejni zagubi. Pred 2002 godina, opšite rezervi vkluuva i drugi komponenti na specijalni rezervi, kako to se, rezervite od realizirani neto pozitivni kursni razliki, rezervi za kreditirawe na Fondot za osiguruvawe na depozitii opšite rezervi, koi bea unificirani vo 2002 godina.

33 FONDOVI

Fondovite se analizirani na slednina:

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Fond na osnovni sredstva	1,258,046	1,251,512
Fond za zaedni-ka potrošuvaka	173,988	182,304
Vkupno	1,432,034	1,433,816

Po svojata porane na postavenost i sledjigi vospostavenite pravi la na centralno-bankarsko smetkovodstvo, NBRM nema sopstveniki kapital. Ovie smetki na fondovi bea prvobitno kvazi-kapitalni smetki za sopstvenite osnovni sredstva za delovnoto rabotewe i osnovni sredstva za zaedni-ka potrošuvaka, vkluuvajigi i NBRM iro smetkite koi se koristat za finansirawe na ovie osnovni sredstva. Istite bea zgol emuvani so zadržuvawe na dobitkata, vo soglasnost so Odlukata na Sovetot za raspodelba na neto dobitkata, a bazarano na Finansiskiot plan na NBRM za nabavka na osnovni sredstva, potvrdena od Parlamentot, no isto taka i pri primawe na osnovni sredstva bez nadomestil i nivna konverzija vo pari.

34 REVALORIZACIONI REZERVI

Ovoji znos pretstavuva akumulirani neto nerealizirani pozitivni kursni razliki od periodini te kursni revalorizacii na sredstvata i obvrskite, koi se koristat kako rezerva protiv mo`ni i dni negativni trendovi vodv`ewetona kursevi te.

35 USOGLASUVAWA SO IFRS

Ovaa smetka na akumulirana dobi vka gi kumulirasi te promeni vo minatogodi [nitate bilansi na uspehi tekovni ot zakonski Bilansi na uspeh, koi se napraveni so cel usoglasuvawe so IFRS vo site materijalni aspekti koi se primenivi za centralnite banki, pri [to 2001 be[e prva godi na vo koja NBRM izgotvifinansiški izveštai vo soglasnost so IFRS. Dv`ewetona na ova smetka se analizirana na sledni ot na-in:

<i>Na 31 dekemvri 2000</i>	-
Usoglasuvawa na zakonski te bilansi na uspeh po IFRS do 2000	432,667
Usoglasuvawa na zakonski te bilansi na uspeh po IFRS za 2001	(54,594)
<i>Na 31 dekemvri 2001</i>	<u>378,073</u>
Usoglasuvawa na zakonski te bilansi na uspeh po IFRS za 2002	(5,918)
<i>Na 31 dekemvri 2002</i>	<u><u>372,155</u></u>

36 KAMATNI PRIHODI

Kamatni te prihodi se analizirani na sledni ot na-in:

	<i>Odobreni krediti</i>	<i>Dadeni depoziti</i>	<i>Kupeni hartii od vrednost</i>	<i>Vkupno za 2002</i>	<i>Vkupno za 2001</i>
Dr`ava	868		277,001	277,869	266,485
Doma[ni banki	16,904			16,904	15,923
Stranski subjekti		1,418,858	8,569	1,427,427	2,201,017
Vkupno za 2002	17,772	1,418,858	285,570	1,722,200	2,483,425
Vkupno za 2001	17,147	2,114,147	352,131	2,483,425	

37 KAMATNI RASHODI

Kamatni te rashodi se analizirani na sledni ot na-in:

	<i>Zemeni krediti</i>	<i>Pri meni depoziti</i>	<i>Izdadeni hartii od vrednost</i>	<i>Vkupno za 2002</i>	<i>Vkupno za 2001</i>
Dr`ava		476,081		476,081	960,855
Doma[ni banki		174,495	568,663	743,158	483,927
Stranski subjekti	99,856			99,856	148,051
Vkupno za 2002	99,856	650,576	568,663	1,319,095	1,592,833
Vkupno za 2001	148,051	1,087,563	357,219	1,592,833	

38 PRIHODI OD PROVIŽIJI

Prihodi te od provizi i se analizi rani na sledni ot-ni::

	2002	2001
Proviži i po devizno rabotewe	50,760	106,144
Proviži i po garanci i za pozajmuvawa na doma[ni banki	38,615	23,585
Proviži i od admini strati vni i sudski takseni marki	20,289	10,074
Proviži i od snabduvawe na banki te so gotovi na	36,518	-
Proviži i od doma[ni te banki po osnov na poramnuvawe na ni vni te pl a]awa (RTGS)	26,277	1,611
Proviži i od doma[ni te banki po osnov konverzi ja vo evra	20,739	1,093
Ostanati provizi i	8,263	6,022
Vkupno	201,461	148,529

Proviži i te od devizno rabotewe glavno vkl u-uvaaat provizi ja koja se napl atuva koga NBRM prodava devizi na banki te vo ramki te na tekovnoto rabotewe i provizi i koi se presmetuvaat koga NBRM vr[i proda` ba na stranska valuta i izvr[uva pl a]awa vo stranstvo po nal og na dr` avni te organi koi gi vr[at svoi te transakci i preku NBRM.

Proviži i te po garanci i za pozajmici na doma[ni banki se odnesuvaat na provizi ja od 0.1% mese-no, koja se presmetuva na i znosot na garanci i i zdadeni od NBRM na krediti na doma[ni banki zemeni kaj stranski banki , a vo sogl asnost so Odl ukata na Sovetot na NBRM so koja se dozvol uva devizni te rezervi so koi upravuva NBRM da se koristi kako garanci ja za krediti na doma[ni banki koi se odobreni od stranski banki i koi ponatamu se davaat kako pod-zaemi na makedonski te kompani i .

Proviži i te od proda` ba admini strati vni i sudski takseni marki se odnesuvaat na del ot od prihodi te po proda` ba na admini strati vni i sudski takseni marki koj pri pa la na NBRM so ogl ed na nejzi nata ul oga vo pe-ateweto i distri buci jata na isti te.

Proviži i te od snabduvawe na banki te so pari -ni sredstva i od poramnuvawe na pl a]awata na banki te (RTGS) se odnesuvaat na uslugi dadeni na doma[ni banki koi NBRM zapo-na da gi dava od krajot na 2001 i po-etokot na 2002 godina.

Proviži i te od doma[ni te banki za konverzi jata vo evra, steknati okol u prese-ni ot datum od 31 dekemvri 2001 za konverzi ja vo evra, se generi raa koga doma[ni te banki odbraa da gi koristi uslugi te na NBRM za konverzi ja na sobrani te val uti vo evra.

Visi nata na provizi i te za si te NBRM akti vnosti se utvrvaat so posebna odl uka na Sovetot, so povremeni i zmeni .

39 OŠTANATI PRIHODI

OŠtاناتi te prihodi se analizirani na sledni ot-nati n:

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Realizirani pozitivni kursni razliki, neto	56,908	111,652
Naplata na prethodno otpištani kamati (zabeleška 14)	41,806	-
Provizii povrzani so Apex edinica (zabeleška 29)	11,688	20,402
Prihod od dividenda od BLS (zabeleška 7)	6,804	-
OŠtاناتi prihodi	16,193	9,415
<u>Vonredni prihodi</u>		
Akcija na BLS dobi eni bez nadomest	-	49,036
Zastareni obvrški za zamena na banknoti od 1993	-	120,468
Vkupno	133,399	310,973

Realizirani te pozitivni kursni razliki, neto, vo osnova se javuvaat pri kupoprodaba na devizi među NBRM i domašni te banki, kako i od 0.3% razlika pomeđu sredni ot i kupovni ot kurs koga NBRM prodava devizi na dravata za nejzite devizni plašawa.

Na 31 dekemvri 2001 godina iste rokot opredelen so Odluka na Sovetot za NBRM za zamena na prethodni te banknoti i zdateni vo 1993 so postoeški te banknoti (i zdateni vo 1996 godina) i obvrškata NBRM da gi zameni ovi e banknoti e storni rana.

40 RASHODI ZA PROVIZII

Rashodi te za provizii se analizirani na sledni ot-nati n:

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Provizii na stranski banki	19,666	13,249
Provizii na domašni banki povrzani so menuvaški raboti	9,928	69,460
OŠtاناتi provizii na domašni banki	5,805	7,071
Vkupno	35,399	89,780

Provizii te na stranski banki se povrzani so plašawa za transakcii so depozi tite na NBRM i drugi transakcii vo devizi so stranski banki.

41 OŠTANATI RASHODI

Oštanati te rashodi se analizirani na slednina:

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Uslugi	74,743	85,049
Trošoci povrzani so peateweto na pari	31,926	121,170
Materijali	27,087	22,465
Drugi administrativni trošoci	11,257	10,211
Oekuvani izdatoci po sudski postapki (zabeleški 29 i 45v)	-	30,779
Oštanati rashodi	4,279	2,441
Vkupno	149,292	272,115

Trošoci te za peateweto na banknoti se odnesuvaat glavno na specijalna uvezena hartija za banknoti. Banknoti te se peatat od strana na domašna kompanija nepovrzana so NBRM.

42 REZERVACI I ZAKREDITNI ZAGUBI, NETO

Rezervaci i te za kreditni zagubi se analizirani na slednina:

	<i>2002</i>	<i>2001</i>
Rezervi rawe za depoziti te vo banki vo 2002	241,500	-
Storni rawe na i spravkata na vrednost za kamata naplatena od stranska banka pod administracija (Zabeleška 3)	(87,143)	-
Vkupno	154,357	-

43 DANOCI

	2002	2001
Odl o`eni sredstva:		
Na 1 Januari	61,287	76,353
Dvi`ewe za godinata povrzano sobi l ansot na uspeh		
Povratok na prethodni vremeni razliki	(2,974)	(6,152)
Sozdadeni vremeni razliki	-	(8,914)
Na 31 Dekemvri	58,313	61,287

Neto odl o`eni te dano-ni sredstva se sostojat od sl edni tevi dovi na vremeni razliki :

	2002	2001
Odl o`eni dano-ni sredstva:		
Usoglasuvawa za beskamatni obvrzni ci (zabel e[ka 10)	64,306	67,087
Presek na zl ato kori steno za izrabotka na zl atni ci	-	804
Odl o`eni danoci od prethodna godina	-	3,115
Odl o`eni dano-ni obvrski :		
Akci i na BLS dobi eni bez nadomest (zabel e[ka 7)	(5,993)	(7,356)
Presek na kamati za depozi ti po vi duvawe	-	(2,363)
Neto odl o`eni dano-ni sredstva:	58,313	61,287

Odnosot pome[u dano-ni ot tro[ok i smetkovodstvenata dobi vka mo` e da bi de objasnet na sl edni ot na-i n:

	2002	2001
Neto dobi vka pred danoci (bi l ans na uspeh)	47,988	751,023
Danok na dobi vka spored zakonskata stapka od 15%	7,198	112,653
Ef ekti vrz danokot koi proi zl eguvaat od:		
Sozdavawe i povratok na vremeni razliki	1,641	4,616
Tro[oci koi ne se pri znavaat kaj danokot na dobi vka	1,275	16,423
Pri hodi koi ne se odano-uvaaat kaj danokot na dobi vka	-	(16)
Osl oboduvawe za i nvesti ci vo osnovni sredstva	(1,785)	(2,841)
Danok po ef ekti vna dano-na stapka 17.4% (2001: 17.4%)	8,329	130,835
Ef ekti vna dano-na stapka	17.4%	17.4%
Tekovni tro[oci za danok na dobi vka	5,355	115,769
Tro[oci za odl o`en danok	2,974	15,066
	8,329	130,835

Obvrski te na NBRM za danok na dobi vka se bazi raat na dano-ni ot bi l ans koj se dostavuva do dano-ni te vl asti i se smetaat za fi nal ni otkako]e bi dat kontrol i rani od strana na dano-ni te vl asti , ili po istek na 10 godi ni od ni vnoto dostavuvawe. Danoci te za 2002 i 2001 godi na seu[te ne se kontrol i rani od dano-ni te vl asti i zatoa danokot na dobi vka na NBRM za ovi e godi ni ne mo` e da se smeta za fi nal i zi ran.

44 FINANSIŠKI INSTRUMENTI

Bilansot na sostojba na NBRM glavno se состоi od finansiški instrumenti. Ovie instrumenti ja izlo`uvaat NBRM na nekol kurizici, kako rikot na likvidnost, kamatni ot rik, kursni ot rik i kreditni ot rik.

a) Rizik na likvidnost

Rikot na likvidnost e rik deka NBRM nema da bi de sposobna da gi isplati svoite obvrski vo momentot na dostasuvawe.

Vo vrška so obvrskite vo doma[na valuta, NBRM ne e izlo`ena na ovoj rik zaradi nejzini ot karakter na centralna banka. Vo vrška so obvrskite vo stranska valuta, NBRM go limitera ovoj rik popat na upravuvawe so sredstvata vo stranska valuta i maj]i ja vo predvidlikvidnosta.

Tabela podolu go sumira profi lot na dostasanost na sredstvata i obvrskite na bankata vrz osnova na dogovoreni ot datum na pla]awe utvrden vrz osnova na rezidualni ot period po-nuvaj]i od datumot na bilansot na sostojba do datata na dogovorno dostasuvawe, na **31 dekemvri 2002 godi na**:

	<i>Do 1 mesec</i>	<i>1 do 3 meseci</i>	<i>3 meseci do 1 godi na</i>	<i>1 do 5 godi ni</i>	<i>nad 5 godi ni</i>	<i>Nekamatonos ni stavki</i>
SREDSTVA						
Devi zni sredstva	35,606,996	9,625,296	-	-	39,953	45,272,245
Pobaruvawa od javen sektor	4,476,137	82,321	393,263	1,314,401	1,531,652	7,797,774
Pobaruvawa od banki	9,158	-	2,863	35,424	24,515	71,960
Ostanati sredstva	1,054,223	-	-	58,313	1,110,592	2,223,128
Vkupno sredstva	41,146,514	9,707,617	396,126	1,408,138	2,706,712	55,365,107
OBVRSKI						
Pri marni pari	21,187,705	-	-	-	-	21,187,705
Ograni`eni depoziti	553,383	-	-	-	-	553,383
Devi zni obvrski	-	511,536	728,870	2,507,812	200,515	3,948,733
Depoziti na javen sektor	18,332,765	-	-	-	-	18,332,765
Ostanati obvrski	2,408,061	-	-	-	-	2,408,061
Obvrski po SPV al okacija	667,490	-	-	-	-	667,490
Kapital i rezervi	-	-	-	-	8,266,970	8,266,970
Vkupno obvrski i kapital	43,149,404	511,536	728,870	2,507,812	8,467,485	55,365,107
ANALIZANA JAZ						
Jaz kaj poedine-na stavka	(2,002,890)	9,196,081	(332,744)	(1,099,673)	(5,760,773)	-
Kumulativen jaz	(2,002,890)	7,193,191	6,860,447	5,760,773	-	-

44 FINANSIJSKI INSTRUMENTI (prodolževa)

a) Rizikalnost (prodolževa)

Profilot na dostasuvawena sredstvata i obvrskite na 31 dekemvri 2001 godina e iskasanasl edni ot na~in:

	<i>Do 1 mesec</i>	<i>1 do 3 meseci</i>	<i>3 meseci do 1 godina</i>	<i>1 do 5 godini</i>	<i>nad 5 godini</i>	<i>Nekamatonosni stavki</i>
SREDSTVA						
Devizni sredstva	59,089,801	327,858	408,196	-	47,163	59,873,018
Pobaruvawa od javen sektor	4,530,190	89,828	93,387	1,816,694	1,820,125	8,350,224
Pobaruvawa od banki	272,194	-	-	29,431	33,371	334,996
Ostanati sredstva	925,526	-	-	61,287	950,800	1,937,613
Vkupno sredstva	64,817,711	417,686	501,583	1,907,412	2,851,459	70,495,851
OBVRSKI						
Pri marni pari	21,383,807	-	-	-	-	21,383,807
Ograničeni depoziti	587,247	-	-	-	-	587,247
Devizni obvrski	-	179,655	179,655	3,616,521	921,093	4,896,924
Depoziti na javen sektor	25,220,283	-	-	-	-	25,220,283
Ostanati obvrski	7,295,867	-	-	-	-	7,295,867
Obvrski po SPV al okacija	728,360	-	-	-	-	728,360
Kapital i rezervi	-	-	-	-	10,383,363	10,383,363
Vkupno obvrski i kapital	55,215,564	179,655	179,655	3,616,521	11,304,456	70,495,851
ANALIZANA JAZ						
Jaz kaj poedine na stavka	9,602,147	238,031	321,928	(1,709,109)	(8,452,997)	-
Kumulativni jaz	9,602,147	9,840,178	10,162,106	8,452,997	-	-

44 FINANSIJSKI INSTRUMENTI (prodolževa)

b) Kamatenrizik

Kamatni ot rizik se javuva poradi mogućnost promeni tevo kamatni te stapki da vlijaat na i dnata profi tabi l nost i li objekti vna vrednost na f i nansi ski te sredstva. NBRM e izlo ena na kamatni ot rizik kako rezul tat na neusoglasuvawa na kamatnata struktura na sredstvata i obvrskite.

Vo odnos na doma[ni te sredstva i obvrski, NBRM ima zna-itel na mo] da vlijae na kamatni te stapki: direktno, preku utvrduvawe na eskontna stapka koja vlijae na visinata na stapkata za utvrduvawe na zadolžitel nite rezervi, za odobruvawe na krediti na bankite i dr`avni te hartii od vrednost; i indirektno, preku vlijani e na op[toto ni vo na kamatni stapki preku monetarnata poli ti ka. Meuttoa, ovaamogućnost se koristi vo kontekst na monetarnata poli ti ka i vo interes na ekonomijata vo cel na, vo ramkite na ograniuvawata na sevkupnata ekonomska poli ti ka na zemjata, i ne e vodena od motivi povrzani sobilansot na sostojba i li bilansot na uspeh. Vo vraska so stranski te sredstva i obvrski, gol em del od obvrskite na NBRM se so varijabil na kamata i najgol em del od NBRM sredstvata se kratkoro-ni, taka [to se efekti vno se simulira varijabil nosta na kamatnata stapka na stranata na obvrskite.

Pozicijata na Bankata vo odnos na uvstvitel nosta na promeni vo kamatni te stapki zasnovana na momentot na povtorno utvrduvawe na kamatnata stapka, **na 31 dekemvri 2002 godina** e iska`ana na sledni ot-nin:

	Kamatonosni stavki				Nekamatonosni		Vkupno
	Do 1 mesec i li po varijabil na stapka	1 do 3 meseci	3 meseci do 1 godina	1 do 5 godi ni	nad 5 godi ni	stavki	
SREDSTVA							
Devi zni sredstva	35,058,852	9,625,296	-	-	-	588,097	45,272,245
Pob. od javen sektor	2,706,902	-	3,929	4,027	610,612	4,472,304	7,797,774
Pobaruwawa od banki	2,443	-	2,863	35,424	24,515	6,715	71,960
Ostanata aktiva	-	-	-	-	-	2,223,128	2,223,128
Vkupna aktiva	37,768,197	9,625,296	6,792	39,451	635,127	7,290,244	55,365,107
OBVRSKI							
Pri marni pari	3,002,602	-	-	-	-	18,185,103	21,187,705
Ograni eni depoziti	-	-	-	-	-	553,383	553,383
Devi zni obvrski	1,710,611	72,448	289,782	1,721,118	154,774	-	3,948,733
Depoziti na javen sektor	10,720,429	-	-	-	-	7,612,336	18,332,765
Ostanati obvrski	660,901	-	-	-	-	1,747,160	2,408,061
Obvrski po SPV al okacija	667,490	-	-	-	-	-	667,490
Kapital i rezervi	-	-	-	-	-	8,266,970	8,266,970
Vkupno obvrski i kapital	16,762,033	72,448	289,782	1,721,118	154,774	36,364,952	55,365,107
ANALIZANA JAZ							
Jaz kaj poedine-nastavka	21,006,163	9,552,849	(282,990)	(1,681,666)	480,353	(29,074,708)	
Kumulativen jaz	21,006,163	30,559,012	30,276,021	28,594,355	29,074,708		

44 FINANSIŠKI INSTRUMENTI (prodol`uva)

b) Kamatenrizik (prodol`uva)

Pozicijata na Bankata vo odnos na ~uvstvitelnosta na promeni vo kamatni te stapki zasnovana na momentot na povtorno utvrduvawe na kamatnata stapka, na 31 dekemvri 2001 godi na e i ska`ana na sledni ot na~in:

	Kamatonosni stavki				Nekamatonosni stavki		Vkupno
	Do 1 mesec i l i po varijabli na stapka	1 do 3 meseci	3 meseci do 1 godi na	1 do 5 godi ni	1 do 5 godi ni	stavki	
SREDSTVA							
Devi zni sredstva	53,829,906	327,859	408,196	-	-	5,307,057	59,873,018
Pob. od javen sektor	3,215,731	-	3,559	12,145	-	5,118,789	8,350,224
Pobaruwawa od banki	153,775	-	-	29,431	33,371	118,419	334,996
Ostanata akti va	-	-	-	-	-	1,937,613	1,937,613
Vkupna akti va	<u>57,199,412</u>	<u>327,859</u>	<u>411,755</u>	<u>41,576</u>	<u>33,371</u>	<u>12,481,878</u>	<u>70,495,851</u>
OBVRSKI							
Pri marni pari	4,963,680	-	-	-	-	16,420,127	21,383,807
Ograni ~eni depoziti	-	-	-	-	-	587,247	587,247
Devi zni obvrski	2,375,651	-	-	1,343,876	1,177,397	-	4,896,924
Depoziti na javen sektor	12,572,442	-	3,792,081	-	-	8,855,760	25,220,283
Ostanati obvrski	182,751	-	-	-	-	7,113,116	7,295,867
Obvrski po SPV al okacija	728,360	-	-	-	-	-	728,360
Kapital i rezervi	-	-	-	-	-	10,383,363	10,383,363
Vkupno obvrski i kapital	<u>20,822,884</u>	<u>-</u>	<u>3,792,081</u>	<u>1,343,876</u>	<u>1,177,397</u>	<u>43,359,613</u>	<u>70,495,851</u>
ANALIZANA JAZ							
Jaz kaj poedi ne-na stavka	<u>36,376,528</u>	<u>327,859</u>	<u>(3,380,326)</u>	<u>(1,302,300)</u>	<u>(1,144,026)</u>	<u>(30,877,735)</u>	
Kumulativ jaz	<u>36,376,528</u>	<u>36,704,387</u>	<u>33,324,061</u>	<u>32,021,761</u>	<u>30,877,735</u>		

44 FINANSIJSKI INSTRUMENTI (prodolževa)

v) Kursenrizik

Kursenrizike rizikot deka vrednosta na finansijskite instrumenti je fluktuirala poradi promeni vo kursot.

Seganizot devizen sistem na Republika Makedonija teoretski e baziran na plouvekikursevi koi slobodno se formiraat podvljanije na pazarnite uesnici. No, kursot na denarot sprema kursot na germanskata marka (evroto) e sidrona monetarnata politika i sevkupnata ekonomska politika, i NBRM ima [iroki ingerencii da vljae na kursot na denarot. NBRM, isto taka, ja donesuva oficijalnata indikativna kursna lista, koja se koristi za smetkovodstveno sveduvawe na stranski tevaluti vo denari, vkljuvaj]igi i sveduvawata vo evidencijata na NBRM. Bilansot na sostojba na NBRM i ostvaruvaweto na dobi vka, i storiški gl edano, ne vljae na utvrduvaweto na kursot. Osven ograniuvawata postaveni od sevkupnata ekonomska politika, NBRM e ograni ena do opredeleni granicii od pazarnite sili koi mo`e da go okarakteriziraat dadeni ot kurs kako nesoodveten vo odnos na pazarnite kursevi.

Tabelata podolu gi prikaževa glavnite kategorii na sredstva i obvrski na 31 dekemvri 2002 godina, analizirani po valuta:

	EUR	USD	SPV	ostanati	MKD	Vkupno
SREDSTVA						
Devizni sredstva	27,010,470	12,136,781	358,302	6,420,484	(653,792)	45,272,245
Pob. od javen sektor	-	3,804,814	914,452	-	3,078,508	7,797,774
Pobaruwawa od banki	-	-	-	-	71,960	71,960
Ostanata aktiva	5,331	18,294	-	2,613	2,196,890	2,223,128
Vkupna aktiva	27,015,801	15,959,889	1,272,754	6,423,097	4,693,566	55,365,107
OBVRSKI						
Pri marni pari	-	-	-	-	21,187,705	21,187,705
Ograni eni depoziti	44,395	445,039	-	63,949	-	553,383
Devizni obvrski	-	-	3,948,733	-	-	3,948,733
Depoziti na javen sektor	7,409,123	303,333	-	-	10,620,309	18,332,765
Ostanati obvrski	1,577,201	112,786	-	14,021	704,053	2,408,061
Obvrski po SPV al okacija	-	-	667,490	-	-	667,490
Kapital i rezervi	-	-	-	-	8,266,970	8,266,970
Vkupno obvrski i kapital	9,030,719	861,158	4,616,223	77,970	40,779,037	55,365,107
ANALIZANA JAZOT						
Jaz po valuta	17,985,082	15,098,731	(3,343,468)	6,345,127	(36,085,471)	

44 FINANSIJSKI INSTRUMENTI (prodol`uva)

v) Kursenrizik (prodol`uva)

Tabelata podolu gi prikauva glavnite kategorii na sredstva i obvrski na 31 dekemvri 2001 godina, analizirani po valuta:

	EUR	USD	SPV	ostanati	MKD	Vkupno
SREDSTVA						
Devizni sredstva	41,721,416	13,939,082	154,018	4,058,502	-	59,873,018
Pob. od javen sektor	-	3,798,357	1,177,498	-	3,374,369	8,350,224
Pobaruwana od banki	1,093	80,915	-	30,086	222,902	334,996
Ostanata aktiva	19,104	2,949	-	5,862	1,909,698	1,937,613
Vkupna aktiva	41,741,613	17,821,303	1,331,516	4,094,450	5,506,969	70,495,851
OBVRSKI						
Pri marni pari	-	-	-	-	21,383,807	21,383,807
Ograni`eni depoziti	163,987	369,774	-	53,486	-	587,247
Devizni obvrski	-	-	4,896,924	-	-	4,896,924
Depoziti na javen sektor	12,054,230	793,542	-	109	12,372,402	25,220,283
Ostanati obvrski	6,313,240	42,852	12,679	8,574	918,522	7,295,867
Obvrski po SPV alokacija	-	-	728,360	-	-	728,360
Kapital i rezervi	-	-	-	-	10,383,363	10,383,363
Vkupno obvrski i kapital	18,531,457	1,206,168	5,637,963	62,169	45,058,094	70,495,851
ANALIZANA JAZOT						
Jaz po valuta	23,210,156	16,615,135	(4,306,447)	4,032,281	(39,551,125)	

g) Kreditenrizik

Kreditniot rizikeri kot deka edna strana kaj finansisko sredstvo nema da uspee da ja izmiri obvrskata i takajepredizvika finansiska zaguba kaj drugata strana.

Gol eminata i koncentracijata na izlo`enosta na NBRM kon kreditniot rizikom`e da se utvrdi direktno od poziciite vo bilansot na sostojba koi gi opiuvaat finansiskite sredstva. Vo slu`aj na NBRM, glavniot kreditenrizik se javuva vo odnos na korespondentni te banki kade se plasirani devizni te depoziti i drugi te devizni sredstva i vo odnos na doma[ni te banki vo vrska so koristeweto garancii dobi eni od NBRM. Tabelata podolu ja prikauva glavната koncentracija na kreditniot rizik po subjekti, na 31 dekemvri.

	Depoziti	Hartii od vrednost	Vkupno 2002	2001
BIS Basle	30,247,039	467,448	30,714,487	32,048,072
Federal Reserve Bank of New York	8,708,892	-	8,708,892	365,321

44 FINANSIJSKI INSTRUMENTI (prodolževa)

g) Kreditni rizik (prodolževa)

Glavni instrument za upravuvanje na kreditni ot rizik e baraweto koe proizleguva od regulativata donesena od Sovetot na NBRM, devizni te rezervi da bi dat plasirani vo banki koi kumulativno gi spolnuvaat i kriteri umot za gol emina (da bi dat pomeu 200-te najgol emi banki soglasno Banker's Almanac) i kriteri umot na kreditni rejting (da bi de rangirani najmalku so A3 spored Moody's ili S&P), so iskluoci odobreni od strana na Sovetot na NBRM. Ovie barawa se sl edat pri otvarawe na nova bankovna smetka i redovno potoa, se do zatvorawe na smetkata.

d) Objektivna vrednost

Tabelata podolu gi prikazuje razlikite pomeu smetkovodstvenata vrednost i procenata objektivna vrednost na onie finansijski instrumenti kade objektivnata vrednost materijalno se razlikuva od smetkovodstvenata vrednost iskakovana vo finansijskite izveštaji.

	31 dekemvri 2002			31 dekemvri 2001		
	Smetkovodstvena vrednost	Objektivna vrednost	Razlika	Smetkovodstvena vrednost	Objektivna vrednost	Razlika
Finansijski sredstva						
Nekamatonosna dr`avna obvrzna (Zabeleška 10)	610,612	238,791	(371,821)	592,072	219,275	(372,797)
Dolgoročni zaemi dadeni na banki za konverzija na selktivni krediti (Zabeleška 7)	62,802	38,004	(24,798)	62,802	35,385	(27,417)
Neto razlika pomeu			<u>(396,619)</u>			<u>(400,214)</u>

Objektivnata vrednost e presmetana so diskontirawe do neto seganata vrednost na idnite pari -ni tekovi koi se odnesuvaat na finansijskite instrumenti, so koristewe na diskontnata stopka na NBRM od 8.9% koja preovladuva vo tekot na posledni otperi od.

Kako [to e objasneto vo zabeleška 7, hartii te od vrednost raspolovi za prodaba vključuvaa akcii vo BLS so vrednost od 39,953 milijardi denari (2001: 47,163 milijardi denari), za koi objektivnata vrednost ne moze razumno da se utvrdi bi dej]i ovie akcii ne se predmet na aktivno trgovawe.

Smetkovodstvenata vrednost na drugite finansijski sredstva i obvrski se približna na ni vnata objektivna vrednost.

45 PREZEMENI I POTENCIALNI OBVRSKI

a) Prezemeni obvrski vo odnos na kapi tal ot

NBRM ima neuplaten kapi tal vo BLS ednakov na 806,250 zlatni franci ili 119,859 iljadi denari (vidi zabeležka 7). Vo soglasnost so Statutot na BLS, neuplateni ot kapi tal može da bi depovikan za plaawe so prethodno izvestuvawe so rok od tri meseci, a vrz osnova na odluka na Odborot na BLS.

b) Garanci

Vo soglasnost so odluka na Sovetot na NBRM, prosledena so "Odlukata za kriteriumite i uslovi te za kori stewe na del od devizni te rezervi za obezbeduvawe na garanci na ovl asteni te banki za rabota so stranstvo" i "Odlukata za kori stewe na del od devizni te rezervi za izdavawe garanci na ovl asteni banki za rabota so stranstvo vo funkcija na poddruvawe na stopanski te aktivnosti", NBRM zal ova del od devizni te rezervi vo vid na bankarski depoziti so cel da gi garanti ra krediti te na doma[ni te banki dobi eni od stranski te banki koi se koristat za odobruvawe na pod-zaemi na doma[ni te pretprijati ja, glavno za izvozni i proizvodni cel i.

Na 31 dekemvri 2002 godi na, postoeja 12 vakvi otvoreni garanci, vo vkupen iznos od 2,582,378 iljadi denari (2001: 22 poedine~ni garanci, 3,501,097 iljadi denari).

v) Tu`bi

Vo momentot postojat nekolku sudski procesi kade tu`bi se podignati od tretii ca proti v NBRM. NBRM se sproti stavuva na ovi e tu`bi i vrz osnova na praven sovet smeta deka nema da se javat materijalni zagubi, osven iznosot za koj ve]e e napravena rezervacija (vidi zabeležka 29).

g) Derivativi

NBRM nema derivativi na 31 dekemvri 2002 godi na. (2001: nul a).